

การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง
อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

จันทร์นภาเพ็ญ ทินราช

คู่มือนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มีนาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง
อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

จันทร์นภาเพ็ญ ทินราช

คุณฉันทิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มีนาคม 2560
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

**Raising the Educational Standard of Tambol Nongwang Child
Development Center in Prayuen District, Khonkaen Province**

Channapaphen Tinnarach

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF EDUCATION
IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY**

B.E 2560 (2017)

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุณิพนธ์ได้พิจารณาคุณิพนธ์ของ นางจันทร์นภาเพ็ญ ทินราช ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรคุณิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(พระครูธรรมภาณิสมัย,ดร.)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธาน
(ผศ.ดร.ไพศาล สุวรรณน้อย)

..... กรรมการ
(รศ.ดร.วิโรจน์ สารรัตนะ)

..... กรรมการ
(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ดร.)

..... กรรมการ
(พระครูธรรมภาณิสมัย,ดร.)

..... กรรมการ
(ผศ.ดร.วิฑูล ทาชา)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับคุณิพนธ์ ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรคุณิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

..... คณบดีศึกษาศาสตร์
(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

5730440512006: สาขาวิชา:การบริหารการศึกษา; ศษ.ด.(การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, การยกระดับมาตรฐานการศึกษา, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จันทรรณภาพเพ็ญ ทินราช: การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงอำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น (RAISING THE EDUCATIONAL STANDARD OF TAMBOL NONGWANG CHILD DEVELOPMENT CENTER IN PRAYUEN DISTRICT, KHONKEAN PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: พระครูธรรมภาณวิมล,ดร. 424 หน้า ปี พ.ศ. 2560

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน ผลการเปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้ในระดับบุคคล กลุ่มบุคคลและหน่วยงาน รวมทั้งความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติในวงจรการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล 2 วงจร ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ร่วมวิจัยจำนวน 25 คน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น โดยวงจรแรกดำเนินการเดือนกุมภาพันธ์-ตุลาคมพ.ศ.2559 วงจรที่สองดำเนินการเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559-มกราคม พ.ศ. 2560

ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนด ส่งผลให้การยกระดับมาตรฐานการศึกษาในด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และด้านวิชาการและกิจกรรมหลักสูตร บรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์ที่กำหนด บุคคล กลุ่มบุคคล และหน่วยงานเกิดการเรียนรู้ว่าการบริหารจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ประสบความสำเร็จจะต้องสร้างความตระหนักให้มีความสำคัญกับการร่วมมือ และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของโครงการหรืองานที่ทำ ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นข้อเสนอแนะว่าการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงให้ประสบผลสำเร็จมีข้อที่ควรคำนึงถึง ดังนี้ 1) ควรมีคณะกรรมการบริหาร มีแผนพัฒนาการศึกษา มีคู่มือดำเนินงาน มีงบประมาณ และการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นแหล่งเรียนรู้ 2) ควรมีครูและบุคลากรที่เพียงพอและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3) ควรมีสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีความปลอดภัย 4) ควรมีหลักสูตรสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีที่เหมาะสม กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายและนักเรียนได้ปฏิบัติจริง 5) ควรส่งเสริมให้บุคคล ชุมชน องค์กรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อพัฒนาผู้เรียน

5730440512006 : DEPARTMENT: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; D.Ed.

(EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS : RAISING THE EDUCATIONAL STANDARD, PARTICIPATORY
ACTION RESEARCH, CHILD DEVELOPMENT.

CHANNAPAPHEN TINNARACH: RAISING THE EDUCATIONAL
STANDARD OF TAMBOL NONGWANG CHILD DEVELOPMENT CENTER IN PRAYUEN
DISTRICT, KHONKEAN PROVINCE, THESIS ADVISOR: PRAKHUDDHAMMAPISSAMAI,
DR.. 424 P, 2017

This research aims to study the performance, change, and learning at the individual, group, and organizational levels, as well as new knowledge acquired through the implementation of 2 cycles of planning, implementation, observation, and reflection. Using the Participatory Action Research Methodology with 25 participants in the Tambol Nongwang Child Development Center, Prayuen District, Khonkaen Province. The first cycle operated from February to October 2016. The second cycle operated from November 2016 to January 2017.

The results showed that the operation was in line with the plan. As a result, the raising of educational standards in the field of management, personnel, buildings, premises, environment and safety, and also academic and curriculum activities successful completion of the criteria determined. Individuals, groups, and organizations learned that successful childcare center management will need to raise awareness, pay attention to cooperation, and create a sense of ownership of the project or the work done. The new knowledge that has been suggested is that the development of the Tambol Nongwang Child Development Center has been successful. There are some things to consider: There should be a board of directors, a development plan, an operating manual, a budget, and the development of a child development center as a learning resource. 2) Should have enough teachers and personnel and be continually developed. 3) There should be an internal and external environment conducive to learning and security. 4) There should be appropriate curriculum, media, innovation, and technology, diverse learning activities, and students practiced. 5) Encourage individuals, communities, and organizations to exchange information for the development of learners.

กิตติกรรมประกาศ

ดุชนิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์และสนับสนุนอย่างดียิ่งจากท่านพระครูธรรมวิมล,ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาหลักที่ได้ทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจอบรมสั่งสอนและกระตุ้นเตือนเพื่อคุณภาพของงานวิจัย ท่านพระครูสุจริยวัฒน์,ดร. ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ สารรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สุวรรณน้อย อาจารย์ที่อบรมสั่งสอนให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ สนับสนุนส่งเสริมจนงานวิจัยสำเร็จเรียบร้อยลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ผู้สอน คณาจารย์ประจำโครงการปริญญาเอกสาขาการบริหารการศึกษา ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ ตลอดจนท่านผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยจนได้เครื่องมือที่มีคุณภาพสำหรับการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่ออุทิศพงษ์ ปลื้มใจ คุณแม่มะลิ แดงทิพย์ บิดาและมารดาผู้ให้กำเนิดที่คอยอบรมเลี้ยงดู สั่งสอนด้วยความรัก ความเอาใจใส่ให้เจริญเติบโตเป็นคนดีใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มีความมุ่งมั่น มานะอดทน มีความเข้มแข็งในการที่จะยืนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและยังเป็นพลังกำลังใจให้เสมอมาแม้มยามทุกข์ยากลำบาก

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คณะครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ผู้ปกครองนักเรียนและญาติพี่น้องผู้ที่เกี่ยวข้องและให้ความร่วมมือในการเป็นผู้ร่วมวิจัยในครั้งนี้ ตลอดจนพี่ๆและน้องๆหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตอีสาน รุ่นที่ 2 ที่เป็นกำลังใจ คอยกระตุ้นให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำปรึกษาในการทำงานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

ขอขอบพระคุณผู้บริหารทุกท่าน พี่ๆ เพื่อนและคณะครูในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจ ช่วยเหลือด้วยดี ตลอดจนญาติ พี่น้อง ทุกคน ที่ให้โอกาสให้กำลังใจและสนับสนุนช่วยเหลือด้วยดีเสมอมาคุณค่าทั้งหมดที่เกิดขึ้นจาก ดุชนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกและบูชาพระคุณแก่บุพการีของผู้วิจัยและบูรพาจารย์ ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และวางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัย

จันทร์นภาเพ็ญ ทินราช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	7
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	7
1.4 ขอบเขตการวิจัย	7
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น	8
1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	8
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
2 เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	12
2.1 แนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย	12
2.2 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	74
2.3 บริบทตำบลหนองแวงและบริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง	102
2.4 กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย	107
3 วิธีดำเนินการวิจัย	112
3.1 พื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย	113
3.2 ผู้ร่วมวิจัย และบทบาทของผู้ร่วมวิจัย	114
3.3 ขั้นตอนการวิจัย	114
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	117

สารบัญ (ต่อ)	
บทที่	
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	117
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	117
3.7 การเขียนรายงานการวิจัย	118
4 ผลการดำเนินการวิจัย	119
วงจรที่ 1	120
วงจรที่ 2	288
5 สรุปและอภิปรายผล	358
5.1 พื้นที่และเป้าหมายในการวิจัย	358
5.2 คำถามการวิจัย	359
5.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	359
5.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	359
5.5 ขั้นตอนการวิจัย	359
5.6 สรุปผลการวิจัย สรุปลายขวาง	362
5.7 อภิปรายผลการวิจัย	375
5.8 ข้อเสนอแนะ	391
บรรณานุกรม	396
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เครื่องมือการวิจัย	410
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	420
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ร่วมวิจัย	422
ประวัติผู้วิจัย	424

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 ลักษณะอาคารเรียนตามแนวคิดของ Takaharu	56
ภาพที่ 2.2 พื้นที่อาคารตามแนวคิดของ Takaharu	56
ภาพที่ 2.3 การแบ่งพื้นที่เล่นตามแนวคิดของ Takaharu	57
ภาพที่ 2.4 สภาพแวดล้อมรอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองขาว	58
ภาพที่ 2.5 ของเล่นที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ	59
ภาพที่ 2.6 สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก	59
ภาพที่ 2.7 กิจกรรมนักเรียนละออออุทิศ	61
ภาพที่ 2.8 ผลงานนักเรียนละออออุทิศ	66
ภาพที่ 2.9 กิจกรรมหน้าโรงเรียนฮีโร่	64
ภาพที่ 2.10 การแบ่งกลุ่มทำงานของนักเรียน	65
ภาพที่ 2.11 การเล่นของนักเรียน	65
ภาพที่ 2.12 การฝึกทำของเล่นของนักเรียน	66
ภาพที่ 2.13 การเตรียมรับประทานอาหาร	67
ภาพที่ 2.14 กิจกรรมนิทานและหน้าชั้นเรียน	67
ภาพที่ 2.15 ครูประจำชั้นสนทนากับผู้ปกครองนักเรียน	68
ภาพที่ 2.16 แนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบเดิมและแบบใหม่กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ สามระดับ	83
ภาพที่ 2.17 กรอบแนวคิดและแนวปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตามทัศนะของวิโรจน์ สารรัตนะ	94
ภาพที่ 2.18 สภาพทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง	102
ภาพที่ 2.19 กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงเนื้อหา	105
ภาพที่ 2.20 กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงกระบวนการ	108
ภาพที่ 4.1 แสดงขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย	119
ภาพที่ 4.2 การลงพื้นที่สร้างความคุ้นเคย	127
ภาพที่ 4.3 ดร.อาทิตย์ ชำรงชัยชนะ วิทยากรบรรยาย	128
ภาพที่ 4.4 นางจันทร์นภาเพ็ญ ทินราช วิทยากรบรรยาย	129
ภาพที่ 4.5 การให้ความรู้เบื้องต้นสำหรับการวิจัย	130

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่ 4.6 การเรียนรู้จากการอบรมเตรียมความพร้อม	132
ภาพที่ 4.7 ผลการเรียนรู้กิจกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการ	135
ภาพที่ 4.8 โครงสร้างการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง	156
ภาพที่ 4.9 ความต้องการพัฒนาของผู้ร่วมวิจัย	168
ภาพที่ 4.10 การวิเคราะห์กิจกรรมที่จะดำเนินการยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหา	170
ภาพที่ 4.11 สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา	180
ภาพที่ 4.12 สรุปประเด็นของการดำเนินงานขั้นตอนการวางแผน	199
ภาพที่ 4.13 การประชุมกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม	209
ภาพที่ 4.14 การศึกษาดูงานเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า	220
ภาพที่ 4.15 การศึกษาดูงานเทศบาลตำบลโนนหัน	224
ภาพที่ 4.16 การเยี่ยมบ้านนักเรียน	226
ภาพที่ 4.17 การจัดทำป้ายความรู้	226
ภาพที่ 4.18 การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	228
ภาพที่ 4.19 การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	228
ภาพที่ 4.20 การนัดหมายและการมอบของที่ระลึก	229
ภาพที่ 4.21 การเพาะถั่วงอก	230
ภาพที่ 4.22 การกราบเบญจางคประดิษฐ์และการไหว้พระสงฆ์	231
ภาพที่ 4.23 การปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาและฝึกนั่งสมาธิ	231
ภาพที่ 4.24 ฟังนิทานธรรมะ	232
ภาพที่ 4.25 ทำข้าวจี	233
ภาพที่ 4.26 การผลิตสื่อพื้นบ้าน	234
ภาพที่ 4.27 อบรมเชิงปฏิบัติการการใช้กระดานอัจฉริยะ	235
ภาพที่ 4.28 การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่	237
ภาพที่ 4.29 เครื่องเล่นสนามกลางแจ้ง	238
ภาพที่ 4.30 ปรับปรุงภูมิทัศน์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	239
ภาพที่ 4.31 อบรมเชิงปฏิบัติการการป้องกันอัคคีภัยและซ้อมอพยพนักเรียน	240
ภาพที่ 4.32 เรียนรู้วิถีชุมชนสวนสมุนไพร	241
ภาพที่ 4.33 การผลิตสื่อนิทานและเล่านิทาน	242

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่ 4.34 การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	243
ภาพที่ 4.35 การตรวจสอบภาพผู้เรียน	244
ภาพที่ 4.36 การประชุมสรุปผลการสังเกตของทีมประเมินโครงการ	247
ภาพที่ 4.37 แผนปฏิบัติการของขั้นตอนที่ 6 วงจรที่ 2	292
ภาพที่ 4.38 กิจกรรมปราชญ์ช่วยสอน	299
ภาพที่ 4.39 การฝึกนักเรียนแนะนำตนเองและนำเพื่อนทำกิจกรรมหน้าเสาธง	300
ภาพที่ 4.40 การประชุมสรุปผลการสังเกตของทีมสังเกต	304
ภาพที่ 4.41 แนวทางการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง	357
ภาพที่ 5.1 แนวทางการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง	374

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 สรุปปัญหาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	48
ตารางที่ 2.2 แสดงจุดเน้นของนานาทัศนะนักวิชาการ นักการศึกษา	73
ตารางที่ 3.1 แสดงระยะเวลาดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 2 วงจร	115
ตารางที่ 4.1 การดำเนินงานขั้นตอนการเตรียมการ	122
ตารางที่ 4.2 แผนดำเนินงานเพื่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	133
ตารางที่ 4.3 สรุปการดำเนินกิจกรรมสะท้อนผลการดำเนินงานของขั้นตอนการเตรียมการ	137
ตารางที่ 4.4 การดำเนินงานขั้นตอนการวางแผน (Planning)	141
ตารางที่ 4.5 ตารางเปรียบเทียบมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประเมิน	158
ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ในภาพรวม	158
ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ	160
ตารางที่ 4.8 ผลการประเมินการดำเนินงานด้านบุคลากร	161
ตารางที่ 4.9 ผลการประเมินการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและ ความปลอดภัย	162
ตารางที่ 4.10 ผลการประเมินการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร	164
ตารางที่ 4.11 ผลการประเมินการดำเนินงานด้านความร่วมมือและการสนับสนุน จากทุกภาคส่วน	166
ตารางที่ 4.12 ผลการประเมินการดำเนินงานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย	166
ตารางที่ 4.13 สรุปกิจกรรมที่จะดำเนินการยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการ	171
ตารางที่ 4.14 สรุปกิจกรรมที่จะดำเนินการยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาด้านบุคลากร	173
ตารางที่ 4.15 สรุปกิจกรรมที่จะดำเนินการยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาด้านสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	175
ตารางที่ 4.16 สรุปกิจกรรมที่จะดำเนินการยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาด้านวิชาการและ กิจกรรมตามหลักสูตร	177
ตารางที่ 4.17 เกณฑ์การประเมินสำหรับวัดสภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา	180
ตารางที่ 4.18 สรุปผลการวิเคราะห์เพื่อกำหนดโครงการ	182
ตารางที่ 4.19 เครื่องมือการวิจัยที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำขึ้น	198

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 4.20 ผลสรุปการดำเนินกิจกรรมสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนการวางแผน	201
ตารางที่ 4.21 ตารางการดำเนินงานขั้นตอนการปฏิบัติ	206
ตารางที่ 4.22 การจัดทีมงานโครงการเพื่อนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ	207
ตารางที่ 4.23 ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขง ก่อนการนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ	210
ตารางที่ 4.24 แสดงแผนการดำเนินกิจกรรมก่อสร้างรั้วไม้ไผ่	236
ตารางที่ 4.25 การดำเนินงานขั้นตอนการสังเกต (Observing)	246
ตารางที่ 4.26 ทีมประเมินโครงการ	247
ตารางที่ 4.27 ผลการสังเกตโครงการที่ 1 โครงการยกระดับการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการ	248
ตารางที่ 4.28 ผลการสังเกตโครงการที่ 2 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร	249
ตารางที่ 4.29 ผลการสังเกตโครงการที่ 3 โครงการยกระดับการดำเนินงาน ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	250
ตารางที่ 4.30 ผลการสังเกตโครงการที่ 4 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร	252
ตารางที่ 4.31 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 1 โครงการยกระดับการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการ	255
ตารางที่ 4.32 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 2 โครงการยกระดับการดำเนินงาน ด้านบุคลากร	258
ตารางที่ 4.33 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 3 โครงการยกระดับการดำเนินงาน ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	261
ตารางที่ 4.34 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 4 โครงการยกระดับการดำเนินงาน ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร	265
ตารางที่ 4.35 ผลการสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนการสังเกต	270
ตารางที่ 4.36 ผลสรุปในภาพรวมของการนำแผนลงสู่การปฏิบัติ (Acting) ในวงจรที่ 1	272
ตารางที่ 4.37 สรุปการสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการยกระดับการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการ	274

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 4.38 สรุปการสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการยกระดับการดำเนินงาน ด้านบุคลากร	276
ตารางที่ 4.39 สรุปการสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการยกระดับการดำเนินงาน ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	278
ตารางที่ 4.40 สรุปการสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการยกระดับการดำเนินงาน ด้านวิชาการและหลักสูตร	280
ตารางที่ 4.41 สรุปการเรียนรู้และความรู้ใหม่จากการปฏิบัติงานโครงการยกระดับ การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ	283
ตารางที่ 4.42 สรุปการเรียนรู้และความรู้ใหม่จากการปฏิบัติงานโครงการยกระดับ การดำเนินงานด้านบุคลากร	284
ตารางที่ 4.43 สรุปการเรียนรู้และความรู้ใหม่จากการปฏิบัติงานโครงการยกระดับ การดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	285
ตารางที่ 4.44 สรุปการเรียนรู้และความรู้ใหม่จากการปฏิบัติงานโครงการยกระดับ การดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร	286
ตารางที่ 4.45 การสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล	287
ตารางที่ 4.46 ผลสรุปในภาพรวมของการนำเสนอผลงานสู่การปฏิบัติ (Acting) ในวงจรที่ 1	288
ตารางที่ 4.47 สรุปผลการวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือกที่นำไปใช้ในการแก้ปัญหา	290
ตารางที่ 4.48 สรุปทีมดำเนินงานขั้นตอนที่ 6	293
ตารางที่ 4.49 สรุปการสะท้อนผลการดำเนินงานของขั้นตอนการวางแผนใหม่	294
ตารางที่ 4.50 ตารางการดำเนินงานขั้นตอนการปฏิบัติใหม่	296
ตารางที่ 4.51 การดำเนินงานขั้นตอนการสังเกตใหม่	302
ตารางที่ 4.52 ทีมสังเกตการดำเนินโครงการ	303
ตารางที่ 4.53 ผลการสังเกตการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการใหม่	305
ตารางที่ 4.54 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 1 โครงการยกระดับการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการ	307
ตารางที่ 4.55 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 2 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้าน ด้านบุคลากร	310

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ 4.56 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 3 โครงการยกระดับการดำเนินงาน ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	313
ตารางที่ 4.57 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 4 โครงการยกระดับการดำเนิน ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร	316
ตารางที่ 4.58 ผลการสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนการสังเกต	321
ตารางที่ 4.59 สรุปผลการสะท้อนผลการนำแผนปฏิบัติการใหม่ลงสู่การปฏิบัติ	323
ตารางที่ 4.60 สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการทั้ง 4 โครงการ	325
ตารางที่ 4.61 สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการในภาพรวม	326
ตารางที่ 4.62 สรุปผลการวิเคราะห์ด้านงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ	327
ตารางที่ 4.63 ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ด้านการบริหารจัดการ	330
ตารางที่ 4.64 ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ด้านบุคลากร	331
ตารางที่ 4.65 ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	332
ตารางที่ 4.66 ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร	333
ตารางที่ 4.67 ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ในภาพรวม	334
ตารางที่ 4.68 ผลการสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนการสะท้อนผล	335
ตารางที่ 4.69 สรุปผลการดำเนินงานขั้นตอนที่ 1-9	337
ตารางที่ 4.70 สรุปผลการดำเนินโครงการเพื่อการแก้ปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลหนองแวง	341
ตารางที่ 4.71 สรุปผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง	344
ตารางที่ 4.72 การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง	346
ตารางที่ 4.73 การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง	348

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระเมตตาและพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ต่อประชาชนชาวไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะด้านการศึกษา ทรงส่งเสริมและเน้นย้ำให้จัดการศึกษาเพื่อปวงชนชาวไทย ทำให้คนในชาติเป็นคนที่มีความรู้และคุณธรรม มีความคิดในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามและสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติ พระองค์ทรงตระหนักและให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาตั้งแต่เด็ก ดังทรงได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2549) ความตอนหนึ่งว่า

"...การให้การศึกษาแก่เด็กต้องเริ่มตั้งแต่เกิด ขึ้นตั้งแต่ต้องสอนให้รู้จักใช้วัยและประสาทส่วนต่างๆ ต้องคอยควบคุมฝึกหัด จนสามารถใช้วัยและประสาทส่วนนั้นๆ ทำกิจวัตรทั้งปวงของตนเองได้ เมื่อสามารถทำกิจวัตรของตัวเองได้แล้ว ถัดมาก็ต้องสอนให้รู้จักทำการต่างๆ ให้รู้จักแสวงหาสิ่งต่างๆ ตามที่ต้องการให้ได้มากขึ้น เพื่อทำให้ชีวิตมีความสุขมีความสบาย การให้การศึกษาขั้นนี้ ได้แก่การฝึกกายให้มีความคล่องแคล่วชำนาญ และสามารถในการปฏิบัติ ประกอบกับการสอนวิชาความรู้ต่างๆ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพเลี้ยงตัว การให้การศึกษาอีกขั้นหนึ่ง คือการสอนและฝึกฝนให้เรียนรู้วิทยาการที่ก้าวหน้าขึ้นไป พร้อมทั้งการฝึกฝนให้รู้จักใช้เหตุผลสติปัญญาและหาหลักการของชีวิต เพื่อให้สามารถสร้างสรรค์ความเจริญงอกงามทั้งทางกายและทางความคิด..."

ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กจำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและมีคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงห้าขวบ จะต้องจัดให้มีการอบรมเลี้ยงดูเป็นอย่างดีและพัฒนาให้เต็มศักยภาพ เพราะเป็นการวางรากฐานที่ดีให้แก่ประชาชนในอนาคต (สมพร ไร่บางยาง, 2550) “การให้การศึกษา” ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการพัฒนามนุษย์และทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งและมีผลกระทบมากที่สุดต่อการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง เนื่องจากความมั่นคงแห่งชาติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากปัจจัยของความมั่นคงหลายๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยีและอื่นๆ การบริหารจัดการใดที่เป็นแรงผลักดัน ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรของชาติให้เป็นผู้มีคุณภาพและมีศักยภาพ จึงจัดเป็นเรื่องที่มีความสำคัญสูงซึ่งรัฐควรให้การสนับสนุน (ชวนี ทองโรจน์, 2550)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (2550) กำหนดให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาไว้หลายมาตราซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรา 81 บัญญัติให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติเพื่อปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม จนถึงฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2545) ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 1 มาตรา 6 ที่กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และกำหนดว่า “สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา นั่นก็เท่ากับระบุว่าการศึกษาปฐมวัยเป็นส่วนหนึ่งของระบบการจัดการศึกษาที่รัฐต้องให้การสนับสนุน โดยการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาอิสระขึ้นอยู่กับความต้องการของสังคม ซึ่งทำให้มีหน่วยงานอย่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (วิระ ทศชาติ, 2550) มีการส่งเสริมสนับสนุนภารกิจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการจัดทำหน้าที่จัดการศึกษาตาม มาตรา 18(1) แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อสร้างโอกาสและลดช่องว่าง สร้างความเท่าเทียมกันระหว่างชุมชนชนบทและชุมชนเมือง

ปัจจุบันนานาประเทศต่างให้ความสำคัญกับช่วงปฐมวัยนี้เป็นอย่างมากเนื่องจาก(ยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2552) ช่วงอายุปฐมวัย คือห้าปีแรก(5 ปี 11 เดือน 29 วัน) ของชีวิตนั้นเป็นช่วงเวลาที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาชีวิตของเด็ก สมอของเด็จะพัฒนาอย่างมาก เด็กมีการพัฒนาทางการรับรู้ ภาษา สังคม อารมณ์และกล้ามเนื้ออย่างรวดเร็ว ซึ่งการพัฒนาทางสมองของเด็กนั้นขึ้นอยู่กับภาระกระตุ้นทางสิ่งแวดล้อม คุณภาพของการเลี้ยงดูและระดับการปฏิสัมพันธ์ที่เด็กได้รับ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดมีโอกาสที่จะพัฒนาทักษะทางด้านการรับรู้ ภาษา อารมณ์และสังคมอย่างเต็มที่ มีโอกาสที่จะเติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์แข็งแรงและมีความเชื่อมั่นและรู้จักคุณค่าของตนมากกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการเอาใจใส่ จึงจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมตามวัย (ปองสิน วิเศษศิริ , 2550) รวมทั้งในปัจจุบันได้มีการเตรียมพร้อมที่จะมีการประเมินผลการศึกษาด้านเด็กปฐมวัยระดับนานาชาติ (Early Childhood Education Study: ECES)ซึ่งถือว่าเป็นครั้งแรกในโลกที่มีการประเมินการจัดการศึกษาด้านเด็กปฐมวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556) โดยเป็นความร่วมมือของสมาคมนานาชาติเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (International Association for the

Evaluation of Educational Achievement: IEA) กับศูนย์วิจัยเด็กปฐมวัย (Centre for Research in Early Childhood: CREC) และสถาบันวิจัยทางการศึกษาแห่งชาติ(National Foundation for Educational Research: NFER) ของสหราชอาณาจักร โดยมีการเริ่มโครงการที่สำรวจ วิเคราะห์ ข้อมูลการศึกษาปฐมวัย ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายการศึกษาปฐมวัยกับการเรียนรู้และการพัฒนาเด็กของประเทศสมาชิกที่สนใจเข้าร่วมการประเมิน วิเคราะห์บทบาทของการศึกษาปฐมวัย ในการเตรียมความพร้อมเด็กที่จะเรียนรู้ในโรงเรียนและสภาพแวดล้อมนอกโรงเรียน และมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบแนวทางในการวางกฎเกณฑ์มาตรฐานด้านการศึกษาปฐมวัยในบริบทนานาชาติซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาปฐมวัยในด้านต่างๆ ของประเทศสมาชิกที่เข้าร่วมการประเมิน แม้แต่สหประชาชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,2556) ยังจัดให้มีการประชุมโลกว่าด้วยการศึกษาและมีการประกาศปฏิญญาการศึกษาที่จะระดมทุกประเทศและผู้เกี่ยวข้องให้ดำเนินการตามวาระการศึกษาที่กำหนดและเสนอวิธีการประสานงาน การสนับสนุนงบประมาณ และการติดตามผลทั้งระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับชาติ เพื่อโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้น มีความสำคัญในระดับโลกหาใช่เพียงระดับประเทศอีกต่อไป ประเทศไทยรัฐบาลมีการตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมากโดยเมื่อ ปีพ.ศ. 2552 รัฐบาลได้ประกาศหลักการความสำคัญของเด็กปฐมวัย 5 ด้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,2556) ไว้ในแผนยุทธศาสตร์ด้านเด็กปฐมวัย คือ 1) พัฒนาการด้านสมองและการเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดในชีวิต 2) เป็นการลงทุนที่คุ้มค่า 3) ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม 4)สร้างฐานรากของชีวิต (Foundation/BuildingBlocks) และ 5) เป็นช่วงวัยที่ต้องการการปลูกฝังบ่มเพาะเป็นพิเศษ รวมทั้งประกาศเป็นนโยบายอย่างชัดเจนในการเร่งรัดให้เด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ทุกคน ได้รับการพัฒนารอบด้านตามวัยอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่องประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 เด็กทุกคนได้รับบริการในการพัฒนาเต็มศักยภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ไอโอดีนกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ยุทธศาสตร์ที่ 3 การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย และยุทธศาสตร์ที่ 4 กลไกการดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกระจายอำนาจด้านอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ มีอัตราส่วนงบประมาณสูงขึ้นและมีการโอนถ่ายภารกิจสำคัญลงสู่ท้องถิ่นแทบทุกด้านรวมทั้งด้านการศึกษาและด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้มีนโยบายในการประชุมผู้บริหารของ 25 จังหวัดกลุ่มเป้าหมายเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2551 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น,2551) โดยได้ให้นโยบายการดำเนินงานด้านเด็กและเยาวชนว่า “กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่เด็กและเยาวชน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สิ่งที่เราคาดหวังคือ ลูกหลานของเราโตขึ้นต้อง

มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ต้องช่วยกันสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีตั้งแต่เด็กเพื่อโตขึ้นจะได้ไม่มีปัญหาแก่ตัวเด็กและครอบครัว... เพราะเรื่อง “มนุษย์” เป็นเรื่องของท้องถิ่นที่จะต้องดูแลตั้งแต่เกิดจนตาย สิ่งต่างๆ ที่ผูกโยงคือภารกิจเชื่อมโยงของคน พื้นฐานของการสร้างคนจึงเป็นพื้นฐานในการพัฒนาที่ดี เพราะสิ่งที่เราแก้ไขปัญหามาในปัจจุบันส่วนมากเราแก้ไขปัญหามาที่ปลายเหตุกันตลอดเวลาในทุกๆ เรื่อง ดังนั้นในอนาคตเราควรจะมาแก้ไขปัญหากันที่ต้นเหตุ”

จากผลสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2555 (ยูนิเซฟ ไทยแลนด์, 2555) พบว่า มีเด็กอายุ 3-5 ปี ประมาณร้อยละ 84 กำลังเรียนในระดับก่อนวัยเรียน และพบว่าในกลุ่มเด็กที่แม่ไม่มีการศึกษามีอัตราเข้าเรียนระดับก่อนวัยเรียนต่ำกว่าเด็กที่แม่มีการศึกษา นอกจากนี้ มีเด็กอายุ 3-5 ปี ในกทม. เพียงร้อยละ 66 ที่เข้าเรียนก่อนวัยเรียน และจากการประเมินคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งหมดกว่า 20,000 แห่งทั่วประเทศโดยกรมอนามัยในปี 2555 พบว่ามีเพียงร้อยละ 67 เท่านั้นที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน นั่นหมายความว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นสถานศึกษาที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนไม่มีมาตรฐาน ซึ่งย่อมส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่ด้อยคุณภาพไปด้วย กล่าวคือมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และคุณลักษณะตามวัย ไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 และเด็กอาจไม่ได้รับการพัฒนาให้เติบโตสมวัย ทำให้มีพื้นฐานการเรียนรู้ที่ไม่ดีส่งผลต่อการศึกษาต่อในอนาคตและการเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพได้ ในขณะที่นานาชาติต่างให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย แต่ประเทศไทยกลับจัดการศึกษาปฐมวัยได้แย่ (หนังสือพิมพ์เนชั่น, 2558) หากไม่เร่งพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีมาตรฐานเทียบเท่านานาชาติที่จัดการศึกษาปฐมวัยได้เป็นอย่างดี เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี ฟินแลนด์ ในอนาคตย่อมทำให้ประเทศมีพลเมืองที่ขาดทักษะและความสามารถในการเรียนรู้และทักษะการทำงานที่ด้อยคุณภาพได้

นิพนธ์ โลหะรัตนกร (2556) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ได้แถลงนโยบายต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2556 โดยมีนโยบายด้านการศึกษา ข้อที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาจัดการศึกษา ทั้งภายในระบบ นอกโรงเรียนและตามอัธยาศัย พัฒนาเด็กปฐมวัยให้ได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย อีกทั้งยกระดับมาตรฐานการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นที่น่าพอใจและยอมรับของผู้รับบริการ ทำให้กองการศึกษา (กองการศึกษา, 2558) มีการวางแผนยุทธศาสตร์และการดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 3-5 ปี ที่รับเข้าศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้สอดคล้องกับนโยบายของผู้บริหารดังกล่าว และจากรายงานการประเมินตนเองศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง (ศูนย์

พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง,2558) พบว่าในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังประสบกับปัญหาในการดำเนินงานด้านต่างๆ อยู่มาก ทั้งปัญหาในด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ได้แก่ การขาดบุคลากรสนับสนุนงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้สอนยังขาดความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านงบประมาณ ได้แก่ การบริหารงบประมาณล่าช้าและติดขัดเรื่องระเบียบที่อิงระเบียบที่ใช้กับองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการมีส่วนร่วม ไม่มีการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้บุคคล หน่วยงาน องค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากเท่าที่ควร ด้านสภาพแวดล้อม ยังไม่เหมาะสมและเอื้อต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนมากเท่าที่ควร และพื้นที่ค่อนข้างคับแคบเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียน ด้านผู้เรียน นักเรียนบางคนยังมีพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัยเนื่องจากสภาพการเลี้ยงดูที่ขาดความเอาใจใส่ และการปรับตัวให้เข้ากับสถานที่ค่อนข้างช้า ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กเอง อีกทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งปีหนึ่งๆ มีงบประมาณในการบริหารจัดการด้านการลงทุนค่อนข้างน้อยมาก ทำให้การพัฒนาด้านการศึกษาปฐมวัยไม่ค่อยเต็มที่มีมากเท่าใดนัก และจากสภาพดังกล่าวมานั้น ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานการศึกษา (ขั้นพัฒนา) ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในบางมาตรฐาน รวมทั้งจากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ศูนย์พัฒนาเด็ก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา,2558) โดยมีการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง เมื่อวันที่ 26-27 กุมภาพันธ์ และ 2 มีนาคม 2558 สิ่งที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงควรปรับปรุง คือ 1) สภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็ก ควรมีรั้วรอบศูนย์ที่เป็นสัดส่วน ป้องกันอันตรายจากรถ และป้องกันมิให้เด็กออกไปสู่ถนนได้โดยลำพัง ควรจัดให้มีพื้นที่สีเขียวสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ควรมีการจัดมุมการเรียนรู้ต่างๆทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ให้เหมาะสมกับวัย และเพียงพอ ควรมีเครื่องเล่นสนามที่เหมาะสมกับวัย สภาพใหม่ ไม่ชำรุดและมีเพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดให้มีกิจกรรม แผนฝึกซ้อม แผนฝึกผู้ชีพเพื่อแก้ไข ปัญหาและป้องกันความปลอดภัยสำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ควรมีการส่งเสริมและพัฒนา ครูผู้ดูแลเด็ก และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย จิตวิทยาเด็กและการจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรมีการส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กมีการนำเอาผลการประเมินพัฒนาการเด็กไปวางแผนพัฒนาเด็กและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กตามความต้องการ ความสนใจและวัยของเด็กและให้มีการเยี่ยมบ้านเด็กเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกับผู้ปกครองเกี่ยวกับความก้าวหน้าและแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 3) ควรมีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเกี่ยวกับทักษะการกล้าแสดงความคิดเห็น การพูดเล่าเรื่อง การ

อธิบายผลงานของตนเอง การมีวินัย ควรส่งเสริมผู้เรียนให้ได้ออกกำลังกายและฝึกกีฬาที่เด็กชอบ เพื่อเป็นพื้นฐานในการเล่นกีฬาและควรมีการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน หน่วยงานอื่นและผู้นำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้มากขึ้น 5) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังไม่มี การกำหนดจุดเน้น จุดเด่น และเอกลักษณ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังไม่ชัดเจน และ 6) ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กควรมีการบริหารจัดการและพัฒนาให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่สอดคล้อง กับแนวทางปฏิรูปการศึกษา

การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของการศึกษานับว่าเป็นความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งหากประเทศไทยต้องการจะก้าวไปสู่การเป็นสังคมที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันและ ประชาชนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะ เพื่อที่จะบรรลุศักยภาพ ตอบสนองความ ต้องการของประชาชน และก่อให้เกิดประโยชน์กับประเทศชาติได้นั้น (สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา,2557) ผู้เรียนทุกคนควรได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นเลิศซึ่งต้องอาศัยการพัฒนาของ ระบบการศึกษาไปสู่การเป็นระบบการศึกษาที่มีศักยภาพสูง (High-Performing Education System) เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นเป็นมาตรฐานระดับนานาชาติ ผู้เรียนไทยจะมีผลสัมฤทธิ์ทาง การศึกษาที่ดีขึ้นและทัดเทียมนานาชาติ ทั้งนี้ ประเด็นสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษา คือ การที่สถาบันการศึกษามีคุณภาพดี เป็นแหล่งเรียนรู้ที่รอบด้าน สิ่งเหล่านี้จะต้องทำควบคู่ไปกับการ พัฒนาครูคุณภาพและบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน อีกทั้งมีคณาจารย์ที่มีใจรัก ในวิชาชีพครูต่างอยากเข้ามาเป็นครู โดยปัจจัยสนับสนุนสำคัญคือการจัดสรรทรัพยากรที่จะต้อง ทุ่มเทมาไว้สำหรับการพัฒนาการสอนและกระบวนการการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาเป็น เป้าหมายสำคัญ

จากปัญหาดังที่กล่าวมานั้นซึ่งสอดคล้องกันระหว่างรายงานการประเมินตนเองของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงและรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยการ จัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อแก้ไข ปรับปรุงปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นให้ลดน้อยลงหรือหมดไป โดย อาศัยความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงาน องค์กร รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย จะส่งผล ให้ได้การดำเนินการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ได้มาตรฐานและผ่านเกณฑ์การประเมินต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยซึ่งมี ความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นการส่งเสริมให้เด็ก ได้รับการส่งเสริมให้มีพัฒนาการ ทั้ง 4 ด้าน อันได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เจริญเติบโต

สมวัย มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีความสุขในการเรียนรู้ สามารถที่จะพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพที่ดี เป็นพลเมืองประเทศและเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ทำสิ่งดีๆ เพื่อสังคมต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ผลการดำเนินงานในขั้นตอนการวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่กำหนดเป็นอย่างไร

1.2.2 การดำเนิน โครงการ/กิจกรรมนั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ อะไรบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานในขั้นตอนการเตรียมการ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่กำหนด

1.3.2 เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

1.3.3 เพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง

1.3.4 เพื่อศึกษาองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1.4.1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ที่มีปัญหามาตรฐานด้านการบริหารจัดการ ด้านการบริหารบุคลากร ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ซึ่งไม่ผ่านการประกันคุณภาพการศึกษา (ประเมินภายในและไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.))

1.4.2 ระยะเวลาในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงจรของกิจกรรมการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ถึงวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2560

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1.5.1 การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ วิโรจน์ สารรัตนะ (2558) พัฒนาขึ้นเป็นแนวคิดหลัก

1.5.2 การเลือกสถานที่ในการวิจัย ได้กระทำโดยกำหนดแบบเจาะจงอาศัยคุณลักษณะ 2 ประการ คือ 1) ผลการประเมินภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผลการประเมินภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เป็นเกณฑ์พิจารณา และ 2) เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงที่ผู้วิจัยทำงานอยู่

1.5.3 การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงจะใช้ตามกรอบมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้องและตรงกันในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดคำจำกัดความสำหรับศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1.6.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการวิจัยที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การเลือกวิธีการแก้ปัญหา การดำเนินการตามวิธีการที่เลือก การประเมินผล และการร่วมรับผลที่เกิดขึ้น โดยผลของการวิจัยทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และสามารถพึ่งพาตนเองต่อไปได้

1.6.2 เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีอายุตั้งแต่ 0-5 ปี ซึ่งเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตและกำลังพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างเต็มที่ และเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 และสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว

1.6.3 การศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง การจัดการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามให้แก่เด็กที่มีอายุระหว่าง 3-5 ปี ในสถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการ การเรียนรู้ให้เด็กเล็กมีความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.6.4 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง หมายถึง สถานที่ดูแลและให้การศึกษาเด็ก อายุระหว่าง 3-5 ปี มีฐานะเทียบเท่าสถานศึกษา เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

1.6.5 มาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง ข้อกำหนดและแนวทางในการส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนา

เด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยแต่ละด้านประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1.6.5.1 ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ ประกอบด้วยการบริหารงานทั่วไป งานธุรการ และการบริหารงบประมาณ โดยมีตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกับผู้ปกครอง และการเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชน

1.6.5.2 ด้านบุคลากร หมายถึง การกำหนดคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบต่างๆ การส่งเสริมและการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยมีตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย ความเพียงพอของบุคลากร การพัฒนาบุคลากร และความสามารถด้านเทคโนโลยีของบุคลากร

1.6.5.3 ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย หมายถึง การก่อสร้าง การปรับปรุงต่อเติมอาคาร สถานที่ การจัดภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอาคาร และระบบการรักษาความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน โดยมีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย มุมหรือห้องพักสำหรับเด็กป่วย ความเหมาะสมและเพียงพอของลานกิจกรรม/สนามเด็กเล่น/ครุภัณฑ์ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอาคาร และระบบการรักษาความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน

1.6.5.4 ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร หมายถึง การจัดกิจกรรมการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาตามวัย โดยมีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย หลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ ทักษะการแสดงออกของผู้เรียน และการนำผลการประเมินผู้เรียนไปใช้

1.6.5.5 ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน หมายถึง การส่งเสริมให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความร่วมมือระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถานับการศึกษา องค์กรภาครัฐและเอกชน ในการจัดและพัฒนาการศึกษา และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้และบริการชุมชน

1.6.5.6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย หมายถึง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีการร่วมมือกันทั้งระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ และระดับภาค โดยมีตัวบ่งชี้ประกอบด้วย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคณะกรรมการดำเนินงานเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและการดำเนินงานตามแผน

1.6.6 ยกระดับมาตรฐานการศึกษา หมายถึง การดำเนินการจัดกิจกรรมหรือ โครงการเพื่อแก้ไข ปรับปรุงปัญหาที่เกิดขึ้นให้ลดน้อยลงหรือหมดไป

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการ และเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เพื่อแก้ไขปัญหาและเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1.7.1 ในเชิงวิชาการ

1) ทำให้บุคคลเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับสถานศึกษา เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ตามหลักการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by Doing)

2) ทำให้ “เกิดองค์ความรู้” จากบุคคลและผู้เกี่ยวข้องในหน่วยงาน โดยใช้แผนปฏิบัติการที่เกิดจากการมีส่วนร่วมมาเป็นตัวดำเนินการ

3) นักวิจัยหรือผู้บริหาร สามารถศึกษาเรียนรู้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบการวิจัยให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

4) ผู้วิจัยและนักพัฒนา ได้เรียนรู้จากชุมชนได้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับชุมชน อันก่อให้เกิดความเข้าใจชุมชนได้ดีขึ้น และเกิดแนวคิดในการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง ประชาชนก็รู้สึกว่าเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจปฏิบัติการ ทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) ทั้งเจ้าของกิจกรรมและ โครงการที่ดำเนินการ

1.7.2 ในด้านการนำไปใช้

1) บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง และผู้เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยไปศึกษาทบทวนและดำเนินการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างต่อเนื่อง เพราะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมส่งเสริมให้มีการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

2) นักวิจัยหรือนักวิชาการ หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่น สามารถศึกษารูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาหรือประยุกต์ใช้เพื่อออกแบบงานวิจัยของตนเอง หรือนำเอาหลักการใหม่อื่นๆ มาเป็นตัวอย่างหรือแบบอย่างเพื่อการพัฒนาได้

3) บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งอื่นทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน สามารถศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์การทำวิจัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ปรับใช้ หรือเลือกใช้ ให้เหมาะสมกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของตนเองได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาเอกสารเพื่อวิเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยได้เรียงลำดับการนำเสนอออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ คือ 1) แนวคิดการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3) บริบทตำบลหนองแวงและบริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง 4) กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย โดยมีรายละเอียดของการนำเสนอในแต่ละตอน ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1.1 ความหมายของการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การทบทวนเนื้อหาในเรื่องนี้ก็เพื่อให้ทราบถึงความหมายและความสำคัญของเด็กปฐมวัย ให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้และลึกซึ้ง เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับความรู้ด้านประสบการณ์ของผู้ร่วมวิจัย โดยมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้แสดงไว้หลายทัศนะ แต่ทั้งนี้จะแยกคำเพื่อให้มีความหมายที่ชัดเจน โดยประกอบด้วย “เด็กเล็ก” และ “การจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” ดังต่อไปนี้

ความหมายของเด็กเล็ก

เกียรติคุณ-พวงทอง ไกรพิบูลย์ (2557) ได้กล่าวว่า เด็กก่อนวัยเรียน (Preschool age) คือ ช่วงอายุ 3-5 ปี เด็กวัยเรียน (School age) คือ ช่วงอายุ 6-12 ปี สำหรับในประเทศไทยยังแบ่งเด็ก เป็น เด็กเล็กและเด็กโต กล่าวคือ เด็กเล็ก ได้แก่ ช่วงอายุ 1-5 ปี เด็กโต คือ อายุช่วง 6-12 ปี ในทาง การแพทย์จะมีการแบ่งอายุเด็กอย่างชัดเจนและค่อนข้างละเอียดทั้งนี้เพื่อการดูแลด้านสุขภาพของ เด็ก โดยเด็กเล็กในทางการแพทย์ จะมีอายุระหว่าง 1-5 ปี แต่ในวงการการศึกษา มีหลายคำที่ใช้เรียก “เด็กเล็ก” ซึ่งมีผู้เรียกชื่อแตกต่างกันออกไป เช่น เด็กก่อนวัยเรียน (Pre-school age) เด็กเล็ก วัยเด็ก ตอนต้น (Early Childhood) เด็กระดับก่อนประถมศึกษา เด็กอนุบาลศึกษา (Kindergraten) เด็ก ปฐมวัย ซึ่งคำเหล่านี้มีความหมายในตัวเอง แต่ไม่ว่าจะเรียกชื่อแบบใดเมื่อพิจารณาแล้วมี ความหมายเดียวกัน (ชยานนท์ มนเพียรจันทร์, 2554) ในปัจจุบันจะใช้คำว่า “เด็กเล็ก” หรือ “เด็ก ปฐมวัย” ยูนิเซฟประเทศไทย (2552) ได้อธิบายไว้ว่า ช่วงอายุปฐมวัย คือห้าปีแรก (5 ปี 11 เดือน 29 วัน) ของชีวิตนั้นเป็นช่วงเวลาที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาชีวิตของเด็ก สมองของเด็กพัฒนา อย่างรวดเร็วในช่วงห้าปีแรกของชีวิต เป็นช่วงเวลาที่เด็กมีการพัฒนาทางการรับรู้ ภาษา สังคม

อารมณ์และกล้ามเนื้ออย่างรวดเร็ว และการพัฒนาทางสมองของเด็กขึ้นอยู่กับกระบวนการกระตุ้นทางสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพของการเลี้ยงดูและระดับการปฏิสัมพันธ์ที่เด็กได้รับ เด็กทารกที่ได้รับการกอด หยอดล้อ อาหารและกระตุ้นทางการมองเห็นจะได้เปรียบเด็กที่ไม่ได้รับหลายเท่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดมีโอกาสที่จะพัฒนาทักษะทางด้านการรับรู้ ภาษา อารมณ์และสังคมอย่างเต็มที่ มีโอกาสที่จะเติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์แข็งแรงและมีความเชื่อมั่นและรู้จักคุณค่าของตนมากกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการเอาใจใส่ การพัฒนาในแต่ละด้านนี้ล้วนแต่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นผู้ใหญ่ของเรา เพราะประสบการณ์ในวัยเด็กเป็นสิ่งที่มิมีอิทธิพลต่อความเป็นตัวตนของเราในวันนี้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) และอัปสรสิริ เอี่ยมประชา (2557) ที่ให้ความหมายไว้เหมือนกันว่า “เด็กปฐมวัย” หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 0–5 ปี (เด็กตั้งแต่แรกปฏิสนธิถึงอายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน) ซึ่งเป็นช่วงอายุที่สำคัญและมีคุณค่ามากที่สุด เด็กจะเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขได้ก็ด้วยการอบรมเลี้ยงดูและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับจิราภรณ์ แผลงประพันธ์ (2556) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ช่วงปฐมวัยหรือ 5 ขวบแรกของชีวิต เป็นช่วงโอกาสทองของเด็ก เพราะร่างกายและสมองของเด็กจะเติบโตได้อย่างรวดเร็วหากได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม การพัฒนาที่ถูกต้องและไม่เน้นซ้ำจะช่วยให้เด็กมีทักษะทางกายภาพ ความฉลาดทางสติปัญญา และความมั่นคงทางอารมณ์ เพื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ประสบความสำเร็จในการศึกษาและอาชีพการงาน เป็นกำลังสำคัญของสังคมและเศรษฐกิจ สอดคล้องกันกับ เขียวพาเดชะคุปต์ (2542) ได้กล่าวว่า เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีอายุตั้งแต่ปฏิสนธิ จนถึง 6 ปี โดยที่นับรวมเด็กทั้งที่อยู่ในระบบและนอกระบบการศึกษา ซึ่งพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญากำลังพัฒนาอย่างเต็มที่ และสอดคล้องกับ ลำควน คัมมารศรี (ม.ป.ป.) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กปฐมวัย คือ เด็กที่มีอายุตั้งแต่ปฏิสนธิถึง 6 ปีบริบูรณ์ การอบรมและเลี้ยงดูแก่เด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเด็กวัยนี้ต้องการการเรียนรู้ ในสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้าน จากบิดา มารดา คนรอบข้างและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดพัฒนาการที่เป็นรากฐานของ บุคลิกภาพ อุปนิสัย และการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจ สมอง สติปัญญา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550) ได้กล่าวว่า เด็กเล็กคือ เด็กอายุระหว่าง 2-5 ปี ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา ด้านสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2555) ได้กล่าวไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ ด้านเด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ตามนโยบายรัฐบาลด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2555–2559 ให้ค่านิยมเด็ก

ปฐมวัยไว้ว่า เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 ครอบคลุม เด็กทั่วไป เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ รวมถึงเด็กต่างด้าวที่อยู่ในประเทศไทย แม้ว่าระบบการศึกษาจะไม่จัดว่าการศึกษาในช่วงนี้เป็นการศึกษาภาคบังคับแต่ก็มีหน่วยงานที่จัดบริการ พัฒนาเด็กปฐมวัย 0-5 ปี รวมทั้งการให้ความรู้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ในขณะท้องถื่นกร UNESCO THAILAND (2555) กล่าวว่า เด็กปฐมวัย คือ ช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิดถึงแปดปี ที่มีการเจริญเติบโตของสมองที่โดดเด่น เพื่อวางรากฐานสำหรับการเรียนรู้และการพัฒนาต่อไปในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ David (n.d.) ที่กล่าวไว้ว่า เด็กปฐมวัย คือ เด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึงแปดปี ในสหราชอาณาจักร มักให้เด็กเริ่มไปโรงเรียนเมื่ออายุ 5 ขวบ แต่ประเทศในยุโรปส่วนใหญ่ให้เด็กไปโรงเรียนตอนอายุย่าง 6 หรือ 7 ขวบ

จากทัศนะของบุคคลต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า เด็กเล็ก หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 0-5 ปี ซึ่งเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตและกำลังพัฒนาความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

การจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ช่วงปฐมวัย หรือ 5 ขวบแรกของชีวิต เป็นช่วง โอกาสทองของเด็ก เพราะร่างกายและสมองของเด็กจะเติบโตได้อย่างรวดเร็วหากได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม การพัฒนาที่ถูกต้องและไม่เน้นซ้ำจะช่วยทำให้เด็กมีทักษะทางกายภาพ ความฉลาดทางสติปัญญา และความมั่นคงทางอารมณ์ เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ประสบความสำเร็จในการศึกษาและอาชีพการงาน เป็นกำลังสำคัญของสังคมและเศรษฐกิจ (จิราภรณ์ แผลงประพันธ์, 2557) เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่อยากรู้ อยากเห็น และมีศักยภาพในตัวเองในการที่จะเรียนรู้ เอกแมน ซึ่งเป็นศาสตราจารย์เป็นนักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล ปี 2542(สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2557) ได้กล่าวว่า “การลงทุนพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าให้ผลตอบแทนแก่สังคมที่ดีที่สุดในระยะยาว โดยให้ผลตอบแทนกลับคืนมาในอนาคต 7-10 เท่า” ด้านกระทรวงศึกษาธิการ (2546) กล่าวถึงการจัดการศึกษาปฐมวัยว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีเต็ม บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและการพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทของสังคม วัฒนธรรมที่เด็กต้องอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม คล้ายกันกับ กุลยา ดันติผลาชีวะ (2542) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก 6 ขวบแรก เป็นการจัดการศึกษาเพื่อการดูแล

และสร้างเสริมเด็กให้พัฒนาเต็มศักยภาพ ด้วยการเรียนรู้ที่ถูกต้องชัดเจน ลักษณะการจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งจำเพาะไปที่การพัฒนาเด็ก โดยการจัดการเรียนการสอนให้ตรงระดับพัฒนาการตามวัย และส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมให้ตรงกับความต้องการและความสนใจ สร้างความพร้อมให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และยังคงคล้ายกับ Earlychildhood (2552) ที่มีผู้กล่าวไว้ว่า “การจัดการศึกษาปฐมวัย” เป็นการจัดการศึกษาที่มีลักษณะที่พิเศษแตกต่างไปจากระดับอื่นๆ เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มีชื่อเรียกต่างกันไปหลายชื่อ ซึ่งแต่ละโปรแกรมมีวิธีการและลักษณะในการจัดกิจกรรมที่ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยพัฒนาเด็กในรูปแบบต่างๆ ด้านเยาวพา เดชะคุปต์ (2542) ก็กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย คือ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กหรือการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งการวางรากฐานในการพัฒนาบุคลิกภาพ เพื่อให้เด็กมีความสมบูรณ์ทุกด้านโดยใช้วิธีการที่หลากหลายหรือลักษณะพิเศษที่มีความเหมาะสม รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันมีหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนร่วม รับผิดชอบจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมากขึ้น ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงมีรูปแบบที่แตกต่างกันไป ดังนี้ 1) สถานรับเลี้ยงเด็ก หมายถึง สถานที่รับเลี้ยงดูเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดโดยรับเลี้ยงเฉพาะช่วงหนึ่งๆ เช่น แรกเกิด-อายุ 2 ปี หรืออายุ 2-3 ปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรูปแบบการดำเนินงานและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน 2) ศูนย์เด็กเล็ก หรือ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ หรืออาจจะเรียกอย่างอื่นอีก แม้ว่าศูนย์เด็กเล็กจะมีชื่อเรียก แตกต่างกัน แต่มีลักษณะการดำเนินงานที่คล้ายกัน คือเป็นสถานที่อบรมเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่ช่วงอายุ 2-6 ปี ลักษณะของงานให้บริการเน้น การดูแล สุขภาพอนามัยให้ สวัสดิศึกษา และส่งเสริมให้พัฒนาด้านสังคม อารมณ์ ร่างกาย และด้าน สติปัญญา และ 3) โรงเรียนอนุบาล เป็นการจัดการศึกษาแบบมีระบบรับเด็กตั้งแต่อายุ 2 ปี 6 เดือน-6 ปี ซึ่งยึดหยุ่นไปตามหน่วยงานที่โรงเรียนสังกัด เช่น โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่จะมีหลักสูตรอนุบาล 3 ปี รับ เด็กตั้งอายุ 3-6 ปี หรือโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้หลักสูตร 2 ปี รับเด็กตั้งแต่อายุ 4-5 ปี หรือโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนชั้น เด็กเล็กหลักสูตร 1 ปี รับเด็ก อายุ 5-6 ปี สมร ทองดี และสุกัญญา กาญจนกิจ (2548) กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัยหมายถึงการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยเพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กมีความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและมีความพร้อมที่จะศึกษาในระดับสูงต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2543) ที่กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัย หมายความว่า

ว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญาตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล ด้านสันติภัทร โคจิจุล (2554) ได้กล่าวถึง ปฐมวัยศึกษา ไว้ว่าเป็นการจัดการศึกษาให้กับเด็กนักเรียน อายุ 3-5 ปี เพื่อให้มีความพร้อมด้านพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ก่อนที่เด็กกลุ่มนี้จะเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 การจัดการศึกษาระดับนี้มุ่งเน้นการอบรมเลี้ยงดูให้เด็กมีความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนซึ่งเป็นที่อยู่ใหม่ของเด็ก คุ้นเคยกับเพื่อนใหม่ อันเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าสังคมและคุ้นเคยกับกระบวนการศึกษา ซึ่งจะต้องเรียนรู้ไปตลอดชีวิต ด้านมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (2557) กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัยคือการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาการในเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 8 ขวบหรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การจัดการเด็กในที่นี้รวมถึงการจัดการศึกษาทางเป็นทางการ (formal group settings) และการจัดการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ (informal group settings) เพราะการเรียนรู้ของเด็กในช่วงวัยดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในอนาคต ซึ่งแนวความคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2557) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาปฐมวัย (early childhood education) เป็นการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (early childhood) วัยตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 8 ปี ซึ่งอาจจะออกมาในรูปแบบสถานรับเลี้ยงเด็ก/ศูนย์ดูแลเด็ก/ศูนย์พัฒนาเด็ก (centers) เป็นการเลี้ยงดูเด็กในบ้าน (homes) หรือเป็นสถานศึกษาปฐมวัยในรูปแบบของโรงเรียน เมื่อมีการดำเนินการจัดการศึกษาปฐมวัย สิ่งที่ต้องตามมา คือ ผู้รับผิดชอบดูแลการดำเนินงานบริหารจัดการสถานที่แต่ละแห่งที่ให้บริการในการดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย ซึ่งการดำเนินงานจะมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายของการศึกษาปฐมวัยหรือไม่ ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองและสังคมเพียงใด บุคคลที่มารับผิดชอบนั้นจะต้องมีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย และสอดคล้องกับทัศนะของ Lewis (2558) กล่าวไว้ว่า การศึกษาปฐมวัยหมายถึงโปรแกรมการศึกษาที่จัดให้เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุแปดปี ช่วงเวลานี้ถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความเสี่ยงมากที่สุดและที่สำคัญของชีวิตของบุคคล โดยจะมุ่งเน้นให้เด็กเรียนรู้ผ่านกระบวนการเล่นเป็นหลัก เพื่อเตรียมความพร้อมเด็กเล็กสำหรับการเปลี่ยนแปลงของพวกเขาเมื่อจะเข้าไปในระบบโรงเรียน ประถมศึกษา การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยสามารถสร้างผลกระทบในเชิงบวกต่อเด็กได้เป็นอย่างมากและทำให้เด็กเริ่มต้นไปสู่อนาคตที่สดใสได้ หากมีการดำเนินการและการวางแผนที่ดี โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2553) ได้กล่าวว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ให้เด็กเล็กมีความพร้อม ด้าน

ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยมุ่งจัดการศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาเด็กอายุระหว่าง 3-5 ปี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มักเรียกได้หลากหลายชื่อ อาทิเช่น ศูนย์เด็กเล็ก สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด (กระทรวงศึกษาธิการ,2550) โดยรวมเรียกว่า สถานศึกษา โดยจัดเป็นสถานศึกษาที่กำหนดให้จัดการศึกษาในระดับปฐมวัย

ดังนั้นจึงทำให้สามารถสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง การจัดการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามให้แก่เด็กที่มีอายุระหว่าง 3-5 ปี ในสถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดู ผ่านการเล่นเป็นหลักเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กที่อยู่ในวัยนี้ให้มีความเจริญงอกงาม โดยจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กมีความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1.2 ความสำคัญของการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผู้บริหารหรือผู้ปกครองหลายๆ คนมักกล่าวว่า “เด็กเล็กไม่ต้องเรียนแค่ให้กินกับนอน และเลี้ยงให้เติบโตก็พอแล้ว” และมองว่าสถานที่ที่รับเด็กตั้งแต่แรกเกิด ถึง 6 ปี เป็นสถานที่กิน ที่นอนของเด็กๆ เท่านั้น (กาญจนา เกื้อสังข์และสุนันทา คำแก้ว,2555) แต่นั่นเป็นคำพูดและความคิดในยุคเก่าๆ ในสภาพปัจจุบันเป็นยุคเทคโนโลยีข่าวสารและนวัตกรรม ที่มีการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันตลอดเวลา ความคิดเหล่านี้ได้ถูกลบทิ้งไปไม่เพียงผู้ปกครองที่อยากให้ลูกมีพัฒนาการและได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม บรรดานักวิชาการ หน่วยงานต่างๆ หรือองค์กรระดับโลก ต่างให้ความสำคัญกับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง โดยจะเห็นได้จากการกำหนดให้การศึกษาที่เริ่มต้นตั้งแต่การศึกษาปฐมวัยนี้ เป็นวาระสำคัญๆ กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูนิเซฟ (United Nations Children’s Fund-UNICEF) (กระทรวงศึกษาธิการ,2557) มีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ว่าเยาวชนพึงมีสิทธิได้รับการดูแลเลี้ยงดูในด้านอาหาร ที่พักอาศัย การละเล่นเพื่อความบันเทิงและการพักผ่อน การแพทย์และการอนามัย และการศึกษา เพื่อให้เจริญเติบโตขึ้นโดยเสรี มีความสมบูรณ์พร้อมเพรียงทั้งทางด้านร่างกาย สมอง ศิลธรรม และจิตใจ สมกับที่เกิดมาเป็นสมาชิกคนหนึ่ง โดยที่ยูนิเซฟมีความร่วมมือกับรัฐบาลไทยในด้านการศึกษา ผ่านทางกระทรวงศึกษาธิการในการร่วมกันพัฒนาและส่งเสริมสิทธิทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องยาวนานและจะได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็งและใกล้ชิดมากขึ้นในประเด็นต่อไปนี้ 1) การพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) โครงการ “โรงเรียนหย่อมบ้าน” ในการให้ความช่วยเหลือเด็กชายขอบในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อส่งเสริมให้เด็กที่อยู่ห่างไกลจากสถานศึกษามีสถานที่สำหรับเรียนหนังสือ 3) ความร่วมมือภายใต้

โครงการวิจัยและการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ด้านงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการ

4) การส่งเสริมการเรียนรู้แบบทวิภาษาให้นักเรียนในโรงเรียนจังหวัดชายแดนภาคใต้

“ข้อริเริ่มระดับโลกว่าด้วยการศึกษาต้องมาก่อน (Global Education First Initiative: GEFI)” (สำนักงานเลขาธิการสหประชาชาติ,2556) ซึ่งริเริ่มขึ้นจากคำแถลงการณ์ของเลขาธิการสหประชาชาติ Ban Ki-moon โดยเขามีความเห็นว่าการศึกษาคือประตูสู่ความเท่าเทียมในสังคม ช่วยฟื้นฟูสุขภาพแม่และเด็ก ลดปัญหาการตายของเด็กก่อนเวลาอันควร และการให้การศึกษาและทักษะที่จำเป็นจะช่วยเสริมพลังให้บุคคลที่จะนำไปสู่การสร้างโลกยุคใหม่ที่ดีขึ้น โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ ได้แก่ ส่งเสริมให้เด็กทุกคนได้เข้าเรียน(Put Every Child in School) ปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้(Improve the Quality of Learning) และสร้างความเป็นพลเมืองโลก (Foster Global Citizenship) โดยในเป้าหมายที่ 2 เรื่อง ปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้ (Improve the Quality of Learning) มีใจความว่า การเข้าโรงเรียนเป็นการเปิดทางสู่การเรียนรู้และการค้นพบ แต่บ่อยครั้งไม่ได้เกิดเช่นนั้น เด็กนับล้านคนเข้าสู่ระบบโรงเรียนแล้วออกไปโดยไม่มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการอ่านออก เขียนได้และคิดเลขเป็น อันเกิดจากอุปสรรคหลายประการ หนึ่งในนั้นคือ พื้นฐานการเรียนรู้อ่อนแอตั้งแต่ต้น เด็กเล็กที่ไม่เคยได้รับการศึกษาปฐมวัย ยังมีสัดส่วนสูงและเป็นข้อมูลที่ไม่น่าสำคัญ แสดงว่าเด็กยังขาดการพัฒนาสติปัญญาและการเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะเข้าโรงเรียน ผู้ที่ไม่ได้เรียนรู้ที่จะอ่านหรือเขียนในระดับต้นๆ จะเสียเปรียบเมื่อต้องพัฒนาไปสู่ระดับที่สูงขึ้นไป และต้องใช้การอ่านออก เขียนได้และทักษะการคิดคำนวณเป็นเครื่องมือสำหรับเรียนรู้มากกว่าที่จะเป็นผลที่ได้จากการเรียนรู้เพียงอย่างเดียว มีผู้นำระดับโลกหลายๆ คนที่ต่างมุ่งหวังและให้ความสำคัญกับการศึกษา ดังจะเห็นได้จากการกล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาในเวทีการประชุมระดับโลกด้านการศึกษาไว้หลากหลาย อาทิเช่น Ki-moon (สำนักงานเลขาธิการสหประชาชาติ,2556) ซึ่งเป็นเลขาธิการสหประชาชาติ เขาได้กล่าวว่า “การศึกษาสามารถปกป้องสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสุขภาพและการจ้างงาน การศึกษาจำเป็นสำหรับการต่อสู้กับภัยคุกคามความมั่นคง รวมทั้งการคลัง ภัยคุกคามที่เพิ่มสูงขึ้น” Guen-hye (สำนักงานเลขาธิการสหประชาชาติ,2556) ซึ่งเป็นประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเกาหลี ได้กล่าวว่า “การศึกษาเป็นพื้นฐานสำหรับการเติบโตของปัจเจกบุคคลและการพัฒนาของชาติ เกาหลีถูกเรียกว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ของแม่น้ำฮันเนื่องจากมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ซึ่งอำนาจของเกาหลีนี้มาจากการศึกษา หลังสงครามเกาหลีไม่มีทรัพยากรหรือเงินทุนเพียงพอ จึงลงทุนในการศึกษามากที่สุดที่จะทำได้เพื่อผลิตคน” Lake (สำนักงานเลขาธิการสหประชาชาติ,2556) ซึ่งเป็นผู้อำนวยการบริหารยูนิเซฟ กล่าวว่า “เด็กทุกคน

สมควรได้รับโอกาสที่เป็นธรรมในชีวิต เริ่มจากโอกาสในการเรียน หากเราล้มเหลวในการให้โอกาสที่เท่าเทียมโดยเฉพาะการเข้าถึงการเรียนรู้ ก็เท่ากับว่าเราได้หวนเมล็ดพันธุ์ของความทุกข์ยากทางสังคมและเศรษฐกิจในอนาคตและความไม่เท่าเทียมที่เป็นอันตรายให้แก่คนรุ่นต่อไป การให้โอกาสเรียนรู้คือการให้เครื่องมือในการสร้างโลกที่ดีกว่าสำหรับเด็กๆ และลูกหลานรุ่นต่อไป”

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2556) ได้นำเสนอสรุปผลการประชุมโลกว่าด้วยการศึกษา ปี ค.ศ.2015 ณ เมืองอินซอน สาธารณรัฐเกาหลี ระหว่างวันที่ 18-23 พฤษภาคม 2558 ในการประชุมโลกในวันแรกในวันที่ 19 พฤษภาคม 2558 ที่ประชุมการศึกษาโลกได้อภิปรายเรื่องวาระการศึกษาโลกสำหรับ 15 ปีข้างหน้า และวาง Roadmap สำหรับการศึกษาโลกถึงปี ค.ศ.2030 โดยปฏิญญาการศึกษาที่เห็นชอบโดยที่ประชุม จะระดมทุกประเทศและผู้เกี่ยวข้องให้ดำเนินการตามวาระการศึกษาใหม่นี้และเสนอวิธีการประสานงาน การสนับสนุนงบประมาณ และการติดตามผลทั้งระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับชาติ เพื่อโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน ในส่วนการประชุมกลุ่มงานเรื่อง การดูแลและการศึกษาปฐมวัย: การลงทุนสำหรับการพัฒนาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสามารถสรุปสาระการประชุม ได้คือ การศึกษาปฐมวัยเป็นสิ่งสำคัญ และมีผลต่อการเรียนรู้เมื่อโตขึ้น (Adults Learning Experience) โดยผู้อภิปรายยกตัวอย่างประสบการณ์การเลี้ยงดูที่ตนได้รับจากพ่อแม่เพื่อใช้ในการอธิบายให้ง่ายขึ้น คือ ในวัยเด็ก พ่อแม่มักพาเธอไปห้องสมุด (public library) บ่อยๆ ตลอดจนในการทำงานของพ่อแม่เกี่ยวกับการพัฒนาผู้อพยพที่มีหนังสือมากมาย ในวัยเด็กผู้อภิปรายจำได้ว่าตนเองสนใจในหนังสือ pop up ที่ทำให้เธอได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ และเรื่องราวเกี่ยวกับ geography ซึ่งสิ่งนี้เองที่พ่อแม่ช่วยสร้างให้เธอมีความสนใจความชอบในการอ่านหนังสือ และจากเรื่องราวของเธอเองทำให้เห็นว่าการสร้างองค์ประกอบทางการเรียนรู้ที่ดีให้กับเด็กมีผลต่อเด็ก ในระหว่างการประชุมครั้งนี้ มีการอภิปรายในแต่ละหัวข้อที่สนับสนุนการจัดการศึกษาในช่วง 15 ปีข้างหน้า และมีข้อเสนอแนะต่างๆ ที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย คือ การเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยก่อนเข้าสู่ชั้นประถมศึกษา ซึ่งควรกำหนดให้การศึกษาปฐมวัยหรืออนุบาลเป็นการศึกษาภาคบังคับอย่างน้อย 1 ปี และกำหนดให้แต่ละประเทศจัดการศึกษาภาคบังคับอีก อย่างน้อย 9 ปี โดยมีการนำเสนอตัวอย่างประเทศที่ประสบผลสำเร็จ คือ สาธารณรัฐเกาหลีได้ริเริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเรียกว่า หลักสูตร NURI (ภาษาเกาหลี แปลว่า โลก) ในศูนย์เลี้ยงเด็กและโรงเรียนอนุบาล เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กปฐมวัย เมื่อปี ค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555) โดยในช่วงเริ่มแรกได้ให้การสนับสนุนงบประมาณกับเด็กอายุ 5 ปี ที่อยู่ในครอบครัวของผู้มีรายได้น้อย (ต่ำกว่าร้อยละ 70 ของรายได้เฉลี่ย) และปัจจุบันจัดสรรงบประมาณรายหัวให้เด็กทุกคน

ในช่วงวัย 3-5 ปี ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวจะเน้นการสอนให้เด็กมีพัฒนาการในเรื่องทักษะชีวิต และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับหลักสูตรระดับชาติ ในสาขาที่สำคัญ 5 สาขา คือ สุขอนามัย การสื่อสาร การอยู่ร่วมกับผู้อื่น ศิลปะ และการสร้างประสบการณ์ให้รู้จักค้นคว้าสำรวจ ด้านอัญชลี ไสยวรรณ (2552) กล่าวว่า ประเทศที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้ความสำคัญกับเงินและมนุษย์เป็นอย่างมากโดยเฉพาะมนุษย์ที่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีประสิทธิภาพเพื่อปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าศักยภาพของมนุษย์ในสังคมนั้นจะบอกถึงสถานภาพความมั่นคงของสังคมนั้น โดยศักยภาพของมนุษย์อยูู่่ที่การทำงานของสมองประเทศใดให้ความสำคัญในการพัฒนาสมองหรือการคิดของคนในประเทศนั้นจะได้รับการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาสมองคนก็คือการให้การศึกษาซึ่งจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัยเพราะการพัฒนาสมองของมนุษย์ในช่วงวัยนี้สามารถพัฒนาไปถึง 70% ซึ่งต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น เรียนรู้อย่างมีความสุข จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ดูแลด้านสุขนิสัยและโภชนาการเหมาะสม เด็กจึงจะพัฒนาศักยภาพสมองของเขาได้อย่างเต็มความสามารถ ด้านสมร ทองดี และสุกัญญา กาญจนกิจ (2548) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยนั้นมีความสำคัญต่อการวางรากฐานในการพัฒนาประเทศเพราะประชากรที่มีคุณภาพทั้งทางด้านสติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมและจริยธรรม จำเป็นต้องได้รับการศึกษาตั้งแต่ยังเยาว์หรือในวัยเด็กนั่นเอง มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (2556) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาปฐมวัยว่าการที่ครูจะสอนได้ดีนั้นจำเป็นต้องศึกษาเด็ก ยิ่งกว่านั้นงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการทางสมองมนุษย์ยังเน้นความสำคัญของการศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะในช่วงของ 5 ของปีแรกของชีวิตว่าเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดสำหรับการเรียนรู้ และเด็กจำเป็นต้องได้รับการดูแล เอาใจใส่จากพ่อแม่หรือผู้ดูแลตั้งแต่แรกเกิดโดยการให้ความรัก การโอบกอด สัมผัส พูดยุข และเล่นกับเด็กเพื่อให้สมองของเด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ การเข้าใจพัฒนาเด็กส่งผลดีต่อครูผู้สอนหลายประการ ผลดีประการหนึ่งคือ ช่วยให้ครูเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของเด็กได้ดียิ่งขึ้น ยังสามารถวางแผนหลักสูตรการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคนได้มากขึ้นศักยภาพ การเข้าใจพัฒนาเด็กส่งผลดีต่อครูผู้สอนหลายประการ ผลดีประการหนึ่งคือ ช่วยให้ครูเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของเด็กได้ดียิ่งขึ้น ยังสามารถวางแผนหลักสูตร การเรียนการสอนได้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคนได้มากขึ้น เมื่อตระหนักว่าเด็กมีความสำคัญต่อประเทศ ผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้อง หรือที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อเด็กได้ปฏิบัติต่อเด็กสมกับความสำคัญของเขาหรือยัง โดยเฉพาะพ่อแม่ และครู เพราะว่าเด็กที่เจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีนั้นต้องมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีควบคู่กันไปจึงถือว่าการอบรมเลี้ยงดูนั้นมี

ความสำคัญมาก ปรัชญาการศึกษาปฐมวัยของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) มีใจความว่า

“การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี (5 ปี 11 เดือน 29 วัน) บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรักความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม”

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งนั้นก็เพราะการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัย เพื่อ 1) เป็นการเตรียมความพร้อมและส่งเสริมพัฒนาให้กับเด็กในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา 2) เป็นการปูพื้นฐานทักษะต่างๆ ให้แก่เด็กสามารถที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ในขั้นต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลต่ออนาคตข้างหน้าในการเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมและพลเมืองโลก

2.1.3 แนวคิดการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เนื่องจากการเจริญเติบโตของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและบุคลิกภาพ ประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้รับมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความพร้อมของเด็กที่จะพัฒนาตนเองในขั้นต่อไปให้บรรลุถึงศักยภาพแห่งพัฒนาการและมีความพร้อมในการที่จะพัฒนาในระดับต่อไป (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2553) การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงถูกพัฒนาขึ้นมาโดยอาศัยแนวคิด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก พัฒนาการของมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจสังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัยจะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะการพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ขวบ พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นตามลำดับขั้น เช่น เด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเองในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีมีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตของเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน ได้สังเกต มีโอกาสทดลองสร้างสรรค์แก้ปัญหา และค้นพบด้วยตนเองซึ่งมีอิทธิพล และมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัย เด็กจะรู้จักการเรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่นรวมถึงธรรมชาติรอบตัว

4. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกัน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ถือว่าผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่า วัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่รับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาเกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างมีความสุข

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2553) กล่าวว่า ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ครูผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องศึกษาหลักการของหลักสูตรให้เข้าใจเพราะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ปี จะต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยงดู ควบคู่กับการให้การศึกษาโดยต้องคำนึงถึง ความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคน ทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ และเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมสติปัญญา เพื่อให้เด็กพัฒนาทุกด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัยอย่างสมดุล โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลาย บูรณาการผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรง ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าเหมาะสมกับวัย และความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ กับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองตามลำดับขั้น ของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพ และ

นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข เป็นคนดี และคนเก่งของสังคมสอดคล้องกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา สภาพเศรษฐกิจ สังคม โดยความร่วมมือจากบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆ กระทรวงศึกษาธิการ (2545) กล่าวว่าเด็กทุกคน มีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ กับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาศักยภาพตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล และเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการดังนี้ 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท 2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย 3) พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย 4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข 5) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก และการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2547) จะจัดให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม ตามความเป็นอยู่ตามสภาพจริงของเด็ก โดยมีพ่อแม่และผู้ที่อยู่รอบๆ ตัวเด็กเป็นผู้เชื่อมโยงองค์ความรู้ให้แก่เด็ก โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาตนเองผ่านการเล่น และผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย จากกระบวนการจัดการเรียนรู้การจัดการประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันทั้งจากครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาระดับอื่น โดยมีรูปแบบและจุดมุ่งหมายการดำเนินการที่แตกต่างกันไปตามสภาพความต้องการของท้องถิ่น นโยบาย หรือหลักปรัชญาการศึกษาของแต่ละหน่วยงาน จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสมควรมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การเน้นการพัฒนาเด็กทุกๆ ด้าน (Whole Child) เพราะเด็กในวัยนี้ถ้าได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสมจะส่งผลดีและเป็นรากฐานต่อพัฒนาการและการศึกษาในระดับอื่นด้วย รวมทั้งความสำเร็จในอนาคตของเด็กด้วย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางกายของเด็กอย่างเต็มที่ จะได้เป็นพลเมืองที่สมบูรณ์แข็งแรง 2) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ อารมณ์และสังคมของเด็ก เพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพสมบูรณ์ มีความเข้มแข็งทางจิตใจที่จะเผชิญอุปสรรคและอันตรายได้ 3) เพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ มีความขยัน ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัยประหยัดและรักความสะอาด 4) เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ด้านต่างๆ 5) เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน หรือศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก 6) เพื่อตระหนักในปัญหาความเบี่ยงเบนของพัฒนาการตั้งแต่แรกและดำเนินการต่อไปโดยเหมาะสม

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดู ควบคู่กับการให้การศึกษาโดยต้องคำนึงถึง ความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคน โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลาย บูรณาการผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 และความแตกต่างระหว่างบุคคลสอดคล้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่ใกล้ตัวเด็ก

2.1.4 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) มีนโยบายให้พัฒนาการศึกษาระดับปฐมวัยอย่างจริงจัง เมื่อปี พ.ศ. 2536 ซึ่งขณะนั้นเรียกตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ว่าการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อให้การศึกษาในระดับนี้มีมาตรฐานเดียวกัน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 พร้อมทั้งประกาศให้โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยและศูนย์พัฒนาเด็กทั่วประเทศได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเป็นมาตรฐานเดียวกันและเพื่อสร้างเสริมให้เด็กปฐมวัยได้เติบโตมีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลเหมาะสมกับวัย เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขและเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ส่วนเฉพาะสำหรับเด็ก อายุ 3-5 ปี ดังนี้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการดังนี้ 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัย ทุกประเภท 2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย 3) พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย 4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรง

ชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข 5) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปีนี้ มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการ ด้านร่างกายอารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

- 1) ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- 2) กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
- 3) มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
- 4) มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตที่ดีงาม
- 5) ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
- 6) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- 7) รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
- 8) อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 9) ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- 10) มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
- 11) มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- 12) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติเมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้นๆ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3-5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็กให้เต็มตามความสามารถและศักยภาพ พัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุ คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็กอายุ 3-5 ปี มีดังนี้

เด็กอายุ 3 ปี ควรมีพัฒนาการด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ พัฒนาการด้านร่างกาย ประกอบด้วย กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้และใช้กรรไกรมือเดียวได้ พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ประกอบด้วย แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชมและกล่าวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดู พัฒนาการด้านสังคม ประกอบด้วย รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของตนเองชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น) เล่นสมมติได้ และรู้จักรอคอย และพัฒนาการด้านสติปัญญา ประกอบด้วย สำรวจสิ่งต่างๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้ บอกชื่อของตนเองได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ ได้ สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่ายๆ และแสดงท่าทางเลียนแบบได้ รู้จักใช้คำถาม “อะไร” สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่ายๆ อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

เด็กอายุ 4 ปี ควรมีพัฒนาการด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ พัฒนาการด้านร่างกาย ประกอบด้วย กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้ เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้ กระดาษกระเบื้องไม่ชอบอยู่เฉย พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ประกอบด้วย แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์ เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น ชอบท้าทายผู้ใหญ่ ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ พัฒนาการด้านสังคม ประกอบด้วย แต่งตัวได้ด้วยตนเองไปห้องน้ำได้เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง แบ่งของให้คนอื่น เก็บของเล่นเข้าที่ได้ และพัฒนาการด้านสติปัญญา จำแนกสิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าได้ บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง

เด็กอายุ 5 ปี ควรมีพัฒนาการด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ พัฒนาการด้านร่างกาย ประกอบด้วย กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้ รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด ใช้ก๊วยมื่อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ และยึดตัว คล่องแคล่ว พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ประกอบด้วย แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง พัฒนาการด้านสังคม ประกอบด้วย ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้ พบผู้ใหญ่ รู้จักไหว้ ทำความเคารพ รู้จักขอบคุณ เมื่อรับของจากผู้ใหญ่ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย และพัฒนาการด้านสติปัญญา ประกอบด้วย บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนก และจัดหมวดหมู่สิ่งของได้ บอกชื่อนามสกุล และอายุของตนเองได้ พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง สนทนาโต้ตอบ/เล่าเป็นเรื่องราวได้ สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่ รู้จักใช้คำถาม “ทำไม” “อย่างไร” เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นามธรรม นับปากเปล่าได้ถึง 20

ในเรื่องระยะเวลาเรียนนั้นใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1-3 ปีการศึกษา โดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้าสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สาระการ เรียนรู้สาระการ เรียนรู้ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการ ทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้สาระการ เรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ และคุณลักษณะ

หรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมความรู้สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปีจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่ที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิด หรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันและเป็นสิ่งที่เด็กสนใจจะไม่เน้นเนื้อหา การท่องจำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะหรือกระบวนการจำเป็นต้องบูรณาการทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับเด็ก เช่น ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการใช้ภาษา คณิตศาสตร์และ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น ขณะเดียวกันควรปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รักการเรียนรู้ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีคุณธรรม จริยธรรม ที่เหมาะสมกับวัย เป็นต้น ผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษา อาจนำสาระการเรียนรู้มาจัดในลักษณะหน่วย การสอนแบบบูรณาการหรือเลือกใช้วิธีการที่สอดคล้องกับปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย สาระการเรียนรู้กำหนดเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ประสบการณ์สำคัญ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญาช่วยให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับการสร้าง องค์ความรู้ โดย ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคลต่างๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ไปพร้อมกันด้วยประสบการณ์สำคัญ มีดังนี้ 1) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่ การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่ การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อ เล็ก การรักษาสุขภาพ การรักษาความปลอดภัย 2) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้าน อารมณ์และจิตใจ ได้แก่ คนตรี สุนทรียภาพ การเล่น คุณธรรม จริยธรรม 3) ประสบการณ์สำคัญที่ ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่ การเรียนรู้ทางสังคม การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การเล่นและ การทำงานร่วมกับผู้อื่น 4) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่ การคิด การใช้ภาษา การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ จำนวน เวลา

2. สาระที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรม ให้เด็ก เกิดการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการ และ ความสนใจของเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญ ทั้งนี้อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดย คำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก สาระที่เด็กอายุ 3-5 ปี ควรเรียนรู้ มีดังนี้ 1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตา รู้จักอวัยวะต่างๆ วิธีระวังรักษา ร่างกายให้สะอาด เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองคนเดียว หรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่ จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี 2) เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่ แวดล้อมเด็ก เด็กควรมีโอกาสรู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน

รวมทั้งบุคคลต่างๆที่เด็กต้องเกี่ยวข้อง หรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน 3) ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้เรียนรู้สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ฯลฯ 4) สิ่งต่างๆรอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก ผิวสัมผัสของสิ่งต่างๆรอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสารต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเกิดความรู้และทักษะ รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน โดยมีหลักการและแนวทาง ดังนี้

1. หลักการจัดประสบการณ์ ได้แก่ 1) จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง 2) เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่าง ระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ 3) จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต 4) จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์ 5) ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

2. แนวทางการจัดประสบการณ์ ได้แก่ 1) จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ 2) จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้คือ การได้ลงมือกระทำเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง 3) จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้ 4) จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่มคิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก 5) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือ 6) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก 7) จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน โดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ 8) จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริง 9) ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อ เข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ 10)

จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและ การเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

3. การจัดกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี สามารถนำมาจัดเป็น กิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบเป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรม อะไร เมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรม ประจำวัน ดังนี้ 3.1) หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน ได้แก่ กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและ กลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การ เล่นตามมุมการเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที และกิจกรรมควรมีความสมดุล ระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้องกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็น รายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้ คำสั่งและไม่ใช้คำสั่ง จัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับ กิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป 3.2) ขอบข่ายของกิจกรรม ประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้ (1) การพัฒนา กล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความ คล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่าง ๆ จึงควรจัด กิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่อง เล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี (2) การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนา ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้ เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน ใช้ อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ (3) การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มี วินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัดเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตน ตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่างๆผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาส ตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการได้ฝึกปฏิบัติ โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย 4) การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตร ประจำวัน มีนิสัยรักการทำงานรู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็ก ได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำ

ความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ 5) การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนกเปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้ สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทดลอง ศึกษานอกสถานที่ จัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการ แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและการทำกิจกรรมที่เป็นกลุ่มต่างๆ 6) การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มี โอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึกความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เด็กมี ประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา โดยคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ 7) การส่งเสริมจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก และเห็นความสวยงามของสิ่งต่างๆรอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การ เคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆอย่างอิสระ การเล่นบทบาทสมมติใน มุมเล่นต่างๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่างๆ เช่น แท่งไม้ ฐูปทรงต่างๆ ฯลฯ

สำหรับการประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 3-5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจสังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็น ส่วนหนึ่งของ กิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณา ปรับปรุง วาง แผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร การ ประเมินพัฒนาการควรยึดหลัก ดังนี้ 1) ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนา เด็ก 2) ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี 3) สภาพการประเมินควรมีลักษณะ เช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน 4) ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้ เครื่องมือและจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน และ 5) ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะ กับเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลายๆด้าน ไม่ควรใช้การทดสอบ สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสม และควรใช้กับเด็กอายุ 3-5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การ วิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ

การจัดหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) จุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับ ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงาน และสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน กำหนดจุดหมายของ

หลักสูตรที่มุ่งให้เด็กมีการพัฒนาทุกด้าน อย่างเหมาะสมกับวัยความสามารถและความแตกต่างของบุคคล เพื่อพัฒนาเด็กให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รวมทั้งการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก 2) การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจะต้องสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ดังนั้น สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยควรดำเนินการจัดทำหลักสูตร ดังนี้ (1) ศึกษาทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและเอกสารหลักสูตรอื่นๆรวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว สภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการของ ชุมชนและท้องถิ่น (2) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สาระการเรียนรู้รายปี การจัดประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการสื่อและแหล่งการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ หรืออาจกำหนดหัวข้ออื่นๆได้ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษา (3) การประเมินหลักสูตรของสถานศึกษา แบ่งออกเป็นการประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตรหลังจากที่ได้จัดทำแล้ว โดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ การประเมินระหว่าง การดำเนินการใช้หลักสูตรเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใด ควรมีการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใด และการประเมินหลังการใช้หลักสูตรเพื่อตรวจสอบหลักสูตรทั้งระบบหลังจากที่ใช้หลักสูตรครบแต่ละช่วงอายุเพื่อสรุปผลว่าหลักสูตรที่จัดทำควรมีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างไร

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เน้นการพัฒนาให้เด็กปฐมวัยเติบโตมีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล เหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยส่งเสริมให้มีการเรียนรู้บูรณาการผ่านการเล่นเป็นหลัก โดยที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง

2.1.5 มาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มาตรฐานการศึกษา เป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับการจัดการศึกษาในปัจจุบันเพราะสถานศึกษาทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาประเภทใด หรือเปิดสอนในระดับใดต้องจัดให้มีการเรียนการสอน และสถานศึกษาใดจะได้รับการยอมรับจากสังคมหรือสาธารณชน เขาจากมาตรฐานหรือคุณภาพการศึกษาเป็นหลัก (ศิริกุล นามศิริ, 2552) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ได้ให้คำนิยาม "มาตรฐานการศึกษา" หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้

เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อให้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา” การกำหนดให้การจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีมาตรฐานนั้น ก็เพื่อให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาตรฐานการศึกษาที่ถูกกำหนดขึ้นไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารและการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลเกิดประโยชน์และความพึงพอใจต่อประชาชนและเป็นหลักประกันว่าไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของประเทศจะได้รับบริการในมาตรฐานที่เท่าเทียมกันและส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดเป็นสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 18 และมาตรา 14 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2552) ที่จะต้องมีการดำเนินการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งหมายถึง ข้อกำหนดและแนวทางในการส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้มีการปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ สำหรับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น, 2553) กำหนดไว้ ประกอบด้วยคือ 1) มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย และ 2) มาตรฐานการจัดการศึกษา (ขั้นพัฒนา) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยทั้งจะขอนำเสนอรายละเอียดในแต่ละเล่ม ดังนี้

1) มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (สำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น, 2553) ได้จัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพเป็นไปในแนวทางเดียวกัน สอดคล้องกับนวัตกรรมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีทั้งหมด 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย 4) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร 5) ด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และ 6) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ประกอบด้วยการบริหารงานทั่วไป งานธุรการ และการบริหารงบประมาณ ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้ 1) การย้าย/รวม/ยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศึกษาวิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดประชุมประชาคมและเสนอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัดเพื่อดำเนินการ 2) การให้บริการ การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมตามวัยตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน 3) คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย บุคคลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาคัดเลือกและแต่งตั้งโดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสมจากชุมชน และผู้ดำรงตำแหน่งตามระเบียบกำหนด ดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ผู้นำทางศาสนา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนชุมชน ผู้แทนผู้ประกอบการ และผู้แทนครูผู้ดูแลเด็ก โดยคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอำนาจหน้าที่กำหนดแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ได้คุณภาพและมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามนโยบายและแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบเลิก หรือย้ายรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พิจารณาเสนอแผนงาน/โครงการและงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์ฯ ตามหลักวิชาการ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือการพัฒนาเด็กเล็กของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในด้านงบประมาณให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารงบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามแนวทางดังนี้ 1) งบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วยค่าอาหารเสริม (นม) ค่าอาหารกลางวัน ค่าตอบแทนและค่าครองชีพของบุคลากร เงินประกันสังคมของบุคลากร ค่าวัสดุการศึกษา ค่าพาหนะนำส่งเด็กไปสถานพยาบาลและอื่นๆ โดยดำเนินการเบิกจ่ายรายการต่างๆ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การจัดสรร 2) งบประมาณเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จากการสนับสนุนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือเงินบริจาค ดอกเบี้ยเงินฝาก เป็นต้น 3) งบประมาณเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำเงิน

รายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2551 และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

2. ด้านบุคลากร หมายถึง การกำหนดคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบต่างๆ การส่งเสริมและการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็กผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ภารโรง และพนักงานจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่อื่น จะต้องมีความสมบัติบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดการศึกษา อบรม เลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กเล็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสมอย่างมีคุณภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสรรหาและเลือกสรรบุคคลเพื่อเป็น พนักงานจ้างตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 อัตรา มีอัตราครูผู้ดูแลเด็กเป็นไปตามสัดส่วน (ครู:นักเรียน) 1:10 (กระทรวงมหาดไทย, 2558) การกำหนดค่าตอบแทน สิทธิ และสวัสดิการของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็กและผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กให้เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่น บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ 1) หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รับผิดชอบดูแลบุคลากร รวมถึงการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้ ได้แก่ งานบุคลากรและการบริหารจัดการ งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม งานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร งานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน งานธุรการ การเงินและพัสดุและงานอื่นที่เกี่ยวข้อง 2) ครูผู้ดูแลเด็ก ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียนปฏิบัติงานทางวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง 3) ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก สนับสนุนช่วยเหลือการปฏิบัติงานร่วมกับครูผู้ดูแลเด็ก 4) พนักงานจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่อื่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย ธุรการ การเงิน พัสตุ ผู้ประกอบอาหาร ภารโรง และยามรักษาความปลอดภัย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหัวหน้าส่วนราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทหน้าที่กำกับดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างยั่งยืน และสนับสนุนงบประมาณด้านบุคลากร สื่อ หนังสือ วัสดุอุปกรณ์ วัสดุครุภัณฑ์

3. ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย หมายถึง การก่อสร้าง การปรับปรุงต่อเติมอาคาร สถานที่ การจัดภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอาคาร และ

ระบบการรักษาความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานที่อบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้แก่เด็กเล็ก ดังนั้น ในการก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคาร สถานที่ และจัดภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคาร ต้องคำนึงถึงความมั่นคง แข็งแรง ถูกสุขลักษณะ มีความเหมาะสมและปลอดภัยแก่เด็กเล็ก ตลอดจนการส่งเสริมสุขภาพและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ควรมีการดำเนินการ ดังนี้ 1) ด้านอาคารสถานที่ สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรอยู่ในพื้นที่ที่มีขนาดเหมาะสม ไม่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงอันตราย มีรั้วป้องกันอันตราย พื้นที่สามารถรับน้ำหนักอาคารได้อย่างปลอดภัย น้ำท่วมไม่ถึง ควรเป็นอาคารชั้นเดียว หากเป็นอาคาร 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุ อุบัติภัย และอัคคีภัยที่อาจเกิดขึ้น ทางเข้า-ออกตัวประตู-หน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรง อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี บันไดไม่ลาดหรือชันเกินไป บริเวณพื้นที่สำหรับการ สำหรับการเล่น พื้นที่รับประทานอาหาร ต้องสะอาด มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก มีแสงสว่างเหมาะสม มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนเด็ก บริเวณสถานที่ประกอบอาหารหรือห้องครัว ต้องแยกห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควร มีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้าง และเก็บภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ ที่ถูกสุขลักษณะ ห้องปฐมพยาบาล ต้องแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ตู้ยาและอื่นๆ ที่จำเป็น ห้องส้วมต้องจัดให้มีโถส้วมขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก ห้องมีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเทได้สะดวก พื้นไม่ลื่น หากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอนหรือกุญแจและมีส่วนสูงที่สามารถเห็นเด็กได้จากภายนอก 2) ด้านสิ่งแวดล้อม ภายในอาคารควรมีแสงสว่างจากธรรมชาติ สม่ำเสมอทั่วทั้งห้อง เพื่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ ในการอ่านหนังสือได้อย่างสบายตา ภายนอกอาคาร ควรมีรั้วกั้นบริเวณให้เป็นสัดส่วน เพื่อความปลอดภัยของเด็ก สภาพแวดล้อมและมลภาวะ ควรมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ฝุ่นละออง หรือเสียงที่รบกวน มีพื้นที่เล่นกลางแจ้ง โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัย และมีจำนวนเพียงพอกับเด็ก 3) ด้านความปลอดภัย ควรมีการติดตั้งระบบและอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัย หรือเครื่องตัดไฟภายในบริเวณอาคาร ติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่องต่อพื้นที่ 150 ตารางเมตร และติดตั้งสูงจากพื้นถึงหัวถัง ไม่เกิน 1.50 เมตร ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ทำด้วยวัสดุแตกหักง่ายหรือแหลมคมหากเป็นไม้ ต้องไม่มีเหลี่ยมไม้ หรือเหลี่ยมคม มีระบบการล็อกประตูในการเข้า-ออก นอกบริเวณอาคารสำหรับเจ้าหน้าที่ เปิด-ปิดได้ ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันพาหะนำโรค มีตู้หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ที่แข็งแรง มั่นคง มีความสูงขนาดที่เหมาะสมกับเด็กเล็ก

4. ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร หมายถึง การจัดกิจกรรมการอบรม เลี้ยงดู การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาตามวัย โดยการอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการเด็กเล็ก อายุ 2-5 ปี เป็นภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู และได้รับการศึกษาเพื่อการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัย และความสามารถของเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการดำเนินการ ดังนี้ 1) หลักสูตรสถานศึกษาควรบูรณาการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ให้สอดคล้องกับสังคัมวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น และมาจากการสำรวจความต้องการของบุคคลที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะตามวัยของเด็กปฐมวัย ให้เป็นไปตามหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 3) การจัดประสบการณ์ แนวทางการจัดประสบการณ์เด็กอายุ 2 ปี คือดูแลสุขภาพอนามัยและตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและจิตใจของเด็ก สร้างบรรยากาศของความรัก ความอบอุ่น ความไว้วางใจ และความมั่นคงทางอารมณ์ จัดประสบการณ์ให้เด็กได้เลือก ลงมือกระทำและเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้าและการเคลื่อนไหวผ่านการเล่น เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่แวดล้อมและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กอย่างหลากหลาย มีการสังเกตและติดตามการเจริญเติบโตและพัฒนาการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และให้ครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก สำหรับแนวทางการจัดประสบการณ์เด็กอายุ 3-5 ปีดังนี้ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้เหมาะสมกับบุคลิกภาวะและระดับพัฒนาการ กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าและเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข เอื้อต่อการเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในบริบทของชุมชนนั้นๆ รวมทั้งนำชุมชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ 4) การบริหารงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร แบ่งออกเป็น 10 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านหลักสูตร ต้องมีจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร และการประเมินหลังการใช้หลักสูตร เพื่อสรุปผลว่าหลักสูตรที่จัดทำควรมีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างไร (2) ด้านการจัดประสบการณ์/การจัดกิจกรรมประจำวัน สำหรับเด็กอายุ 2-3 ปี มีการกำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กและยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการอบรมเลี้ยงดูตามวิถี

ชีวิตประจำวัน และการเล่นของเด็กตามธรรมชาติที่เหมาะสมกับวัย ได้แก่ การฝึกสุขนิสัยและลักษณะนิสัยที่ดี การใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหวและการทรงตัว การส่งเสริมด้านอารมณ์ จิตใจ การส่งเสริมทักษะทางสังคมฯ สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ได้แก่ การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาสังคม นิสัย การคิด การพัฒนาภาษา การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ (3) ด้านการเขียน แผนการจัดประสบการณ์ การจัดประสบการณ์ในระดับเด็กเล็กนั้น ไม่สอนเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น (4) ด้านสื่อและนวัตกรรมการจัดประสบการณ์ เรียนรู้ สื่อเป็นตัวกลางนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้สิ่งที่เข้าใจยากกลายเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ง่าย เกิดการเรียนรู้และการค้นพบด้วยตนเอง ควรใช้สื่อที่เป็นของจริง สื่อธรรมชาติ และสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น (5) ด้านการวัดผลและประเมินผล ให้ครอบคลุมถึงการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการประเมินผล ส่งเสริมความสามารถให้ประเมินผลอย่างถูกต้อง สำหรับวิธีการประเมินที่ควรใช้กับเด็กอายุ 2-5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ผลงาน (6) ด้านการนิเทศการศึกษา การให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษาทางวิชาการควรให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรฯ และต้องปฏิเสธสม่ำเสมอและเป็นระบบ (7) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน เป็นงานวิจัยที่มุ่งพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีคุณภาพ โดยส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 เรื่อง (8) ด้านโภชนาการ ควรใช้แนวทางการดำเนินงาน โภชนาการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมอนามัย คือ การจัดอาหารสำหรับเด็กเล็ก และการเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับอาหารตามวัยที่เหมาะสม และเพียงพอ ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กเป็นพื้นฐานของการมีสุขภาพที่ดี มีพัฒนาการเหมาะสม (9) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ/โครงการที่ส่งเสริมผู้เรียน) ได้แก่ กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันเด็ก วันสำคัญทางศาสนา ฯลฯ และโครงการต่างๆ ที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (10) ด้านการประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด

5. ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน หมายถึง การส่งเสริมให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545 มาตรา 29 กำหนดให้

สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน โดยสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ดังนี้ 1) ด้านวิชาการ ร่วมให้คำแนะนำปรึกษาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โครงการพัฒนาต่างๆ สนับสนุนทรัพยากรในการทำกิจกรรม เช่น ศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ด้านอาคารสถานที่ ร่วมพัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกอาคาร ร่วมให้การเฝ้าระวังดูแลความปลอดภัยและทรัพย์สินภายใน 3) ด้านงบประมาณ ร่วมระดมทรัพยากรสนับสนุนการพัฒนาอาคารสถานที่ บุคลากร สื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ และกิจกรรมศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ 4) ด้านบุคลากร ร่วมให้คำปรึกษาแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน ในการดำเนินงานและการพัฒนาบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดกิจกรรมสัมพันธ์กับชุมชนได้ หรือไปร่วมกิจกรรมที่ชุมชน หน่วยงาน องค์กรอื่นดำเนินการได้ เช่น จัดกิจกรรมเยี่ยมบ้าน จัดกิจกรรมการแสดงของเด็ก เข้าร่วมในโอกาสต่างๆ จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ผลงานเด็ก และอื่นๆ สำหรับการให้บริการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก่ชุมชน เช่น สามารถให้บริการด้านอาคารสถานที่แก่ชุมชน หรือประชาชนภายในท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ให้บริการด้านวัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ ให้บริการด้านวิชาการ สารสนเทศหรือเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง เยาวชน และชุมชน ในการค้นคว้าศึกษา หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือครูผู้ดูแลเด็ก เป็นวิทยากรในการเผยแพร่ความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัย หรือช่วยในการสนับสนุนการสนับสนุนวัสดุ สื่อ การเรียนการสอน อุปกรณ์ต่างๆ การบริจาคเงินสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ การให้ความรู้โดยปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชน หรือจากเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย หมายถึง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีการร่วมมือกันในลักษณะเครือข่ายในระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ และระดับภาค เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถาน

พัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานในการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยอย่างครอบคลุม กว้างขวาง เป็นพื้นฐานของการศึกษา เพื่อพัฒนาคนอย่างมีคุณภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค โดยมีวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ 1) เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีศักยภาพในการพัฒนาเด็กเล็ก 3) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานด้านพัฒนาเด็กปฐมวัยระหว่างหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย สำหรับแนวทางปฏิบัติงาน มีขั้นตอน ดังนี้ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดประชุมหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดแผนความร่วมมือในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) จัดทำแผนงาน ปฏิทินงาน แนวทางการปฏิบัติงานตามกำหนดการ 3) ส่งแผนงานและปฏิทินงานให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัดพิจารณาเห็นชอบ 4) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5) ดำเนินการตามแผนงานและปฏิทินงานที่กำหนดไว้ 6) สรุปและรายงานผลการดำเนินงานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า มาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เน้นให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการบริหารจัดการศึกษาโดยเน้นให้มีการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกๆ ด้าน

2.1.6 มาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2556) ได้จัดทำมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้เป็นมาตรฐานในการประเมินการดำเนินงานการจัดการศึกษา โดยเรียกว่า “มาตรฐานการศึกษา (ขั้นพัฒนา) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ประกอบด้วยจำนวน 23 มาตรฐาน 94 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

มาตรฐานที่ 1 ครู/ผู้ดูแลเด็กมีคุณธรรมจริยธรรมมีวุฒิ/ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบหมั่นพัฒนาตนเองมีครูและบุคลากรสนับสนุนเพียงพอ มี 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มี

คุณธรรม จริยธรรมและการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) ครู/ผู้ดูแลเด็กมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีทางการศึกษา 3) มีความมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง แสวงหาความรู้ เทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ 4) มีจำนวนครู/ผู้ดูแลเด็ก และบุคลากรสนับสนุน เพียงพอ 5) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

มาตรฐานที่ 2 ครู/ผู้ดูแลเด็กมีความสามารถในการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีความรู้ ความเข้าใจหลักการ จัดประสบการณ์การเรียนรู้และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2) ครู/ผู้ดูแลเด็กมีความสามารถในการ จัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ครู/ผู้ดูแลเด็ก มีความสามารถในการผลิตสื่อ และใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองและผู้เรียน 4) มีการประเมินพัฒนาการที่ สอดคล้องกับสภาพจริง เหมาะสมตามวัย

มาตรฐานที่ 3 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณธรรมจริยธรรมมีภาวะผู้นำและมี ความสามารถในการบริหารจัดการ มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตาม จรรยาวิชาชีพการบริหารการศึกษา 2) มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ 3) หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและการจัดการ 4) หัวหน้าศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กมีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ

มาตรฐานที่ 4 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนผู้เรียนและอายุตามเกณฑ์ มี 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีอัตราส่วนจำนวนผู้เรียนต่อห้องเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) ผู้เรียนมีเกณฑ์อายุตามมาตรฐาน การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 5 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีทรัพยากร และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ จัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ลานกิจกรรม สนามเด็กเล่น วัสดุ ครุภัณฑ์ เพียงพอ 2) มีการสนับสนุนงบประมาณและ ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา 3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีสื่อ เทคโนโลยี สารสนเทศ และนวัตกรรมที่ เหมาะสมต่อการจัดการศึกษา 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อม พื้นที่สีเขียว และแหล่งเรียนรู้ที่ เอื้อต่อการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 6 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารและ พัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร มี 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดองค์กร โครงสร้างและระบบการบริหารงานที่เหมาะสม 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดระบบข้อมูล

สารสนเทศอย่างครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน 3) พัฒนาคู่มือ/ผู้ดูแลเด็กและบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดการศึกษาโดยใช้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นฐาน มี 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา 2) มีการบริหารเชิงกลยุทธ์และใช้หลักการมีส่วนร่วม 3) มีคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4) บริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานและเป้าหมายชัดเจน 5) การตรวจสอบและถ่วงดุลในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มาตรฐานที่ 8 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดทำหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น 2) การจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายตามความสนใจของผู้เรียน 3) ส่งเสริมให้ครู/ผู้ดูแลเด็ก จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้และสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) มีแหล่งเรียนรู้และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดประสบการณ์ 6) ส่งเสริมการศึกษา/วิจัยเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ ติดตามผลและใช้ผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ 7) การบันทึก การรายงานผลและการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ 8) การนิเทศการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และนำผลไปปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ

มาตรฐานที่ 9 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย มี 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) และพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 2) จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางสมอง ตอบสนองความสนใจและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน 3) จัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถพิเศษและความถนัดของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ 4) จัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม 5) จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถด้านดนตรี ศิลปะและการเคลื่อนไหว 6) จัดกิจกรรมสืบสาน วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาไทย อย่างสร้างสรรค์ 7) จัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรฐานที่ 10 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มี 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสม 2) มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน 3) ให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 4) จัดห้องเรียน ห้องพิเศษ พื้นที่สีเขียว สนามเด็กเล่นและสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกเพียงพอให้อยู่ในสภาพใช้การได้ดี 5) มีและใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในและนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มาตรฐานที่ 11 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความร่วมมือระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันการศึกษา องค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน มี 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้และบริการชุมชน 2) มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

มาตรฐานที่ 12 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดระบบประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่องตามระบบวงจรคุณภาพ PDCA มี 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) จัดระบบบริหารและสารสนเทศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยเน้นจุดเด่นที่สะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) ประเมินคุณภาพการศึกษา 5) จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีเสนอหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชน

มาตรฐานที่ 13 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มี 9 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีความขยัน 2) มีความประหยัด 3) มีความซื่อสัตย์และกตัญญู 4) มีวินัย 5) ความสุภาพ 6) มีความสะอาด 7) มีความสามัคคี 8) มีน้ำใจ 9) มีวัฒนธรรมและความเป็นไทย

มาตรฐานที่ 14 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชน มี 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ตระหนัก รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม 2) มีส่วนร่วมพัฒนากิจกรรม/โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มาตรฐานที่ 15 ผู้เรียนมีทักษะในการปฏิบัติกิจกรรม สามารถปฏิบัติ กิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติต่ออาชีพสุจริต มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) สนใจและปฏิบัติกิจกรรม 2) ปฏิบัติกิจกรรมสำเร็จและภูมิใจในผลงาน 3) เล่นและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ 4) มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 16 ผู้เรียนมีทักษะ ด้านการคิด การใช้ภาษา การสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบ และแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย มี 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) สามารถบอกความเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้ 2) แก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย 3) มีจินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 17 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/แผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อ

เล็ก 2) มีทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า 3) มีทักษะในการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัย 4) มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 18 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มี 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน และรู้จักตั้งคำถาม 2) มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวและสนุกกับการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 19 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและจิตใจที่ดี มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพ และป้องกันตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ 2) มีน้ำหนัก ส่วนสูง สุขภาพอนามัย และพัฒนาการทางด้านร่างกายตามวัย 3) มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมตามวัย 4) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น

มาตรฐานที่ 20 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว มี 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) สนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ 2) สนใจ และร่วมกิจกรรมด้านดนตรี และการเคลื่อนไหว 3) สนใจ และร่วมกิจกรรมการออกกำลังกาย

มาตรฐานที่ 21 ผู้เรียนปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคม มี 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) เคารพและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2) สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสมตามวัย 3) รู้จักท้องถิ่นของตน

มาตรฐานที่ 22 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้เรียนมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน มี 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจคุณภาพของผู้เรียน 2) ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจในความประพฤติ การปฏิบัติตนให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือด้านอื่นๆ ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ครู/ผู้ดูแลเด็ก

มาตรฐานที่ 23 ผู้ปกครองและชุมชนให้การยอมรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีส่วนร่วมสนับสนุนในการพัฒนาการศึกษา มี 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้ปกครองและชุมชนให้การยอมรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมสนับสนุนในการจัดและพัฒนาการศึกษา

ลักษณะการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้มาจากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการเล่น และแนวคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม นั่นคือการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องให้ความสนใจด้านการพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ที่อาศัยการเรียนรู้ผ่านการเล่นและจัดให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและวัฒนธรรม โดยการจัดการศึกษาจะมีมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ใช้เป็นข้อกำหนดและแนวทางใน

การส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะส่งผลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

การยกระดับมาตรฐานการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอนครชัย จังหวัดขอนแก่น จะใช้มาตรฐานของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เนื่องจากว่าศูนย์พัฒนาเด็กตำบลหนองแวง ซึ่งเป็นพื้นที่ดำเนินการวิจัยนั้นสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

2.1.7 สภาพและปัญหาการดำเนินการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

อริศรา เล็กสรเสริญ (2554) ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย, สรณันท์ นามมูลตรี สำเร็จ ยุรัชย์ และวิโรจน์ มุทุกันต์ ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนครชัย จังหวัดขอนแก่น, ปรศญาภรณ์ วัดพ่วงแก้วและชยุต วิจิตรสุนทร (2558) ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลคลองแม่ลาย อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร, ปวันรัตน์ สุขเนตรและสาธิต ทรัพย์รวงทอง (2558) ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร, ศิริจรรยา เชื้อปิงและสมชาย บุญศิริเกสซ์ (2558) ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง, ทนงศักดิ์ ปักโคทานังและจิรวัฒน์ เจริญสุข (2557) ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม, สุภารัตน์ สอดเสน สงวน ทรงวิวัฒน์และประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์ (2557) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์, มณฑนา หริกจันทร์ จูติพร พิษณุกุล และอรสา โกศลนันทกุล (2552) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารตำบล จังหวัดปทุมธานี, ประเสริฐ บุญมี (2554) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอยางตลาด จังหวัดสุรินทร์, อังคณา จันทร์หนองหว้าและเกริกไกร แก้วล้วน (2557) ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลจังหวัดอุบลราชธานี จากผลการวิจัยเมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่าส่วนใหญ่พบว่าสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน มีบริการข้อมูลและสารสนเทศ มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการกำหนดให้การบริหารงานคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ รวมทั้ง อาหารเสริม(นม) อาหารกลางวันนักเรียน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นส่วนมาก ส่วนงานธุรการนั้นยังไม่มีมีการดำเนินการมากเท่าใดนัก เนื่องจากไม่มีบุคลากรเพียงพอ จึงเป็นหน่วยงานต้นสังกัดที่ดำเนินการด้านธุรการและการเก็บเอกสาร ผู้บริหารท้องถิ่นส่วนมากก็ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาอีกทั้งไม่ให้ความสนใจการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านบุคลากร พบว่า โดยส่วนมากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีครูผู้ดูแลเด็กที่จบด้านการศึกษาปฐมวัย มีจำนวนค่อนข้างเพียงพอกับการดูแลนักเรียน ได้รับค่าตอบแทนและค่าจ้างเป็นไปตามเกณฑ์ และได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเองโดยการศึกษาต่อ การอบรม สัมมนาหรือการศึกษาดูงาน แต่จะไม่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาเลื่อนขั้น เลื่อนระดับ รวมทั้งไม่ได้ทำเกี่ยวกับเอกสารแต่เป็นหน้าที่ของหน่วยงานต้นสังกัดดำเนินการให้

ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย พบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการอาคารสถานที่ที่ถ่ายโอนมาจากหน่วยงานอื่น อาทิ กรมการพัฒนาชุมชน ศูนย์วัด รวมทั้งบางแห่งเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นเอง ซึ่งหากเป็นสถานที่ที่ถ่ายโอนมาจากหน่วยงานอื่นนั้น ค่อนข้างจะเก่า ทดุดโทรมเนื่องจากใช้งานมานานและคับแคบ ห้องน้ำจะไม่เหมาะสมกับผู้เรียนและไม่เพียงพอ ส่วนที่จัดตั้งขึ้นเองนั้นมีความใหม่ ทันสมัย และเหมาะสมแก่การใช้งานมากกว่า โดยส่วนมากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะให้ความใส่ใจด้านความมั่นคง แข็งแรงของตัวอาคารมากกว่าการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และเน้นความพอเพียงของห้องเรียน ห้องครัว ห้องน้ำห้องส้วมเป็นหลัก บางแห่งมีสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่นสำหรับเด็กแต่เมื่อเทียบปริมาณเครื่องเล่นกับผู้เรียนแล้วจะไม่เพียงพอ บางแห่งเครื่องเล่นทำจากเหล็ก มีความเก่า ชำรุด ผุพัง เป็นสนิม ซึ่งก่อให้เกิดการบาดเจ็บและเป็นอันตรายต่อผู้เรียน แต่ก็ไม่สามารถทิ้งได้เนื่องจากหากทิ้งแล้วจะไม่มีเครื่องเล่นให้แก่ผู้เรียน

ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร พบว่า โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ การออกกำลังกาย ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการ

พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา มีการจัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์และนวัตกรรมที่มีคุณภาพ รวมทั้งมีการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาโดยมีการดึงผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน อสม. หรือหน่วยงานอื่นๆ มาร่วมในการจัดการศึกษา มีการประชุมแต่ไม่บ่อยและไม่ต่อเนื่อง โดยส่วนมากในปีการศึกษามีการประชุมเพียง 1-2 ครั้งเท่านั้นซึ่งไม่ก่อให้เกิดการพัฒนา

ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีกระบวนการในการสร้างระบบเครือข่ายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระหว่างศูนย์กับผู้ปกครอง ชุมชน โดยมีความร่วมมือกันในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ปัญหาการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากผลการวิจัยพบว่าปัญหาการดำเนินงานการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีนโยบายทางการศึกษาที่ชัดเจน ไม่มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาที่เป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งโครงสร้างการบริหารของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็ยังไม่ชัดเจน บางแห่งไม่มีโครงสร้างการบริหารงาน และเนื่องจากบางศูนย์ฯ มีผู้ดูแลเด็ก 2-3 คน ทำให้การบริหารจัดการงานด้านต่างๆ ยิ่งลำบากและภาระงานค่อนข้างมาก ส่วนงบประมาณที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับไม่เพียงพอกับการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ได้มีการบริหารงบประมาณด้วยตนเองทำให้การสรรหาวัสดุ สื่อการเรียนการสอน และอื่นๆ ไม่ตรงตามความต้องการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณและการเบิกจ่ายที่ล่าช้า ทำให้การบริหารด้านงบประมาณไม่เกิดประสิทธิภาพในการบริหาร บางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณจำกัด ทำให้ไม่สนใจการพัฒนาการศึกษาจะเน้นหนักทางโครงสร้างพื้นฐานมากกว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีการกำกับดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ ทิศทางในการพัฒนา สนับสนุนงบประมาณพัฒนาคุณภาพครู ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ระดมทรัพยากร และกำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ

ด้านบุคลากร พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งบุคลากรยังไม่มีวุฒิทางการศึกษา จำนวนครูไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ครูและผู้ดูแลเด็กไม่ได้รับการส่งเสริมให้รับการฝึกอบรม และพัฒนาในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ทำให้ครูและผู้ดูแลเด็กมีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดทำแผนการสอน รวมทั้งการขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเนื่องจากผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย พบว่า สภาพอาคาร สถานที่ที่ถ่ายโอนจากหน่วยงานอื่นนั้น ค่อนข้างเก่า ทrudโทรม คับแคบและไม่เพียงพอ เช่น ขาดห้องพยาบาล ห้องน้ำห้องส้วมไม่เพียงพอ ไม่มีโรงอาหาร เก้าอี้ไม่เพียงพอ ชำรุดและไม่ได้มีการปรับปรุงซ่อมแซมหรือพัฒนาให้ดีขึ้น บางแห่งไม่มีรั้วที่มั่นคงแข็งแรง ทำให้เกิดความเสี่ยงในการดูแลเด็กเล็ก รวมทั้งบางแห่งไม่มีการพัฒนาในด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ไม่มีมุมการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ภายในศูนย์ฯ และไม่มีมาตรการดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน เช่น ไม่มีถังดับเพลิง ไม่มีตู้ยาและยา ไม่มีแผนซักซ้อมป้องกันภัยต่างๆ เป็นต้น

ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของหลักสูตรสถานศึกษาที่ไม่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น การขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็นที่ไม่เพียงพอกับจำนวนผู้เรียน ไม่มีการติดตาม นิเทศ แนะนำ และช่วยเหลือด้านวิชาการจากหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งชุมชน/หน่วยงานอื่นๆ ไม่มีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านการมีส่วนร่วม การสนับสนุนจากทุกภาคส่วน พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดึงผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมทำกิจกรรมต่างๆ แต่ไม่มีความร่วมมือจากผู้นำชุมชน หน่วยงานหรือองค์กรในชุมชนในการจัดการศึกษาและไม่ต่อเนื่อง รวมทั้งคนหรือหน่วยงานในชุมชนเองก็ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากเท่าใดนัก

ด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชุมชนยังขาดกระบวนการในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ โดยไม่มีความร่วมมือของภาคประชาชน ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

จากที่กล่าวนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากผลการวิจัยของบุคคลต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย 1) อริศรา เล็กสรรเสริฐ 2) สรนันท์ นามมูลตรี ตำเรีจ ยุธชัย และวิโรจน์ มุทุกันต์ 3) ปรีศญาภรณ์ วัฒนวงศ์แก้วและชยุต วิจิตรสุนทร 4) ปวันรัตน์ สุขเนตรและสาธร ทรัพย์รวงทอง 5) ศิริจรรยา เชื้อปิงและสมชาย บุญศิริเกสัช 6) ทนงศักดิ์ ปักโค

ทานังและจิรวัดน์ เจริญสุข 7) สุภารัตน์ สอดเสน สงวน ทรงวิวัฒน์และประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์ 8) มณฑนา หริกจันทร์ จูติพร พิษณุกุล และอรสา โกศลนันทกุล 8) ประเสริฐ บุญมีและ 9) อังคณา จันทร์หนองหัวและเกริกไกร แก้วล้วน โดยคัดเลือกมาเฉพาะด้านที่เป็นปัญหาที่มากที่สุด จำนวน 3 ลำดับแรก ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 2.1 สรุปปัญหาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้าน/คนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	สรุป
1. การบริหารจัดการ	✓		✓			✓	✓	✓		5
2. ด้านบุคลากร	✓	✓	✓		✓			✓	✓	6
3. ด้านอาคาร สถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย		✓	✓		✓	✓			✓	5
4. ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร	✓			✓	✓			✓	✓	5
5. ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน		✓		✓		✓	✓			4
6. ด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย				✓			✓			2

จากตารางสรุปได้ว่า จากผลการวิจัยที่นำมาเสนอพบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีปัญหามากที่สุด คือ ด้านบุคลากร รองลงมา คือด้านการบริหารจัดการ ด้านอาคาร สถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร และด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

2.1.8 แนวทางการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผู้วิจัยจะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยของนักวิชาการหรือแนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศต่างๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการนำไปพูดคุยแลกเปลี่ยนกับความรู้ด้านประสบการณ์ของผู้ร่วมวิจัยในการพัฒนาหรือยกระดับการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีรายละเอียดดังนี้

1) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของ บังอร เทพเทียน และ ปิยนัทร ตระกูลวงษ์

บังอร เทพเทียน และปิยนัทร ตระกูลวงษ์ (2550) ได้กล่าวว่าการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ดี เริ่มต้นจากในครอบครัว เด็กจะเติบโตมีคุณภาพชีวิตและบุคลิกภาพเช่นไร จะเป็นคนดีมีประโยชน์แก่สังคม หรือจะเป็นคนด้อยสมรรถภาพ สร้างปัญหาแก่ตนเองและสังคมส่วนหนึ่ง ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพครอบครัวและวิธีอบรมเลี้ยงดูจากบุคคลในครอบครัวเป็นสำคัญ ดังนั้นบทบาทที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐคือการให้ความรู้กับบุคคลในครอบครัวเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและพยายามให้เด็กทุกคนได้อาศัยอยู่กับครอบครัวของตนหรืออาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะคล้ายครอบครัวมากที่สุดโดยรัฐควรกำหนดแนวนโยบาย ดังต่อไปนี้

(1) พัฒนารูปแบบสวัสดิการครอบครัวและเด็กปฐมวัย ให้มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และวิถีทางการดำเนินชีวิตของครอบครัวในยุคปัจจุบัน เช่น มีการกำหนดมาตรฐานศูนย์เด็กจัดบริการแบบให้เปล่า หรือที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายต่ำด้านการศึกษา เพื่อการเตรียมตัวเป็นพ่อแม่ โภชนาการและการอนามัย การดูแลตนเองก่อนและหลังคลอด การให้กำเนิดบุตรการวางแผนครอบครัว ให้บริการรักษาด้านอารมณ์และจิตใจของครอบครัว เป็นต้น

(2) จัดการศึกษาปฐมวัยในหลากหลายรูปแบบ เพื่อตอบสนองความต้องการของครอบครัว

(3) ส่งเสริมให้ผู้ปกครองและครอบครัวมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและกิจกรรมของโรงเรียน/ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย รวมตลอดถึงการเป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(4) ส่งเสริมให้องค์กรเอกชนและธุรกิจกำหนดเวลาที่ยืดหยุ่นสำหรับผู้ที่ต้องทำหน้าที่พ่อแม่

(5) จัดสวัสดิการเพื่อช่วยให้ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่คนเดียว สามารถอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยให้เติบโตอย่างสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของบังอร เทพเทียน และปิยนัทร ตระกูลวงษ์ นั้นจะเน้นและให้ความสำคัญในด้านครอบครัว โดยการส่งเสริมให้ครอบครัวมีความพร้อมในการที่จะเลี้ยงดู อบรมให้เด็กเติบโตสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

2) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของ วีระยา วงษาพรหม

วีระยา วงษาพรหม (2550) ได้กล่าวว่า การเล่นกับเด็กเป็นสิ่งที่คู่กัน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ เป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ เป็นกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนานแก่เด็ก และยังทำให้เด็กได้เรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์และความรู้ให้แก่เด็ก โดยประสบการณ์ที่เด็กได้จากการเล่นจะนำไปสู่การรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการเล่นจึงเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการพัฒนาความสามารถด้านต่างๆ ของเด็ก ลักษณะการเล่นที่เป็นส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ได้แก่

(1) จัดสิ่งแวดล้อม อุปกรณ์ของเล่นและเวลาในการเล่นให้เด็ก ได้เล่นอย่างอิสระเสรี ตามความคิดและจินตนาการของเด็ก และจัดเวลาให้เด็กได้เล่นอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่พร้อมและที่ส่งเสริมการเล่นอย่างเหมาะสม

(2) ในการจัดหาอุปกรณ์ จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยให้มากที่สุดและมีความเหมาะสมกับอายุของผู้เล่น

(3) ควรส่งเสริมการเล่นให้สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก เพราะการเล่นที่เกิดจากความสมัครใจ จะทำให้เด็กได้แสดงออกของความสามารถได้อย่างเต็มที่ และจัดให้มีความสอดคล้องตามลำดับขั้นของพัฒนาการทางการเล่นของเด็ก

(4) ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครองควรปล่อยให้เด็กได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ในขณะที่เล่น ควรให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการเท่านั้นและควรสังเกตอยู่ห่างๆ และควรให้ความสนใจกระตือรือร้นซักถาม และมีส่วนร่วมแสดงความยินดีกับเด็กเมื่อเด็กต้องการ

(5) เมื่อเด็กมีความสามารถในการเล่นมากขึ้น ควรจัดสิ่งแวดล้อมและอุปกรณ์การเล่นที่ส่งเสริมการเล่นที่ซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้เด็กไม่เบื่อ เกิดความท้าทาย ทำให้การพัฒนาทักษะต่างๆ ในการเล่นเพิ่มมากขึ้น

(6) กระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กรู้จักจัดแสวงหาและสืบค้นด้วยตนเอง รวมทั้งให้เด็กรู้จัก แก้ปัญหาในสถานการณ์การเล่นแบบต่างๆ และขณะเล่นควรให้เด็กได้มีโอกาสแสดงความรู้สึก ซึ่งจะแสดงออกทางสีหน้าและแววตา เพราะการเล่นจะช่วยให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์

(7) ในเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ ผู้ปกครองไม่ควรให้เด็กเล่นของเล่นหรือการเล่นที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์มากขึ้น ส่วนในเด็กเจ็บป่วย ควรเลือกของเล่นที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย จิตใจ และความสามารถในการเล่นของเด็กในขณะนั้น

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดของวีระยา วงษาพรหม จะเน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับเด็ก โดยต้องเป็นธรรมชาติและใกล้เคียงกับตัวเด็ก รวมทั้งสื่ออุปกรณ์ ของเล่นด้วย จะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพร่างกายและความสามารถของเด็ก

3) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของรัตติยา พนาจันทร์

รัตติยา พนาจันทร์ (2557) นิติกรปฏิบัติการ กลุ่มงานคณะกรรมการกิจการเด็กเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุและผู้พิการ ได้นำเสนอแนวทางต่อคณะรัฐมนตรีในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานเพื่อพัฒนาการดำเนินงานด้านเด็กปฐมวัย ดังนี้

(1) ด้านมาตรฐานการดำเนินงานด้านเด็กปฐมวัย ควรผลักดันให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศ และโรงเรียนที่เปิดสอนระดับปฐมวัยและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รับรู้และเข้าใจ “มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ” ซึ่งเป็นมาตรฐานกลางที่มีความครอบคลุมรอบด้าน ให้มีการนำมาตรฐานไปใช้อย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาปฐมวัย

(2) ด้านการประเมินผลการดำเนินงานด้านเด็กปฐมวัย ควรเร่งประเมินคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ความพร้อมในภาพรวมและพิจารณาปรับปรุงวิธีการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยโดยคำนึงถึงการประเมินเชิงคุณภาพควบคู่กับการประเมินเชิงปริมาณ เพื่อจูงจูงหมายสู่การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นสำคัญ

(3) ด้านผู้นำและบุคลากร ควรมียุทธศาสตร์การพัฒนาผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบุคลากรผู้ดูแลเด็กในด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดการหลักสูตรฝึกอบรม เป็นต้น รวมถึงกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนความร่วมมือของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกภาคส่วน เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัย

(4) ด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ ควรให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกันประเมินและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนแก่เด็กปฐมวัยให้ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำของมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติอย่างน้อยหนึ่งแห่งต่อหนึ่งตำบลทั่วประเทศ เพื่อเป็นต้นแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสม

(5) ด้านงบประมาณ ควรให้ผู้นำและผู้บริหารท้องถิ่นจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยให้ความสำคัญเป็นลำดับต้น

(6) รัฐบาลควรดำเนินการจัดทำนโยบายสำคัญด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีนโยบายเร่งด่วนภายใต้โครงการ “1 ตำบล 1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีมาตรฐาน” ควบรวมศูนย์พัฒนา

เด็กเล็กที่มีหลายแห่งในพื้นที่ตำบล หากพบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใดมีมาตรฐานการดำเนินงานที่ต่ำกว่าเกณฑ์

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของรัตติยา พนาจันทร์ จะต้องมีการวางแผนและกำหนดมาตรฐานในสถานศึกษาปฐมวัยและต้องมีการสนับสนุนโดยรัฐบาลเพื่อให้เป็นมาตรฐานและแนวทางเดียวกันทั้งอาคาร สถานที่ บุคลากร และการบริหารจัดการ

4) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของ พรรัก อินทามระ

พรรัก อินทามระ (2557) กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยจำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เพราะจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมให้กับเด็กปฐมวัยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้เหมาะสม สอดคล้องกับวัยและธรรมชาติของเด็กปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วย

(1) การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้กับเด็กปฐมวัย ควรคำนึงถึงการจัดวางวัสดุควร จัดวัสดุ อุปกรณ์ สื่อ เครื่องเล่น ครุภัณฑ์ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับวัยและพัฒนาการ เพื่อให้เด็กสามารถใช้หรือทำกิจกรรมได้สะดวกด้วยตนเอง การจัดพื้นที่ในห้องเรียนควรจัดให้เหมาะสม เลือกที่ตั้งครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่างๆ และมุมประสบการณ์ ที่สะดวกต่อการปฏิบัติกิจกรรม สภาพแวดล้อมในห้องควรมีความปลอดภัย

(2) การจัดแสดงผลงานและการเก็บของ จัดให้มีที่แสดงผลงานเสนอภาพเขียน หรืองานหัตถกรรมเล็กๆ เพื่อให้เด็กเห็นของแปลกๆ ใหม่ๆ ที่เด็กไม่เคยเห็น ส่งเสริมให้เด็กๆ รู้จักเลือกสรรว่าจะทำอะไร จัดแสดงอะไร ฯลฯ

(3) การจัดมุมเสริมทักษะและการพัฒนาเด็ก (มุมประสบการณ์) มุมเสริมทักษะ และการพัฒนาการเด็กหรือมุมประสบการณ์ เป็นสถานที่จัดไว้ในห้องเรียนเพื่อให้เด็กได้เล่นสื่อและเครื่องเล่นประเภทต่างๆ โดยมุมเสริมทักษะและการพัฒนาการเด็ก (มุมประสบการณ์) จะมีสื่อและเครื่องเล่นจัดไว้ให้เด็กได้เล่น ซึ่งแต่ละมุมประสบการณ์จะมีลักษณะแตกต่างกัน ภายในห้องเรียนควรจัดมุมประสบการณ์ให้เด็กเล่นอย่างน้อย 5 มุม และควรจัดมุมสงบกับมุมที่ส่งเสียงดังไว้ห่างกัน มุมที่เด็กต้องใช้สมาธิในการเล่นหรือทำกิจกรรมควรอยู่ใกล้กัน มุมที่เล่นแล้วทำให้เกิดเสียงดังก็ควรอยู่ใกล้กัน เช่น มุมหนังสือกับ มุมเกมการศึกษาอยู่ใกล้กันได้ เป็นต้น มุมที่จัดให้เด็กได้เล่นมีดังต่อไปนี้

- 1) มุมบ้าน มุมร้านค้า มุมวัด มุมหมอ มุมเกษตรกร ฯลฯ จัดเพื่อให้เด็กได้เล่นในสิ่งที่ตนชอบ เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของบุคคลต่างๆ ในครอบครัว สังคม ส่งเสริมการใช้ภาษา การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน การพัฒนาทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญา สื่ออุปกรณ์ที่จัดในมุมนี้ ได้แก่ เครื่องครัว เสื้อ หมอน

กระจก ตุ๊กตา เครื่องแบบของคนอาชีพต่างๆ 2) มุมหนังสือ ภาพสวยๆ นิทานภาพมาจัดวางไว้เป็น
 สิ่งจูงใจให้เด็กได้มาจับต้องเปิดดู เป็นการปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน 3) มุมธรรมชาติหรือมุม
 วิทยาศาสตร์ เป็นมุมที่เด็กจะศึกษาหาความรู้ด้วยการสังเกตทดลองด้วยตนเอง อุปกรณ์ เช่น เครื่องชั่ง
 ตัวอย่างพืช เปลือกหอย หินชนิดต่างๆ ฯลฯ เพื่อให้เด็กค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง 4) มุมบล็อก
 พวกแท่งไม้หรือวัสดุทดแทนอย่างอื่น เช่น ก่อถ่วงชนิดต่างๆ มุมนี้ควรให้ห่างจากมุมหนังสือที่ต้องการ
 ความสงบเงียบ 5) มุมเกมการศึกษา มุมนี้ฝึกเด็กในเรื่องการรับรู้ทางสายตา การคิดหาเหตุผล และ
 การทำงานสัมพันธ์ระหว่างตาและมือ ประกอบด้วยเกมการศึกษา ก่อถ่วงหอยดบลูก ลูกปิด
 สำหรับร้อยแบบต่าง 6) มุมเครื่องเล่นสัมผัส มุมนี้เป็นมุมที่ฝึกเด็กในเรื่องการรับรู้ทางสายตา การ
 สังเกต การเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ ภาษา การคิดหาเหตุผล ความคิดสร้างสรรค์ และการ
 ทำงานสัมพันธ์ระหว่างตาและมือประกอบไปด้วยสื่อ เครื่องเล่นต่างๆ เช่น ก่อถ่วงหอยดบลูก
 ลูกปิดสำหรับร้อย ฯลฯ 7) กระดาษทราย จัดไว้เพื่อให้เด็กมีโอกาสตกแต่งกระดาษเกี่ยวกับเรื่องที่
 ใกล้ตัวเด็ก เช่น เรื่องบ้านจัดแบ่งเป็นส่วน ส่วนที่เป็นบ้าน ต้นไม้ รั้ว คน สัตว์เลี้ยง จึงต้องจัดหา
 อุปกรณ์เกี่ยวข้องไว้ให้ เช่น ถ้วยตวง ขวด ช้อน ตัวสัตว์พลาสติก ต้นไม้จำลอง ฯลฯ เพื่อให้เด็ก
 นำมาจัดตามความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของ พรรัก อินทามระ จะให้
 ความสำคัญที่ตัวเด็กและเน้นกิจกรรมการเล่นเป็นอย่างมาก โดยวัสดุ สื่อ ของเล่นต่างๆ และการจัด
 สภาพแวดล้อมจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัยและธรรมชาติของเด็กปฐมวัย

5) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของภรณ์ คุรุรัตน์ และวนาท รัก สกุลไทย

ภรณ์ คุรุรัตน์ และวนาท รักสกุลไทย (2557) ได้กล่าวว่าการพัฒนาเด็กปฐมวัยควร
 เน้นการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นตัวเด็กเป็นสำคัญและสร้างกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะกับ
 วัยซึ่งการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยควรมีลักษณะ ดังนี้

(1) มีความเชื่อว่า เด็กทุกคนมีศักยภาพในการสร้างองค์ความรู้โดยอาศัยสภาพจริง
 ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมของเด็ก

(2) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยและความสามารถของ
 เด็ก (developmentally appropriate curriculum) โดยบูรณาการเนื้อหา กิจกรรมและทักษะการเรียนรู้
 โดยเชื่อมโยงพื้นฐานประสบการณ์ของเด็ก และขยายความคิดอย่างต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไป มี
 ความหมายและมีความสัมพันธ์กัน (integration)

(3) ให้โอกาสเด็กสัมผัสปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง (manipulation) และให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูโดยทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิด และได้ปรับตัวทางสังคม (interaction and communication)

(4) ให้เด็กมีโอกาสเลือก คิด ตัดสินใจในการทำกิจกรรม โดยมีผู้ใหญ่ให้กำลังใจสนับสนุน (adult support) โดยครูควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เด็กมีความคิดอิสระและสนับสนุนความคิดริเริ่ม (child-initiated atmosphere)

(5) สร้างเสริมความรู้สึกรับรู้คุณค่าในการทำกิจกรรม และความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง (self-esteem) และมีการติดตามสังเกตเด็ก สะท้อนข้อมูลจากการสังเกตและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง (authentic assessment)

(6) ปรับเปลี่ยนบทบาทครูในฐานะผู้สอนมาเป็นผู้สังเกต(observer) ผู้เรียนรู้(learner) และผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (facilitator) และให้ความสำคัญกับบทบาทของพ่อแม่และสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็ก (parents as teachers and partners)

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของภรณ์ คุรุรัตน์และวรนาท รักสกุล ไทยเน้นตัวเด็กเป็นสำคัญโดยต้องมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะกับเด็กวัย และให้เด็กได้ลงมือกระทำเองให้มากที่สุดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

6) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

สำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2553) ได้นำเสนอแนวทางในการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ ดังต่อไปนี้

(1) การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็กโดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกายอารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัย

(2) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งควรอยู่ในสภาพที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติ ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ต้องสะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น อบอุ่นสบาย มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับวัยให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคมรอบตัว

(3) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งครูผู้ดูแลเด็กต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกโดยที่ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบ เพื่อจะได้วางแผนสร้างสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆ ได้เหมาะสมกับเด็ก

(4) การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิด เด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ไปพร้อมๆ กันได้

(5) การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ครูผู้ดูแลเด็กควรสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ เด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ซึ่งจะช่วยในการวางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งให้เห็นพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล

(6) ความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้ดูแลเด็กและครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเติบโตขึ้นมา ครูผู้ดูแลเด็ก พ่อแม่ และผู้ปกครองเด็ก ต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการพัฒนาตามหลักการจัดหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เน้นให้ความสำคัญที่ตัวเด็กโดยต้องมีการสร้างหลักสูตร สร้างสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการเด็กที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยโดยเฉพาะ ให้เด็กแต่ละคนได้เรียนรู้ด้วยตัวเองในสิ่งที่ใกล้เคียงกับตัวเด็กให้มากที่สุด

7) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของประเทศไทย

รัฐบาลอังกฤษ (มปป.) ได้นำนโยบาย Neighbourhood Nurseries ซึ่งผลการดำเนินงาน พบว่า ภายในระยะเวลาเพียง 4 ปี (ปี 2001-2004) มีศูนย์รับเลี้ยงเด็กปฐมวัยแห่งใหม่เกิดขึ้นในประเทศไทยกว่า 45,000 แห่ง สามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้และการศึกษาปฐมวัยได้ค่อนข้างมาก โดยสร้างความร่วมมือกับประชาชนจากหลายๆ ฝ่าย อาทิ กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มคนในชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการทางสังคม หรือองค์กรภาคเอกชน ที่มีความพร้อมและศักยภาพในการดูแลเด็กปฐมวัย ให้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนกับรัฐ โดยให้หุ้นส่วนกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาเอง โดยเน้นตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่เป็นหลัก รัฐเพียงสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน รัฐบาลเน้นการให้อิสระแก่หุ้นส่วนในการจัดการศึกษาปฐมวัยตาม

ความต้องการของคนในท้องถิ่น และเน้นการใช้ความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ในสังคมในการจัดการศึกษาปฐมวัย เพราะตระหนักว่า รัฐบาลฝ่ายเดียวไม่สามารถจัดการศึกษาปฐมวัยได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ การจัดการศึกษาของประเทศอังกฤษกำหนดให้เด็กเริ่มเรียนหนังสือเมื่ออายุ 5 ขวบ ส่วนการศึกษาของเด็ก อายุต่ำกว่า 5 ขวบ เป็นการศึกษาก่อนภาคบังคับ ซึ่งให้จัดตามดุลพินิจขององค์การบริหารการศึกษาส่วนท้องถิ่น (Local Education Authority) และการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยจะคาบเกี่ยวอายุของเด็กถึงวัย 7 ขวบ โดยการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยจะมีรูปแบบในการจัดบริการดังนี้

(1) โรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery School) รับเด็กอายุ 2 ขวบขึ้นไป แต่ไม่มีกฎหมายบังคับให้ผู้ปกครองต้องส่งเด็กเข้าโรงเรียน นอกจากนี้โรงเรียนอื่นๆก็สามารถจัดชั้นเด็กเล็กด้วยก็ได้

(2) โรงเรียนสำหรับเด็กวัยแรก (Infant school) หรือชั้นเรียนของเด็กระดับ 1 (Key Stage 1 หรือ KS 1) ในโรงเรียนประถมศึกษา จะรับเด็กในช่วงอายุตั้งแต่ 5 ขวบถึง 7 ขวบ โดยมีการจัด 2 ลักษณะคือจัดชั้นเรียนคละอายุ โดยยึดหลักการจัดตามลักษณะครอบครัว ที่มีเหตุผลมาจากสมมุติฐานที่ว่าในช่วงอายุดังกล่าว การเรียนรู้ที่สำคัญของเด็กก็คือการได้พัฒนาภาษา และการที่เด็กๆ ได้อยู่รวมกันก็จะเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ดีที่สุด อีกลักษณะหนึ่งก็คือการจัดชั้นเรียนแบบธรรมดา มีการแบ่งกลุ่มตามอายุเด็ก โดยเด็กจะมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน

(3) ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน (Children's Centers) จะเป็นสถานบริบาลเด็กตอนกลางวัน สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ขวบ เน้นให้การอบรมเลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ เพื่อสนองความต้องการและความจำเป็นของมารดาที่ต้องทำงานนอกบ้าน และมารดาที่ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองได้

ด้านหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในประเทศอังกฤษนั้นจะไม่มีกำหนดแน่นอนตายตัวเหมือนกันทั่วประเทศ เพราะระบบการศึกษาของอังกฤษนั้นเป็น ระบบแบบกระจายอำนาจ ดังนั้นผู้ที่จัดหลักสูตรในโรงเรียน ก็คือครูใหญ่และคณะครูในโรงเรียน แต่หลักในการจัดการศึกษาโดยทั่วไปก็จะคล้าย กัน คือ เน้นการจัดกิจกรรมการเล่นสำหรับเด็ก ไม่มีการเรียนการสอนเป็นเรื่องเป็นราวเด็กจะสนุกสนานกับการฟังนิทาน ดนตรี โคลงกลอน และเล่นตามธรรมชาติเด็กๆ จะเล่นกันตามใจชอบจะเล่นคนเดียว หรือจะเล่นกับคนอื่นๆ ก็ได้ จะเล่นในร่มหรือออกไปกลางแจ้งก็ได้แล้วแต่จะเลือก มีกิจกรรมสำหรับฝึกออกกำลังกายโดยใช้เครื่องเล่นสนาม ถึงแม้ว่าเด็กจะมีอิสระที่จะเลือกทำกิจกรรมใดๆ ตามต้องการ แต่ครูและพยาบาล ต้องสอดแทรกกิจกรรมหรือการเล่นที่ครู

ได้วางแผนไว้อย่างดีแล้วเข้าไปด้วย โดยคำนึงถึงความต้องการทางสังคม และอารมณ์ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา สติปัญญาด้วย การเล่น การค้นพบสิ่งใหม่ๆ การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของประเทศอังกฤษ เน้นการจัดกิจกรรมการเล่นสำหรับเด็ก ไม่เน้นการเรียนการสอนแต่เน้นกิจกรรมที่สร้างความสุขสนุกสนาน และเล่นตามธรรมชาติของ โดยจะคำนึงถึงความต้องการทางสังคมและอารมณ์ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม

8) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของประเทศญี่ปุ่น

จากผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบ การจัดการศึกษาปฐมวัยในบริบทของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น” ของวิมลทิพย์ มุสิกพันธ์ (2555) ซึ่งให้เห็นว่าระบบการเรียนการสอนตั้งแต่อนุบาลนับเป็นก้าวแรกที่สำคัญยิ่ง ในการพัฒนาศักยภาพของเด็กและมีส่วนสำคัญทำให้พวกเขาเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพของชาติ การจัดการเรียนการสอนของอนุบาลในประเทศญี่ปุ่น มีลักษณะดังนี้

(1) เรียนรู้ผ่านการเล่น ประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการพัฒนาความสามารถในการรู้คิดและพัฒนาการทางอารมณ์ผ่านกระบวนการเล่น สนับสนุนการเล่นเป็นทีม โดยจะให้เด็กเล่นกันคล้อยอายุและเพศ การเล่นเป็นกลุ่มจะสอนให้เด็กมีความรับผิดชอบต่องานตัวเอง เด็กที่อายุมากกว่าต้องคอยดูแลเด็กเล็ก ทำให้มีทักษะในการจัดการและความอดทนอดกลั้น ในขณะที่เด็กเล็กก็จะยึดเด็กที่โตกว่าเป็นแบบอย่างหรือเป็นผู้นำ ถือเป็นการสร้างทักษะความเป็นผู้นำให้เด็กด้วยในทางหนึ่ง เด็กจะถูกสอนให้เข้าใจกระบวนการวางแผนโดยธรรมชาติ รู้จักจัดการการเล่นของตนให้มีทั้งความสนุกและมีความรับผิดชอบต่อผู้เล่นคนอื่นด้วย โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำและกระตุ้นให้เด็กคิดแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ ไม่ใช่ผู้ออกคำสั่งหรือสอนหนังสือเด็กอย่างเดียว

(2) จิตสำนึกสาธารณะ ประเทศญี่ปุ่นถือว่า “จิตสำนึกสาธารณะ” เป็นปรัชญาหลักของการศึกษา การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเล่นตั้งแต่อนุบาลหรือปฐมวัยก็นับเป็นแนวทางหนึ่งในการปลูกฝังเรื่องจิตสำนึกสาธารณะให้กับเด็กด้วย โดยการวิจัยพบว่าช่วงปฐมวัยของเด็กเป็นช่วงเวลาทองของการสร้างคนให้มีจิตสำนึกสาธารณะที่เห็นประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าตนเอง ซึ่งสามารถสร้างให้เกิดได้จริงผ่านกระบวนการเล่นที่ถูกออกแบบมาอย่างสร้างสรรค์ด้วยการคล้อยอายุ เพศและกิจกรรมของเด็ก จะสอนให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อตนเอง รุ่นพี่รุ่นน้อง และเพื่อนต่างเพศ สอนทักษะการเข้าสังคม การอยู่ร่วมกัน ความเมตตาต่อกัน ที่สำคัญคือการทำงานเป็นกลุ่ม

(3) จินตนาการสำคัญกว่าความรู้ นอกจากนี้หลักสูตรการสอนระดับชั้นอนุบาลของญี่ปุ่นยังไม่เน้นวิชาการหนัก ๆ แต่เน้นความสำคัญที่จินตนาการและการเล่น โดยถือว่าการเรียนนั้นเรียนเพื่อให้รู้ ไม่ใช่เรียนไปเพื่อสอบ มีวิชาเรียนเพียง 6 ด้าน คือ พลานามัย สังคมศึกษา ธรรมชาติศึกษา ภาษา ดนตรีและจังหวะ และการวาดภาพและงานฝีมือ เน้นให้เด็กเล่นแต่ชิ้นที่เรียบง่ายและกระตุ้นให้เกิดจินตนาการด้วย เช่น การต่อบล็อก การวาดภาพศิลปะ เป็นต้น

เป้าหมายของการศึกษา ญี่ปุ่นจะเน้นพัฒนาให้เด็กมีทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพที่ปลอดภัย เรียนรู้ที่จะรักและไว้วางใจคนอื่นแต่ให้มีอิสระและมีศีลธรรม ส่งเสริมให้เป็นผู้ที่สนใจสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว มีทักษะการคิดสร้างสรรค์และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ในขณะที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยหรืออนุบาลของประเทศญี่ปุ่นจะให้แต่ละโรงเรียนเป็นผู้พัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับเด็กอนุบาลที่เหมาะสมกับชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง แต่จะต้องสะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของประเทศญี่ปุ่น ให้ความสำคัญกับการคิดสร้างสรรค์ และฝึกความรับผิดชอบให้กับเด็กมากกว่าการอ่านออก เขียนได้ เน้นให้เด็กทำในสิ่งที่สนใจตามมุมการเรียนรู้หรือสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวในโรงเรียน และให้ความสำคัญกับเด็กทุกคนเท่าๆ กัน

9) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของประเทศเกาหลีใต้

รัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลี (2552) ได้ริเริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเรียกว่าหลักสูตร NURI (ภาษาเกาหลี แปลว่า โลก) ในศูนย์เลี้ยงเด็กและโรงเรียนอนุบาล เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กปฐมวัย เมื่อปี พ.ศ.2555 โดยในช่วงเริ่มแรกได้ให้การสนับสนุนงบประมาณกับเด็กอายุ 5 ปี ที่อยู่ในครอบครัวของผู้มีรายได้น้อย (ต่ำกว่าร้อยละ 70 ของรายได้เฉลี่ย) และปัจจุบันจัดสรรงบประมาณรายหัวให้เด็กทุกคนในช่วงวัย 3-5ปี ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวจะเน้นการสอนให้เด็กมีพัฒนาการในเรื่องทักษะชีวิต และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับหลักสูตรระดับชาติในสาขาที่สำคัญ 5 สาขา คือ สุขอนามัย การสื่อสาร การอยู่ร่วมกับผู้อื่น ศิลปะ และการสร้างประสบการณ์ให้รู้จักค้นคว้าสำรวจ ระบบการศึกษาในสาธารณรัฐเกาหลี (oneclick.law.go.kr) ในระดับปฐมวัย จะมีการเตรียมการศึกษาในสถานศึกษาโดยจะเรียกว่า ระดับ “โรงเรียนเตรียมประถมศึกษา” ซึ่งจะแบ่งเป็น 2 โปรแกรม คือ

(1) ศูนย์ดูแลเด็กเล็ก ซึ่งจะมีการดำเนินการโดยศูนย์ดูแลเด็กกลางวันหรือศูนย์สนามเด็กเล่น มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการศึกษาสำหรับเด็กอายุไม่เกิน 5 ปี ซึ่งเน้นบริการด้านการศึกษา

เพื่อส่งเสริมสุขภาพของเด็กอ่อน ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตที่เพียงพอและก้าวเข้าสู่การพัฒนาที่ดี รวมทั้งการพัฒนาทางกายภาพ การรับรู้ภาษา และทางจิตใจ

(2) โรงเรียนอนุบาล ซึ่งจะมีการดำเนินการโดยมีการจัดตั้งอำนาจความสะดวกด้านการศึกษสำหรับเด็กอายุ 3 ถึง 5 ปี ส่วนใหญ่เปิดให้บริการตั้งแต่ 9:00 น. ถึง 14:00 น. โรงเรียนอนุบาลที่เปิดบริการทั้งวันจะให้บริการด้านการศึกษาดังแต่เวลา 7:00 น. ถึง 20:00 น. โรงเรียนอนุบาลที่ให้บริการด้านการศึกษาที่สนับสนุนการพัฒนาของเด็กนักเรียนจะเน้นสร้างเสริมประสบการณ์และสอดแทรกกิจกรรมในการศึกษา

จุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน (วรินทร์ บุญยั้ง.2556) คือเน้นการปลูกฝังทักษะและการฝึกฝนเบื้องต้นที่จำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวันและการเสริมสร้างลักษณะนิสัยในการใช้ชีวิตที่ถูกต้อง การใช้ชีวิตอย่างชาญฉลาด ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดของประเทศเกาหลีใต้ จะเน้นด้านสุขภาพของเด็กและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการและทักษะของเด็ก โดยเน้นความปลอดภัยควบคู่ไปด้วย

10) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของ Takaharu Tezuka

Takaharu (2558) สถาปนิกชาวญี่ปุ่น ได้นำเสนอโรงเรียนอนุบาล บนเวที TED Kyoto เขามีแนวคิดการออกแบบโรงเรียนอนุบาลแห่งหนึ่งที่สร้างขึ้นในโตเกียวเมื่อปี 2007 แนวคิดที่เขาใช้ออกแบบโรงเรียนอนุบาลแห่งนี้มีอยู่ 3 ข้อหลักๆ คือ

(1) "Circle"/ วงกลม ทาคาฮารุ อธิบายว่าเด็กวัยนี้ชอบวิ่งวนไปวนมาเป็นวงกลม วิ่งรอบตัวพ่อแม่บ้าง วิ่งรอบโต๊ะบ้าง เพราะฉะนั้นการสร้างอาคารเรียนจึงมีลักษณะเป็นทรงกึ่งกลมกึ่งรี เพื่อให้เด็กๆ ได้วิ่ง

ภาพที่ 2.1 ลักษณะอาคารเรียนตามแนวคิดของ Takaharu

(2) "No Boundaries...No control" ปราศจากขอบเขต ปราศจากการควบคุม โรงเรียนแห่งนี้จะไม่มีการแบ่งเขตที่ชัดเจนระหว่าง Indoor กับ Outdoor พยายามให้ผสานกันไปอย่างแยกไม่

ออก ครูใหญ่ และทาคาฮารุ เชื่อว่ามนุษย์ถูกสร้างมาให้ ทนแดด ทนน้ำ การเอากำแพงกั้นระหว่าง Indoor กับ Outdoor ออก จะทำให้เด็กๆ วิ่งออกมาวิ่งเล่นได้ง่ายขึ้น แนวคิดนี้ยังถูกนำมาใช้กับห้องเรียนด้วย การเอาเด็กวัยนี้ไปใส่ในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ อาจทำให้เด็กบางคน ประหม่า อึดอัด หรือกระวนกระวายได้

ภาพที่ 2.2 พื้นที่อาคารตามแนวคิดของ Takaharu

(3) "Some amount of Danger" อันตรายบ้าง เล็กๆ น้อยๆ โรงเรียนนี้ไม่ใช่ที่สถานที่ที่ปลอดภัยไปหมดทุกอย่าง และจะไม่มีวันเป็นอย่างนั้น เพราะมีเชือก มีต้นไม้...ให้เด็กๆ ได้ปีนป่าย มีพื้นที่ต่างระดับ...ที่ไม่สูงมากนัก ให้เด็กๆ ได้กระโดดขึ้นลง มีชั้นแคบๆ เหมือนอุโมงค์ ให้เด็กๆ ได้มุด ให้หัวโขกบ้าง อาจจะเจ็บเล็กๆ น้อยๆ แต่พวกเขาได้เรียนรู้

ภาพที่ 2.3 การแบ่งพื้นที่เล่นตามแนวคิดของ Takaharu

Takaharu เชื่อว่าการมีอันตรายเล็กน้อยๆ ในระดับที่พอเหมาะ ช่วยให้เด็กเติบโตและเรียนรู้ และที่สำคัญที่สุดทำให้พวกเขารู้จักช่วยเหลือกันและกันเพื่อที่จะเอาชนะอันตรายเหล่านั้น ซึ่งก็คือคุณสมบัติที่ผู้ใหญ่บางคนในสังคมปัจจุบันไม่มี เขาได้กล่าวสรุปปิดท้าย Presentation ของเขาในครั้งนี้ว่า

“My point is ... do NOT control them, do NOT protect them too much. They need to stumble sometimes. They need to get some injuries. And that make them learn how to live in this world”

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของ Takaharu เน้นและให้ความสำคัญกับการเล่นของเด็กมากๆ ไม่มีการควบคุม กำกับการกระทำของเด็ก แต่จัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ให้เหมาะสมและส่งเสริมให้เด็กได้ออกกำลังกายและเล่นอย่างอิสระ

กรณีศึกษา

1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองขาว สังกัดเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุบำรุง

จันทร์นภาเพ็ญ ทินราช (2558) ได้เข้าศึกษางานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองขาว ซึ่งเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ยกย่องให้เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหนองขาว.2558) และเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สำนักงานพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จัดให้ผู้ที่เข้าอบรมสัมมนาหลักสูตร นักบริหารการศึกษา ได้เข้าศึกษาฐานเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้ได้รับรางวัลให้เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ซึ่งมีการบริหารจัดการ ดังนี้

วิสัยทัศน์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้ คือ “ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สภาพสิ่งแวดล้อมดี บุคลากรมีคุณธรรม จริยธรรม นำไปสู่การยอมรับของผู้ปกครอง และชุมชน” โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองขาว จัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยโดยรับนักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลหนองขาว ให้การศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กได้รับการพัฒนาในทุกๆด้านอย่างสมดุลและเหมาะสมกับวัย เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กอายุระหว่าง3-5 ปี ก่อนที่จะเข้าเรียนในระดับชั้นพื้นฐานต่อไป ในด้านการพัฒนาหลักสูตรการสอน มีการนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2546 มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในปีการศึกษาพ.ศ.2553 และมีการกำหนดการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1) จัดสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน มีความเป็นธรรมชาติและเน้นความเป็นท้องถิ่นที่มีลักษณะคล้ายกับที่บ้าน เพื่อสร้างความรู้สึกรักที่เป็นกันเอง สร้างความคุ้นเคยให้กับเด็กนักเรียน เปรียบเหมือนได้อยู่กับพ่อแม่และคนคุ้นเคยที่บ้าน

ภาพที่ 2.4 สภาพแวดล้อมรอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองขาว

2) เน้นวัสดุสื่อการเรียนการสอนและของเล่นต่างๆ ทั้งที่อยู่ในภายในห้องเรียน และภายนอกห้องเรียน เป็นสื่อที่จัดทำขึ้นเองจากวัสดุและสิ่งของในท้องถิ่น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กรัก ห่วงแหน คำนึงกับวัสดุในท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับท้องถิ่น และเน้นการเล่นเป็นหลักควบคู่กับการเรียนเชิงวิชาการ โดยนำเอานิทานเข้ามาสอดแทรกในเนื้อหาการเรียนการสอน

ภาพที่ 2.5 ของเล่นที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ

3. จัดสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบต่างๆ ภายในบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีมุมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสนใจ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและกระตุ้นให้เป็นไปตามวัยและเหมาะสม

ภาพที่ 2.6 สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

4) ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเนื่องจากเด็กที่เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นเด็กในพื้นที่ ความร่วมมือในชุมชนมีมาก ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จัดให้เด็กลงพื้นที่สัมผัสวิถีชุมชนประเพณี วัฒนธรรม เช่น การนำผู้ปกครองเข้ามาช่วยสอน การจัดการสอนการรำเหย่ย (การรำพื้นบ้าน) ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมทั้งการผลิตสื่อ วัสดุ ประกอบการเรียนการสอนจากวัสดุธรรมชาติ โดยครูร่วมกับชุมชนและเด็กช่วยกันทำในชั้นเรียน

การจัดการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองขาว สังกัดเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี เน้นและให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้มีลักษณะเป็นธรรมชาติและคงความเป็นวิถีท้องถิ่น เพื่อให้เด็กหวงแหน สืบสานและเกิดความรักในชุมชน

2) การจัดการศึกษาปฐมวัยโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

อรุณศรี จันทร์ทรง (2556) กล่าวว่าโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ เป็นโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลแห่งแรกของการเป็นต้นแบบของการอนุบาลศึกษาในประเทศไทย ซึ่งสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เดิมเป็นสถานที่สำหรับให้นักศึกษาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ ใช้เป็นสถานที่ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แต่ในปัจจุบันมีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับว่าเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยได้ยอดเยี่ยมและมีคุณภาพ จนเป็นสถานที่ศึกษาดูงานในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศ โรงเรียนสาธิตละอออุทิศเชื่อว่าเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะประสบความสำเร็จ เด็กแต่ละคนมีความต้องการและความสนใจเฉพาะของตนเองซึ่งครูต้องพยายามจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจดังกล่าว เด็กเรียนรู้ได้ดีที่สุดในสิ่งแวดล้อมที่เน้นเด็กเป็นสำคัญและมีความปลอดภัยสูงและการเรียนรู้ถือเป็นความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชน โดยให้การศึกษาอบรมแก่เด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 1.6 ปี-5 ปี โดยแบ่งเป็นระดับชั้นต่างๆ ดังนี้ (1) โครงการบ้านหนูน้อย รับเด็กอายุ 1.6 - 1.11 ปี (2) โครงการบ้านสาธิต รับเด็กอายุ 2.0 – 2.11 ปี (3) ระดับอนุบาลรับเด็กอายุ 3-5 ปี มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมและส่งเสริมการพัฒนาเด็ก “หลักสูตรของโรงเรียนมีลักษณะยืดหยุ่นได้” โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก การจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจึงเน้นจัดการศึกษาให้เด็กได้พัฒนาตนเองทุกด้านทั้งทางด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญาอย่างสมดุล และส่งเสริมกระบวนการคิด ให้มีความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กในช่วงวัย 3-5 ปี โดยกำหนดหลักการดังนี้ (1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมความต้องการ ความเจริญ และพัฒนาการตามวัยของเด็กทุกด้าน (2) พัฒนาเด็กโดยองค์รวม ผ่านการเล่น และกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย (3) จัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพพื้นฐานให้แข็งแรง ด้วยค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม วินัย และรับผิดชอบให้สามารถเจริญชีวิตที่มีคุณภาพและมีความสุข (4) ประสานสัมพันธ์ความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ดังภาพ

ภาพที่ 2.7 กิจกรรมนักเรียนละอออุทิศ

ลักษณะกิจกรรมหลักของโรงเรียนมีการกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการคิด และทักษะการคิดทางวิทยาศาสตร์เข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน โดยบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมหลักดังต่อไปนี้

ทักษะกระบวนการคิด คือ พฤติกรรมการเรียนรู้ (ความสามารถ) ที่เกิดจากการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมต่างๆ ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร คือการเห็น การอ่าน การฟัง การดม การชิม การสัมผัส และทำทาง นำข้อมูลเข้าวิเคราะห์สังเคราะห์ จดจำ และทำการแสดงออกผ่านการแสดงความรู้สึก ทำทาง การพูด การบรรยาย การอธิบาย และการเขียน เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ทักษะการแสวงหาความรู้ คือ การสร้างคำถาม การแสวงหาคำตอบ การเก็บรวบรวมข้อมูล การเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ ทักษะการคิดขั้นสูง คือ ความสามารถในการหาสาเหตุของปัญหา การแก้ปัญหา การวางแผน การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การคาดคะเน การพยากรณ์ การประยุกต์ความรู้ และการคิดเชิงนวัตกรรม ทักษะการคิดทางวิทยาศาสตร์ คือ ความสามารถที่เกิดจากการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจากขั้นตอนการคิดทางวิทยาศาสตร์ การซักถาม คือ การจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กตั้งคำถามเพื่อความรู้ ความจำเป็นคำถามที่ทำให้เด็กนึกถึงเรื่องราว ประสบการณ์ สิ่งที่เคยเรียนรู้มา อยากรู้ อยากเห็น คือ การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความสนใจในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวหรือสิ่งที่ตนเองสนใจ การเปรียบเทียบ คือ การจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กได้สังเกตและบอกลักษณะ ความเหมือน ต่างของสิ่งของ เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ การจัดกลุ่ม คือ การจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กจำแนกหรือจัดกลุ่มวัตถุหรือเหตุการณ์ จากการใช้เกณฑ์ลักษณะที่เหมือนหรือแตกต่าง โดยใช้

เกณฑ์ของตนเองหรือเกณฑ์ที่ผู้อื่นกำหนดให้ การคิดเชื่อมโยง คือ การจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กนำความคิดของตนเองปรับใช้กับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่กำหนดให้

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเสริมพิเศษให้เด็กได้รับประสบการณ์เฉพาะด้านเพิ่มเติมจากกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น เรียกกิจกรรมที่จัดนี้ว่า กิจกรรมเสริมพิเศษ โดยเด็กได้ทำกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 ครั้งๆ ละประมาณ 30 นาที แต่ละกิจกรรมมีวัตถุประสงค์และรูปแบบการจัดกิจกรรมดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1) กิจกรรมดนตรี เป็นกิจกรรมที่จัดในลักษณะการเชื่อมโยงหรือบูรณาการเข้ากับหน่วยการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาและแสดงออกทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา อาทิ ความรู้ ความคิด ความจำ สังคม ค่านิยม การคิดหาเหตุผล การสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า 2) กิจกรรมพลศึกษา ครูผู้สอนจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกายและทรงตัว การใช้ร่างกายที่ละข้าง การใช้ร่างกายสลับข้าง โดยใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ในรูปแบบการเล่น เกม การแข่งขัน การละเล่นพื้นบ้านของไทย 3) กิจกรรมคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2-3 ลักษณะการเรียนการสอนเด็กเรียนรู้ในลักษณะกิจกรรมเดี่ยวและกิจกรรมกลุ่ม (กลุ่มเล็กประมาณ 3-4 คน) จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะปลายเปิดให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ 4) กิจกรรมศิลปะ เป็นกิจกรรมที่สะท้อนความคิดจินตนาการของเด็กผ่านการสร้างสรรค์เรื่องราวจากกิจกรรมศิลปะ เช่น การวาดภาพ การระบายสี การปั้น การพิมพ์ การประดิษฐ์ 5) กิจกรรมห้องสมุดนิทาน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะทางภาษาทางการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ในห้องสมุดนิทานประกอบไปด้วยหนังสือนิทานที่เด็กสามารถเลือกอ่านได้อย่างอิสระจากหนังสือนิทานที่ครูเตรียมไว้ และทำกิจกรรมต่างๆ ตามที่ครูประจำห้องสมุดนิทานจัดเตรียมไว้ให้ในแต่ละสัปดาห์ 6) กิจกรรมห้องสมุดของเล่น คือเปิดโอกาสให้เด็กเลือกเล่นของเล่นที่แตกต่างจากของเล่นในห้องเรียนโดยครูจัดไว้ให้เด็กได้เลือกเล่นโดยอิสระในมุมประสบการณ์ต่างๆ นอกจากนี้โรงเรียนยังได้นำแนวทางการประเมินผลพัฒนาการเด็กโดยใช้แฟ้มผลงานมาใช้และพัฒนาปรับปรุงใช้ให้เหมาะสมและให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม โดยเพิ่มในส่วนของการรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับผลงานเด็ก

ภาพที่ 2.8 ผลงานนักเรียนล่ออุทิศ

ผลงานอิสระ คือ ผลงานที่เด็กเป็นผู้คัดเลือกจากผลงานต่างๆ ที่ตนเองทำโดยต้องให้เหตุผลในการเลือกผลงานว่าเพราะเหตุใดจึงเลือกงานชิ้นนี้ และครูเป็นผู้บันทึกการแสดงความคิดเห็นของเด็กที่มีต่อผลงานของตนเอง และอ่านข้อความที่บันทึกให้เด็กฟัง

ผลงานที่ผู้ปกครองเลือก คือ ผลงานเด็กที่ผู้ปกครองคัดเลือกจากผลงานเด็กที่ได้รับจากครู หรือคัดเลือกจากผลงานที่เด็กกับผู้ปกครองร่วมกันสร้างสรรค์ และเขียนแสดงความคิดเห็น (ในทางที่ดี) ของตนเองที่มีต่อผลงานเด็ก

ผลงานเฉพาะ คือ ผลงานที่ครูเป็นผู้จัดเก็บ โดยครูเป็นผู้กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บและเขียนขั้นตอนการทำกิจกรรมในงานชิ้นนั้นอย่างละเอียด

จากนั้นทางโรงเรียนจะมีการจัดแสดงผลงานของเด็กในรูปแบบนิทรรศการแฟ้มผลงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูลที่แสดงถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของเด็ก

การจัดการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดของโรงเรียนอนุบาลละออุทิศ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต จะให้ความสำคัญและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน และสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเด็ก

3) การจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนอนุบาลอิโระ โตเกียว ประเทศญี่ปุ่น

สถานีโทรทัศน์ช่องไทยพีบีเอส (2556) ได้นำเสนอรายการ ดูให้รู้ ตอน การศึกษา ดันกล้า ของสังคม(อนุบาล) พิธีกรโดยฟูจิ ฟูจิซากิ ออกอากาศเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2556 ได้พาไปดูการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอิโระ ซึ่งเป็นโรงเรียนของรัฐบาลญี่ปุ่น สังกัดกระทรวงการศึกษา ญี่ปุ่น จากการสัมภาษณ์ นายสึโกตะ โทโมอิโระ เจ้าหน้าที่กระทรวงศึกษาญี่ปุ่น ทำให้ทราบว่า การศึกษาภาคบังคับของญี่ปุ่นเริ่มที่อนุบาล ถึงมัธยมศึกษาตอนต้น โดยที่มาตรฐานโรงเรียนอนุบาลทั่วประเทศที่เป็นของรัฐบาลจะเหมือนกันทั่วประเทศ และเรียนฟรีโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทำให้

พ่อแม่ผู้ปกครองส่วนมากจะเลือกโรงเรียนใกล้ๆบ้านให้ลูกได้เรียน และในระดับปฐมวัยจะไม่มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่แน่นอน แต่จะให้ครูใหญ่ของโรงเรียนแต่ละแห่งจัดกิจกรรมให้เด็กตามความเหมาะสม โดยเน้นการเล่นเป็นหลัก บูรณาการเข้ากับกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ร่างกายแข็งแรงและจิตใจดี สำหรับกิจกรรมในแต่ละวันนั้น ทางโรงเรียนอิโระ มีดังนี้

(1) โรงเรียนจะรับเด็ก อายุ 5-6 ปี เข้าเรียนและเปิดเรียนเวลา 9.00 น.เป็นต้นไป โดยพ่อแม่จะปั่นจักรยานหรือเดินมาส่งลูกที่โรงเรียน โดยเด็กๆ จะหอบหิ้วสัมภาระเอง โดยที่พ่อแม่ไม่ต้องทำให้ เพื่อเป็นการฝึกการช่วยเหลือตนเองและสร้างวินัยและที่หน้าประตูทางเข้าโรงเรียนจะมีครูหรือครูใหญ่ มารอรับทุกเช้าและกล่าวทักทายเด็กเพื่อสร้างความคุ้นเคย

ภาพที่2.9 กิจกรรมหน้าโรงเรียนอิโระ

2. เมื่อแรกเริ่มมาโรงเรียน ผู้ปกครองทุกคนจะได้คู่มือ นักเรียนอนุบาล เพื่อให้นำไปอ่านที่บ้าน โดยในคู่มือจะมีเรื่องเกี่ยวกับการวางตัว การดูแลเด็ก การมาโรงเรียน การให้เด็กช่วยเหลือตนเองและอื่นๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ครูและผู้ปกครองดูแลเด็กเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน

3. เมื่อมาถึงโรงเรียนเด็กจะนำสัมภาระ อุปกรณ์ต่างๆ ไปเก็บยังตู้เก็บของของตนเอง จากนั้นจะมีการแบ่งกลุ่มรับผิดชอบกันทำงาน เช่น เช็ดชื่อเพื่อนในห้อง รดน้ำต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น เพื่อเป็นการฝึกเด็กให้รู้จักเพื่อน การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น รู้จักแบ่งปัน แบ่งงานกันทำงาน ฝึกความรับผิดชอบ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและการดูแลรักษาชีวิตผู้อื่นทุกคน ต้นพืช และสัตว์

ภาพที่ 2.10 การแบ่งกลุ่มทำงานของนักเรียน

4. การเรียนในช่วงปฐมวัย อายุ 5-6 ปี จะไม่มีการฝึกเขียน อ่าน หนังสือ กิจกรรมภาคเช้าจะเป็นการฝึกความรับผิดชอบ ตามด้วยการออกกำลังกาย วาดรูป ระบายสี ฝึกการทำงานร่วมกับเพื่อนๆ และเล่นที่สนามเด็กเล่นเป็นส่วนมาก

ภาพที่ 2.11 การเล่นของนักเรียน

5. โรงเรียนอนุบาลญี่ปุ่นและโรงเรียนอิโรจะไม่มี เครื่องคอมพิวเตอร์ หรือ Ipad หรืออุปกรณ์เทคโนโลยี จะมีเพียงเปียโน วิทยุเทป กรรไกร กระดาษ กาว ดินสอสีๆ เพื่อให้ให้นักเรียนฝึกทำกิจกรรมหรือของเล่นด้วยตนเอง

ภาพที่ 2.12 การฝึกทำของเล่นของนักเรียน

6. เวลาเที่ยง เด็กจะล้างมือและรับประทานอาหารด้วยตนเอง โดยทุกคนจะต้องมีข้าว ก๋ล่องมาด้วยพร้อมอุปกรณ์ที่ต้องเตรียมมาที่บ้าน(แม่หรือพ่อเตรียมให้) ได้แก่ ข้าวกล่อง ผ้าปูโต๊ะ ช้อน ส้อม ตะเกียบ น้ำและผ้าเช็ดมือ เวลากินข้าวก็ต้องแกะกล่องข้าวและทำอย่างอื่นเอง โดยทุกวัน ครูจะนั่งทานข้าวร่วมกับเด็กด้วย เสร็จแล้วจะเก็บและทำความสะอาดจากนั้นจะทำกิจกรรมอื่นๆต่อไปโดยจะไม่มีนอนกลางวัน

ภาพที่ 2.13 การเตรียมรับประทานอาหาร

7. กิจกรรมขำบ่าย ครูจะเล่นเปียโนโดยที่เด็กๆ เดินตามจังหวะเพลง หรือร้องเพลงไปพร้อมกับครู หรือฟังครูเล่านิทาน โดยเด็กอาจมีส่วนร่วมในการแสดงเป็นตัวละครในนิทานด้วย หลังจากนั้นจะเป็นเวลาที่เด็กๆ ออกมาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมหรือความประทับใจที่มีต่อเพื่อนๆ ในวันนี้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการกล้าแสดงออก ฝึกการพูดและฟังให้เด็กๆ เห็นคุณค่าของผู้อื่น

ภาพที่ 2.14 กิจกรรมนิทานและหน้าชั้นเรียน

9. เมื่อถึงเวลากลับบ้านเด็กๆ จะเก็บสัมภาระด้วยตนเอง และกล่าวลาครู คุณครูจะไปส่งหน้าโรงเรียนซึ่งจะมีการพบปะพูดคุยกับผู้ปกครองที่มารับเด็กๆ ด้วย ว่าวันนี้เรียนอะไร มีผลงานที่ทำได้ในวันนี้มีอะไรบ้าง ส่วนใครที่มีปัญหาหรือได้รับคำชมจากเพื่อนๆ ครูก็แจ้งให้ผู้ปกครองทราบเป็นรายบุคคล เป็นอันเสร็จสิ้นกิจกรรมของวัน

ภาพที่ 2.15 ครูประจำชั้นสนทนากับผู้ปกครองนักเรียน

การจัดการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดของโรงเรียนอนุบาลฮิโระ โตเกียว ประเทศญี่ปุ่น จะเน้นให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นในชีวิตประจำวัน ฝึกให้เด็กมีจิตสำนึกสาธารณะและให้ความสำคัญมากกับจินตนาการของเด็กๆ ในการทำกิจกรรมผ่านกระบวนการเล่น เรียนและทำงานร่วมกับผู้อื่นในโรงเรียน

จากนันททัศนะของนักวิชาการ นักการศึกษา ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปจุดเน้นของแต่ละทัศนะได้ ดังตารางที่

ตารางที่ 2.2 แสดงจุดเน้นของนวัตกรรมการศึกษา

จุดเน้น/ทักษะ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	สรุป
1. ครอบครัวต้องมีความพร้อมในการดูแลเด็ก	✓													1
2. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	✓										✓			2
3. ความแตกต่างของผู้เรียน											✓	✓		2
4. จัดสวัสดิการสำหรับพ่อหรือแม่เดียว		✓												1
5. ส่งเสริมให้เด็กได้เล่นสอดคล้องกับความสนใจ		✓		✓	✓		✓	✓					✓	6
6. ฝึกความรับผิดชอบ								✓					✓	2
7. ส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์		✓						✓			✓	✓	✓	5
8. เน้นการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและทำงานร่วมกับผู้อื่น							✓				✓		✓	3
9. จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก		✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		9
10. เด็กมีอิสระในการเล่นและเรียนรู้										✓				1
11. ครูและผู้ปกครองมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเด็กเพื่อนำไปพัฒนาเด็ก						✓								1
12. ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก					✓	✓								2
13. ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง					✓									1
14. กำหนดมาตรฐานสถานศึกษาให้เหมือนกัน			✓											1
15. มีการประเมินสถานศึกษาสม่ำเสมอ			✓											1
16. สุขภาพและความปลอดภัย									✓					1

จากตารางสรุปได้ว่า นักวิชาการส่วนมากให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย 3 ลำดับแรกนั้นจะเน้น อันดับแรก คือ การจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กๆ รองลงมาคือ ส่งเสริมให้เด็กได้เล่นสอดคล้องกับความสนใจ และลำดับที่สามคือจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

2.2 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2.2.1 ทศนะเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เนื่องจากวิธีดำเนินการวิจัยที่จะใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ตามทัศนะของวิโรจน์ สารรัตนะ (2558) แต่เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยจะขอนำเอาผลจากการศึกษาของ ชยานนท์ มณเฑียรจันทร์ (2553) เกี่ยวกับทศนะที่มีต่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของนักวิชาการอื่น 6 รายมากล่าวถึงก่อน ตามลำดับดังนี้โดยสังเขป คือ Seymour-Rolls & Hughes (2000) Mills (2007) Quixley (2008) James, Milenkiewicz & Bucknam (2008) Creswell (2008) McTaggart (2010)

Seymour-Rolls & Hughes (2000) ให้ทัศนะว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมคือวิธีการสืบสวนสอบสวนร่วมกัน (collective) โดยมีการสะท้อนผลและมองตัวเองเป็นหลัก (self-reflective) เป็นการสืบสวนสอบสวนโดยผู้ที่มีส่วนร่วม (participants) ในสถานการณ์ทางสังคมนั้นๆ เพื่อที่จะปรับปรุงการปฏิบัติทางสังคมของตนเองให้ดีขึ้น ทั้งในแง่ของความเป็นเหตุเป็นผล (rationality) และในแง่ของความยุติธรรม (justice) การวิจัยที่ใช้ PAR เป็นหลักจะประกอบด้วย การวิจัยใน 4 ช่วง คือ การสะท้อนผล (reflection) การวางแผน (planning) การปฏิบัติ (action) และการสังเกต (observation) โดยในแต่ละช่วงนั้นจะพึ่งพาซึ่งกันและกันในลักษณะของเกลียวสว่าน (spiral) หรือวงจร (cycle) ทั้งนี้ PAR แตกต่างจากรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) แบบอื่นๆ อีกด้วย เช่น Technical Action Research และ Practical Action Research ที่ไม่ได้ประกอบไปด้วยหลักการเช่นเดียวกับ PAR โดยหลักการเหล่านี้ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม (participation) ความร่วมมือกัน (collaborative) การเสริมพลังอำนาจ (empowerment) ความรู้ (knowledge) และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social change) จากทัศนะดังกล่าว เห็นได้ว่า วิธีการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนแรกจะแตกต่างไปจากแนวคิดของ PAR โดยทั่วไป คือ แทนที่จะเริ่มต้นจากการวางแผน (Planning) แต่กลับเริ่มต้นที่การสะท้อนผล (Reflection) ก่อน เพราะเห็นว่ากลุ่มที่จะเลือกการทำวิจัยแบบ PAR นั้น จะต้องร่วมกันนิยามหัวข้อที่เป็นสิ่งกังวลใจ (concern) หรือคิดว่าเป็นปัญหาโดยผ่านการสนทนา (discussion) และการสะท้อนผล (reflection) ร่วมกันในกลุ่มเสียก่อน โดยการร่วมกัน

พุดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และยอมรับว่าสิ่งนั้นเป็นปัญหาหรือสิ่งที่กังวลใจร่วมกันแล้วจึงลงมือดำเนินการตามขั้นตอนของ PAR ต่อไป

Mills (2007) ให้ทัศนะว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) คือ การวิจัยการสืบสวนสอบสวนอย่างเป็นระบบ (systematic inquiry) ซึ่งกระทำโดยครูนักวิจัย (teacher researcher) ผู้บริหารโรงเรียน (principal) ที่ปรึกษาของโรงเรียน (school counselors) หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่กระทำโดยครูนั้นเป็นการกระทำที่เกิดจากตัวครูเอง โดยปราศจากการควบคุมหรือบังคับจากบุคคลอื่น ซึ่งมีกระบวนการในการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) วินิจฉัยประเด็นที่ต้องการเน้น (identify an area of focus) 2) รวบรวมข้อมูล (collect data) 3) วิเคราะห์และตีความข้อมูลที่ได้มา (analyze and interpret data) และ 4) ดำเนินการพัฒนาและวางแผนปฏิบัติ (develop and action plan) ทั้งนี้ ทฤษฎีพื้นฐานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามทัศนะของ Mills แบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎีหลักคือ 1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการเชิงวิพากษ์ (Critical Action Research) และ 2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบปฏิบัติ (Practical Action Research) โดยที่การวิจัยเชิงปฏิบัติการเชิงวิพากษ์หรือที่รู้จักกันดีในอีกชื่อหนึ่งว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบร่วมมือ (Emancipatory/Participatory Action Research) เป็นการวิจัยที่อิงกับทฤษฎี critical theory ซึ่งมีประเด็นหลัก (key concepts) ในการพิจารณา 4 ประการ คือ 1) จะต้องเป็นแบบมีส่วนร่วม (participatory) และเป็นประชาธิปไตย (democratic) 2) จะต้องตอบสนองต่อสังคมและเกิดขึ้นภายในบริบทของสังคม 3) ช่วยให้ครู (นักวิจัย) สามารถที่จะตรวจสอบแนวทางต่างๆ ซึ่งแต่ก่อนเคยมองว่าเป็นเรื่องปกติให้สามารถตรวจสอบได้ด้วยรูปแบบใหม่อีกรูปแบบหนึ่งเพื่อที่จะปรับปรุงการกระทำอย่างเป็นมืออาชีพมากขึ้น และ 4) ความรู้ที่ได้จากกระบวนการวิจัยแบบนี้จะช่วยปลดปล่อย (liberate) นักศึกษา ครู และผู้บริหาร รวมทั้งจะช่วยสร้างเสริมการเรียนรู้ การสอน และการกำหนดนโยบายอีกด้วย

Quixley (2008) ให้ทัศนะว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยพื้นฐานแล้วก็คือ การวิจัยแบบการมีส่วนร่วม (Participatory Research) ซึ่งผลจากการค้นพบและข้อเสนอแนะใหม่ๆ ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติไม่สามารถที่จะใช้บังคับเพื่อให้คนอื่นนำไปปฏิบัติได้ทันที ซึ่งก็หมายความว่าผลที่ออกมาจะต้องได้รับการยอมรับจากผู้ถูกวิจัยทุกคนก่อนที่จะมีการนำไปใช้ปฏิบัติ เพราะฉะนั้นผู้ถูกวิจัยจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวิจัยในทุกตารางนิ้ว และจะต้องมีมุมมองว่าการวิจัยในครั้งนี้คืองานวิจัยของเขา เพื่อผลประโยชน์ของพวกเขา และเป็นสิ่งที่เขาสามารถที่จะมีผลกับสิ่งนั้นได้ (by them, for them and of them) รวมทั้งสามารถที่จะปรับปรุงงานวิจัยของพวกเขาให้ดีขึ้นได้อีกด้วย ซึ่งหลักการที่สำคัญของ PAR คือ 1) ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสะท้อนผลและหาวิธีการที่จะปรับปรุงการบริการให้ดีขึ้นโดยเชื่อมโยงการ

สะท้อนผลและการปฏิบัติอย่างเข้มแข็งแล้วผนวกกันให้แน่นขึ้นในลักษณะที่เป็นเอกสารและเกิดขึ้นในเวทีสาธารณะ 2) ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถที่จะมีส่วนร่วมในการวินิจฉัยคำถาม ตอบคำถาม และตัดสินใจเกี่ยวกับการกระทำที่เกิดขึ้น 3) ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการที่จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคำถามของตัวเอง 4) เกิดการทำงานในลักษณะของการร่วมมือซึ่งจะช่วยลดขั้นตอนต่างๆ ให้น้อยลงกว่าเดิม และจะทำให้เกิดการแบ่งปันอำนาจกันระหว่างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด 5) ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความรับผิดชอบในการวิเคราะห์อย่างวิพากษ์ การประเมิน และการบริหารจัดการของตัวเอง 6) สนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเปิดเผย โดยการทดสอบแนวคิดด้านการกระทำ(ซึ่งอาจจะเกิดความผิดพลาดขึ้นในระหว่างการทำงานก็เป็นได้) และ 7) มีความต่อเนื่องจนสามารถทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตอบคำถามหรือปัญหาที่ใหญ่กว่าเดิมได้ ในปฏิบัติการวิจัย Quixley ให้ข้อสังเกตว่า ในระหว่างวงจรของ PAR แต่ละขั้นตอน จะต้องมีการมองย้อนไปข้างหลัง (look back) และในขณะเดียวกันก็ต้องมองไปข้างหน้า (look forward) ด้วยเสมอ เพราะในแต่ละขั้นตอนของ par จะมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันไปตลอด เช่น ในขั้นตอนการวางแผน (planning) ก็ต้องย้อนไปดูขั้นตอนสะท้อนผล (reflecting) ว่าได้ข้อสรุปอะไรมาบ้างจากการดำเนินงานในขั้นตอนที่ผ่านมา เพื่อที่จะนำเอาข้อสรุปที่ได้จากการสะท้อนผลนั้นมาใช้ประกอบการวางแผนให้ตรงประเด็น และก็ต้องมองไปที่ขั้นปฏิบัติด้วย ว่าเมื่อมีการวางแผนตามข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนผลแล้ว จะนำสิ่งที่ได้จากการวางแผนไปปฏิบัติได้อย่างไรจึงจะไม่หลงประเด็นตามแผนที่ได้วางไว้ เป็นต้น

James, Milenkiewicz & Bucknam (2008) ให้ทัศนะว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตสำหรับใช้ในการพัฒนาบุคคล และการพัฒนาวิชาชีพ โดยที่ PAR นั้นจะเป็นเครื่องมือที่สามารถทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้นได้ถ้าผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครู และคนในชุมชน ได้ให้ความสนใจและร่วมมือในการปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน โดยผลลัพธ์ที่ได้จาก PAR ต่อนักศึกษามีดังนี้คือ 1) ผู้ที่นำ PAR ไปปฏิบัติสามารถที่จะคาดหวังว่าจะพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของตนได้โดยใช้การสะท้อนผลเชิงวิพากษ์ (critical reflection) 2) PAR จะส่งเสริมการให้เกิดความมั่นใจในประเด็นที่กำลังศึกษาอยู่ซึ่งจะมีผลในระยะยาวที่คาดการณ์ได้ว่าจะมีผลดีต่อความพยายามในการปฏิรูปโรงเรียนซึ่งหมายความว่า การกระทำในลักษณะของวงจรซ้ำแล้วซ้ำเล่าจะเกิดการพัฒนาที่ดีขึ้นในที่สุด 3) การศึกษาโดยใช้หลักการของ PAR จะช่วยพัฒนาความชำนาญของคนในระดับท้องถิ่น และ 4) หลักการของ PAR จะช่วยทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดแรงจูงใจเพิ่มขึ้นและมีพลังในการทำงานมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่ขั้นแรกของการเริ่มต้นโครงการ ตามกระบวนการของ PAR ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ (1) การวินิจฉัย (diagnose) เป็นการวินิจฉัยหาองค์ประกอบหรือสาเหตุของปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับ

สภาพเป็นอยู่เดิม (2) การลงมือปฏิบัติ (act) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับสภาพความเป็นอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและยกระดับสภาพความเป็นอยู่และปัญหาต่างๆ ให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น (3) การวัดผล (measure) เป็นขั้นตอนการวัดผลลัพธ์ของการกระทำและพยายามที่จะทำงานเพื่อที่จะให้ผลลัพธ์นั้นเป็นผลดีต่อผู้เรียน (4) การสะท้อนผล (reflection) เป็นขั้นตอนการสะท้อนผลของกระบวนการดำเนินงานและการระดมสมองเกี่ยวกับสถานการณ์และขั้นตอนที่เพิ่มขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) คนอื่นๆ

Creswell (2008) ให้ทัศนะว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการวิจัยที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบการปฏิบัติได้มากที่สุดและดีที่สุด โดยที่นักวิจัยที่ปฏิบัติจะทำการค้นคว้า (explore) เกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาวิธีการแก้ปัญหา (solution) ของปัญหาแต่ละอย่างนั้นให้ได้ โดยที่การวิจัยเชิงปฏิบัติการนั้นจะมีความคล้ายคลึงกันกับวิธีการวิจัยแบบผสม (mixed methods research) นั้นเพราะการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะอาศัยการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงปริมาณ หรือใช้วิธีการเชิงคุณภาพ หรืออาจใช้วิธีการทั้งสองวิธีรวมเข้าด้วยกัน แต่อย่างไรก็ตามการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะมีความแตกต่างออกไปจากวิธีการวิจัยแบบผสม เพราะการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะเกิดขึ้นในประเด็นการปฏิบัติ (practical issue) ที่เป็นบริบทเฉพาะ (specific) เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ปัญหาในประเด็นนั้นๆ ดังนั้นการออกแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ (systematic) ซึ่งถูกกระทำโดยครูหรือบุคคลอื่นๆ ในวงการศึกษาก็จะทำการรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาวิถีทางของการทำงานภายในบริบททางการศึกษาซึ่งเป็นบริบทเฉพาะตัว รวมทั้งเพื่อที่จะพัฒนาแนวทางการสอนของครูและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ Creswell ยังกล่าวว่าพัฒนาการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เห็นได้ชัดเจนจะมีอยู่ 3 ช่วง (stage) ด้วยกันคือ ช่วงแรกจะเป็นการวินิจฉัยกระบวนการเพื่อที่จะเผชิญหน้ากับประเด็นทางสังคมในบางประเด็น ช่วงที่สองจะเป็นการย้อนมองการปฏิบัติของตนเอง และมีความจำเป็นที่จะให้ผู้ปฏิบัติ เช่น ครู ได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อที่จะให้เขาได้แก้ปัญหของตนเอง และช่วงที่สามเป็นการนำเสนอแนวทางของวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแนวทางที่ทำให้กลุ่มต่างๆ เกิดความรับผิดชอบในการปลดปล่อยตนเอง (own emancipatory) และเปลี่ยนแปลงตนเอง (own change) ทั้งนี้ Creswell จะใช้คำว่าการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อที่จะยกย่องและยอมรับในลักษณะที่เป็นธรรมชาติของการมีส่วนร่วม (collaborative nature) ในการสืบสวนสอบสวน (inquiry) ตามแนวทางนี้

Creswell ได้สรุปประเด็นหลักในเรื่องของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่มีความโดดเด่นไว้ 6 ประการคือ (1) เป็นกระบวนการทางสังคม (social process) ซึ่งนักวิจัยมีเจตนาที่จะค้นหาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับคนอื่นๆ โดยมีจุดประสงค์เพื่อที่จะทำความเข้าใจ

ว่าความสัมพันธ์กันในสังคมนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไรและสามารถที่จะมีผลกระทบต่อคนแต่ละคนในสังคมนั้นได้อย่างไร (2) เป็นการสืบสวนสอบสวนที่เน้นการมีส่วนร่วม (participatory) หมายความว่าแต่ละคนจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ตนทำแล้วเสนอความรู้และความคิดเห็นไปสู่บุคคลอื่น รวมทั้งผลักดันให้เกิดการกระทำร่วมกัน (3) เป็นการวิจัยที่ใช้หลักของการปฏิบัติ (practical) และใช้ความร่วมมือ (collaborative) เพราะการวิจัยจะมีความสมบูรณ์ต้องเกิดจากการกระทำของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการปฏิบัติเพื่อขยายผลไปสู่ชุมชน หรือสร้างความรู้ให้กับองค์กรทางสังคม เพื่อลดความไม่สมเหตุสมผล ความล้มเหลว และความไม่ยุติธรรม ในการปฏิบัติ หรือจากปฏิสัมพันธ์ที่ไม่น่าพึงพอใจ (4) เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการปลดปล่อย (emancipatory) นั่นคือในการดำเนินงานจะไม่มีกรอบบังคับ โดยที่ทุกคนจะมีอิสระจากกฎเกณฑ์ที่ไม่มีเหตุผลและโครงสร้างที่ไม่ยุติธรรมซึ่งเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาตนเอง (5) เป้าหมายอีกอย่างหนึ่งของ PAR คือเพื่อที่จะช่วยให้แต่ละบุคคลสามารถที่จะปลดปล่อยตนเองออกจากสภาพการที่ถูกบีบบังคับที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสื่อ (media) ภาษา (language) กระบวนการทำงาน (work procedures) และในความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจที่มีอยู่ในบริบทของการศึกษา (6) เป็นเรื่องของการทบทวนตนเอง (recursive/reflective/dialectical) และจะเน้นที่การสร้างการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติ นั่นเพราะลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะสามารถเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันได้อีกโดยการพิจารณาผลที่สะท้อนกลับและเหตุผลที่เหมาะสม เพราะเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติ

McTaggart (2010) เป็นนักวิชาการที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งที่ได้เสนอสิ่งที่เรียกว่าความเชื่อ 16 ประการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (16 Tenets of Participatory Action Research) ที่นักวิจัยควรต้องคำนึงถึงดังนี้คือ 1) เป็นวิธีการ ในการพัฒนาการปฏิบัติของสังคมโดยการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติของสังคมนั้นๆ 2) เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (authentic participation) 3) เป็นความร่วมมือกัน (collaborative) 4) ทำให้เกิดชุมชนที่สามารถวิเคราะห์ตนเองได้ (self-critical communities) 5) เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ (systematic learning process) 6) ทำให้คนมีส่วนร่วมในการที่จะคิดค้นทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำของพวกเขาเอง 7) ต้องการให้คนได้ทดสอบการปฏิบัติ (practices) ทดสอบแนวคิด (ideas) และข้อสมมติฐาน (assumptions) ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันหรือชุมชนของเขา 8) เกี่ยวข้องกับการจดบันทึกข้อมูล (keeping records) 9) ต้องการให้ผู้มีส่วนร่วม (participants) พยายามมองประสบการณ์ของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม (objectify) 10) เป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่ง (political process) 11) ประกอบการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (critical analysis) 12) เริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ (starts small) 13) เริ่มต้นจากวงจรเล็ก ๆ (small cycles) 14) เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มเล็ก ๆ (small groups) หลายๆ

กลุ่มที่มีปัญหาหรือความต้องการร่วมกัน 15) เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้ร่วมกันสร้างฐานข้อมูลขึ้นมา (build record) และ 16) เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วม (participant) สามารถที่จะแสดงความถูกต้องของการกระทำ (demonstrate evidence) ของพวกเขาอย่างเป็นเหตุเป็นผล

McTaggart ให้ทัศนะว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research: AR) มีความครอบคลุมถึงแนวทางที่หลากหลายของวิธีการในการสืบสวนสอบสวน แต่ในทุกๆ แนวทางจะมีประเด็นหนึ่งที่คล้ายคลึงกันคือจะเป็นแนวทางเพื่อการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติทางสังคม ซึ่งถ้าเรามองในภาพรวมเกี่ยวกับแนวทางของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแล้ว เราอาจจะเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งกว่าเดิมว่าผลลัพธ์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแบบวิพากษ์ (Critical Participatory Action Research) ประกอบด้วย 4 ประการคือ (1) เสนอแนวทาง (provide a way) ในการตีความเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนทางสังคมอย่างหลากหลาย (2) แสดงให้เห็นถึงแนวทางที่เราสามารถจะปฏิบัติได้โดยใช้แนวคิดที่มาจากทฤษฎีเชิงวิพากษ์ (3) แสดงให้เห็นว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการนั้นอาจจะถูกมองว่าเป็นแนวทางปฏิบัติทางสังคมเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมได้ (4) ใช้ตัวอย่างจากกรณีศึกษาใหม่ ๆ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อที่จะยกตัวอย่างว่าจะนำแนวคิดของสภาพแวดล้อมสาธารณะมาใช้ในการตรวจสอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในทางปฏิบัติได้อย่างไร และเพื่อที่จะทำให้เราเข้าใจได้ว่าการปฏิบัตินั้นจะอย่างไรจึงจะทำให้เราว่าการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัตินั้นจะเกิดขึ้นอีก จากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่เป็นวงจรของการวางแผน (planning) การลงมือปฏิบัติ (acting) การสังเกต (acting) และการสะท้อนผล (reflecting) และมีการเริ่มต้นวางแผนใหม่ในลักษณะที่เป็นวงจรต่อเนื่อง (successive cycle) ของการปรับปรุง โดยใช้แนวทางที่เป็นระเบียบเพื่อที่จะทำให้พวกเขามีความสอดคล้อง (coherent) มีความยุติธรรม (just) มีเหตุมีผล (rational) มีความรอบรู้ (informed) มีความพึงพอใจ (satisfying) และมีความยั่งยืน (sustainable) เพิ่มมากขึ้น

2.2.2 กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้ในการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นกรอบแนวคิดตามทัศนะของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2558) ที่ได้กล่าวถึงการวิจัยในปัจจุบันว่าจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ อิงกับปรัชญาปฏิฐานนิยมหรือประจักษ์นิยม (positivism/empiricism) เน้นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปร 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ อิงกับปรัชญากำหนดนิยมหรือปรากฏการณ์นิยม (constructivism/phenomenologicalism) เน้นการศึกษาเชิงพรรณนาเพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่เป็นอย่างอยู่และความหมายของสิ่งนั้น 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ อิงกับทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ (critical social theory) และทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (theories of postmodernism) ที่เชื่อเกี่ยวกับ

ประสบการณ์ที่มีอยู่จริงของมนุษย์ การดึงศักยภาพของมนุษย์ออกมาใช้ให้เต็มที่ การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและความเป็นประชาธิปไตยในการกระทำ และการส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในทางบวก การมีอำนาจในการตัดสินใจถึงสิ่งที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลง การเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่ก่อนกับสารสนเทศที่ได้รับใหม่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ การตั้งคำถามและการแสวงหาคำตอบอย่างเป็นระบบ ตลอดจนใช้วิธีการพรรณนาถึงสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น และทำความเข้าใจผลการใช้ตัวสอดแทรกทางการศึกษา

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีการพัฒนาขึ้นครั้งแรกในปี 1952 โดยนักวิชาการชื่อ Lewin ตามด้วยนักวิชาการคนอื่นๆ อีกหลายท่านในระยะต่อมา เช่น Kolb ในปี 1984 และ Carr and Kemmis ในปี 1986 เป็นต้น ในกรณีของ Carr and Kemmis (1992) ได้จำแนกการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกเป็นสามระดับ คือ (1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค (Technical Action Research) มีแนวคิดที่สำคัญ คือ ผู้วิจัยทำตัวเป็นผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก (outside expert) ที่นำแนวคิด แผนงานหรือโครงการที่ตนเองคิดหรือจัดทำขึ้นไปให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ปฏิบัติ (2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบปฏิบัติ (Practical Action Research) มีแนวคิดที่สำคัญ คือ ผู้วิจัยมีส่วนร่วมกับผู้ร่วมวิจัยมากขึ้น ไม่นำเอาแนวคิด แผนงาน หรือโครงการของตนไปให้ปฏิบัติตามแบบแรก แต่จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้กระตุ้น ตั้งประเด็น และกำกับให้มีการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล (3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบอิสระ (Emancipatory Action Research) มีแนวคิดที่สำคัญ คือ ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการวิจัยกับผู้ร่วมวิจัยในลักษณะเป็นความร่วมมือ (collaboration) ที่ต่างมีสถานะที่เท่าเทียมกัน (equally) ในการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล เป็นการวิจัยในความหมายเดียวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า พาร์ (PAR) เป็นชื่อที่นักวิชาการส่วนใหญ่นิยมเรียกกันในปัจจุบัน

วิโรจน์ สารรัตนะ ได้กล่าวว่า มีข้อวิพากษ์เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค (Technical Action Research) ว่าเป็นการวิจัยแบบบนลงล่าง (top-down) ที่ผู้ร่วมวิจัยมีลักษณะเป็นผู้ถูกกระทำหรือเป็นผู้ตาม (passive/follower) เป็นรูปแบบที่มีความเป็นอำนาจนิยม เปรียบเทียบได้กับการบริหารที่ใช้ทฤษฎี X หรือทฤษฎี immaturity organization หรือทฤษฎี system 1 หรือหากเปรียบเทียบกับทฤษฎีภาวะผู้นำ ก็เปรียบเทียบได้กับการใช้ภาวะผู้นำแบบยึดผู้บริหารเป็นศูนย์กลาง (boss centered) แบบกำกับ (telling) แบบชี้นำ (directing) แบบควบคุม (control) หรือแบบมุ่งงาน (job centered) เป็นต้น มีลักษณะเป็นวิธีการวิจัยจากพวกเขา (on them) ส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจ (understanding) หรือเพื่อหาความรู้ (knowing) ในปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เป็นอยู่ โดยผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญ (expert) ดำเนินการวิจัยกับกลุ่มผู้ถูกวิจัย เมื่อได้รับคำตอบแล้ว

ผู้วิจัยก็จะจากไป ทิ้งให้ปัญหาต่างๆ ยังคงปรากฏอยู่ ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ถูกวิจัยยังคงเป็นเช่นเดิม ไม่ได้ได้รับประโยชน์หรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ จากการวิจัยนั้น ในทางตรงกันข้าม ผู้วิจัยกลับได้ประโยชน์ เช่น ความก้าวหน้าทางอาชีพ ผลตอบแทน และความมีชื่อเสียง เป็นต้น หากนำไปเปรียบเทียบกับลักษณะการบริหารในหน่วยงานราชการ การวิจัยดังกล่าวจะคล้ายคลึงกับลักษณะการบริหารที่ใช้กันอยู่มากในระยะเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะในประเด็นที่ผู้บริหารแสดงตนเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นผู้รู้ดี แสดงบทบาทเป็นผู้กำหนดปัญหาหรือความต้องการ ตลอดจนวิธีการในการจัดการ ในลักษณะเป็นอาหารสำเร็จรูปให้ผู้ปฏิบัตินำไปปฏิบัติ ซึ่งผลจากการบริหารเช่นนั้น มีข้อวิพากษ์วิจารณ์กันว่า ก่อให้เกิดสภาพการเลี้ยงไม่โตของผู้ปฏิบัติ ทำให้ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขาดความกระตือรือร้น และขาดความจริงใจในการปฏิบัติงาน อันเนื่องมาจากที่ต้องคอยรับแต่คำสั่ง หรือต้องฟังพาความคิดเห็นของผู้ที่อยู่เหนือกว่าอยู่เสมอ ส่งผลให้การบริหารนั้นขาดความยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากหลายโครงการต้องยุติลงเมื่อผู้บริหารเปลี่ยนไป

จากข้อวิพากษ์ในทางลบที่มีต่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค (Technical Action Research) ทำให้นักวิจัยให้ความสนใจต่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มากขึ้น เพราะเป็นการวิจัยแบบล่างขึ้นบน (bottom-up) ที่ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีความเท่าเทียมกัน ในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติ จึงมีความเป็นประชาธิปไตยสูง ต่างฝ่ายต่างแสดงบทบาทในการเป็นผู้กระทำหรือเป็นผู้นำ (active/leader) ซึ่งหากนำไปเปรียบเทียบกับการใช้ทฤษฎีเพื่อการบริหาร ก็เปรียบเทียบกับได้กับการใช้ทฤษฎี Y หรือทฤษฎี maturity organization หรือทฤษฎี system 4 หรือหากเปรียบเทียบกับทฤษฎีภาวะผู้นำ ก็เปรียบเทียบกับได้กับการใช้ภาวะผู้นำแบบยึดผู้ปฏิบัติเป็นศูนย์กลาง (practitioner centered) แบบมีส่วนร่วม (participating) แบบมอบอำนาจ (delegating) แบบเป็นเพื่อนร่วมงาน (colleague) หรือแบบมุ่งคน (employee centered) เป็นต้น

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ผู้ถูกวิจัยเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถูกกระทำ (passive) เป็นผู้กระทำ (active) หรือผู้ร่วมกระทำ (participant) หรือเปลี่ยนวิธีการวิจัยจากพวกเขา (on them) เป็นการวิจัยโดยพวกเขาและเพื่อพวกเขา (by them and for them) กล่าวคือ ผู้ถูกวิจัยจะมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เป็นทั้งผู้ตัดสินใจ ผู้ปฏิบัติ และผู้ได้รับผลจากการปฏิบัตินั้น นอกจากนั้นบทบาทของผู้วิจัยก็เปลี่ยนไปด้วย จากการเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ดีจากภายนอก (outside expert) ก็กลายเป็นผู้ร่วมวิจัยที่เสมอภาคกัน นอกจากนั้นการวิจัยก็ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อทำความเข้าใจหรือเพื่อหาความรู้ในปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เป็นอย่างเท่านั้น แต่จะต้องมีการปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์ด้วย

และคาดหวังว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนเนื่องจากความมีพันธะผูกพันในสิ่งที่ทำจากบทบาทการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนนั้น

ในทางปฏิบัติ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นทั้งการทำวิจัย การบริหาร การพัฒนา และการทำงานเพื่อการแก้ปัญหาในเวลาเดียวกัน โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจะร่วมกันวิเคราะห์สภาพการณ์ที่ต้องการเปลี่ยนแปลง จากนั้นจึงกำหนดแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ มีการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นั้น แล้วนำแผนไปสู่การปฏิบัติในช่วงการปฏิบัติงานตามแผน ก็จะมีการติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงแก้ไขเป็นระยะๆ และเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานตามแผน ก็มีการประเมินผลสรุปโดยภาพรวม แล้วมีข้อมูลย้อนกลับ จากลักษณะดังกล่าว จึงมีความคล้ายคลึงกับวงจรทั่วไปเกี่ยวกับการบริหาร/การพัฒนา/การทำงานแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอนคือ (1) การวางแผนร่วม (shared planning) (2) การนำแผนสู่การปฏิบัติร่วม (shared acting/ implementing) (3) การติดตามผลร่วม (shared observing/monitoring/evaluating) (4) การมีข้อมูลย้อนกลับร่วม (shared reflecting/feedback) เพื่อเข้าสู่วงจรการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ อีก

นอกจากนั้น วิโรจน์ สารรัตนะ ยังได้ศึกษาแนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม (Participatory Technology Development: PTD) เป็นบทความแปลโดย วาทีต จันทสุริยะวงศ์ เรื่อง “ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม” ตีพิมพ์ในวารสารสังคมพัฒนาฉบับที่ 6 หน้า 49-57 และแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน พัฒนาขึ้นโดย กาญจนา แก้วเทพ เขียนเป็นบทความชื่อ “การทำงานพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน: คืออะไรและทำอะไร” ตีพิมพ์ในวารสารสังคมพัฒนา ฉบับที่ 1-2 หน้า 14-35 เพราะเห็นว่า มีหลักการคล้ายคลึงกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจในแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ดังนี้

กรณีแรก การพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม (Participatory Technology Development: PTD) เป็นกลยุทธ์การพัฒนาที่เน้นการช่วยเร้าให้เกิดการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่มุ่งชักนำให้การพัฒนาและการดัดแปลงเทคโนโลยีเกิดขึ้นในหมู่ประชาชนเอง โดยอาศัยกระบวนการจัดระเบียบชุมชน (อาจเป็นเมืองหรือชนบท) บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า เทคโนโลยีจะต้องมีวิวัฒนาการอันเนื่องมาจากการทดลองและตัดสินใจด้วยตัวของประชาชนเองว่าเทคโนโลยีชนิดใดที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของพวกเขาอย่างแท้จริง การพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะยกระดับจิตสำนึกแห่งการวิเคราะห์วิจารณ์ของชุมชนต่อเทคนิควิทยาการใดๆ ที่ดำรงอยู่ ว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับพวกเขาหรือไม่ มีพลังความสามารถที่จะพัฒนาหรือคิดค้นดัดแปลงเทคโนโลยีได้ด้วยตัวเองอย่างไร โดยอาศัยกระบวนการทดลอง 4 ประการ คือ

1) พยายามดัดแปลงเทคโนโลยีที่มีอยู่ ซึ่งไม่ค่อยเหมาะสมสอดคล้อง ให้กลายเป็นสิ่งที่เหมาะสมใช้การได้จริง (หรือทำให้กะทัดรัดลง) 2) พยายามเทคโนโลยีดั้งเดิมของท้องถิ่น กัดค้นและปรับปรุงให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น 3) ทดสอบเทคโนโลยีที่ได้ชื่อว่ามีเหมาะสมสำหรับที่อื่นๆ มาแล้ว ทั้งนี้จะได้วัดคุณสมบัติว่ามีความเหมาะสมกับชุมชนหรือไม่ 4) ใช้การประชุมถกเถียงความรู้ทางด้านเทคนิค ให้การขยายความคิด และเพิ่มพูนจิตสำนึกแห่งการวิเคราะห์วิจารณ์

การพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมจะทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้มากขึ้น ลดการพึ่งพาจากภายนอก ก่อให้เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะพัฒนาและดัดแปลง ให้เกิดเทคโนโลยีที่เหมาะสมขึ้น โดยอาจจัดแบบที่ไม่เข้าทำทั้งหลายให้หมดไป ซึ่งแบบที่ไม่เข้าทำนั้น บางครั้งก็อาจเป็นเทคโนโลยีดั้งเดิมของชุมชนเองหรือนำเข้ามาจากที่อื่น สำหรับกระบวนการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมนี้ ประกอบด้วยขั้นตอนหลักๆ 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการแจกแจงชี้ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา 2) ขั้นตอนการรวบรวมแนวการแก้ปัญหาที่ชุมชนรับรู้หรือคิดได้ทั้งหมดมาจัดวางเปรียบเทียบและแนะนำเทคโนโลยีอื่นๆ ที่พอเป็นไปได้สำหรับการแก้ปัญหามาให้ลองเปรียบเทียบดูด้วย แม้อาจจะไม่ใช่เทคโนโลยีที่มาจากประสบการณ์ของชุมชนเองก็ตาม 3) ขั้นตอนการกระตุ้นให้เกิดการทดลองในแนวการแก้ปัญหาที่ชุมชนเลือกสรรเอง 4) ขั้นตอนการอำนวยความสะดวกให้กับกระบวนการทดลอง 5) ขั้นตอนการประเมินผล 6) ขั้นตอนวางแผนใหม่สำหรับการนำเทคโนโลยีไปใช้งานจริงๆ (โดยเริ่มจากขั้นตอนที่ 2 มาตามลำดับ แต่ถ้าการทดลองปรากฏผลออกมาว่าเทคโนโลยีประเภทนั้นๆ ใช้การไม่ได้ ก็ให้กลับไปเริ่มต้นใหม่ที่ขั้นตอนที่ 1 หรือ 2 แล้วแต่กรณี)

การพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม นักพัฒนา (อาจหมายถึง ครู พัฒนาการ หรืออื่นๆ) จะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องผนวกตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนเองทำงานด้วยอย่างเต็มที่เพื่อทำความคุ้นเคย จนมีฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่ง of ชุมชน จะต้องคอยติดขัดกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ลักษณะนิสัย ความต้องการ ความใฝ่ฝันทะเยอทะยาน ตลอดจนปัญหาต่างๆ ของชุมชน และรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่จะเกี่ยวพันโดยตรงกับงานที่จะต้องทำให้กับชุมชนนั้น ในแต่ละขั้นตอนนี้ นักพัฒนามีบทบาทดังนี้ คือ **ขั้นตอนที่ 1** คือ การแจกแจงชี้ปัญหา นักพัฒนาต้องเก็บรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาหลักๆ ที่ชุมชนเผชิญอยู่ เป็นปัญหาที่สามารถนำเทคโนโลยีมาแก้ไขได้ โดยประเด็นปัญหาต่างๆ เหล่านี้จะถูกนำมาแจกแจงเพื่อเปรียบเทียบกัน หากประเด็นใดที่เห็นว่ามีผลกระทบต่อกันส่วนใหญ่ในชุมชนก็จะถือเป็นประเด็นปัญหาสำคัญ จากนั้นค่อยค้นหาประเด็นปัญหาสำคัญรองลงไป **ขั้นตอนที่ 2** นักพัฒนาต้องพยายามรวบรวมแนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ทั้งหมดเท่าที่ผู้คนในชุมชนได้สืบทอดหรือรับรู้กันมา ซึ่งอาจได้มาจากการสนทนาในวงเล็ก โดยให้ออกาสแก่ชุมชนที่จะเสนอแนวทางการแก้ปัญหานั้นด้วย

ตนเองอย่างเต็มที่ จากนั้นนักพัฒนาก็เสนอเทคโนโลยีอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์ความรู้ของชุมชนเข้าสู่วงสนทนาด้วย ในระยะแรกๆ ให้เสนอแบบง่ายๆ แต่จะไม่สรุปว่าแบบนี้แบบนี้เท่านั้นที่จะช่วยแก้ปัญหาให้ชุมชน จะปล่อยให้ชุมชนคิดเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ ด้วยตนเอง และยังไม่กล่าวพาดพิงถึงเทคโนโลยีอื่นๆ ให้มากกว่านั้น จนกว่าจะมีการถามไถ่เพิ่มเติม ซึ่งนักพัฒนาจะต้องคอยให้ข้อมูลอยู่เป็นระยะๆ เมื่อเสนอข้อมูลเปรียบเทียบให้อย่างเต็มที่แล้ว ก็ปล่อยให้ชุมชนตัดสินใจเลือกเทคโนโลยีที่เห็นว่าเหมาะสมกับตนเองมากที่สุดมาชุดหนึ่ง **ขั้นตอนที่ 3** นักพัฒนาต้องกระตุ้นให้มีการทดลองปฏิบัติตามทางเลือกที่ชุมชนเลือกนั้น โดยพยายามชักจูงชาวบ้านที่ให้ความสนใจมาพบปะหารือกันอย่างเป็นทางการเป็นงาน เพื่อร่วมกันวางแผนในรายละเอียดของการทดลอง มีการแบ่งงานความรับผิดชอบออกไป เพื่อให้การทดลองปรากฏผลในช่วงการทดลองปฏิบัติ นักพัฒนาต้องคอยอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนตามขั้นตอนต่อไป **ขั้นตอนที่ 4** นักพัฒนาต้องพยายามทำให้การทดลองดำเนินไปอย่างถูกต้องตามหลักการที่ร่วมกันวางไว้ แต่พยายามหลีกเลี่ยงการให้ความช่วยเหลือใดๆ ที่ได้อย่างง่ายๆ หรือสำเร็จรูปเกินไป トラบใดที่การทดลองดำเนินต่อไปได้ นักพัฒนาคอยให้กำลังใจและกระตุ้นให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นที่สอดคล้องและปฏิบัติได้จริง ขณะเดียวกันก็บันทึกผลทั้งหมดไว้ให้เป็นระบบประมวลผลขึ้นมาอย่างง่ายๆ เพื่อให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิเคราะห์หาปัญหาในประเด็นต่างๆ อันจะนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป **ขั้นตอนที่ 5** การประเมินผล ซึ่งโดยมากแล้วจะถือเกณฑ์ด้านความคุ้มค่าจากการลงทุนเป็นหลัก ว่าแนวทางใดใช้ทุนน้อยกว่า แต่ให้ประโยชน์มากกว่าและคุ้มค่ากว่า เช่น การขุดบ่อเลี้ยงปลาขนาดเล็กให้รายได้ดีกว่าบ่อปลาขนาดใหญ่ที่ทำด้วยอิฐโบกซิเมนต์เมื่อเปรียบเทียบกับทุนที่ลงไปแล้ว เป็นต้น เมื่อการทดลองประสบผลสำเร็จ ชาวบ้านมีความพร้อมและตัดสินใจที่จะนำไปใช้จริงก็จำเป็นต้องอาศัยการวางแผนใหม่อย่างรอบคอบ **ขั้นตอนที่ 6** เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยดี ระหว่างการดำเนินงานก็ส่งเสริมให้มีการประชุมถกเถียงกันอยู่เป็นระยะๆ เพื่อทำให้เทคโนโลยีที่นำไปใช้นั้นได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นไปอีก จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ป้องกันไม่ให้เกิดการผูกขาดโดยคนกลุ่มน้อย

การพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม มีข้อควรคำนึงถึงดังต่อไปนี้ คือ (1) ปัจจัยด้านการสะท้อนกลับของปัญหาจากการดำเนินงาน (action-reflection) ซึ่งจัดในรูปของการถกเถียงอภิปรายกันเป็นวาระพิเศษหลังจากการดำเนินงานในขั้นตอนหนึ่งๆ เสร็จสิ้นลง กิจกรรมนี้จะช่วยพัฒนาความสามารถของชุมชนให้เกิดความคิดรวบยอด รู้จักจับกฎเกณฑ์ทางทฤษฎีจากกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินกันมาเกิดการอธิบายตีความปรากฏการณ์ด้านต่างๆ ด้วยเหตุด้วยผล มีโอกาสพูดกันถึงสิ่งที่อยู่ในใจของแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติ วิถีชีวิต ความเชื่อ ความกลัว รวมทั้งความรู้ที่อาจเพิ่มพูนขึ้นหรือชะงักงันจนต้องเก็บไปใคร่ครวญในใจ ตลอดจนการมีโอกาสแสดงความคิดเห็น

สนับสนุนคล้อยตามกันหรือขัดแย้งกัน สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะทำให้ชุมชนเข้าใจถึงภาวะแห่งการรวมพลังทำงานของกลุ่ม เกิดการตระหนักถึงสิ่งใดที่ควรสนับสนุน สิ่งใดที่ควรคัดค้าน การมีโอกาสร่วมปรึกษาหารือกันหลังการดำเนินกิจกรรมหนึ่งๆ จะช่วยพัฒนาทัศนคติและค่านิยมของชุมชนในด้านความเชื่อมั่นในตนเองให้สูงขึ้น ช่วยลดความคิดที่จะพึ่งพาจากภายนอกให้น้อยลง ประสพการณ์ที่เกิดขึ้น จะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ถึงเครื่องมือที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาใดๆ ก่อให้เกิดพลังแห่งความสามารถที่จะแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง (2) การประชุมถกเถียงอภิปรายกันของชุมชน อาจได้ผลสรุปว่า เทคโนโลยีที่มีอยู่เดิมมีความเหมาะสมหรือไม่ เทคโนโลยีที่นำเข้ามาจากที่อื่นมีความเหมาะสมหรือไม่ แล้วแต่กรณี ขึ้นอยู่กับการพิจารณาและการตัดสินใจของชุมชน ซึ่งจะมีผลทำให้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับชุมชนถูกยกเลิกไปในที่สุด หากเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมก็จะได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางเรื่อยไป นั่นคือ ถ้ายังทำให้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชนเกิดขึ้นได้มากเท่าใด ก็จะทำให้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมถูกขจัดออกไปมากเท่านั้น (3) บทบาทของนักพัฒนามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หากนักพัฒนานั้นอยู่ภายใต้การครอบงำของแนวความคิดแบบราชการ หรือการรับใช้ผลประโยชน์ของชนชั้นนำ ซึ่งมีลักษณะยึดเย็ด ครอบงำ และการให้บริการทางความรู้ต่อชุมชนมากกว่าการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสมอภาคกัน อาจจะนำไปสู่การเผยแพร่เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมออกไปโดยไม่ตั้งใจได้ เพราะชาวบ้านมีแนวโน้มที่จะเชื่อฟังนักพัฒนาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ดังนั้น นักพัฒนาจะต้องทำตัวให้มีบทบาทเป็น "ตัวกระตุ้น" ให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลง ช่วยขจัดลดทอนอุปสรรคในการดำเนินงานของชุมชน และหนุนช่วยทางความคิดสร้างสรรค์ที่มีความเป็นไปได้ต่างๆ ในการมีส่วนร่วมกับชาวบ้านนั้น นักพัฒนาจะต้องให้ความสนใจต่อการตัดสินใจของชุมชนว่า เป็นการตัดสินใจตามความรู้สึกของอารมณ์หรือไม่ เพราะบ่อยครั้งที่สิ่งที่ชุมชนต้องการนั้นเป็นเพียงสิ่งที่ต้องการตามความรู้สึกเท่านั้น (felt need) มิใช่สิ่งที่ต้องการที่แท้จริง (real need) ดังนั้นนักพัฒนาจะต้องคอยกระตุ้นให้ชุมชนขบคิดอยู่เสมอว่า ปัญหาที่แท้จริงคืออะไร อยากได้อะไร

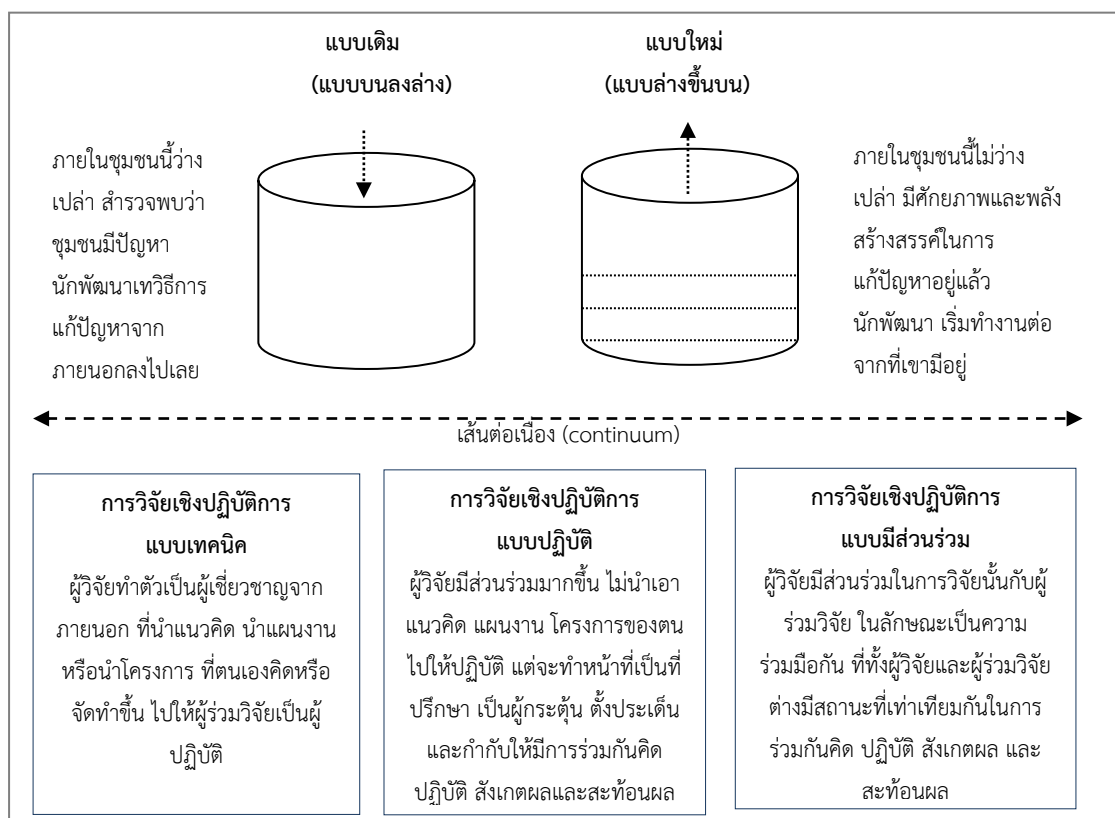
กรณีที่สอง การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน ตามทัศนะของ กาญจนา แก้วเทพ ได้ให้แนวคิดที่น่าสนใจว่า "จะไม่นำเสนอว่าเราคือคำตอบทุกอย่างในการแก้ปัญหาของการพัฒนา" หรือ "เราคือถนนเส้นเดียวที่ตัดตรงไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จในการพัฒนา" จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้กรอบความคิดและความเชื่อพื้นฐานบางประการเกี่ยวกับการพัฒนาเปลี่ยนไป คือ เดิมเมื่อนักพัฒนาเข้าไปในหมู่บ้าน สิ่งที่นักพัฒนามีอยู่ในสมองคือ หมู่บ้านที่เรากำลังเข้าไปกำลังมีปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน ขาดข้าว มีหนี้สิน ความเจ็บป่วย แล้วก็มีคำถามว่าชาวบ้านมีปัญหาอะไร แล้วก็จะเสนอวิธีการและรูปแบบการแก้ปัญหาให้ เช่น หากขาดข้าวก็เสนอให้ตั้งธนาคารข้าว เป็นต้น ก็จะเปลี่ยนไปเป็นการตั้งคำถามว่าหมู่บ้านมีปัญหาอะไร เคยแก้ปัญหา

นั้นอย่างไร มีเงื่อนไขหรือเพราะเหตุใดจึงทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหานั้นได้อย่างเต็มที่ ชาวบ้านมีอะไรอยู่บ้างแล้วในวัฒนธรรมชุมชนที่มีอยู่ และจะเอามาใช้ประโยชน์ได้อย่างไร ซึ่งหากเปรียบเทียบกันแล้วแนวคิดเดิมดูเหมือนจะเชื่อว่าชาวบ้านมีแต่ด้านที่เป็นปัญหาเท่านั้น ส่วนด้านที่เป็นวิธีแก้ปัญหานั้นว่างเปล่า ต้องนำเอาจากข้างนอกเข้าไป ส่วนแนวคิดใหม่นั้นเชื่อว่าในวัฒนธรรมชุมชนนั้นไม่ว่างเปล่า ในนั้นบรรจุด้วยพลังความสามารถ พลังภูมิปัญญา พลังสร้างสรรค์ที่จะแก้ปัญหามุมชน

การพัฒนาชนบทแบบวัฒนธรรมชุมชนต้องคำนึงถึงการพัฒนาล่างขึ้นบน (bottom-up) ซึ่งตรงข้ามกับการพัฒนาแบบบนลงล่าง (top-down) แต่ลักษณะการพัฒนาแบบล่างขึ้นบนนั้นมีหลายมิติ คือ **มิติแรก** เริ่มด้วยความต้องการว่าจะพัฒนาอะไรนั้นจะต้องถูกกำหนดมาจากฝ่ายของชาวบ้านเอง โดยนักพัฒนาไม่จำเป็นต้องเตรียมเอาไว้ล่วงหน้าว่าทุกหมู่บ้านต้องมีปัญหาทางเศรษฐกิจ ต้องทำธนาคารข้าวหรือธนาคารปุ๋ย หากหมู่บ้านใดมีความสนใจที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อรื้อฟื้นธรรมเนียมประเพณีของตนก็ต้องเริ่มต้นจากความต้องการอันนั้น เพราะลำดับความ ต้องการบ่งบอกถึงระดับความสำคัญของสิ่งที่ชาวบ้านปรารถนาอย่างแท้จริง ซึ่งอาจไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจก็ได้ **มิติที่สอง** การกำหนดรูปแบบวิธีการในการตอบสนองความต้องการหรือวิธีการแก้ปัญหา จำเป็นต้องใช้วิธีการของชาวบ้านด้วยกันจากคำถามที่ว่าแต่ก่อนนั้นชุมชนเคยมีวิธีการในการเผชิญปัญหานั้นอย่างไรบ้าง ถู่ว่าความรู้ในการแก้ปัญหาดังกล่าวเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษของชุมชน จะต้องไม่โยนทิ้งไป **มิติที่สาม** หลังจากรับรู้ความต้องการของชาวบ้าน และได้ศึกษาสำรวจวิธีการแก้ปัญหาที่เคยมีอยู่ในวัฒนธรรมชุมชนแล้ว ในขั้นตอนการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาจะต้องใช้วัฒนธรรมชุมชนนั่นเองเป็นตัวตั้งเป็นจุดเริ่มต้น โดยอาจจะประสานกับความรู้ที่นำไปจากภายนอก เช่น แม้ว่าจะจำเป็นต้องทำธนาคารข้าวก็ต้องทำ แต่ธนาคารข้าวในแต่ละชุมชนอาจไม่เหมือนกันตามวัฒนธรรมชุมชนแต่ละแห่งนั้น เป็นต้น

การนำเอาแนวคิดการพัฒนาอีก 2 แนวคิด คือ แนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมและแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนมากล่าวถึงข้างต้นนี้ ทำให้เกิดภาพความเข้าใจในเรื่องแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมขึ้น โดยเฉพาะการวิจัยในหน่วยงานทางการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยอาจนึกภาพของชาวบ้านและชุมชนเป็นภาพของคณะครูอาจารย์และโรงเรียนแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบเก่าและแบบใหม่ตามทัศนะของกาญจนา แก้วเทพ กับการแบ่งระดับของการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกเป็นสามระดับในลักษณะที่เป็นเส้นต่อเนื่อง (continuum) ดังกล่าวข้างต้นนั้น อาจนำมาเปรียบเทียบได้ถึงความคล้ายคลึงกันของการวิจัยเชิง

ปฏิบัติการแบบเทคนิคกับแนวคิดการพัฒนาแบบเดิม และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับแนวคิดการพัฒนาแบบใหม่ โดยมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบปฏิบัติอยู่กึ่งกลาง ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 2.16 แนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบเดิมและแบบใหม่กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการสามระดับ

นอกจากนั้น วิโรจน์ สารรัตนะ ได้สังเคราะห์หลักการ จรรยาบรรณ และบทบาทของ ผู้วิจัยจากผลงานของ McTaggart (1991); Webb (1991); Kemmis and McTaggart (1992); Zuber-Skerritt (1992); Arhar, Holly, & Kasten (2001); McMillan and Wergin, (2002); Mills (2007); Coghlan and Brannick (2007); James, Milenkiewicz and Bucknam (2008) เป็นต้น ได้ข้อสรุปเป็น หลักการ 10 ประการ จรรยาบรรณ 10 ประการ และบทบาทของผู้วิจัย 10 ประการ ไว้สำหรับการ วิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมด้วยดังนี้ (1) หลักการ 10 ประการ มีดังนี้ 1) บริบทเฉพาะ 2) ทักษะที่ หลากหลาย 3) มุ่งการเปลี่ยนแปลง 4) มุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล 5) รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ ร่วมวิจัยทุกคน 6) วิเคราะห์ วิพากษ์และประเมินตนเอง 7) ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญและ การเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชนเอง 8) เรียนรู้จากการกระทำ ทั้งสำเร็จและไม่สำเร็จ เกิด กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ 9) การมีบันทึกของผู้ร่วมวิจัยทุกคน เช่น การ เปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงในคำอธิบายสิ่งที่ปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลง

ในความสัมพันธ์ทางสังคมและรูปแบบของการ การพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัยเป็นต้น

10) นำไปสู่การปฏิบัติหรือการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) **จรรยาบรรณ 10 ประการ** มีดังนี้ 1) ผู้วิจัยต้องรับผิดชอบต่อการรักษาความลับ 2) ผู้ร่วมวิจัยเข้าถึงข้อมูลต่างๆอย่างเสมอภาคกัน 3) ทิศทางการวิจัยและผลลัพธ์ที่คาดหวังเกิดจากการตัดสินใจร่วมกัน 4) ให้ผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการวิจัยมากที่สุด 5) มีการปรึกษาหารือร่วมกัน และข้อเสนอแนะได้รับการเห็นชอบจากทุกฝ่าย 6) การสังเกตหรือการตรวจสอบเอกสารเพื่อจุดมุ่งหมายอื่นต้องได้รับการอนุญาตก่อน 7) ผลการดำเนินงานจะยังคงปรากฏให้เห็นและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นให้ข้อเสนอแนะได้ 8) ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์งานเขียนหรือทักษะของคนอื่นโดยขาดการเจรจาต่อรองก่อนการจัดพิมพ์เผยแพร่ 9) ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรกรวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ 10) ผู้ร่วมการวิจัยต่างมีอิทธิพลต่อการทำงานแต่ผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล (3) **บทบาทของผู้วิจัย 10 ประการ** มีดังนี้ 1) เป็นครู 2) เป็นผู้นำ 3) เป็นผู้ฟังที่ดี 4) เป็นนักวางแผน 5) เป็นนักออกแบบ 6) เป็นนักวิเคราะห์ 7) เป็นนักสังเคราะห์ 8) เป็นนักสังเกตการณ์ 9) เป็นนักรายงานผล 10) เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

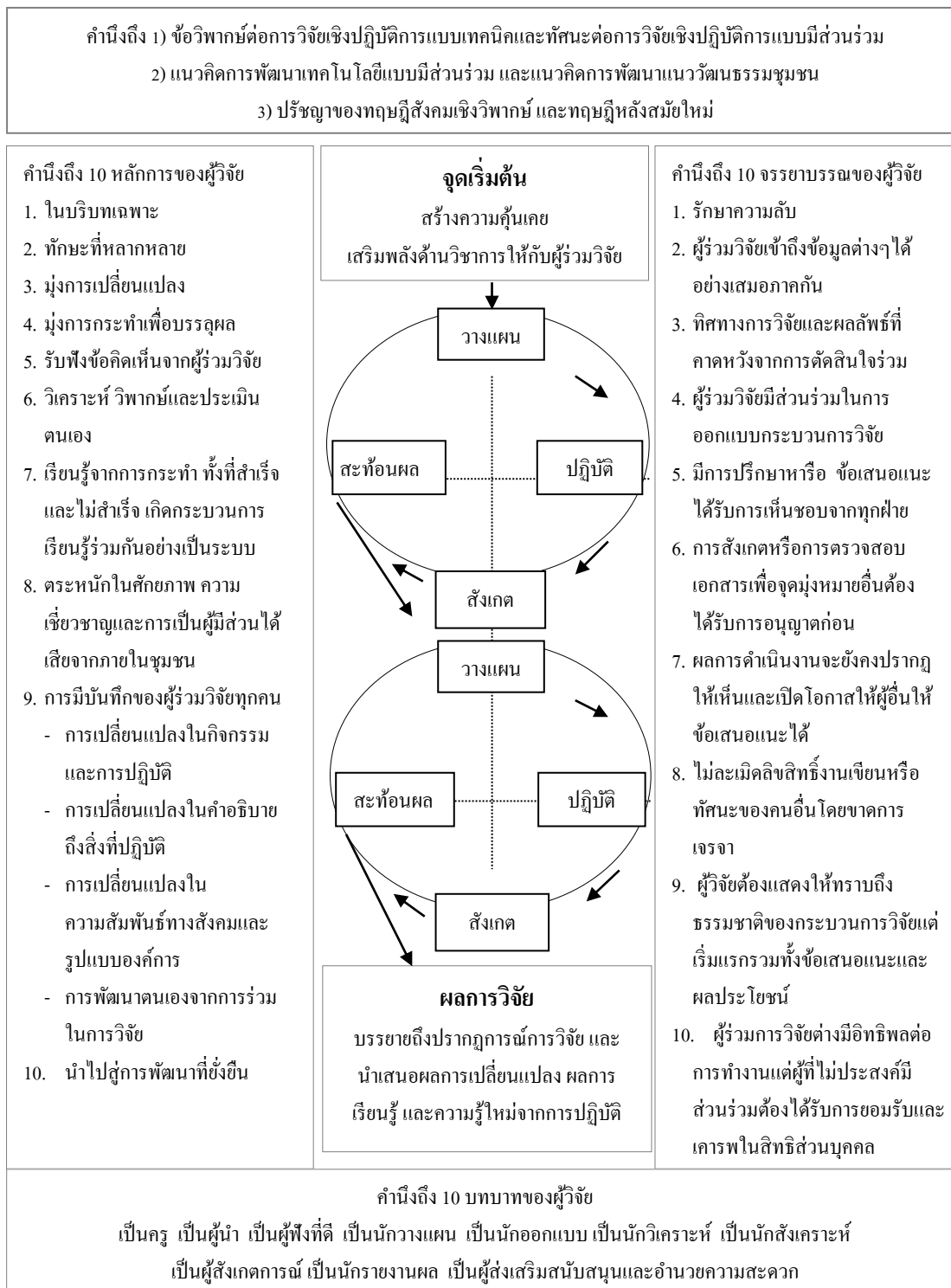
นอกจากนั้น ได้กล่าวถึงว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการวิจัยภายใต้ทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ (critical social theory) เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาศาสตร์บางส่วน แต่ใช้วิธีปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัย มีลักษณะที่นำมาทำความเข้าใจในแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้ (1) ปฏิเสธวิธีคิดแบบปฏิฐานนิยมที่แยกตัวผู้แสวงหาออกจากความรู้และความจริง (2) เป้าหมายของการแสวงหาความรู้และความจริงไม่ใช่ตัวความรู้และความจริงนั้นๆ แต่คือการนำความรู้และความจริงที่ได้มาไปใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างการเปลี่ยนแปลง (3) เป็นลักษณะของสำนักคิดปฏิบัตินิยม (pragmatism) จุดเน้นไม่ได้อยู่ที่ผลลัพธ์แบบตายตัวแต่อยู่ที่องค์ประกอบต่างๆ อาทิ วิธีการการปรับเปลี่ยน ฯลฯ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการแสวงหาความรู้และความจริง (4) กระบวนการแสวงหาความรู้และความจริง เริ่มต้นที่การตั้งคำถามหรือมองไปที่ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วจึงสร้างกระบวนการที่นำไปสู่การตอบคำถามหรือแก้ปัญหานั้นๆ เป็นปัญหาในเชิงปฏิบัติ (practical problem) ไม่ใช่ปัญหาหรือคำถามในเชิงปรัชญา (5) ในกระบวนการแก้ปัญหานั้นจะเกิดปัญหาหรือคำถามอื่นๆ ขึ้น ผลลัพธ์ของคำถามแรกจะเป็นพื้นฐานในเชิงวิธีการและทฤษฎีสำหรับการตอบคำถามใหม่ที่เกิดขึ้น (6) กระบวนการแสวงหาความรู้ไม่ได้มีเป้าหมายในการแสวงหาคำตอบแบบเบ็ดเสร็จ หากเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาในเชิงปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น และเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงและซับซ้อนยิ่งขึ้น ดังนั้นความรู้ภายใต้วิธีคิดปฏิบัตินิยมจึงหมายถึงการเรียนรู้เพื่อรู้ว่าจะนำไปสู่การคิดวิธีการ

แก้ปัญหาที่ดียิ่งขึ้น และนักคิดปฏิบัตินิยมก็ไม่ตัดสินสิ่งที่ตนค้นพบต่อคำถามหรือปัญหาหนึ่งๆ ว่า ถูกหรือผิด แต่จะเรียกสิ่งนั้นว่าความจริงชั่วคราว (temporary truth) ทั้งนี้เพราะเมื่อเวลาผ่านไปและ สังคมเปลี่ยนไปคำตอบที่เกิดขึ้น ณ เวลาหนึ่งก็จะล้าสมัยและไม่ใช้คำตอบสำหรับเวลาใหม่ที่ตามมา

(7) กระบวนการตอบคำถามหรือแก้ปัญหาที่สำคัญเป็นกระบวนการที่ตั้งอยู่บนการไม่เห็นพ้อง ร่วมกัน (disagreement) หรือที่เรียกว่า dialectic inquiry หรือกระบวนการเข้าถึงความรู้แบบวิภาษวิธี โดยวิธีการเช่นนี้เป็นวิธีการที่ให้นักวิจัย 2 กลุ่มศึกษาในสิ่งเดียวกัน จากนั้นจึงให้ทั้งสองวิจารณ์ซึ่ง กันและกัน วิธีการนี้จะทำให้ทั้งสองกลุ่มได้มองเห็นตำแหน่งแห่งที่ในเชิงญาณวิทยาของตน กล่าวคือทั้งสองจะมองเห็นสมมติฐานและโลกทัศน์ที่กำกับกระบวนการแสวงหาความรู้ รวมทั้ง มองเห็นข้อจำกัดและจิตสำนึกที่ผิดพลาด (false consciousness) ในวิธีการของตน กระบวนการ เช่นนี้จึงไม่มีจุดสิ้นสุด (endpoint) หากเป็นการเรียนรู้กระบวนการในการแก้ไขปัญหาหรือแสวงหา คำตอบให้ดียิ่งขึ้นไป และด้วยวิธีคิดเช่นนี้เอง ที่ทำให้นักคิดสำนักปฏิบัตินิยมและทฤษฎีสังคมเชิง วิพากษ์เห็นว่ากระบวนการเข้าถึงความรู้ไม่สามารถแยกขาดจากตัวนักวิจัยและบริบททางสังคม

(8) ภาววิทยาของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์เป็นภาววิทยาที่เห็นว่าความรู้และความจริงนั้นไม่ได้มี ความเป็นอิสระแต่มีลักษณะอัตวิสัย (subjective) ซึ่งหมายถึงว่าความรู้และความจริงไม่ได้ปลอดจากระบบ คุณค่าที่ผู้เชื่อที่ว่าภาวะของผู้แสวงหาความรู้และความจริงส่งผลต่อความรู้และความจริงนั้นๆ แสวงหาเชื่อถือ ดังนั้นญาณวิทยาของทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์จึงเป็นญาณวิทยาที่ยืนอยู่บนความเชื่อ ที่ภาวะของผู้แสวงหาความรู้และความจริงส่งผลต่อความรู้และความจริงนั้นๆ นอกจากนี้ ใน กรณิกระบวนการทัศน์ที่เป็นรากฐานการแสวงหาความรู้/ความจริงตามทฤษฎีหลังสมัยใหม่นิยม (theories of postmodernism) นั้นมีลักษณะสำคัญที่นำมาเพื่อทำความเข้าใจแนวคิดการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้ (1) สิ่งที่รับรู้ว่าเป็นความรู้และความจริงในโลกนี้คือสิ่งที่ถูก ประกอบสร้างขึ้นมาจากอุดมการณ์ (ideology) และกระบวนการชุดหนึ่งๆ (2) ความรู้ที่พึงประสงค์ คือความรู้ที่มีลักษณะเฉพาะท้องถิ่น หลากหลาย วิเคราะห์ระดับจุลภาคเป็นเรื่องเล่าในขอบเขต แคบๆ เปลี่ยนโลกทัศน์ต่อความรู้จากวิทยาศาสตร์แบบกลไกของ Isaac Newton ที่เห็นว่าจักรวาลมี ความคงที่ เป็นโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นความรู้ที่ดีที่สุดจึงเป็นความรู้แบบชั่วคราวที่ ต้องปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ แม้แต่ในวิทยาศาสตร์ธรรมชาติเอง ความรู้ในยุคหลังๆ ก็แสดงให้เห็นชัด ว่าความคิดแบบ Isaac Newton ไม่ใช่สิ่งที่ถูกทิ้งต่อไปแล้ว (3) หลังสมัยใหม่ไม่เชื่อเรื่องภาววิทยา ไม่ มีสิ่งเรียกว่าธรรมชาติของความรู้และความจริง ความรู้และความจริงล้วนเป็นสิ่งที่ประกอบสร้าง ทางสังคมที่ขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่และอุดมการณ์ (ideology) ที่แตกต่างหลากหลาย ดังนั้น ภายใต้วิธีคิดนี้ จึงไม่มีกระบวนการทัศน์อีกต่อไป ไม่มีความรู้ มีแต่ความเป็นจริงที่หลากหลาย

จากข้อวิพากษ์ต่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิคและทศนะต่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากแนวคิดการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม จากแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน จากหลักการ จรรยาบรรณ และบทบาทของผู้วิจัย จากทฤษฎีสังคมเชิงวิพากษ์ (critical social theory) และทฤษฎีหลังสมัยใหม่นิยม (theories of postmodernism) ซึ่งเป็นความเข้าใจพื้นฐานเพื่อความเข้าใจในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น วิโรจน์ สารรัตนะ (2558) ได้นำเสนอขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 10 ขั้นตอน (สมมุติมี 2 วงจร หากมีมากกว่าก็เริ่มต้นวงจรใหม่เหมือนกับวงจรที่ 2 ไปจนสิ้นสุด) ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 2.17 กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามทัศนะของวิโรจน์ สารรัตนะ

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (preparation) เพื่อสร้างความคุ้นเคยและเสริมพลังอำนาจเชิงวิชาการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถทำได้ในหลายระดับ เช่น ระดับชั้นเรียน ระดับช่วงชั้นเรียน ระดับโรงเรียน หรือระดับชุมชน แต่การวิจัยทางการบริหารการศึกษา นิยมทำในระดับโรงเรียน ที่มีปัญหาที่จะต้องแก้ไขหรือพัฒนาอยู่ในระดับสูง มีหลักฐานหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ ยืนยันหรืออ้างอิง จากนั้นจึงลงพื้นที่เพื่อสร้างความคุ้นเคยให้เกิดขึ้นก่อน

เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต้องมีผู้ร่วมวิจัย (participants) จำนวนหนึ่ง ที่จะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ดังนั้น เพื่อให้ระบุได้ว่าผู้ร่วมวิจัยคือใคร มีจำนวนเท่าใด ผู้วิจัยควรนำเสนอแนวคิดและแนวปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งเจตนาต่อผู้ร่วมวิจัยให้รับรู้และเข้าใจ เพื่อให้การตัดสินใจเข้าร่วมวิจัยเป็นไปด้วยความสมัครใจ ตามจรรยาบรรณที่ว่า “ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรก รวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทราบ” คำนึงถึงหลักการ “ผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล”

การลงพื้นที่เพื่อสร้างความคุ้นเคย ผู้วิจัยควรแสดงบทบาทการเป็น “ผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก” รวมทั้งบทบาทอื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ 10 บทบาทดังกล่าวข้างต้น ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และไม่ให้เสียหลักความมีสถานะที่เท่าเทียมกัน ควรหลีกเลี่ยงรูปแบบการทำงานแบบ ปิรามิดหรือแบบสายการบังคับบัญชา ไม่ควรกำหนดตำแหน่งหรือสถานะใดๆ ที่จะทำให้เกิดการแบ่งชั้นวรรณะ ทุกคนจะมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน นั่งประชุมสนทนากับแบบโต๊ะกลม (round table) ดังแนวคิดหนึ่งของการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมที่นำมากล่าวถึงข้างต้น ที่กล่าวว่า “...ผู้วิจัยจะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องผนวกตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนเองทำงานด้วยอย่างเต็มที่เพื่อทำความคุ้นเคย จนมีฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชน จะต้องคอยติดต่อกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ลักษณะนิสัย ความต้องการ ความใฝ่ฝันทะเยอทะยาน ตลอดจนปัญหาต่างๆ ของชุมชน และรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่จะเกี่ยวพันโดยตรงกับงานที่จะต้องทำให้กับชุมชนนั้น...”

นอกจากนั้น ผู้วิจัยควรมีการเสริมพลังด้านวิชาการที่เป็นความรู้เชิงเทคนิค ให้กับผู้ร่วมวิจัยในเรื่องต่างๆ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่น (1) แนวคิดและแนวปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามหลักการที่กล่าวถึงข้างต้น คือ “ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรก รวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทราบ” (2) แนวคิดและแนวปฏิบัติเชิงเทคนิค เช่น การวางแผนปฏิบัติการ การระดมสมอง การนำเสนอสู่การปฏิบัติ การสังเกตผลการปฏิบัติงาน การสะท้อนผลการปฏิบัติงาน การบันทึกข้อมูลภาคสนาม การถอดบทเรียน และอื่นๆ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (planning) เพื่อแก้ปัญหา เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการแก้ปัญหา (problem solving) ผู้วิจัยควรแสดงบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วม เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพของงานที่เป็นปัญหา เพื่อระบุสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา การเลือกทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาโดยให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดประเด็นต่างๆ ดังกล่าวตามประสบการณ์และทุนความรู้ที่มีอยู่เดิมของพวกเขา ก่อน จากนั้นจึงจะนำเอาแนวคิดเชิงวิชาการที่ผู้วิจัยศึกษาไว้ในบทที่ 2 นำเข้าสู่วงสนทนากับพวกเขา ซึ่งอาจมีผลให้พวกเขานำเอาแนวคิดเชิงวิชาการนั้นไปปรับแก้หรือบูรณาการเข้ากับสิ่งที่พวกเขาร่วมกันคิดและกำหนดขึ้น ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการ “ดึงศักยภาพจากภายในหรือให้มีการระเบิดจากภายใน (inside-out) ก่อน แล้วเสริมด้วยศักยภาพจากภายนอก (outside-in)” และตามหลักการที่ว่า “ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชนเอง” และตามความเชื่อที่ว่า “แนวคิดใหม่ในการพัฒนานั้น เชื่อว่าในวัฒนธรรมชุมชนนั้น ไม่ว่างเปล่า ในนั้นบรรจุด้วยพลังความสามารถ พลังภูมิปัญญาและพลังสร้างสรรค์ที่จะแก้ปัญหาชุมชน” และ “ให้โอกาสแก่ชุมชนที่จะเสนอแนวทางการแก้ปัญหานั้นด้วยตนเองอย่างเต็มที่ จากนั้นนักพัฒนาก็เสนอเทคโนโลยีอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์ ความรับรู้ของชุมชนเข้าสู่วงสนทนาด้วย ในระยะแรกๆ ให้เสนอแบบง่ายๆ แต่จะไม่สรุปว่าแบบนั้นแบบนี้เท่านั้นที่จะช่วยแก้ปัญหาให้ชุมชนจะปล่อยให้ชุมชนคิดเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ ด้วยตนเอง และยังไม่กล่าวพาดพิงถึงเทคโนโลยีอื่นๆ ให้มากกว่านั้น จนกว่าจะมีการถามไถ่เพิ่มเติม ซึ่งนักพัฒนาจะต้องคอยให้ข้อมูลอยู่เป็นระยะๆ เมื่อเสนอข้อมูลเปรียบเทียบให้อย่างเต็มที่แล้ว ก็ปล่อยให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเทคโนโลยีที่เห็นว่าเหมาะสมกับตนเองมากที่สุดมาชุดหนึ่ง...”

หากพิจารณาจากหลักการดังกล่าว ในขั้นตอนการวางแผนควรประกอบด้วยกิจกรรมการทำงาน 3 ระยะดังนี้ **ระยะที่ 1** การดึงศักยภาพของผู้ร่วมวิจัยออกมาให้เต็มที่อาจใช้เวลา 1-2 วัน ให้พวกเขาได้ร่วมกันระดมสมองคิดอย่างเต็มที่โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์พื้นฐานที่เขามีและเคยทำกันมาเพื่อกำหนดสภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง ทางเลือกที่หลากหลาย การเลือกทางเลือกเพื่อแก้ปัญหา เพื่อจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ (action plan) ของส่วนรวม ที่ประกอบด้วยโครงการจำนวนหนึ่ง และอาจให้แต่ละรายจัดทำแผนพัฒนาส่วนบุคคล (individual development plan: IDP) ด้วย ก็จะทำให้การแก้ปัญหามีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะโครงการจำนวนหนึ่งนั้นอาจไม่ครอบคลุมถึงสิ่งที่ควรทำในบางกรณีได้ และบางโครงการก็จำเป็นต้องมีแผนพัฒนาส่วนบุคคลรองรับเพื่อการนำไปปฏิบัติด้วย **ระยะที่ 2** การพัฒนาแนวคิดเชิงวิชาการให้แก่ผู้ร่วมวิจัย อาจใช้เวลา 1-2 วัน โดยผู้วิจัยนำเอาแนวคิดที่ศึกษาไว้ในบทที่ 2 ไป

ถ่ายทอดให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้และเข้าใจถึงแนวทางการแก้ปัญหาในเชิงทฤษฎีตามประโยชน์ของทฤษฎีที่ว่า “..ช่วยชี้นำการตัดสินใจ ช่วยให้เห็นภาพองค์การได้ชัดเจนขึ้น ช่วยให้ตระหนักถึงสภาพแวดล้อมขององค์การ ช่วยเป็นแหล่งของความคิดใหม่ ช่วยกำหนดกรอบของปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์กัน ช่วยจำแนกแยกแยะปรากฏการณ์ ช่วยสร้างสิ่งใหม่ๆ ช่วยทำนายปรากฏการณ์” นอกจากการถ่ายทอดแนวคิดเชิงวิชาการแล้ว อาจเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพิ่มเติม อาจให้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม อาจให้ศึกษาดูงานสถานศึกษาที่เป็นต้นแบบ เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดวิสัยทัศน์และความรู้ความเข้าใจในแนวทางการแก้ปัญหาในเรื่องที่ทำวิจัยอย่างหลากหลาย ระยะที่ 3 การบรรจบกันของธารสองสาย สายประสบการณ์และสายวิชาการ (ภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี) โดยจัดกิจกรรมให้มีการบูรณาการความรู้เชิงวิชาการที่ได้รับ (ในระยะที่ 2) เข้ากับสิ่งที่พวกเขาร่วมกันคิดและกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการและแผนพัฒนาส่วนบุคคล (ในระยะที่ 1) ตามหลักการที่ว่า “...ทฤษฎีหากไม่นำไปปฏิบัติก็เปล่าประโยชน์ การปฏิบัติหากไม่มีทฤษฎีมาเสริมด้วย ก็เสมือนคนตาบอด ไปไหนได้ไม่ไกล วนเวียนอยู่แต่วิธีการเดิมๆ...” กิจกรรมนี้อาจใช้เวลา 1-2 วัน ซึ่งผลจากการบูรณาการร่วมกัน อาจเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้ 1) ยืนยันเอาตามสิ่งที่พวกเขากำหนดในระยะที่ 1 หรือ 2) เปลี่ยนความคิดใหม่ ยึดเอาตามแนวทางวิชาการที่ผู้วิจัยนำไปถ่ายทอดให้ หรือ 3) บูรณาการเข้าด้วยกันระหว่างสิ่งที่พวกเขาคิดแต่แรกและทฤษฎีใหม่ที่ได้รับเสริมเพิ่มเติมเพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการและแผนพัฒนาส่วนบุคคลใหม่ขึ้นมา โดยแผนปฏิบัติการ (action plan) ของส่วนรวม และแผนพัฒนาส่วนบุคคล (individual development plan) มุ่งองค์ประกอบอะไรบ้าง ขึ้นกับผู้วิจัยและร่วมวิจัยจะร่วมกันกำหนด แต่อย่างน้อยควรประกอบด้วยจุดมุ่งหมายและวิธีการ (ends and means) ในการแก้ปัญหานั้นว่าจะทำอะไร (what) และจะทำอย่างไร (how)

แนวคิดการบรรจบกันของธารสองสายนี้ หากพิจารณาหลักการจัดการความรู้ (knowledge management) ผู้วิจัยจะเป็นเสมือนตัวแทนของคนที่มีความรู้เชิงวิชาการหรือความรู้ที่ชัดแจ้ง (explicit knowledge) ขณะที่ผู้ร่วมวิจัยเป็นเสมือนตัวแทนของกลุ่มคนที่มีความรู้จากประสบการณ์ที่สะสมมาเป็นความรู้ที่ฝังตัว (tacit knowledge) จึงเป็นการผสมผสานกับระหว่างความรู้เชิงวิชาการกับความรู้จากประสบการณ์ หรืออีกนัยหนึ่งคือการผสมผสานกันระหว่างภาควิชาการกับภาคปฏิบัติเป็นสายธารสองสายที่มาบรรจบกัน คือ สายธารเชิงวิชาการหรือเชิงทฤษฎีที่ได้จากนักวิจัย กับสายธารเชิงประสบการณ์ที่สะสมอยู่ในตัวของผู้ร่วมวิจัย จากแนวคิดดังกล่าว มีข้อที่ผู้วิจัยควรคำนึง 4 ประการ คือ (1) การศึกษาและนำเสนอแนวคิดเชิงวิชาการในบทที่ 2 จะต้องนำเสนอไว้อย่างมีจุดมุ่งหมาย อย่างมีความหมาย และอย่างมีประโยชน์ที่จะทำให้ผู้วิจัยมีความรอบรู้และความไวเชิงทฤษฎี (theoretical sensitivity) ต่อการนำไปร่วมเสวนากับผู้ร่วมวิจัย ไม่ใช่ทบทวนมาไว้อย่างเป็นไม้ประดับงานวิจัยหรือหิ้งพระประจำงานวิจัยที่ไม่มีการมาเช่นไหว้เหลียวแลอีก (2)

ผู้วิจัยจะต้องสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องว่า ทฤษฎีกับการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันได้ ไม่ได้เป็นเส้นขนานที่ไม่มีวันบรรจบกัน เหมือนกับคำพูดที่มักพูดกันว่า “ทฤษฎีจัดปฏิบัติไม่ได้” หรือ ทฤษฎีก็คือทฤษฎี ปฏิบัติก็คือปฏิบัติ” เป็นต้น ต้องสร้างความตระหนักว่าทฤษฎีจะช่วยย่นระยะทางการลองถูกลองผิดให้สั้นลงได้ ดังประโยชน์ของทฤษฎีที่กล่าวถึงข้างต้น นอกจากนั้นผู้วิจัยอาจสร้างแนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยได้เข้าใจและตระหนักถึงความสัมพันธ์ซึ่งบวกต่อกันระหว่างการวิจัย ทฤษฎี และการปฏิบัติ หรือนักวิจัย นักทฤษฎี และนักปฏิบัติ หากทำให้เกิดขึ้นได้ ก็จะทำให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น (3) การนำเสนอแนวคิดเชิงวิชาการต้องเป็นไปหลังจากที่ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันคิดอย่างเต็มที่ก่อน โดยหากนำเสนอก่อน มีแนวโน้มที่ผู้ร่วมวิจัยจะยอมรับเอาแนวคิดเชิงวิชาการนั้นไปใช้โดยมิอยู่สูง อาจเป็นเพราะความเคยชินกับการเป็นผู้ถูกกระทำ (passive) หรือเป็นผู้ตาม (follower) ในระบบบริหารแบบสั่งการหรือแบบบนสู่ล่าง (top-down approach) ที่ฝังรากลึกลงมานาน หรืออาจเป็นเพราะแนวโน้มที่จะเชื่อฟังผู้วิจัยเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้การวิจัยมีแนวโน้มเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค (Technical Action Research) มากกว่าจะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) หรือมีแนวโน้มที่อิทธิพลของความรู้เชิงวิชาการ (explicit knowledge) ที่สำเร็จรูปจากภายนอกจะมีมาก จนความรู้ส่วนตัวที่สะสมจากประสบการณ์ (tacit knowledge) ของผู้ร่วมวิจัยไม่ได้ถูกนำออกมาใช้ (4) การนำเสนอแนวคิดเชิงวิชาการของผู้วิจัยจะต้องนำเสนอแบบไม่ยัดเยียด ไม่ชี้นำ หรือไม่ให้มีอิทธิพลต่อการนำไปปฏิบัติของผู้ร่วมวิจัย แต่ต้องคำนึงถึงการเป็นทางเลือก การเป็นตัวเสริม โดยยึดหลักการ “ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชนเอง” และตามแนวคิดที่ว่า “...ให้โอกาสแก่ชุมชนที่จะเสนอแนวทางการแก้ปัญหานั้นด้วยตนเองอย่างเต็มที่ จากนั้นนักพัฒนาก็เสนอเทคโนโลยีอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์ ความรับรู้ของชุมชนเข้าสู่วงสนทนาด้วย ในระยะแรกๆ ให้เสนอแบบง่ายๆ แต่จะไม่สรุปว่าแบบนั้นแบบนี้เท่านั้นที่จะช่วยแก้ปัญหาให้ชุมชนจะปล่อยให้ชุมชนคิดเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ ด้วยตนเอง และยังไม่กล่าวพาดพิงถึงเทคโนโลยีอื่นๆ ให้มากกว่านั้น จนกว่าจะมีการถามไถ่เพิ่มเติม ซึ่งนักพัฒนาจะต้องคอยให้ข้อมูลอยู่เป็นระยะๆ เมื่อเสนอข้อมูลเปรียบเทียบให้อย่างเต็มที่แล้ว ก็ปล่อยให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเทคโนโลยีที่เห็นว่าเหมาะสมกับตนเองมากที่สุดมาชุดหนึ่ง...”

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (acting) เพื่อการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่
 ผู้วิจัยยังคงมีบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วม การเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน และการเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ (action plan) ของส่วนรวม และแผนพัฒนาส่วนบุคคล (individual development plan) ที่กำหนดไว้นั้น โดยมุ่งให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ตาม

หลักการ “มุ่งการเปลี่ยนแปลง และมุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล” พยายามไม่ให้ความช่วยเหลือใดๆ ที่ได้อย่างง่ายดาย หรือสำเร็จรูปเกินไป คอยให้กำลังใจและกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง พิจารณาถึงการใช้ทรัพยากรต่างๆ ทางการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ในการนำแผนสู่การปฏิบัติ เช่น การจัดทีมงาน การแบ่งงาน การมอบอำนาจหน้าที่ การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบ การกำหนดเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร ทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน ทั้งภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การจัดระบบการติดตามผล เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกต (observing) เพื่อบันทึกผลการปฏิบัติ การสังเกตเพื่อบันทึกผลการปฏิบัติ ให้กระทำในทุกขั้นตอนที่ผ่านมา ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการ มาจนถึงขั้นตอนการปฏิบัติ ไม่ได้หมายถึงการสังเกตเฉพาะในขั้นตอนการปฏิบัติ (acting) เท่านั้น โดยอาจใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือต่างๆ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างผสมกันตามสถานการณ์และความเหมาะสม เช่น การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการบันทึก การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แบบสอบถามความเห็น แบบวัดทัศนคติ แบบทดสอบมาตรฐาน เอกสาร เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพ หรือวัตถุสิ่งของ เป็นต้น ซึ่งประเด็นในการสังเกตเพื่อบันทึกผลการปฏิบัตินั้น นอกจากจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนด้วย เป็นผลในเรื่องที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในผลลัพธ์ที่คาดหวัง (change) รวมทั้งการเรียนรู้ (learning) และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น (emerging of new knowledge) ในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับหน่วยงาน

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (reflecting) เพื่อนำไปสู่การวางแผนในวงจรใหม่ อาจนำเอาเทคนิคการถอดบทเรียน (lesson distilled) มาใช้ เป็นเทคนิคการทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในภายนอก ซึ่งทำให้เกิดผลอย่างที่เป็นอยู่ ทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ เน้นการระดมสมอง พุดคุย เล่าเรื่อง สังเคราะห์ จับประเด็นกระบวนการทำงานเชิงบทเรียนหรือประสบการณ์ หรืออาจกล่าวได้ว่าการถอดบทเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงานโดยใช้วิธีการสกัดความรู้และประสบการณ์จากผู้ร่วมวิจัย พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน การเรียนรู้และความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย และสามารถเผยแพร่ศึกษาเรียนรู้ได้ หรือกล่าวในอีกนัยหนึ่งว่า การถอดบทเรียน หมายถึง กระบวนการดึงเอาบางสิ่งบางอย่างออกมาจากบทเรียนที่มีอยู่ จากสิ่งที่เราทำ เพื่อให้ได้งานที่เป็นความสำเร็จ (best practice) รวมทั้งความไม่สำเร็จ (bad practice) ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ และแนวทางแก้ไขปัญหาลักษณะที่เกิดขึ้น ซึ่งการถอดบทเรียนโดยทั่วไปมี 2 รูปแบบ ดังนี้ (1) การถอดบทเรียนเฉพาะประเด็น เพื่อ

การเรียนรู้ระหว่างการปฏิบัติงาน ดำเนินการทันทีหลังจากทำกิจกรรมในโครงการเสร็จ หรือหากเป็นชุดกิจกรรมก็ดำเนินการหลังจากกิจกรรมย่อยเสร็จ และสามารถนำผลการถอดบทเรียนนั้นๆ ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาโครงการให้ประสบความสำเร็จในอนาคต (2) การถอดบทเรียนทั้งโครงการ หลังสิ้นสุดโครงการทั้งระบบ เป็นกระบวนการวิเคราะห์การปฏิบัติงานและบทเรียนความรู้ที่ลึกซึ้ง และประกอบด้วยรายละเอียดจำนวนมาก โดยเริ่มตั้งแต่ความเป็นมาของโครงการ กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์เมื่อสิ้นสุดโครงการ การถอดบทเรียนทั้ง 2 รูปแบบ ต้องใช้การวิเคราะห์เชิงลึก เช่น วิเคราะห์ด้วย SWOT เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ผลของการดำเนินโครงการ

การถอดบทเรียนมีหลายเทคนิค เช่น การวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (after action review) การเล่าเรื่อง (story telling) การทำแผนที่ความคิด (mind map) การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม ซึ่งอาจใช้หลายวิธีร่วมกันกรณีเทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (after action review) ทำทันทีหลังเสร็จกิจกรรม เหมาะกับการถอดบทเรียนระหว่างปฏิบัติงานในโครงการ โดยผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกคน อาศัยคำถามดังนี้คาดหวังอะไรจากงานครั้งนี้ สิ่งที่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร สิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร ถ้ามีงานแบบนี้อีก เราจะปรับปรุงข้อใดบ้าง อย่างไร ภายใต้หลักการ 1) เป็นธรรมชาติ สบายๆ อาจนั่งเก้าอี้หรือปูเสื่อนั่งในท่าที่สบายที่สุด 2) เรียบง่าย แต่มีแบบแผน (สัมพันธ์กัน แต่มีช่องว่างให้กัน) 3) เห็นหน้ากันทุกคน (เห็นรอยยิ้ม อุดมการณ์ และการพูดคุย) และ 4) เห็นข้อมูลเหมือนกันไปพร้อมๆ กัน

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผน (planning) ในวงจรใหม่ เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วม การเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการวางแผน ให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการพัฒนางาน เพื่อระบุปัญหา สาเหตุของปัญหา ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา ประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อการปฏิบัติกันใหม่ โดยนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการสะท้อนผลในขั้นตอนที่ 5 มาร่วมพิจารณาด้วย ซึ่งจะทำได้แผนปฏิบัติการ (action plan) และแผนพัฒนาส่วนบุคคล (individual development plan) ใหม่ขึ้นมาชุดหนึ่ง ซึ่งอาจมีบางอย่างทำต่อเนื่อง บางอย่างต้องหยุดไป หรือมีบางอย่างเพิ่มเติมเข้ามา

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติ (acting) เพื่อแก้ปัญหากันใหม่ เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการและแผนพัฒนาส่วนบุคคลที่กำหนดใหม่นั้น โดยมุ่งให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ให้มีการบันทึกผลการดำเนินงานทั้งของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย และจัดให้มีการพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นระยะๆ โดยคำนึงถึงหลักการ ดังกล่าวในขั้นตอนที่ 3

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกต (observing) เพื่อสะท้อนผลกันใหม่ เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจริง (actual effects) จากการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการและแผนพัฒนาส่วนบุคคลที่กำหนดขึ้นใหม่ในขั้นตอนที่ 7

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผล (reflecting) เพื่อสรุปผลและถอดบทเรียนกันใหม่ เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยควรเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสะท้อนผลมีจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการตามที่กล่าวขั้นตอนที่ 5

ขั้นตอนที่ 10 การนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 4

1. การเล่าเรื่องจากงานที่ทำ (stories at work) ตามความจริงและเป็นกลาง (factual and neutral manner) ของแต่ละขั้นตอน จากขั้นตอนที่ 1 – 9 ว่าทำอะไร ได้ผลเป็นอย่างไรโดยอาจมีภาพถ่าย ข้อมูล คำสัมภาษณ์ หรือหลักฐานอื่นๆ แสดงประกอบให้เห็นชัดเจนขึ้นได้ (ไม่ตายตัว อาจนำเสนอรูปแบบอื่นที่เห็นว่าเหมาะสมกว่า) การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยควรจัดทำเป็นระยะๆ หรือหลังเสร็จสิ้นการทำวิจัยแต่ละขั้นตอน ไม่รอนจนกว่าเสร็จสิ้นทั้ง 10 ขั้นตอน มิฉะนั้นจะเกิดสภาพของภูเขาข้อมูล หรือสภาพได้หน้าลืมหลับ อาจมีผลทำให้นำเสนอข้อมูลไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่ปฏิบัติจริง มีความสับสน อันเนื่องมาจากความเร่งรัดของเวลา ความเหนื่อยล้า ความหลงลืม

2. การเปลี่ยนแปลง (change) ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ซึ่งไม่ควรกำหนดความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงเฉพาะในระดับโครงการที่บรรจุในแผนปฏิบัติการ (action plan) และแผนพัฒนาส่วนบุคคล (individual development plan) เท่านั้น แต่ควรกำหนดความคาดหวังในลักษณะที่เป็นผลกระทบหรือผลลัพธ์ต่อเนื่องในระดับที่เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษาด้วย เนื่องจากการวิจัยในระดับโรงเรียน (school-wide) เช่น 1) การเปลี่ยนแปลงในคน วัฒนธรรมองค์กร และบรรยากาศองค์กร 2) การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างองค์กร 3) การเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยี 4) การเปลี่ยนแปลงในกระบวนการและระบบการทำงาน เป็นต้น หรืออื่นๆ แล้วแต่จะกำหนดได้อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงในตัวคนนั้น ควรคำนึงถึงทั้งระดับตัวบุคคล (self) ระดับกลุ่ม (group/team) และระดับองค์กร (entire organization) ด้วย โดยพิจารณาทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทศนคติ พฤติกรรม และการนำไปใช้ประโยชน์ นอกจากนั้น เนื่องจากการดำเนินการใดๆ ในสถานศึกษา มุ่งไปที่เป้าหมายสุดท้าย (ultimate goal) คือ นักเรียน ดังนั้นหากการวิจัยส่งผลถึงนักเรียนด้วย จึงควรพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงในนักเรียนด้วยว่ามีอะไรบ้าง

3. การเรียนรู้ (learning) ที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับหน่วยงาน เป็นการเรียนรู้จากการกระทำ (action learning) หรือการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (experiential

learning) จากการร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ ในทุกขั้นตอนจากการวิจัย ว่ามีอะไรบ้าง เน้นการเรียนรู้ เพื่อที่จะรู้อันจะนำไปสู่การคิดวิธีการแก้ปัญหาที่ดียิ่งขึ้น

การเรียนรู้จากการกระทำ (action learning) ถือเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หากงานวิจัยไม่มีคำตอบเกี่ยวกับการเรียนรู้ (learning) ที่เกิดขึ้น มีแต่คำตอบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง (change) การกระทำนั้นก็เป็นเพียงการบริหารจัดการหรือการพัฒนาแบบปกติทั่วไป ที่ทำแล้วทำเลย ผ่านแล้วผ่านเลย ที่แม้จะมีวงจรการทำงานคล้ายคลึงกันก็ตาม การเรียนรู้จากการกระทำ (action learning) มีพัฒนาการจากช่วงแรกของศตวรรษที่ 20 John Dewey นักการศึกษาชาวอเมริกันซึ่งเป็นผู้คิดค้นวิธีสอนแบบแก้ปัญหา และเป็นผู้เสนอแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้เกิดจากการลงมือกระทำด้วยตนเอง (learning by doing) จากแนวคิดนี้ ได้นำไปสู่ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรคนิยม (constructivist learning theory) ถือเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด ซึ่งในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า มีวิธีการแสวงหาความรู้และคำตอบในสิ่งต่างๆ ด้วยหลักการที่ว่าใช้ได้หรือไม่ ถ้าใช้ได้ก็คือทำได้ หมายความว่า “เป็นความจริง” เป็นความคิดที่แสวงหาวิธีการกระทำ นำมาใช้ให้เกิดผลตามที่กำหนดไว้ (workability) เป็นประโยชน์เมื่อนำมาปฏิบัติได้จริงประยุกต์ได้จริง (adaptability) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้สร้างความรู้ที่เป็นของตนเองขึ้นมาจากความรู้ที่มีอยู่เดิมหรือจากความรู้ที่รับเข้ามาใหม่ที่เกิดจากความเข้าใจของตนเองและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น (active learning) รูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดจากแนวคิดนี้ มีอยู่หลายรูปแบบได้แก่ เรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) เรียนรู้แบบช่วยเหลือกัน (collaborative learning) เรียนรู้โดยการค้นคว้าอิสระ (independent investigation method) รวมทั้งเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based learning)

การเรียนรู้จากการกระทำในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครอบคลุมในทุกรูปแบบของการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น เพราะเป็นการเรียนรู้ที่มีทั้งจากการร่วมมือ จากการช่วยเหลือกัน จากการค้นคว้าอย่างเป็นอิสระ และจากการใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการระบุว่าอะไรคือการเรียนรู้จากการกระทำ อาจตั้งคำถามว่า สิ่งที่เราจะทำให้ต่างไปในครั้งหน้าคืออะไร (What will I do differently next time?) ในลักษณะเป็นบทเรียนที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ถึงสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำจากสิ่งที่ทำหรือไม่ทำในครั้งนี้ เช่น เรียนรู้ว่าจะจัดทำแผนเพื่อแก้ปัญหานี้อีก จะไม่ทำอะไรบางอย่างดังเช่นที่ทำในครั้งนี้ แต่จะทำอะไรบางอย่างเนื่องจาก” เป็นต้น ทั้งนี้ การเรียนรู้จากการกระทำไม่หมายถึงความรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะ “รู้.....” จากการที่ผู้วิจัยได้รับการฝึกอบรมใหม่ เช่น รู้เทคนิคการวางแผน รู้เทคนิคการทำงานกับคนอื่น รู้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นต้น

4. ความรู้ใหม่ (new knowledge) เป็นความรู้ใหม่จากการปฏิบัติ ไม่ใช่ความรู้จากการอ่านตำรา จากการฝึกอบรม ถือเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เช่นเดียวกัน หากงานวิจัยไม่มีคำตอบเกี่ยวกับความรู้ใหม่ (new knowledge) มีแต่คำตอบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง (change) การกระทำนั้นก็เป็นเพียงการบริหารจัดการหรือการพัฒนาแบบปกติทั่วไป ที่ทำแล้วทำเลย ผ่านแล้วผ่านเลย แม้จะมีวงจรการทำงานคล้ายคลึงกันก็ตาม ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นความรู้ชั่วคราวช่วงระยะเวลาในบริบทหนึ่งๆ ซึ่งหากพิจารณาความรู้ภายใต้วิธีคิดปฏิบัตินิยมดังกล่าวในตอนต้น ก็หมายถึงการเรียนรู้เพื่อที่จะรู้อันจะนำไปสู่การคิดที่ดียิ่งขึ้นซึ่งนักคิดปฏิบัตินิยมจะไม่ตัดสินสิ่งที่ค้นพบต่อวิธีการแก้ปัญหาที่ดีปัญหาหนึ่งๆ ว่าถูกหรือผิดแต่จะเรียกสิ่งนั้นว่าความจริงชั่วคราว (temporary truth) เพราะเมื่อเวลาผ่านไปและสังคมเปลี่ยนไปคำตอบที่เกิดขึ้นณเวลาหนึ่งก็จะล้าสมัย ไม่ใช่คำตอบสำหรับเวลาใหม่ที่ตามมา

ความรู้ใหม่เกิดจากการปฏิบัติงานร่วมกัน ดังนั้น การนำเสนอว่าอะไรคือความรู้ใหม่จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงกำหนดได้จากการพิจารณาร่วมกันของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยในขั้นตอนการสะท้อนผล เช่น พิจารณาว่า จากการบูรณาการในแนวคิดระหว่างนักวิจัยที่มีความรู้เชิงทฤษฎีกับผู้ร่วมวิจัยที่มีความรู้เชิงประสบการณ์ในพื้นที่ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการทำงานหรือโดยภาพรวมทุกขั้นตอน ได้ก่อให้เกิดความรู้ใหม่อะไรที่แตกต่างไปจากทฤษฎีหรือแตกต่างไปจากที่เคยทำกันมาแต่เดิม เป็นความรู้ใหม่เกี่ยวกับวิธีการที่นำมาใช้แก้ปัญหาเชิงบูรณาการระหว่างทฤษฎีของผู้วิจัยและประสบการณ์ของผู้ร่วมวิจัย ไม่ใช่ความรู้ใหม่เกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

จากผลการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในทัศนะของนักวิชาการทั้ง 6 ราย และทัศนะของวิโรจน์ สารรัตนะ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory Action Research: PAR) หมายถึง กระบวนการวิจัยที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การเลือกวิธีการแก้ปัญหา การดำเนินการตามวิธีการที่เลือก การประเมินผล และการร่วมรับผลที่เกิดขึ้น โดยผลของการวิจัยทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และสามารถพึ่งพาตนเองต่อไปได้ โดยมีหลักการหรือลักษณะสำคัญเพื่อให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึง ดังนี้

1. คำนึงถึงรูปแบบการวิจัยที่เน้นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล การนำเสนอผลการวิจัยที่พรรณนาเพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่ปรากฏอยู่และความหมายของสิ่งนั้น
2. การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะดำเนินการตามขั้นตอน 10 ขั้นตอน โดยยึดหลักการ 10 ประการ จรรยาบรรณ 10 ประการ และบทบาทของนักวิจัย 10 ประการ และทุก

ขั้นตอนเน้นหลักความร่วมมือกันทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย โดยเฉพาะการเริ่มต้นวิจัยจะต้องแสดงให้เห็นผู้ร่วมวิจัยทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัย ข้อเสนอแนะ และผลประโยชน์ เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้ตัดสินใจว่าจะมีส่วนร่วมหรือไม่ประสงค์มีส่วนร่วม โดยผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมก็ต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล

3. ให้ความสำคัญกับกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี การศึกษาและทบทวนวรรณกรรมในประเด็นที่วิจัยต้องชัดเจน ครอบคลุม ทันท่วงที และดำเนินการอย่างมีจุดมุ่งหมาย อย่างมีความหมาย และอย่างมีประโยชน์เพื่อผู้วิจัยเองจะได้มีความรอบรู้และความไวเชิงทฤษฎีต่อการนำไปใช้อธิบายหรือการให้คำแนะนำต่อผู้ร่วมวิจัย แต่ไม่ใช่แค่ยึดติดข้อมูล ไม่เป็นตัวชี้แนะหรือไม่ไปส่งผลให้มีอิทธิพลต่อการนำไปปฏิบัติของผู้ร่วมวิจัย แต่จะต้องคำนึงถึงการเป็นทางเลือก การเป็นตัวเสริม

4. การสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องว่า ทฤษฎีกับการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันได้ไม่ได้เป็นเส้นขนานที่ไม่มีวันบรรจบกัน สร้างกรอบแนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจและตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงบวกในลักษณะสามเส้าระหว่าง “การวิจัย” “ทฤษฎี” และ “การปฏิบัติ” หรือ “นักวิจัย” “นักทฤษฎี” และ “นักปฏิบัติ”

5. แสดงบทบาทการส่งเสริมสนับสนุนการเสริมพลังทางวิชาการ (academic empowerment) แก่ผู้ร่วมวิจัย เช่น การศึกษาดูงานของบุคคลหรือหน่วยงานที่ทำประสบผลสำเร็จ การจัดอบรมสัมมนา การเชิญวิทยากร เป็นต้น ผู้วิจัยจะทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ให้แก่ผู้ร่วมวิจัย

6. การวิจัยเน้นการดึงศักยภาพของผู้ร่วมวิจัยออกมาใช้ให้เต็มที่ และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและความเป็นประชาธิปไตยในการกระทำและการส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในทางบวก การมีอำนาจในการตัดสินใจถึงสิ่งที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลง การเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่ก่อนกับสารสนเทศที่ได้รับใหม่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ

7. การบันทึกผลการวิจัย จะต้องจดบันทึกเป็นระยะๆ เพื่อป้องกันการลืมข้อมูลหรือนำเสนอข้อมูลไม่ครบถ้วน ส่วนการนำเสนอผลการวิจัย ต้องประกอบด้วย 1) การเล่าเรื่องจากงานที่ทำ (stories at work) ตามความเป็นจริงและเป็นกลาง (factual and neutral manner) 2) การเปลี่ยนแปลง (change) อธิบายถึงสิ่งที่ปฏิบัติ ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง 3) การเรียนรู้ (learning) ที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับหน่วยงาน 4) ความรู้ใหม่ (new knowledge) เป็นความรู้ใหม่ที่เกิดจากการปฏิบัติ

2.3 บริบทตำบลหนองแวงและบริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง

เพื่อศึกษาบริบทชุมชนตำบลหนองแวงและบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของตำบล สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาปัจจุบันของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

บริบทตำบลหนองแวง

ตำบลหนองแวง (ส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 2558) เดิมมีชาวบ้านเข้ามาเริ่มก่อตั้งบ้านเรือนและทำมาหากินเมื่อประมาณ พ.ศ. 2428 โดยมีนายเดช และนายทองเพชร พร้อมคณะอพยพมาจากทางจังหวัดมหาสารคามหรือร้อยเอ็ด ได้มาตั้งหลักปักฐานอยู่ฝั่งหนองน้ำทางทิศตะวันออกและตะวันตกของหนองแวงสี (หนองแวงสี คือ หนองน้ำขนาดใหญ่ที่มีดินแฉะขึ้นเต็มไปหมด เลยเรียกว่า หนองแวง ส่วนคำว่า สี มาจากคำว่า ริ คือ ขนาดเล็กยาวริ ชาวบ้านเลยเรียกว่า สี) ผู้นำหมู่บ้านคนแรก คือนายชัยกุมาร เพชรหรือชา เป็นผู้นำประมาณ พ.ศ. 2428 คนที่สอง คือ นายมีเดช เป็นผู้นำคนต่อมา ได้ชักชวนตายณะที่ลงไปวัดระดับความลึกของหนองแวง จากนั้นก็มีการพัฒนาและมีลูกมีหลานเพิ่มมากขึ้นตามลำดับและขยายออกเป็นหมู่บ้านต่างๆ ในปัจจุบัน ที่ตั้งเป็นที่ป่าดอน ป่าโคกหนาทึบ มีสัตว์ป่ามากมาย และมีแหล่งน้ำเป็นแห่งๆ แต่ไม่ใหญ่โตมากนัก สภาพภูมิอากาศร้อน แห้งแล้ง ส่วนทางทิศตะวันออกที่ติดเขตแม่น้ำชี เป็นที่ราบลุ่ม ท่วมขัง ตลอดแนวแม่น้ำชี ซึ่งจรดกับเขตอำเภอเมือง (สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล, 2558) โดยตำบลหนองแวง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอพระยืนอยู่ห่างจากอำเภอประมาณ 7 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 30,000 ไร่ แบ่งออกเป็น 8 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองแวง หมู่ที่ 1,7 บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 2,8 บ้านหนองหญ้าขาวนวก หมู่ที่ 3,6 บ้านโนนคูน หมู่ที่ 4 และบ้านหนองจิก หมู่ที่ 5 มีอาณาเขต ทิศเหนือ ติดต่อเขตตำบลบ้านหว้า และตำบลคอนช้าง อำเภอเมืองขอนแก่น ทิศใต้ติดต่อเขตเทศบาลตำบลบ้านไผ่และตำบลขามป้อม อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ทิศตะวันออก ติดต่อเขตเทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่นและตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น ทิศตะวันตก ติดต่อเขตเทศบาลตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น มีแหล่งน้ำสาธารณะ 7 แห่ง ได้แก่ 1) แม่น้ำชี ไหลผ่านพื้นที่ทำการเกษตร 4 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองหญ้าขาวนวก หมู่ที่ 3,6 และบ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 2,8 เกษตรกรใช้น้ำทำนาปี, นาปรัง, และปลูกพืชในฤดูแล้ง และสูบน้ำจากลำน้ำชีโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์เพื่อใช้ผลิตน้ำประปา 2) แก่งหนองโพธิ์ (กุดพาน) มีพื้นที่ 413 ไร่ ตั้งอยู่บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 2,8 เกษตรกร ใช้น้ำในการทำนา เพาะปลูกพืชสวน เลี้ยงสัตว์ และการผลิตน้ำประปา 3) หนองแวง มีพื้นที่ 73 ไร่ ตั้งอยู่บ้านหนองแวง หมู่ที่ 1 เกษตรกรใช้น้ำในการทำนา และผลิตน้ำประปา 4) หนองแวงน้อย มีพื้นที่ 30 ไร่ ตั้งอยู่บ้านโนนคูน หมู่ที่ 4 เกษตรกรใช้น้ำในการทำนา และผลิตน้ำประปา 5) หนองกุดโจน มีพื้นที่ 25 ไร่ ตั้งอยู่บ้านหนองหญ้าขาวนวก หมู่ที่ 6 เกษตรกรใช้น้ำใน

การ ทำนาปรัง และปลูกพืชฤดูแล้ง 6) หนองหญ้าข้าวนก มีพื้นที่ 99 ไร่ ตั้งอยู่บ้านหนองหญ้าข้าวนก หมู่ที่ 3 ราษฎรใช้ในการผลิตน้ำประปา ปลูกพืชในฤดูแล้ง 7) หนองหมากเท้ง มีพื้นที่ 708 ไร่ ตั้งอยู่บ้านหนองหญ้าข้าวนก หมู่ที่ 3 เกษตรกรใช้น้ำในการทำนาปรัง และปลูกพืชในฤดูแล้ง ปัจจุบัน ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลหนองแวงประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพหลัก อาชีพรองลงมา คือรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมและค้าขายเนื่องจากสภาพแวดล้อมอำนวย พื้นที่อยู่ห่างจากจังหวัด ขอนแก่นประมาณ 20 กิโลเมตร การคมนาคมเข้าสู่จังหวัดขอนแก่นสะดวก ผิวจราจรสภาพเป็น ถนนลาดยาง มีประชากรประมาณ 4,970 คน ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีประมาณ 65,989 บาท ด้านการศึกษา มีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 4 แห่ง (ขยายโอกาส 2 แห่ง) ได้แก่ โรงเรียน บ้านหนองแวงหนองจิกโนนคูน โรงเรียนหนองโพธิ์ประชานุกุล โรงเรียนบ้านหนองหญ้าข้าวนก และโรงเรียนอนุบาลดวาลัย (สังกัดเอกชน) มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กตำบลหนองแวง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหนองแวง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหนองจิก ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโนนคูน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหนองโพธิ์ และ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหนองหญ้าข้าวนก

บริบทศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง (2558) จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2538 มีนักเรียนในขณะนั้น 103 คน มีผู้ดูแลเด็ก 3 คน ประธานศูนย์คนแรก คือ นายสมชัย หินวิเศษ สถานที่ จัดตั้งศูนย์ชั่วคราวขณะนั้นได้รับความอนุเคราะห์จากพระครูสารกิจจาทร เจ้าอาวาสวัดสว่างแสงสี ตำบลหนองแวง ต่อมาศูนย์ได้ย้ายมาก่อสร้างอาคารใหม่ในเขตพื้นที่ของ อบต.หนองแวง (ขณะนั้น ยังเป็นสภาดำบลหนองแวง) โดยใช้งบประมาณ ของสภาดำบลหนองแวง แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2539 โดยมีการปรับปรุงซ่อมแซมและต่อเติมเรื่อยมา จนได้อาคาร 2 หลังเชื่อมต่อกัน เป็น อาคารเรียน 1 หลัง อาคารเอนกประสงค์ 1 หลัง เปิดสอนระดับเตรียมอนุบาล 3 ขวบ และ 4 ขวบ เปิดให้บริการในตำบลหนองแวงมี 8 หมู่บ้านและอีก 1 หมู่บ้านในตำบลคอนช้าง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากอยู่ใกล้กันกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงมากกว่าศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กตำบลคอนช้าง

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง (กองการศึกษา, 2558) ได้งบประมาณในการ ก่อสร้างอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หลังใหม่ จำนวน 2,470,000 บาท จากกรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น (นโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ คสช. และรัฐบาลประยุทธ์ จันทร์โอชา) โดยก่อสร้าง ณ ที่สาธารณประโยชน์ บ้านโนนคูน หมู่ที่ 4 ตำบลหนองแวง อำเภอ พระยืน จังหวัดขอนแก่น เนื้อที่ทั้งสิ้น 4 ไร่ โดยประกอบด้วยอาคารเรียน 1 หลัง และอาคาร ประกอบ 1 หลัง ซึ่งเป็นห้องน้ำ โรงอาหารและห้องครัว ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งสิ้น 75 คน ข้าราชการ

ครูผู้ดูแลเด็ก 3 คน คือ นางนิตยา หารันดา นางยุริ วุฒพันธ์ และนางสาวพิมพ์รดา มูลไชสง
พนักงานจ้าง ตำแหน่งผู้ดูแลเด็ก 1 คน คือ นางสาวพวงเพชร พันธุ์ชมพู

วิสัยทัศน์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นสวรรค์สำหรับเด็กเล็ก

พันธกิจ ประกอบด้วย 1) จัดกิจกรรมส่งเสริม สุขภาพกาย และสุขภาพจิต 2) จัดกิจกรรม
ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 3) จัดกิจกรรมส่งเสริมรักการ
อ่านและการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน 4) จัดกิจกรรมเสริมสร้างสำนึกในการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น 5) จัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะกระบวนการคิด
การแก้ปัญหา และการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน 6) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่าง
หลากหลายเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 7) จัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 8)
พัฒนาครูและบุคลากรที่จัดการศึกษาปฐมวัย 9) พัฒนาสื่อ/แหล่งการเรียนรู้ให้เหมาะสม ปลอดภัย
และส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน 10) พัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพโดยชุมชน
และผู้ปกครองมีส่วนร่วม 11) ส่งเสริมสิทธิโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมผู้เรียนทุกประเภท

โครงสร้างการบริหาร (คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก)

1. นายทนงค์ หัดโนนตุ่น	รองนายก อบต.หนองแวง	ประธานกรรมการ
2. นายเสถียร อุดม	ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา	รองประธานกรรมการ
3. นายมีชัย สุนทอง	ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา	รองประธานกรรมการ
4. นางบรรจง ไชยวิหา	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุข	กรรมการ
5. นางสนธิท เหมงามูล	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุข	กรรมการ
6. นางสาวฝน พันธุ์อำมาตย์	ตัวแทนสมาชิกสภา อบต.	กรรมการ
7. นายคำพอง ปิยะวงษ์	ตัวแทนสมาชิกสภา อบต.	กรรมการ
8. นายไพฑูรย์ สุทธิวงศ์	ตัวแทนสมาชิกสภา อบต.	กรรมการ
9. นายสราวุธ บุตรดี	ตัวแทนสมาชิกสภา อบต.	กรรมการ
10. นางสมจิต ดอนเนอร์	ตัวแทนผู้ปกครอง	กรรมการ
11. นางสุพรรณิ กองหาโคตร	ตัวแทนผู้ปกครอง	กรรมการ
12. นางอมรรัตน์ จำหื่นไวย	ตัวแทนผู้ปกครอง	กรรมการ
13. นางประยงค์ กระแสเทพ	ตัวแทนผู้ปกครอง	กรรมการ
14. นายเกรียงศักดิ์ นามมุงคุณ	ตัวแทนผู้นำชุมชน	กรรมการ
15. นายดาวิน วันชัย	ตัวแทนผู้นำชุมชน	กรรมการ
16. นางหนูเดือน อินอุ่นโชติ	ตัวแทนผู้นำชุมชน	กรรมการ
17. นางณัฐชา บุญเมือง	รองปลัด อบต.	กรรมการ

18. นางจันทร์ภาเพ็ญ ทินราช หัวหน้า ศพด. กรรมการและเลขานุการ
 19. นางนิตยา หารันดา ครูผู้ดูแลเด็ก กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

สภาพปัจจุบันของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขง

จากรายงานการประเมินตนเองศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขง (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขง, 2558) พบว่าในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังประสบกับปัญหาในการดำเนินงานด้านต่างๆ อยู่มาก ทั้งปัญหาในด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ เช่น การขาดบุคลากรสนับสนุนงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้สอนยังขาดความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านงบประมาณ ได้แก่ งบประมาณไม่เพียงพอสำหรับการบริหารจัดการ การบริหารงบประมาณติดขัดเรื่องระเบียบที่อิงระเบียบที่ใช้กับองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการมีส่วนร่วม ไม่มีการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้บุคคล หน่วยงาน องค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากเท่าที่ควร ด้านสภาพแวดล้อม ยังไม่เหมาะสมและเอื้อต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนมากเท่าที่ควร และพื้นที่ค่อนข้างคับแคบเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียน ด้านผู้เรียน นักเรียนบางคนยังมีพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัยเนื่องจากสภาพการเลี้ยงดูที่ขาดความเอาใจใส่ และการปรับตัวให้เข้ากับสถานที่ค่อนข้างช้า ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กเอง อีกทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งปีหนึ่งๆ มีงบประมาณในการบริหารจัดการด้านการลงทุนค่อนข้างน้อยมาก ทำให้การพัฒนาการศึกษาปฐมวัยไม่ค่อยเต็มที่มากเท่าใดนัก และจากสภาพดังกล่าวมานั้น ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขงไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานการศึกษา (ขั้นพัฒนา) ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ในบางมาตรฐาน รวมทั้งจากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ศูนย์พัฒนาเด็ก โดยมีการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขง เมื่อวันที่ 26-27 กุมภาพันธ์ และ 2 มีนาคม 2558 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2558) สิ่งที่ต้องปรับปรุงคือ 1) สภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็ก ควรมีรั้วรอบศูนย์ที่เป็นสัดส่วน ป้องกันอันตรายจากรถและป้องกันมิให้เด็กออกไปสู่ถนนได้โดยลำพัง ควรจัดให้มีพื้นที่สีเขียวสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ควรมีการจัดมุมการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ให้เหมาะสมกับวัยและเพียงพอ ควรมีเครื่องเล่นสนามที่เหมาะสมกับวัย สภาพใหม่ ไม่ชำรุดและมีเพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดให้มีกิจกรรม แผนฝึกซ้อม แผนฝึกอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาและป้องกันความปลอดภัยสำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย จิตวิทยาเด็กและการจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรมีการส่งเสริมให้ครูผู้ดูแล

เด็กมีการนำเอาผลการประเมินพัฒนาการเด็กไปวางแผนพัฒนาเด็กและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กตามความต้องการ ความสนใจและวัยของเด็ก และให้มีการเยี่ยมบ้านเด็กเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกับผู้ปกครองเกี่ยวกับความก้าวหน้าและแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 3) ควรมีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเกี่ยวกับทักษะการกล้าแสดงความคิดเห็น การพูดเล่าเรื่อง การอธิบายผลงานของตนเอง การมีวินัย ควรส่งเสริมผู้เรียนให้ได้ออกกำลังกายและฝึกกีฬาที่เด็กชอบเพื่อเป็นพื้นฐานในการเล่นกีฬา และควรมีการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน หน่วยงานอื่นและผู้นำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังไม่มีการกำหนดจุดเน้น จุดเด่น และเอกลักษณ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังไม่ชัดเจน และ 6) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการบริหารจัดการและพัฒนาให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่สอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษา

จากปัญหาดังกล่าวที่กล่าวมานั้นจึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขหรือหาแนวทางการพัฒนาส่งเสริมให้การดำเนินงานในทุกด้านเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและองค์กรมากที่สุด

ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นสภาพทั่วไปโดยรวมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง จึงนำเสนอภาพประกอบ

ภาพที่ 2.18 สภาพทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง

2.4 กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย

2.4.1 กรอบแนวคิดการวิจัยในเชิงเนื้อหา

จากการทบทวนหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น พบว่ามีประเด็นที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเบื้องต้นเพื่อนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับความเห็นของผู้ร่วมวิจัย ดังนี้

1) งานการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การมีคณะกรรมการในการกำกับ ดูแล ให้คำปรึกษา เสนอแนะและติดตามตรวจสอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีแผนพัฒนาการศึกษาที่ประกอบด้วยโครงการหรือกิจกรรมซึ่งผ่านการเห็นชอบของผู้มีส่วนได้เสีย มีระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การปรับพฤติกรรมผู้เรียน และการบริหารจัดการให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถให้บริการผู้ปกครองและประชาชนได้

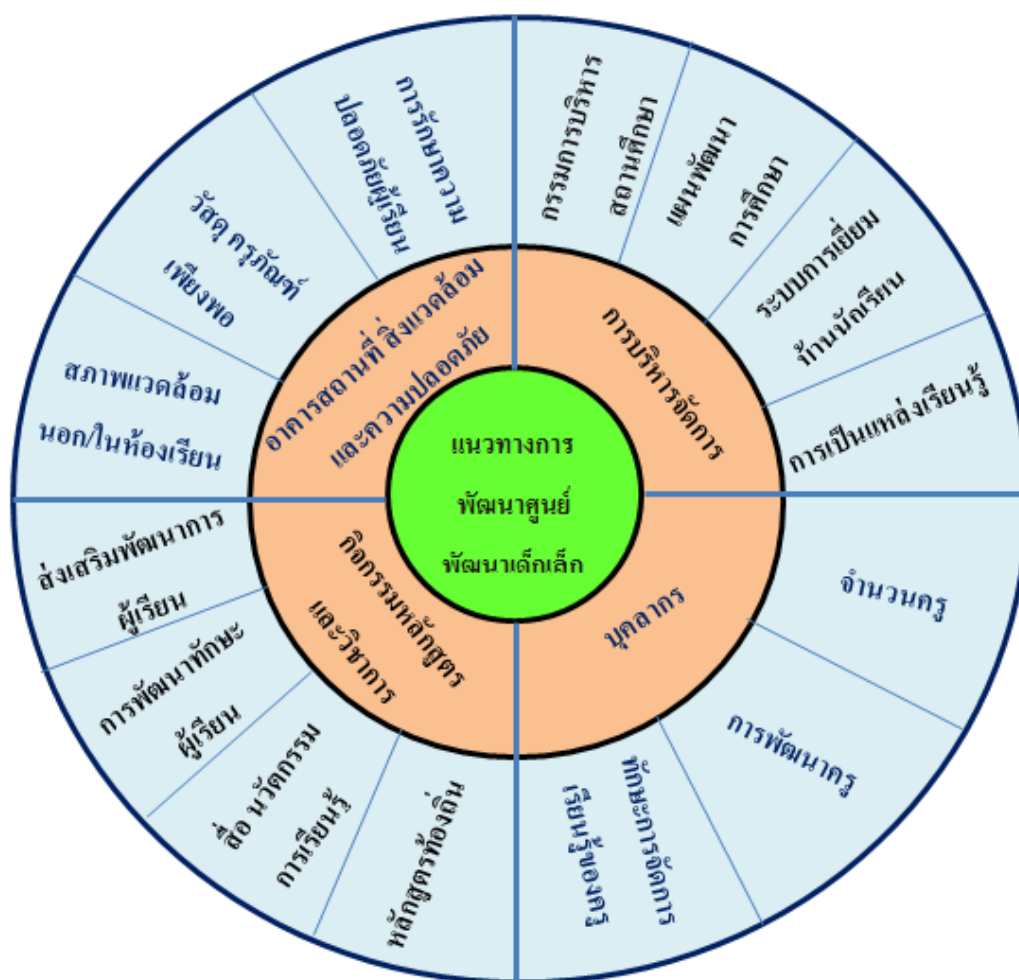
2) งานบุคลากร ต้องมีการกำหนดอัตราครูต่อนักเรียนให้เหมาะสมเพื่อส่งเสริมให้มีการดูแลอย่างทั่วถึง ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด มีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้รับการอบรมเพิ่มความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

3) งานกิจกรรมตามหลักสูตรและวิชาการ ส่งเสริมให้มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น มีการจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีประกอบการเรียนรู้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะผู้เรียนโดยการลงมือปฏิบัติจริง และมีการประเมินพัฒนาการผู้เรียนจากพฤติกรรมการเรียนรู้ไม่ใช่แบบทดสอบ นอกจากนี้ควรมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก (developmentally appropriate curriculum) โดยบูรณาการเนื้อหา กิจกรรมและทักษะการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว

ชุมชนและสังคมรอบตัว โดยเชื่อมโยงพื้นฐานประสบการณ์ของเด็ก และขยายความคิดอย่างต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไป

4) งานอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติ ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน มีวัสดุ วัสดุภัณฑ์ที่เพียงพอ เหมาะสม สะอาด มีความปลอดภัย ส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อนและควรมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงเนื้อหา ได้ดังภาพ

ภาพที่ 2.19 กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงเนื้อหา

2.4.2 กรอบแนวคิดการวิจัยในเชิงกระบวนการ

จากกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงเนื้อหา ตามข้อ 2.4.1 เมื่อนำไปบูรณาการด้วยกับแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ที่ผู้วิจัยได้ศึกษา ทบทวน ไว้ โดยมีหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. คำนึงถึงรูปแบบการวิจัยที่เน้นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล เป็นศาสตร์เชิงวิพากษ์ การนำเสนอผลการวิจัยที่พรรณนาเพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่เป็นอย่างอยู่และความหมายของสิ่งนั้น

2. การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะดำเนินการตามขั้นตอน 10 ขั้นตอน โดยยึดหลักการ 10 ประการ จรรยาบรรณ 10 ประการ และบทบาทของนักวิจัย 10 ประการ และทุกขั้นตอนเน้นหลักความร่วมมือกันทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย โดยเฉพาะการเริ่มต้นวิจัยจะต้องแสดงให้เห็นผู้ร่วมวิจัยทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัย ข้อเสนอแนะ และผลประโยชน์ เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้ตัดสินใจว่าจะมีส่วนร่วมหรือไม่ประสงค์มีส่วนร่วม โดยผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมก็ต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล

3. ให้ความสำคัญกับกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี การศึกษาและทบทวนวรรณกรรมในประเด็นที่วิจัยต้องชัดเจน ครอบคลุม ทันสมัย และดำเนินการอย่างมีจุดมุ่งหมาย อย่างมีความหมาย และอย่างมีประโยชน์เพื่อผู้วิจัยเองจะได้มีความรอบรู้และความไวเชิงทฤษฎีต่อการนำไปใช้อธิบายหรือการให้คำแนะนำต่อผู้ร่วมวิจัย แต่ไม่ใช่ยึดยึดข้อมูล ไม่เป็นตัวชี้แนะหรือไม่ไปส่งผลให้มีอิทธิพลต่อการนำไปปฏิบัติของผู้ร่วมวิจัย แต่จะต้องคำนึงถึงการเป็นทางเลือก การเป็นตัวเสริม

4. การสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องว่า ทฤษฎีกับการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันได้ไม่ได้เป็นเส้นขนานที่ไม่มีวันบรรจบกัน สร้างกรอบแนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจและตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงบวกในลักษณะสามเส้าระหว่าง “การวิจัย” “ทฤษฎี” และ “การปฏิบัติ” หรือ “นักวิจัย” “นักทฤษฎี” และ “นักปฏิบัติ”

5. แสดงบทบาทการส่งเสริมสนับสนุนการเสริมพลังทางวิชาการ (academic empowerment) แก่ผู้ร่วมวิจัย เช่น การศึกษาดูงานของบุคคลหรือหน่วยงานที่ทำประสบผลสำเร็จ การจัดอบรมสัมมนา การเชิญวิทยากร เป็นต้น ผู้วิจัยจะทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ให้แก่ผู้ร่วมวิจัย

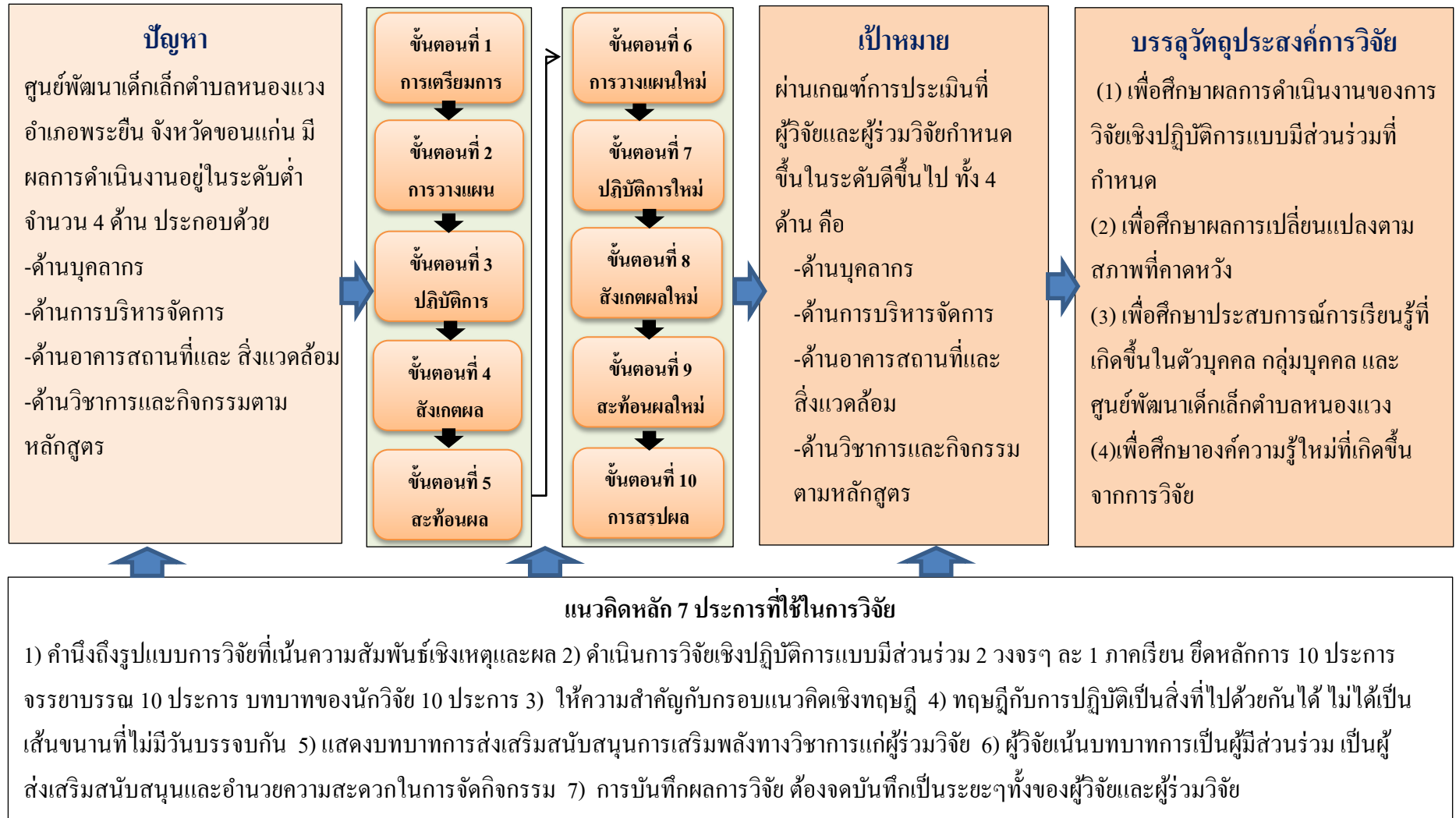
6. การวิจัยเน้นการดึงศักยภาพของผู้ร่วมวิจัยออกมาใช้ให้เต็มที่ และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและความเป็นประชาธิปไตยในการกระทำและการส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในทางบวก การมีอำนาจในการตัดสินใจถึงสิ่งที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงและไม่

เปลี่ยนแปลง การเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่ก่อนกับสารสนเทศที่ได้รับใหม่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ

7. การบันทึกผลการวิจัย จะต้องจดบันทึกเป็นระยะๆ เพื่อป้องกันการลืมข้อมูลหรือนำเสนอข้อมูลไม่ครบถ้วน ส่วนการนำเสนอผลการวิจัย ต้องประกอบด้วย 1) การเล่าเรื่องจากงานที่ทำ (stories at work) ตามความเป็นจริงและเป็นกลาง (factual and neutral manner) 2) การเปลี่ยนแปลง (change) อธิบายถึงสิ่งที่ปฏิบัติ ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง 3) การเรียนรู้ (learning) ที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับหน่วยงาน 4) ความรู้ใหม่ (new knowledge) เป็นความรู้ใหม่ที่เกิดจากการปฏิบัติ

และมีสภาพปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงที่ต้องการพัฒนา จำนวน 4 ด้าน คือ ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย และปัญหาด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยกำหนดขึ้นในระดับดีขึ้นไปและบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กล่าวถึงในบทที่ 1 คือ (1) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานในขั้นตอนการเตรียมการ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่กำหนด (2) เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงตามสภาพที่คาดหวัง (3) เพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง และ (4) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยในเชิงกระบวนการ ดังภาพ

กระบวนการแก้ปัญหา 2 วงจร 10 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ภาพที่ 2.20 กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงกระบวนการ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) ที่มีรูปแบบเน้นความเป็นศาสตร์เชิงวิพากษ์ (critical science) นำเสนอผลการวิจัยอิงกับแนวคิดเชิงวิพากษ์ (critical approach) แสดงหลักฐานประกอบทั้งข้อมูล สถิติ ภาพถ่าย เอกสาร หรืออื่นๆ ถึงสิ่งที่ได้ร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติร่วมกันสังเกตผล และร่วมกันสะท้อนผลการเปลี่ยนแปลง ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ และประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์การ โดยบูรณาการกับแนวคิดในการดำเนินการวิจัยของ ศิริกุล นามศิริ (2552) ชยานนท์ มนเพียรจันทร์ (2555) และรัฐสภา พงษ์ภิญโญ (2556) และยึดถือหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) ที่กำหนดไว้ในบทที่ 2 ดังนี้

1. คำนึงถึงรูปแบบการวิจัยที่เน้นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล การนำเสนอผลการวิจัยที่พรรณนาเพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่เป็นอย่างอยู่และความหมายของสิ่งนั้น
2. การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะดำเนินตามขั้นตอน 10 ขั้นตอน โดยยึดหลักการ 10 ประการ จรรยาบรรณ 10 ประการ และบทบาทของนักวิจัย 10 ประการและทุกขั้นตอนเน้นหลักความร่วมมือกันทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย โดยเฉพาะการเริ่มต้นวิจัยจะต้องแสดงให้เห็นให้ผู้ร่วมวิจัยทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัย ข้อเสนอแนะ และผลประโยชน์ เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้ตัดสินใจว่าจะมีส่วนร่วมหรือไม่ประสงค์มีส่วนร่วม โดยผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมก็ต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล
3. ให้ความสำคัญกับกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี การศึกษาและทบทวนวรรณกรรมในประเด็นที่วิจัยต้องชัดเจน ครอบคลุม ทันสมัย และดำเนินการอย่างมีจุดมุ่งหมาย อย่างมีความหมาย และอย่างมีประโยชน์เพื่อผู้วิจัยเองจะได้มีความรอบรู้และความไวเชิงทฤษฎีต่อการนำไปใช้อธิบายหรือการให้คำแนะนำต่อผู้ร่วมวิจัย แต่ไม่ใช่ยึดยึดข้อมูล ไม่เป็นตัวชี้แนะหรือไม่ไปส่งผลให้มีอิทธิพลต่อการนำไปปฏิบัติของผู้ร่วมวิจัย แต่จะต้องคำนึงถึงการเป็นทางเลือก การเป็นตัวเสริม
4. การสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องว่า ทฤษฎีกับการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันได้ไม่ได้เป็นเส้นขนานที่ไม่มีวันบรรจบกัน สร้างกรอบแนวคิดให้ผู้ร่วมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจและตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงบวกในลักษณะสามเส้าระหว่าง “การวิจัย” “ทฤษฎี” และ “การปฏิบัติ” หรือ “นักวิจัย” “นักทฤษฎี” และ “นักปฏิบัติ”

5. แสดงบทบาทการส่งเสริมสนับสนุนการเสริมพลังทางวิชาการ (academic empowerment) แก่ผู้ร่วมวิจัย เช่น การศึกษาฐานของบุคคลหรือหน่วยงานที่ทำประสบผลสำเร็จ การจัดอบรมสัมมนา การเชิญวิทยากร เป็นต้น ผู้วิจัยจะทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ให้แก่ผู้ร่วมวิจัย

6. การวิจัยเน้นการดึงศักยภาพของผู้ร่วมวิจัยออกมาใช้ให้เต็มที่ และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและความเป็นประชาธิปไตยในการกระทำและการส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในทางบวก การมีอำนาจในการตัดสินใจถึงสิ่งที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลง การเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่ก่อนกับสารสนเทศที่ได้รับใหม่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ

7. การบันทึกผลการวิจัย จะต้องจดบันทึกเป็นระยะๆ เพื่อป้องกันการลืมข้อมูลหรือนำเสนอข้อมูลไม่ครบถ้วน ส่วนการนำเสนอผลการวิจัย ต้องประกอบด้วย 1) การเล่าเรื่องจากงานที่ทำ (stories at work) ตามความเป็นจริงและเป็นกลาง (factual and neutral manner) 2) การเปลี่ยนแปลง (change) อธิบายถึงสิ่งที่ปฏิบัติ ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง 3) การเรียนรู้ (learning) ที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล ระดับกลุ่มและระดับหน่วยงาน 4) ความรู้ใหม่ (new knowledge) เป็นความรู้ใหม่ที่เกิดจากการปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย สถานที่หรือพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย ผู้ร่วมวิจัยและบทบาทของผู้ร่วมวิจัย ขั้นตอนการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงานผลการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 พื้นที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรื่อง “การยกระดับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น” เป็นการวิจัยในระดับโรงเรียน (school-wide) ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามคุณลักษณะ 2 ประการคือ 1) ผลการประเมินภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผลการประเมินภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เป็นเกณฑ์พิจารณา 2) เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผู้วิจัยทำงานอยู่ จึงมีความสะดวกและความเป็นไปได้ต่อการที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลในการสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึกภาพหรือเสียงในกิจกรรมที่ดำเนินการสามารถเข้าไปปฏิบัติงานภาคสนามได้ตลอดระยะเวลาที่จะทำการวิจัย ผลจากการเลือกสถานที่ดำเนินการวิจัย คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง หมู่ที่ 4 บ้านโนนตุ่น ตำบลหนองแวง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

3.2 ผู้ร่วมวิจัย และบทบาทของผู้ร่วมวิจัย

3.2.1 ผู้ร่วมวิจัย เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ เป็นการยกระดับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดผู้ร่วมวิจัย (research participant) โดยยึดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยคือ 1) เป็นบุคคล กลุ่มบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนและร่วมปฏิบัติงานกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง และ 2) สนใจเข้าร่วมงานวิจัย ได้แก่ คณะครู คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คณะผู้บริหารข้าราชการและพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน จำนวนรวมทั้งสิ้น 25 คน (ดูรายชื่อในภาคผนวก)

3.2.2 บทบาทของผู้ร่วมวิจัย โดยผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัยมีบทบาทในลักษณะเป็นความร่วมมือร่วมพลัง (collaboration) มีสถานะที่เท่าเทียมกันในการร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสังเกตผลและร่วมกันสะท้อนผล โดยยึดแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่วิโรจน์ สารรัตนะ (2558) พัฒนาขึ้นทั้ง 10 ขั้นตอนใน 2 วงจร

3.3 ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มี 2 วงจร 10 ขั้นตอน ระหว่างกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 – มกราคม พ.ศ. 2560 ดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Preparation) แบ่งออกเป็น 5 กิจกรรม คือ 1) การกำหนดผู้ร่วมวิจัย โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมประชุมในการประชุมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง เพื่อนำเสนอเค้าโครงงานวิจัยและรับสมัครผู้ที่สนใจเข้าร่วมการวิจัย 2) การสร้างความเข้าใจ เพื่อเสริมสร้างความกล้าแสดงความคิดเห็น สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ร่วมวิจัยทุกคน 3) การลงพื้นที่สร้างความเป็นกันเอง เพื่อสร้างความคุ้นเคยเป็นกันเองแบบเพื่อนร่วมงาน และส่งเสริมความเป็นผู้ร่วมวิจัย 4) การเสริมพลังความรู้ให้กับผู้ร่วมวิจัย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดเชิงเทคนิคสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินงาน 5) การจัดทำแผนดำเนินงาน และการสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยทั้ง 10 ขั้นตอน และถอดบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน โดยดำเนินการระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มิถุนายน 2559

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การดึงศักยภาพของผู้ร่วมวิจัยออกมาให้เต็มที่ มี 1 กิจกรรม คือการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมคิดและวางแผน เพื่อวิเคราะห์และกำหนดประเด็นสภาพของงาน ได้แก่ “สภาพของปัญหาที่เคยเป็นมา” “สภาพปัญหาที่

สำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ” “การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” “ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” “การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวคิดเชิงวิชาการให้แก่ผู้ร่วมวิจัย มี 1 กิจกรรม คือ การจัดประชุมนำเสนอแนวคิดในบทที่ 2 ถ่ายทอดให้ผู้ร่วมวิจัย เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้และเข้าใจถึงแนวทางการแก้ปัญหาในเชิงทฤษฎี และช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยตัดสินใจและมองภาพได้ชัดเจนขึ้น ระยะที่ 3 การสรุปร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย มี 2 กิจกรรม คือ 1)การจัดทำแผนปฏิบัติการ (action plan) และการกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัย เพื่อแบ่งกลุ่มการทำงานและจัดทำแผนปฏิบัติการที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางาน และจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2) การสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรม เพื่อถอดบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน โดยดำเนินการในเดือนมิถุนายน 2559

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการ (Acting) เป็นขั้นตอนการนำแผนปฏิบัติการ/โครงการ/กิจกรรมที่จัดทำขึ้นไปปฏิบัติ โดยดำเนินการในขั้นตอนนี้มี 3 ขั้นตอน คือ 1)การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม เพื่อร่วมกันวางแผนปฏิบัติเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย 2) การประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวงก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการนำแผนลงสู่การปฏิบัติสำหรับไว้เปรียบเทียบเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย และ 3) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวงให้ดีขึ้น โดยดำเนินการในเดือนกรกฎาคม-กันยายน 2559

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (Observing) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ 1)การสังเกตและบันทึกผล เพื่อสังเกตการดำเนินกิจกรรมต่างๆ 2) การนำเสนอและการสรุปผล เพื่อร่วมกันสรุปผลการดำเนินโครงการ และ 3)การสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินการ ขั้นตอนการสังเกต โดยดำเนินการในเดือน กรกฎาคม-ตุลาคม 2559

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflecting) ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1)การสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการ(โครงการของขั้นตอนที่ 3) เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการและกิจกรรมของแต่ละทีม 2) สะท้อนผลการดำเนินโครงการหลังการปฏิบัติแล้วเสร็จและสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนที่ 5 เพื่อสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข และเพื่อร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินการขั้นตอนการสะท้อนผล โดยดำเนินการในเดือน ตุลาคม 2559

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (Re-Planning) ประกอบด้วย 2 กิจกรรมคือ 1) การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อเพื่อระบุปัญหา สาเหตุของปัญหา ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา ประเมิน

และเลือกทางเลือกเพื่อการปฏิบัติกันใหม่ 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงานของขั้นตอนที่ 6 เพื่อร่วมกันถอดบทเรียนที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม โดยดำเนินการในเดือนตุลาคม 2559

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (Re-acting) ประกอบด้วย 3 กิจกรรมคือ คือ 1) การสร้างขวัญและกำลังใจ เพื่อเป็นการสร้างแรงกระตุ้นให้มีความตั้งใจและสร้างความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทุกคน 2) การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม เพื่อร่วมกันวางแผนปฏิบัติให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และ 3) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวงให้ดีขึ้น โดยดำเนินการในเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2559

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่ (Re-observing) ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ 1) การสังเกตและสรุปผลการสังเกต เพื่อสังเกตการดำเนินโครงการตามที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งมีการบันทึกผลการสังเกต จัดทำสรุปผลร่วมกัน 2) การนำเสนอและการสรุปผล เพื่อให้ทีมแกนนำได้นำเสนอผลการสังเกตต่อที่ประชุม และให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ร่วมกันสรุปผลการดำเนินโครงการตามแผนปฏิบัติการ และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินการขั้นตอนการสังเกต โดยดำเนินการในเดือน ตุลาคม 2559 – มกราคม 2560

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (Re-reflecting) ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ 1) การสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการใหม่ เพื่อสรุปผลความคิดเห็นการดำเนินโครงการหลังเสร็จสิ้นการนำแผนปฏิบัติการใหม่ลงสู่การปฏิบัติ 2) การสะท้อนผลการปฏิบัติงานหลังการนำแผนปฏิบัติการใหม่ลงสู่การปฏิบัติ เพื่อสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข 3) การสะท้อนผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง เพื่อสรุปผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง และ 4) การสะท้อนผลการดำเนินการในขั้นตอนที่ 9 เพื่อร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินการขั้นตอนการสะท้อนผล โดยดำเนินการในเดือน มกราคม 2560

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (conclusion) ประกอบด้วย 1 กิจกรรมคือ การถอดบทเรียน (lesson distilled) เพื่อร่วมกันทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่างๆ โดยการศึกษาทบทวนผลการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1 ถึง 9 รวมทั้งเพื่อหาข้อสรุปในประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และความรู้ใหม่จากการปฏิบัติจริง โดยดำเนินการในเดือน มกราคม 2560

ซึ่งกำหนดระยะเวลาการดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ได้ตามตารางการดำเนินงาน ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงระยะเวลาดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 2 วงจร

ขั้นตอนที่	กิจกรรม	ก.พ. 59	มี.ค. 59	เม.ย. 59	พ.ค. 59	มิ.ย. 59	ก.ค. 59	ส.ค. 59	ก.ย. 59	ต.ค. 59	พ.ย. 59	ธ.ค. 59	ม.ค. 60
1. การเตรียมการ	การกำหนดผู้ร่วมวิจัย การสร้างความเข้าใจ การลงพื้นที่สร้างความ เป็นกันเอง การเสริมพลังความรู้ให้กับผู้ร่วมวิจัย การจัดทำแผน ดำเนินงาน และการสะท้อนผลการดำเนินงาน	←				→							
2. การวางแผน	การร่วมคิดและวางแผน การถ่ายทอดแนวคิดในบทที่ 2 ให้แก่ผู้ร่วม วิจัย การจัดทำแผนปฏิบัติการ การสะท้อนผลการดำเนินงาน					↔							
3. การปฏิบัติการ	กำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม) การประเมินสภาพการดำเนินงานของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวงก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ การ นำแผนลงสู่การปฏิบัติ						←	→					
4. การสังเกตผล	การสังเกตและบันทึกผล การนำเสนอและการสรุปผล การสะท้อน ผลการดำเนินงาน						←	→					
5. การสะท้อนผล	การสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนิน โครงการ การ สะท้อนผลการดำเนิน โครงการหลังการปฏิบัติแล้วเสร็จและ สะท้อนผลการดำเนินงาน									↔			
6. การวางแผน ใหม่	การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา การจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่ การสะท้อนผลการดำเนินงาน									↔			

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามกรอบแนวคิดของ Mills (2007) ซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ

4.1 แบบสังเกต (observation form) มี 1 ฉบับ คือ เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 4 โดยเป็นแบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าโครงการ เพื่อใช้สำหรับติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินงานโครงการ เป็นแบบบันทึกการสังเกตแบบเขียนตอบ

4.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) มี 1 ฉบับ คือ เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 2 ใช้สัมภาษณ์ทีมแกนนำเกี่ยวกับผลการดำเนินงานขั้นตอนต่างๆ ซึ่งแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด

4.3 แบบตรวจสอบหรือบันทึก (examining/records) ได้แก่

4.3.1 เครื่องบันทึกเสียงและบันทึกภาพ (audiotapes and videotapes)

4.3.2 แบบบันทึกการประชุม (เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 1) เป็นแบบบันทึกการประชุมที่ใช้แบบฟอร์มขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง

4.3.3 แบบประเมิน มี 1 ฉบับ คือ เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 3 เป็นแบบประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันพัฒนาขึ้น

4.3.4 แบบประเมินโครงการ มี 1 ฉบับ คือ เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 5 เพื่อใช้ประเมินผลการดำเนินงานโครงการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้หลังการดำเนินโครงการเสร็จสิ้น ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบและคำถามการวิจัย

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีบทบาทหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเองโดยเริ่มจากการปฏิบัติภาคสนามในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และหมู่บ้าน ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2559 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2560 (แบ่งออกเป็น 2 ภาคเรียน ภาคเรียนละ 1 วงจร) โดยแบ่งเวลาในการปฏิบัติงานตามตารางกำหนดวันและเดือน เพื่อให้เห็นสภาพข้อเท็จจริงทั้งในส่วนที่เห็นชัดเจนและแฝงเร้นจากขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 10 ขั้นตอน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายดังกล่าวในหัวข้อที่ 4

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับจากเครื่องมือที่เลือกใช้ในการวิจัย ที่ได้จากการจัดกิจกรรมต่างๆทั้ง 10 ขั้นตอน จะนำมาวิเคราะห์ร่วมกันเป็นระยะๆ จัดทำข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ต่างๆโดยพิจารณาถึง

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก จัดแบ่งข้อมูลจากการบันทึกภาคสนามของการวิจัยในส่วนที่เป็นข้อความพรรณนาเหตุการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมใน 10 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้เป็นสภาพปัจจุบันจากข้อความพรรณนาเหตุการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมใน 10 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยนำรายงานการวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละวัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่วิเคราะห์แล้ว ไปให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับทราบช่วยยืนยันตรวจสอบแก้ไขผลการวิเคราะห์ และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงรายงานให้ถูกต้องสมบูรณ์มากขึ้น การตรวจสอบข้อมูลจะใช้บุคลากรหลายคนในเหตุการณ์ของกิจกรรม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณ ผู้วิจัยก็ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ และ ค่าเฉลี่ย เพื่อให้เป็นข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมาย หรือแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

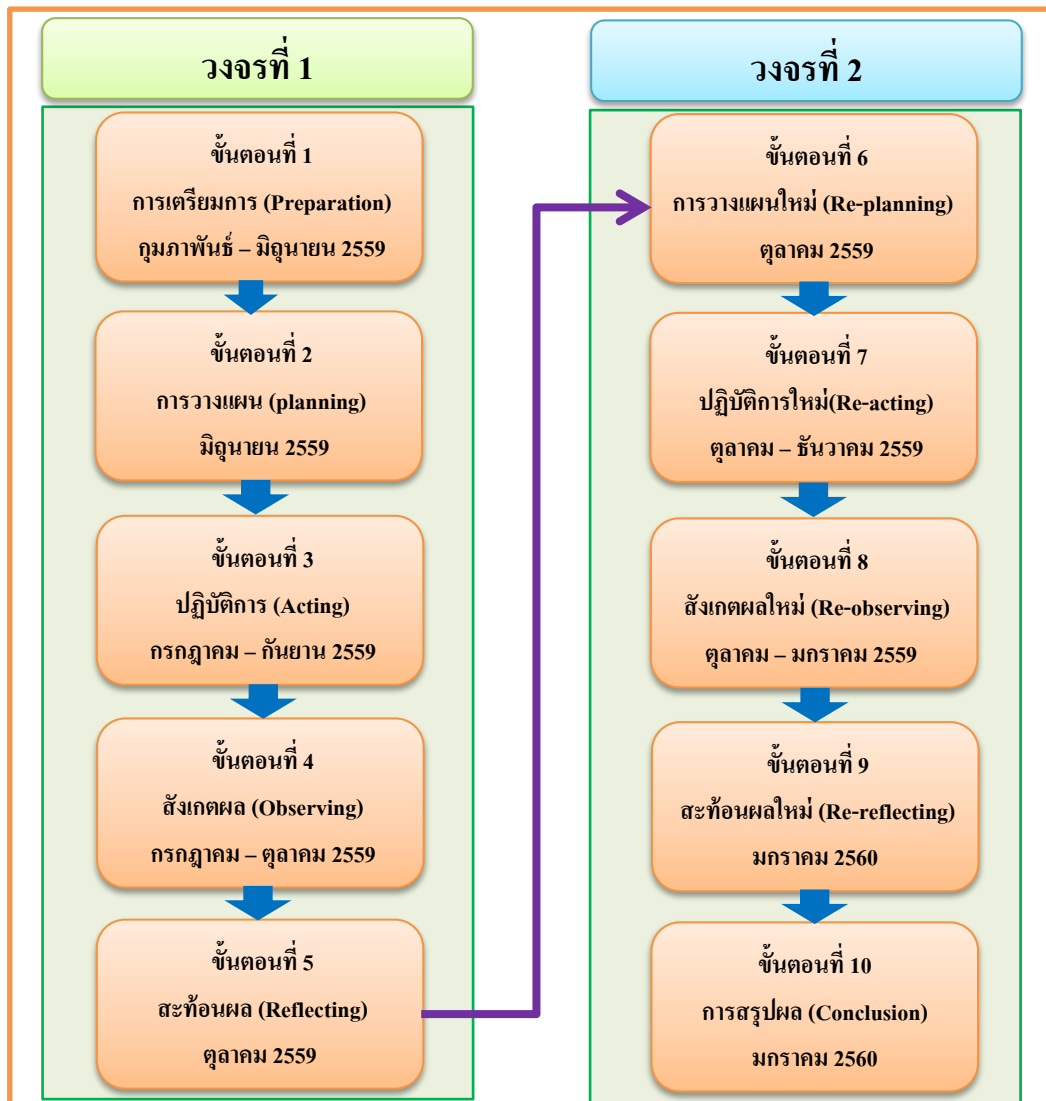
3.7 การเขียนรายงานการวิจัย

เขียนและนำเสนอรายงานการวิจัยในรูปแบบอิงแนวคิดเชิงวิพากษ์ (critical approach) แสดงหลักฐานประกอบ ทั้งข้อมูล สถิติ ภาพถ่าย เอกสาร หรืออื่นๆ ถึงสิ่งที่ได้ร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสังเกตผล และร่วมกันสะท้อนผล ว่าได้ผลเป็นอย่างไร ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ เกิดประสบการณ์การเรียนรู้หรือมีทฤษฎีใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่อะไรขึ้นมาบ้างจากการปฏิบัติ ทั้งในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีข้อเสนอแนะอะไรและอย่างไรสำหรับบุคคลอื่นหรือหน่วยงานอื่นที่ต้องการจะพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาทางงานนั้นๆ ดังนั้นการนำเสนอผลงานวิจัยมีลักษณะเป็นการพรรณนาหรือบรรยายเชิงวิพากษ์ (critical description) จากการปฏิบัติจริงทั้ง 2 วงจร 10 ขั้นตอน โดยในช่วงแรกของแต่ละขั้นตอนจะนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะการเล่าเรื่อง (story telling) ตามความเป็นจริงและเป็นกลาง (factual and neutral manner) การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติจริงประสบการณ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง

บทที่ 4

ผลการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2559 - 2560 โดยที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการร่วมกันรวม 2 วงจร 10 ขั้นตอนตามที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน เริ่มจากขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (preparation) เมื่อเดือน กุมภาพันธ์ 2559 และสิ้นสุดการดำเนินการในขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (conclusion) ในเดือน มกราคม 2560 รวมระยะเวลาในการดำเนินการทั้งสิ้น 12 เดือน ดังรายการแสดงลำดับขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ดังภาพ

ภาพที่ 4.1 แสดงขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ทั้งนี้ การสรุปผลการวิจัยจะเป็นการนำเสนอผลการปฏิบัติจริงทั้ง 2 วงจร 10 ขั้นตอน โดยใช้แนวคิดของวิโรจน์ สารัตนะ (2558) ซึ่งเป็นการนำเสนอรายงานในรูปแบบอิงแนวคิดเชิงวิพากษ์ (critical approach) แสดงหลักฐานประกอบ ทั้งข้อมูล สถิติ ภาพถ่าย คำให้สัมภาษณ์ บทบันทึกจากการสังเกต บทวิเคราะห์ข้อมูล หรือหลักฐานอื่นๆ มาแสดงประกอบการเล่าเรื่องเหตุการณ์ในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้มีความชัดเจนและมองเห็นเป็นรูปธรรม ถึงสิ่งที่ได้ร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสังเกตผล และร่วมกันสะท้อนผลนั้นว่าได้ผลเป็นอย่างไร ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ทำกันอย่างไร ทำไมเป็นเช่นนั้น เกิดการเรียนรู้ หรือความรู้ใหม่อะไรขึ้นมาบ้างจากการปฏิบัติ ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับองค์กร มีข้อเสนอแนะอะไรและอย่างไร สำหรับบุคคลอื่นหรือหน่วยงานอื่นที่ต้องการจะพัฒนาหรือแก้ปัญหางานนั้นๆ

ดังนั้น ผลการวิจัยจะมีลักษณะเป็นการพรรณนาหรือการบรรยายเชิงวิพากษ์ (critical description) โดยนำเสนอตามลำดับ ประกอบด้วย 1) ผลการดำเนินงาน 2 วงจร 10 ขั้นตอน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะการเล่าเรื่อง (story telling) ตามความเป็นจริงและเป็นกลาง (factual and neutral manner) ของแต่ละขั้นตอน 2) ผลการเปลี่ยนแปลง (change) ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง 3) ผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (learning by doing) ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง และ 4) ความรู้ใหม่ (new knowledge) จากการปฏิบัติที่เกิดขึ้น ตามลำดับดังนี้

วงจรที่ 1

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (preparation)

ในขั้นตอนการเตรียมการ (preparation) มีกิจกรรมและการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 5 กิจกรรม คือ 1) การกำหนดผู้ร่วมวิจัย โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมประชุมในการประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง เพื่อนำเสนอเค้าโครงการงานวิจัยและรับสมัครผู้ที่สนใจเข้าร่วมการวิจัย มีระยะเวลาดำเนินการระหว่าง เดือน กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2559 2) การสร้างความเข้าใจ โดยผู้วิจัยจัดประชุมนำเสนอโครงการวิจัยอย่างเป็นทางการและให้ผู้ที่มีส่วนร่วมโครงการได้ตัดสินใจอีกครั้งว่าจะร่วมโครงการหรือไม่ มีระยะเวลาดำเนินการในเดือน พฤษภาคม 2559 3) การลงพื้นที่สร้างความเป็นกันเอง โดยมีการเยี่ยมบ้านผู้ร่วมวิจัยและเยี่ยมบ้านนักเรียน มีระยะเวลาดำเนินการในเดือน มิถุนายน 2559 4) การเสริมพลังความรู้ให้กับผู้ร่วมวิจัย โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีระยะเวลาดำเนินการในเดือน มิถุนายน 2559 5) การจัดทำแผนดำเนินงาน และการสะท้อน

ผลการดำเนินงาน โดยการจัดประชุมดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีระยะเวลาดำเนินการในเดือน
มิถุนายน 2559 กำหนดการดังตาราง

ตารางที่ 4.1 การดำเนินงานขั้นตอนการเตรียมการ

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	สภาพที่คาดหวัง	แนวคิดที่ยึดถือ
24 ก.พ., 4 มี.ค. ,10,19 พ.ศ. 2559	การกำหนดผู้ร่วม วิจัย	ระบุจำนวนผู้เข้าร่วม การวิจัย	ได้ผู้ร่วมทีมวิจัยไม่น้อยกว่า 30 คน จากการนำเสนอ ปัญหาในการวิจัย	จรรยาบรรณ “ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นธรรมชาติของ กระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรก รวมทั้งข้อเสนอแนะและ ผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทราบ” หลักการ “ผู้ที่ไม่ประสงค์มี ส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล”
28 พ.ค. 2559	การสร้างความ เข้าใจ	(1)เสริมสร้างความกล้า แสดงความคิดเห็น (2) สร้างความสัมพันธ์ อันดีระหว่างผู้ร่วมวิจัย ทุกคน	ผู้ร่วมวิจัยกล้าแสดงความ คิดเห็นและมีการพูดคุยกัน ซึ่งแสดงถึงสัมพันธ์อันดี ระหว่างกันและกัน	ผู้วิจัยแสดงบทบาทการเป็น “ผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก” และบทบาทอื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ หลักการ “ผู้ที่ไม่ ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับและเคารพในสิทธิ ส่วนบุคคล”
5-6,11-12 มิ.ย. 2559	การลงพื้นที่สร้าง ความเป็นกันเอง	(1)สร้างความคุ้นเคยเป็น กันเองแบบเพื่อนร่วมงาน (2) ส่งเสริมความเป็นผู้ ร่วมวิจัย	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยคุยกัน ได้เหมือนเพื่อนร่วมงาน ไม่ใช่ผู้วิจัย หรือหัวหน้า งาน	แนวคิด “...ผู้วิจัยจะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องผนวก ตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนเองทำงานด้วยอย่างเต็มที่ เพื่อทำความคุ้นเคย จนมีฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชน จะต้องคอยคุ้ยคุ้ยกับชุมชนไม่ว่าจะเป็นทางวัฒนธรรม ลักษณะ นิสัย ความต้องการ ความใฝ่ฝันทะเยอทะยานตลอดจนปัญหา ต่างๆ ของชุมชนและรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่จะเกี่ยวพันโดยตรง กับงานที่จะต้องทำให้กับชุมชนนั้น...”

ตารางที่ 4.1 การดำเนินงานขั้นตอนการเตรียมการ(ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	สภาพที่คาดหวัง	แนวคิดที่ยึดถือ
17 มิ.ย. 2559	การเสริมพลัง ความรู้ให้กับผู้ร่วม วิจัย	1)สร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการวิจัยเชิง ปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม และแนวคิดเชิงเทคนิคสำคัญ ที่สามารถนำมาใช้ในการ ดำเนินงาน	ผู้วิจัยมีความรู้และเข้าใจง่าย ๆ เกี่ยวกับเนื้อหาที่จัดอบรมให้ และมีทักษะในการที่จะ นำไปใช้ในการดำเนินงานวิจัย ได้	หลักการ “ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของ กระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรก รวมทั้งข้อเสนอแนะ และ ผลประโยชน์ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทราบ”
18 มิ.ย. 2559	การจัดทำแผน ดำเนินงานและการ สะท้อนผลการ ดำเนินกิจกรรม	1) เพื่อเป็นแนวทางในการ ดำเนินการวิจัยทั้ง 10 ขั้นตอน 2) เพื่อถอดบทเรียนที่ได้ จากการปฏิบัติกิจกรรม ร่วมกัน	ได้แผนดำเนินงานทั้ง 10 ขั้นตอน และมีการร่วมกันทำ กิจกรรมถอดบทเรียนจากการ ดำเนินงาน	หลักการ “รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมประเมิน” และ “เกิด กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ” จรรยาบรรณ “มีการปรึกษาหารือกันทุกฝ่ายและ ข้อเสนอแนะได้รับการเห็นชอบจากทุกฝ่าย

ทั้งนี้ ในการดำเนินการดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาบรรยายเพื่อแสดงให้เห็นถึงลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดรวมทั้งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ได้ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การกำหนดผู้ร่วมวิจัย เป็นการกำหนดผู้ร่วมวิจัยที่เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้วิจัยได้ สอบเข้าโรงเรียนวิทยานิพนธ์เรียบร้อยแล้ว โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมการประชุมในการประชุมกิจกรรมของ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ซึ่งมีจำนวน 4 ครั้ง ประกอบด้วย

ครั้งที่ 1 การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง สมัยสามัญครั้งที่ 1/2559 วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2559 เริ่มประชุมเวลา 9.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมคือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง คณะผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง หัวหน้าส่วนราชการองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ผู้ใหญ่บ้านและประชาชนในตำบลหนองแวงมาร่วมรับฟังการประชุมสภาฯ ครั้งนี้ เวลาประมาณ 11.30 น. ในระเบียบวาระอื่นๆ ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดในการทำวิจัยต่อที่ประชุมและเชิญชวนผู้ ร่วมประชุมเข้าร่วมการวิจัย ซึ่งมีผู้ตอบรับเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 4 ท่าน ประกอบด้วย นางสาว ฝน พันธุ์อำมาตย์, นายธนัช โคตะนันท์, นายศักดิ์ พันธุ์มัญญ และนายหนูจิตร ละครชัย ครั้งที่ 2 การประชุมข้าราชการพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ครั้งที่ 2/2559 วันที่ 4 มีนาคม 2559 เวลา 9.30 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง โดยมีข้าราชการ พนักงาน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงเข้าร่วมประชุม ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดในการทำวิจัยต่อที่ ประชุมและเชิญชวนผู้ร่วมประชุมเข้าร่วมการวิจัย ซึ่งมีผู้ตอบรับเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 4 ท่าน ประกอบด้วย นางนิตยา หารินดา, นางยุริ วุฒพันธ์, นางสาวพิมพ์รดา มูลไชสง และนางสาวพวง เพชร พันธุ์ชมพู่ ครั้งที่ 3 การประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ครั้งที่ 2/2559 วันที่ 10 พฤษภาคม 2559 เวลา 9.30 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง โดยมีคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง เข้าร่วมประชุม ซึ่งผู้วิจัยได้ นำเสนอแนวคิดในการทำวิจัยต่อที่ประชุมและเชิญชวนผู้ร่วมประชุมเข้าร่วมการวิจัย ซึ่งมีผู้ตอบ รับเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 6 ท่าน ประกอบด้วย นายเสถียร อุดม, นายมิชัย สุนทอง, นางสาววย บัคอาสา, นางสนธิ์ เหง้ามูล, นางบรรจง ไชยวิศา และนางประยงค์ กระแสเทพ และครั้งที่ 4 การ ประชุมผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ครั้งที่ 1/2559 วันที่ 19 พฤษภาคม 2559 เวลา 9.30 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง โดยมี ผู้ปกครองนักเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เข้าร่วมประชุม ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอ แนวคิดในการทำวิจัยต่อที่ประชุมและเชิญชวนผู้ร่วมประชุมเข้าร่วมการวิจัย ซึ่งมีผู้ตอบรับเข้าร่วม การวิจัย จำนวน 11 ท่าน ประกอบด้วย นางทองสุก คนบุญ, นางบุญยัง สิงห์สีดา, นางลัดดาวรรณ

โฟฟุม, นายคำพันธ์ โฟฟุม, นางจันทา ราชดี,นางวาสนา ละลี, นางจันทร์เพ็ญ รอยสี, นางทองวัน เหมงามูล,นางนงเยาว์ คุณแก้ว, นางสาวอาจ พบวงษา และนางพัก สุวรรณอำไพ

ซึ่งจากการทำกิจกรรมนี้ทำให้ได้ผู้ร่วมวิจัยทั้งสิ้น 25 คน ส่วนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัยคือ การนำเสนอโครงการวิจัยถ้ามีกลุ่มเป้าหมายไว้ก่อนโดยเน้นคนที่ทำงานช่วยเหลือชุมชนเป็นประจำและนำเสนอโครงการวิจัยแบบตัวต่อตัว ก่อนข้างจะได้ผู้ร่วมวิจัยได้เร็วกว่าการจัดประชุมและนำเสนอแบบรวมๆ เพราะส่วนมากจะไม่ค่อยตั้งใจฟัง และยังเป็นโครงการที่ใช้ระยะเวลาไม่นานคนจะไม่ค่อยเข้าร่วมเพราะมีการกิจในการประกอบอาชีพ แต่มีข้อเสียคือเป็นการเลือกแบบเจาะจงมากเกินไป

กิจกรรมที่ 2 การสร้างความเข้าใจ มีการดำเนินกิจกรรมโดยจัดประชุมเปิดตัวโครงการวิจัยอย่างเป็นทางการและรับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน โดยจัดขึ้นในวันที่ 28 พฤษภาคม 2559 เวลา 9.30 น. ณ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง มีวัตถุประสงค์เพื่อ(1)เสริมสร้างความกล้าแสดงความคิดเห็น และ(2) สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ร่วมวิจัยทุกคน ซึ่งเริ่มต้นโดยผู้วิจัยได้แจกสมุดและปากกาให้ผู้ร่วมวิจัยคนละ 1 ชุด เพื่อใช้บันทึกข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการวิจัยจากนั้นจึงมีกิจกรรมการแนะนำตัวของผู้ร่วมวิจัย โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มทำความรู้จักกันเองภายในกลุ่มใช้เวลา 5 นาที จากนั้นให้ออกมาหน้าห้องที่ละกลุ่ม โดยจะมีการสุ่มให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มแนะนำสมาชิกในกลุ่ม ถ้าจำไม่ได้หรือแนะนำผิดชื่อ มีการปรับโดยให้เดินประกอบเพลงต่างๆเป็นกลุ่ม ซึ่งสร้างความสนุกสนานเป็นอย่างยิ่ง เพราะส่วนมากจะจำกันได้เพราะแต่ละชุมชนจะอยู่ใกล้กัน โดยส่วนมากจะรู้จักกัน แต่ก็มีผิดบ้างบางคนจากนั้นผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวคิดในการทำวิจัยโดยใช้โปรแกรม powerpoint และมีเอกสารรายละเอียดแจกผู้เข้าร่วมวิจัย ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อ ชื่อโครงการวิจัย ประเภทการวิจัย สถานที่วิจัย ผู้เข้าร่วมการวิจัย ระยะเวลาการดำเนินการวิจัย คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งบรรยายภาคตอนนำเสนอทุกคนต่างนั่งฟังด้วยความสนใจ มีหันไปซักถาม พูดคุยกันเอง โดยไม่ได้ถามผู้วิจัย ซึ่งอาจจะเกิดจากความไม่กล้าซักถาม หรือยังไม่ค่อยเข้าใจเนื้อหาเท่าไร เมื่อผู้วิจัยนำเสนอเรียบร้อยได้เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยซักถาม ซึ่งมีท่านหนึ่ง ยกมือ ถามว่า

“ทำเบิ่งตามนี้แล้ว แสดงว่าต้องมาประชุม มาเขียนโครงการ มาจัดโครงการเอง ละกะต้องมาสรุปร่วมกับผู้อื่น ใช้เวลาเป็นปีแม่นบ่จ้ะ”

(ถ้าดูตามนี้แล้ว แสดงว่าต้องมาประชุม มาเขียนโครงการ มาจัดโครงการเองและต้องมาสรุปร่วมกับคนอื่น ใช้เวลาเป็นปีใช่ใหมะ)

(บรรจง ไชยวิชา, 28 พฤษภาคม 2559)

“แม่น้า ต้องมาร่วมประชุม มาส่อยกันทำทุกๆ อย่าง ออกแบบ ส่อยเขียน ส่อยคิด ส่อยจัด จนบัดสุดท้ายกะคือมาสรุปผลว่าที่ทำมาเฮาได้อียยังแน 12 เดือนพุ้นแล้วจ้า”

(ใช้แล้วกะ จะต้องมาร่วมประชุม มาช่วยกันทำทุกอย่าง ออกแบบ ช่วยเขียน ช่วยคิด ช่วยจัด จนสุดท้ายก็ต้องมาสรุปผลว่าที่ทำมาเราได้อะไรบ้าง 12 เดือนละกะ)

(จันทร์นภาเพ็ญ ทินราช, 28 พฤษภาคม 2559)

ผู้ร่วมประชุมต่างพากันพูดคุยกัน สักครูก็ตกลงว่า ต่างพากันยกมือสมัครใจมาร่วมงานแล้ว ก็ต้องทำให้ถึงที่สุด จนกว่าจะไม่ไหว ผู้วิจัยจึงกล่าวขอบคุณผู้ร่วมวิจัยทุกคน หลังจากนั้นจึงพูดคุยกันเพื่อนัดหมายการทำกิจกรรมร่วมกันในครั้งต่อไป โดยตกลงที่จะเข้ารับการเตรียมความพร้อมสำหรับการวิจัย ซึ่งกำหนดให้มีการดำเนินในวันที่ 17 มิถุนายน 2559 ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอต่อทุกคนว่าจะเชิญวิทยากร มาให้ความรู้เกี่ยวกับการวิจัย หลังจากนั้นจึงได้เชิญทุกท่านร่วมรับประทานอาหารโดยผู้วิจัยได้สั่งอาหารมาเลี้ยงผู้ร่วมวิจัยทุกคนซึ่งทุกคนก็ได้เข้าร่วมรับประทานอาหารต่างกล่าวขอบคุณและแสดงความเป็นกันเองกับผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยคนอื่นๆ มากขึ้น ยิ้มแย้ม หัวเราะและพูดคุยหยอกล้อกันอย่างสนุกสนานเมื่อรับประทานอาหารเสร็จก็พากันแยกย้ายกันกลับ ส่วนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัย คือ การทำงานจะราบรื่นสมาชิกจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเป็นกันเองและต้องช่วยกันวางแผนแสดงความคิดออกมา เพื่อให้ได้แนวทางหรือประเด็นที่จะยกขึ้นมาเป็นแนวทางแก้ปัญหา

กิจกรรมที่ 3 การลงพื้นที่สร้างความเป็นกันเอง โดยการเยี่ยมบ้านผู้ร่วมวิจัยและผู้ปกครองนักเรียน มีวัตถุประสงค์ (1) สร้างความคุ้นเคยเป็นกันเองแบบเพื่อนร่วมงาน และ (2) ส่งเสริมความเป็นผู้ร่วมวิจัย โดยผู้วิจัยได้แบ่งการเยี่ยมบ้านเป็น 4 วัน คือวันที่ 5-6, 11-12 มิถุนายน 2559 ซึ่งเป็นวันเสาร์และอาทิตย์ โดยเริ่มตั้งแต่เวลา 9.00–15.00 น. เนื่องจากว่าสะดวกผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมเดินทางไปเยี่ยมบ้านคือครูผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง จำนวน 4 คน ที่ถือโอกาสไปเยี่ยมบ้านผู้ปกครองนักเรียนรวมทั้งร่วมสังเกตการลงพื้นที่ในการวิจัย ซึ่งในแต่ละวันจะไปบ้านผู้ร่วมวิจัยที่รู้จักก่อนแล้วให้นำทางไปเยี่ยมบ้านผู้ร่วมวิจัยคนอื่นๆ ซึ่งส่วนมากเมื่อผู้ร่วมวิจัยที่รู้ว่าผู้วิจัยได้ลงพื้นที่มาเยี่ยม ต่างก็พากันมาหาที่บ้านผู้ร่วมวิจัยที่ผู้วิจัยอยู่หลังล่าสุด ต่างพากันพูดคุย แลกเปลี่ยนการทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบล การทำงานของคนในหมู่บ้าน ซึ่งเมื่อเวลาเที่ยงผู้ร่วมวิจัยไม่ยอมให้ผู้วิจัยและครูผู้ดูแลเด็กที่ไปด้วยไปซื้ออาหารทานเอง ต่างพากันกลับบ้านแล้วหาอาหารที่มีอยู่ถือนมรวมกลุ่มกันแล้วรับประทานอาหารด้วยกัน ผู้วิจัยจึงได้ออกค่าอาหารเพิ่มเติมโดยผู้ร่วมวิจัยอาสาไปจัดหามาให้ ซึ่งตกลงรับประทานอาหารที่บ้านผู้ร่วมวิจัยหลังใดหลัง

หนึ่ง ซึ่งทำให้ผู้วิจัยเกิดความซาบซึ้งในการกระทำนี้มาก เพราะดูเป็นชีวิตที่เรียบง่าย กันเอง ต่างคนต่างพึ่งพาอาศัยกัน มีน้ำใจ รอยยิ้ม ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ดังภาพ

ภาพที่ 4.2 การลงพื้นที่สร้างความคุ้นเคย

ส่วนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัย คือ ผู้ร่วมวิจัยต้องปรับพฤติกรรมโดยต้องพบปะพูดคุยกันกับผู้ร่วมวิจัยให้มากขึ้น เพราะจะต้องทำงานเป็นทีมร่วมกันในอนาคต ไม่ใช่แค่ผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัยเพียงอย่างเดียว

กิจกรรมที่ 4 การเสริมพลังความรู้ให้กับผู้ร่วมวิจัย โดยการจัดอบรมเตรียมความพร้อมเบื้องต้นให้กับผู้ร่วมวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดเชิงเทคนิคสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินงาน ซึ่งผู้วิจัยได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ในวันที่ 17 มิถุนายน 2559 โดยเริ่มตั้งแต่เวลา 8.30 น. มีกิจกรรมประกอบด้วย การลงทะเบียน การนัดแนะเวลา จากนั้นเป็นการให้ความรู้ด้านการวิจัย โดยวิทยากรคือ ดร.อาทิตย์ ชำรงชัยชนะ ดังภาพ

การวิจัยคือการคิดนอกกรอบ เพื่อให้เกิด
ความรู้ ทักษะ เทคนิค กิจกรรม นวัตกรรม
ใหม่ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล
หน่วยงาน องค์กร

ภาพที่ 4.3 ดร.อาทิตย์ ชำรงชัยชนะ วิทยากรบรรยาย

ซึ่งวิทยากรได้เตรียมเอกสารมาแจกให้ผู้เข้าร่วมอบรมประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

- 1) การอบรมความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย
- 2) กระบวนการขั้นตอนการวิจัย
- 3) เครื่องมือการวิจัย (แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบประเมิน แบบสัมภาษณ์)
- 4) เทคนิควิธีการที่ใช้ในการทำวิจัย (เทคนิคการระดมสมอง เทคนิคการเขียนแผนปฏิบัติการและการนำแผนลงสู่การปฏิบัติ เทคนิคการเขียนโครงการ เทคนิคการถอดบทเรียน เทคนิคกิจกรรมการสะท้อนผล เทคนิคการสังเกต และเทคนิคการบันทึกข้อมูลภาคสนาม)

เริ่มต้นการอบรมโดยที่วิทยากรได้ถามถึงวุฒิการศึกษาของผู้เข้าร่วมอบรม ซึ่งส่วนมากจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิทยากรจึงได้อธิบายว่าที่ถามเพราะต้องการทราบว่าควรจะอธิบายเนื้อหาเป็นเชิงวิชาการมากน้อยแค่ไหน หากแต่ละท่านจบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายจะไม่เน้นเชิงวิชาการเพราะจะไม่เข้าใจ และจะอธิบายเป็นภาษาชาวบ้านร่วมด้วย ระหว่างการบรรยายวิทยากรได้ให้มีการอธิบายเนื้อหา พร้อมทั้งมีโจทย์คำถามมาให้ผู้ร่วมวิจัยได้คิดและออกไปร่วมแสดงความคิดเห็น ทั้งการตอบคำถามเนื้อหา ทั้งฝึกทำเครื่องมือการวิจัย และการอธิบายเทคนิคต่างๆ ที่อบรมแล้วตามความเข้าใจของตนเอง ซึ่งส่วนมากจะไม่ค่อยเข้าใจเนื้อหาเท่าไรแต่ก็ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นที่ถูกทั้งผิด ทำให้ต่างพากันทำด้วยความสนุกสนาน ผลเป็นที่น่าพอใจของผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยและวิทยากร โดยวิทยากรได้กล่าวชมว่า ผู้ร่วมอบรมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการร่วมทำกิจกรรม ถึงแม้จะไม่ค่อยเข้าใจมากเท่าไรเพราะการอบรมมีเวลาจำกัดและเพิ่งหัดทำเป็นครั้งแรก วิทยากรยังได้กล่าวอีกว่า กว่าวิทยากรจะเข้าใจเนื้อหาเหล่านั้นและทำได้ดึ้นนั้น ก็ต้องเรียนทั้งปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก และยังทำวิจัยให้กับ สกอ.อีกด้วย การที่ผู้ร่วมอบรมจะเข้าใจได้ในเพียงการอบรมแค่ครั้งวันนั้น เป็นไปได้ยากแต่ก็พอเป็นพื้นฐานให้รับรู้ว่าการลงมือทำการวิจัยต่อไปนั้น หากเจอเนื้อหาหรือต้องทำเอกสารแบบที่วิทยากรอธิบายทุกคนก็จะเข้าใจ

มากยิ่งขึ้น จากนั้นวิทยากรได้เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยซักถามและร่วมแสดงความคิดเห็น แต่ไม่มีผู้ใดสอบถามวิทยากรจึงจบการบรรยาย จากนั้นผู้วิจัยได้ให้พักรับประทานอาหารเที่ยง เนื่องจากได้เวลาพักเที่ยงพอดี และเชิญวิทยากรร่วมรับประทานอาหารเมื่อทุกคนร่วมรับประทานอาหาร มีเสียงพูดคุยเกี่ยวกับเนื้อหาที่รับฟังมา เรื่องงาน เรื่องครอบครัว ถามข่าวสารทุกข์กันและในภาคบ่าย เวลา 13.00 น. เป็นหัวข้อ “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งวิทยากรโดย นางจันทร์นภา เพ็ญ ทินราช ซึ่งนำเสนอถึงความหมาย ความสำคัญ ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมวิจัย เกี่ยวกับความสำคัญของ “การวิจัย” กับ “การปฏิบัติ” และ “นักวิจัย” กับ “นักปฏิบัติ” ดังภาพ

การทำวิจัยนี้ได้ประโยชน์ทั้งผู้ทำวิจัย ผู้ร่วมวิจัย ผู้ปกครอง เด็กนักเรียน อบต.หนองแขว และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพราะเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มันหมดไป หรือมันมีปัญหาน้อยลง

ภาพที่ 4.4 นางจันทร์นภาเพ็ญ ทินราช วิทยากรบรรยาย

ซึ่งบรรยากาศโดยรวมผู้ร่วมวิจัยต่างตั้งอกตั้งใจฟังมาก มียกมือถามบ้าง ครั้งแรกๆ ที่ได้ยินทุกคนจะค่อนข้างไม่ค่อยเข้าใจและต่างพากันพูดคุยถึงขั้นตอนของการวิจัยที่มีหลายขั้นตอน ซึ่งในการทำงานแต่ละขั้นตอนจะใช้เวลาค่อนข้างยาวนานและมีการมาร่วมกันทำ ร่วมกันคิดค่อนข้างบ่อย และต้องทำงานร่วมกันใช้เวลานานพอสมควร ทำให้แต่ละคนนั้นค่อนข้างเครียดเพราะกลัวว่าจะมาร่วมไม่ได้เต็มที่ ผู้วิจัยจึงอธิบายถึงการทำงานว่าถึงแม้จะมีการมาทำงานร่วมกันค่อนข้างบ่อย แต่จะให้แต่ละคนมีความพร้อมมากที่สุดจึงจะมีการนัดประชุมหรือรวมกัน และจะขอความเห็นทุกคนในที่ประชุมก่อนทุกครั้งว่าจะมีการนัดประชุมกันเมื่อใดเพื่อให้ทุกคนได้จัดเวลาและวางแผนการเดินทางได้ และในช่วงการทำกิจกรรม/โครงการในขั้นตอนที่ 3 นั้น ไม่จำเป็นต้องมาทุกคน เพราะมีการแบ่งทีมกันทำงาน บางกิจกรรม/โครงการของทีมที่เข้ากันสามารถทำร่วมกันได้ หรือทำคนละกิจกรรม/โครงการ แต่สามารถดำเนินการในวันเดียวกันหรือพร้อมกันก็ได้ และยังสามารถเรียกการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสั้นๆว่า พาร์(PAR) หรือเรียกว่า วิจัย เลยกๆ ก็ได้ ไม่ต้องเรียกยาวๆ ทุกคนต่างดูผ่อนคลายและดูจะสื่อสารกันได้เข้าใจมากขึ้น ดังภาพ

ภาพที่ 4.5 การให้ความรู้เบื้องต้นสำหรับการวิจัย

นอกจากนี้ยังมีคำกล่าวของผู้ร่วมวิจัยหลายท่านได้แสดงไว้ดังนี้

“ที่คุ้นเคยที่สุดก็คือ การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์เด็กเล็กตำบลหนองแวง ที่เฮาส่งลูกหลานมาเรียน ก็ดีเพราะว่าทำแล้วเกิดประโยชน์ต่อลูกต่อหลาน ต่อตำบลหนองแวง ก็เป็นตาอยากทำน่ายุ่ แต่ว่าถ้าทำแล้วไปพัฒนามองอื่นกะบ่อยากทำ อันนี้คิดส้อยเต็มทีพุ้นล่ะ...”

(ส่วนเรื่องที่คุณต่ายจะทำก็คือ การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ที่เราส่งลูกหลานมาเรียน ก็ดีเพราะว่าทำแล้วเกิดประโยชน์ต่อลูกหลาน ต่อตำบลหนองแวงก็อยากทำด้วย แต่ถ้าทำแล้วไปพัฒนาที่อื่นก็บ่อยากทำ อันนี้ดีจะช่วยเต็มที่)

(มีชัย สุนทอง, 17 มิถุนายน 2559)

แล้วเฮาสีเริ่มลงมือจริงจังนี้เมื่อใด ช่วงนี้มันบ่ทันได้ทำนา ฝนบ่ทันมา สิฟ้าวประชุมกะฟ้าวเด่ หมู่เฮาสิได้มาได้ครบสุคน ถ้าเข้าหน้าฝนคักๆ กะสิไปปลูกหญ้า ปลูกมัน ทำนา สิบ่มีเวลามาประชุม

(แล้วเราจะเริ่มลงมือจริงจังวันไหน ช่วงนี้ยังไม่ได้ทำนา ฝนยังไม่มา จะประชุมก็ต้องรีบทุกคนจะได้มาครบ ถ้าเข้าหน้าฝนจะต้องไปปลูกหญ้า ปลูกมัน ทำนา จะไม่มีเวลามาประชุม)

(คำพันธ์ โฟฟุม, 17 มิถุนายน 2559)

ต้องให้ทุกคนคุยกันว่า ขั้นตอนต่อไปที่สีทำนี้ ทุกคนสะดวกมือใด ขึ้นอยู่กับผู้ร่วมวิจัย มามือใด หนูกะลิดจัดให้โดยหนูจะดูแลเรื่องสถานที่ อาหารการกิน วัสดุ อุปกรณ์ที่สีใช้ เอกสาร ข้อมูลตามที่ผู้ร่วมวิจัยต้องการแต่ขอให้แจ้งล่วงหน้าเค้าจ้า...

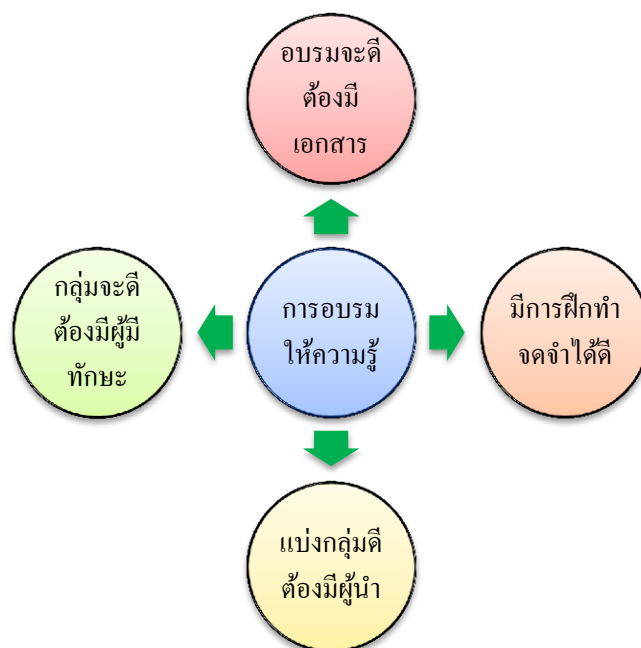
(ต้องให้ทุกคนคุยกันว่า ขั้นตอนต่อไปที่จะทำทุกคนสะดวกวันไหน ขึ้นอยู่กับผู้ร่วมวิจัยจะมาวันไหน หนูก็จะจัดให้โดยหนูจะดูแลเรื่องสถานที่ อาหารการกิน วัสดุ อุปกรณ์ที่จะใช้ เอกสาร ข้อมูลตามที่ผู้ร่วมวิจัยต้องการแต่ขอให้แจ้งล่วงหน้าค่ะ...)

(จันทร์ภาเพ็ญ ทินราช, 17 มิถุนายน 2559)

จากนั้นเป็นการสรุปความเห็นร่วมกันว่าในการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไปควรจัดให้มี กิจกรรมใด วันเวลาใด ก่อนที่จะเริ่มขั้นตอนที่ 2 คือขั้นการวางแผน ซึ่งทุกคนได้แสดงความคิดเห็น และได้ข้อสรุปว่ากิจกรรมการจัดทำแผนดำเนินงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยทั้ง 10 ขั้นตอน และการจัดกิจกรรมการสะท้อนผล โดยถอดบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งในที่ประชุมตกลงให้มีการจัดกิจกรรมทั้งสองกิจกรรมนี้พร้อมกันในวันที่ 18 มิถุนายน 2559 เวลา 9.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง

ผลจากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) การนำเสนอเนื้อหาที่เป็นความรู้เชิงวิชาการ จะต้องมีการประกอบสื่อประกอบทั้ง เนื้อหาและมีการยกตัวอย่างประกอบ
 - 2) การให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติจะทำให้เกิดการเรียนรู้ จดจำได้ รวดเร็วขึ้นและสามารถที่จะนำกลับไปทบทวนด้วยตนเองได้
 - 3) การแบ่งกลุ่มการทำงานนั้นต้องให้แต่ละกลุ่มมีผู้นำที่เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม
 - 4) การแบ่งกลุ่มจะต้องมีผู้ที่มีพื้นฐานมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะทำหรือศึกษาด้วย จะได้ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการทำงานที่เร็ว
- ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นสามารถสรุปผลการเรียนรู้ได้ดังภาพ

ภาพที่ 4.6 การเรียนรู้จากการอบรมเตรียมความพร้อม

กิจกรรมที่ 5 การจัดทำแผนดำเนินงานและการจัดกิจกรรมการสะท้อนผล มีการดำเนินกิจกรรมย่อย 2 กิจกรรม คือ 1) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยทั้ง 10 ขั้นตอน โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในวันที่ 18 มิถุนายน 2559 เวลา 9.00-12.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขวง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยทั้ง 10 ขั้นตอน ซึ่งกิจกรรมนี้ได้จากแนวคิด 10 บทบาทของนักวิจัย คือ ผู้วิจัยต้องมีบทบาท “เป็นนักวางแผน และเป็นนักออกแบบ” และ จรรยาบรรณที่ระบุว่า “ให้ผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการวิจัยมากที่สุด” โดยกิจกรรมทั้งสองมีรายละเอียดดังนี้

1) การจัดทำแผนดำเนินงาน กิจกรรมนี้เริ่มต้นจากผู้วิจัยทำการทบทวนกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง” ให้แก่ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้ร่วมกันก่อนที่จะมีการระดมสมองเพื่อร่วมกันจัดทำแผนดำเนินงานที่จะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผลจากการจัดกิจกรรมดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้แผนดำเนินงาน 1 ชุด ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ส่วน คือ ชื่อขั้นตอน กิจกรรม ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณและที่ว่างประมาณ ที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางของการดำเนินงานเบื้องต้นได้อย่างคร่าวๆ ดังมีรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ แผนดำเนินงานเพื่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่	กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ	งบประมาณ
1. การเตรียมการ (preparation)	(1) การกำหนดผู้ร่วมวิจัย (2) การสร้างความเข้าใจ (3) การลงพื้นที่สร้างความเป็นกันเอง (4) การเสริมพลังความรู้ให้กับผู้ร่วมวิจัย (5) การจัดทำแผนดำเนินงาน และการสะท้อนผลการดำเนินงาน	กุมภาพันธ์-มิถุนายน 2559	25,000 บาท (ทุนส่วนตัวผู้วิจัย)
2. การวางแผน (planning)	(1) การร่วมคิดและวางแผน (2) การถ่ายทอดแนวคิดในบทที่ 2 ให้ผู้ร่วมวิจัย (3) การจัดทำแผนปฏิบัติการ(action plan) และการกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัย (4) การสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรม	มิถุนายน 2559	5,000 บาท (ทุนส่วนตัวผู้วิจัย)
3. การปฏิบัติการ (acting)	(1) การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม (2) การประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขว ก่อนนำ แผนลงสู่การปฏิบัติ (3) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ	กรกฎาคม-กันยายน 2559	628,500 บาท (งบประมาณ อบต./ศพด./ทุน ส่วนตัวผู้วิจัย)
4. การสังเกตผล (observing)	(1) การสังเกตและบันทึกผล (2) การนำเสนอและการสรุปผล (3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน	กรกฎาคม-ตุลาคม 2559	3,000 บาท (ทุนส่วนตัวผู้วิจัย)

ตารางที่ แผนดำเนินงานเพื่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(ต่อ)

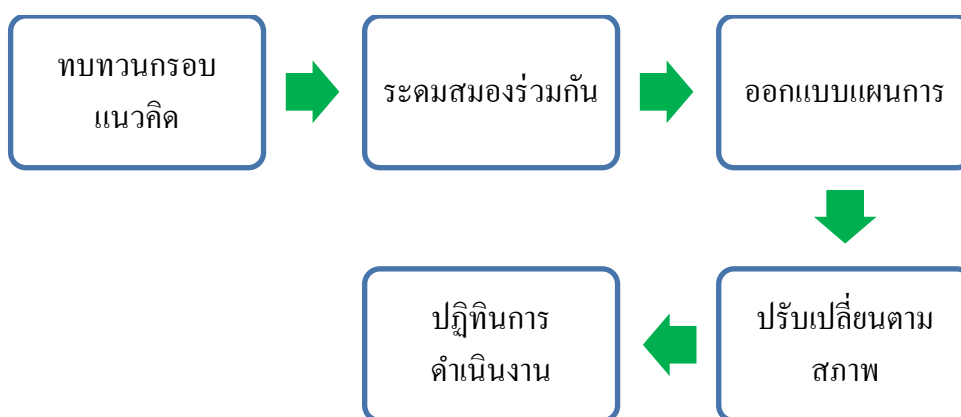
ขั้นตอนที่	กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ	งบประมาณ
5. การสะท้อนผล (reflecting)	(1) การสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการของขั้นตอนที่ 3 (2) การสะท้อนผลการดำเนินงาน	ตุลาคม 2559	3,000 บาท (ทุนส่วนตัวผู้วิจัย)
6. การวางแผนใหม่ (planning)	(1) การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา (2) การจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่ (3) การสะท้อนผลการดำเนิน	ตุลาคม 2559	3,000 บาท (ทุนส่วนตัวผู้วิจัย)
7. การปฏิบัติใหม่ (acting)	(1) การสร้างขวัญและกำลังใจ (2) การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม (3) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ	ตุลาคม-ธันวาคม 2559	15,000 บาท (อบต./ศพด./ทุน ส่วนตัวผู้วิจัย)
8. การสังเกตผล ใหม่ (observing)	(1) การสังเกตและสรุปผลการสังเกต (2) การนำเสนอและการสรุปผล	ธันวาคม 2559 - มกราคม 2560	3,000 บาท (ทุนส่วนตัวผู้วิจัย)
9. การสะท้อนผล ใหม่ (reflecting)	(1) การสะท้อนผลการปฏิบัติงานหลังการนำแผนปฏิบัติการใหม่ลงสู่การปฏิบัติ (2) การสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการใหม่ (3) การสะท้อนผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง (4) การสะท้อนผลการดำเนินการในขั้นตอนที่ 9	มกราคม 2560	3,000 บาท (ทุนส่วนตัวผู้วิจัย)
10. การสรุปผล	ร่วมกันทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา	มกราคม 2560	5,000 บาท (ทุนส่วนตัวผู้วิจัย)

ผลจากการจัดกิจกรรมนี้ ทำให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดการเรียนรู้ ดังนี้

1) การจัดทำแผนดำเนินงานเพื่อการวิจัยควรทบทวนกรอบแนวคิดในการวิจัยที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานก่อน แล้วค่อยให้ผู้ร่วมวิจัยระดมสมองร่วมกันเพื่อจัดทำแผนดำเนินงานจะทำให้ได้แนวทางในการดำเนินการเร็วขึ้น ไม่สะเปะสะปะ

2) แผนดำเนินงานที่ได้ต้องสามารถที่จะปรับเปลี่ยนไปตามสภาพกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

ซึ่งสามารถสรุปผลการเรียนรู้ ได้ดังภาพ

ภาพที่ 4.7 ผลการเรียนรู้กิจกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการ

2) การสะท้อนผลการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เมื่อสิ้นสุดกระบวนการของขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้นัดหมายสำหรับการประชุมร่วมกันในกิจกรรมการสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อเป็นการสรุปผลการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1 โดยจัดกิจกรรมในวันที่ 18 มิถุนายน 2559 เวลา 13.00 น ณ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ในการจัดกิจกรรมสะท้อนผลการดำเนินงานนี้เพื่อเป็นการทบทวนวิธีการดำเนินงานที่ผ่านมาตั้งแต่การกำหนดผู้ร่วมวิจัย การลงพื้นที่สร้างความคุ้นเคย การให้ความรู้เบื้องต้นสำหรับการวิจัย และการจัดทำแผนดำเนินงานและการจัดกิจกรรมการสะท้อนผล โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้นำเอาผลการบันทึกจากการสังเกต บันทึกการประชุม และเครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งเก็บข้อมูลภาพและข้อมูลเสียง มานำเสนอเพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้วิพากษ์ วิเคราะห์ อภิปรายร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่ทุกคนรับรู้ร่วมกัน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยยังได้นำเอาเทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR) มาใช้โดยอาศัยข้อคำถามในการถอดบทเรียนดังนี้ คือ 1) สิ่งที่คาดหวังจากการดำเนินงานในครั้งนี้คืออะไร 2) ผลที่เกิดขึ้นบรรลุความคาดหวังหรือไม่ เพราะอะไร

3) การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติคืออะไร 4) ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้มีอะไร และ 5) ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติครั้งต่อไปควรทำอย่างไร ภายใต้หลักการคือ 1) เป็นธรรมชาติ สบายๆ อาจนั่ง เก้าอี้หรือปูเสื่อนั่งในท่าที่สบายที่สุด 2) เรียบง่ายแต่มีแบบแผน (สัมพันธ์กันแต่มีช่องว่างให้กัน) 3) เห็นหน้ากันทุกคน (เห็นรอยยิ้ม อุดมการณ์ และการพูดคุย) และ 4) เห็นข้อมูลเหมือนกันไปพร้อมๆ กัน (ตรวจสอบ/สอบถามและเพิ่มเติมได้) ผลจากการดำเนินกิจกรรมได้ข้อสรุปร่วมกันดังตาราง

ตารางที่ 4.3 สรุปการดำเนินกิจกรรมสะท้อนผลการดำเนินงานของขั้นตอนการเตรียมการ

กิจกรรม	สภาพที่คาดหวัง	ผลการดำเนินงาน			ข้อเสนอแนะ
		การเปลี่ยนแปลง	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่	
การกำหนดผู้ร่วมวิจัย	ได้ผู้ร่วมวิจัยไม่น้อยกว่า 25 คน จากการนำเสนอ	บรรลุความคาดหวัง เพราะได้ผู้ร่วมวิจัยจำนวน 25 คน เป็นไปตามที่คาดหวังเพราะได้ผู้ร่วมวิจัยไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้	การนำเสนอ โครงการวิจัยถ้ามีกลุ่มเป้าหมายไว้ก่อนโดยเน้นคนที่ทำงานช่วยเหลือชุมชนประจำและนำเสนอแบบตัวต่อตัว ค่อนข้างจะได้ผู้ร่วมวิจัยมากกว่าการจัดประชุมทั่วไปและงานที่ใช้ระยะเวลานานๆ คนส่วนมากไม่ยอมเข้าร่วมเพราะทุกคนมีภารกิจและอาชีพประจำ	ได้รับประสบการณ์ในพูดเพื่อชักจูงหรือโน้มน้าวให้คนมองเห็นความสำคัญของการพัฒนางานและการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนางาน รวมทั้งการเข้าหาคนแต่ละคนต้องอ่อนน้อมและบังคับไม่ได้ต้องขอความร่วมมือ	การนำเสนอข้อมูลในการประชุมควรมีเอกสารประกอบจะช่วยให้การตัดสินใจได้ง่ายขึ้น
การจัดประชุมสร้างความเข้าใจ	ผู้ร่วมวิจัยกล้าแสดงความคิดเห็น และมีการพูดคุยกัน ซึ่งแสดงถึงสัมพันธ์อันดีระหว่างกันและกัน	บรรลุความคาดหวัง เพราะผู้ร่วมวิจัยสามารถที่จะจดจำสมาชิกในทีมได้และมีความเข้าใจในโครงการ วิจัยมากขึ้น	การทำงานจะราบรื่นสมาชิกจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเป็นกันเองและต้องช่วยกันวางแผนแสดงความคิด	หากผู้ร่วมวิจัยรู้จักกันมาก่อนแม้เพียงเล็กน้อยในทางที่ดีจะทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดี สามารถทำงานต่างๆ ได้เร็วขึ้นไม่ต้องใช้เวลา นาน ในการ สร้าง ความสัมพันธ์	ควรมีกิจกรรมที่ให้ทุกคนสร้างความคุ้นเคยกันและเปิดเผยความรู้สึกต่างๆ ก่อนการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อความราบรื่น

ตารางที่ 4.3 สรุปการดำเนินกิจกรรมสะท้อนผลการดำเนินงานของขั้นตอนการเตรียมการ(ต่อ)

กิจกรรม	สภาพที่คาดหวัง	ผลการดำเนินงาน			ข้อเสนอแนะ
		การเปลี่ยนแปลง	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่	
การลงพื้นที่ สร้าง ความเป็น กันเอง	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย คุยกันได้เหมือนเพื่อน ร่วมงาน ไม่ใช่ผู้วิจัย หรือหัวหน้างาน	บรรลุความคาดหวัง เพราะผู้ร่วมวิจัย เรียก ผู้วิจัยว่าคุณ ไม่เรียก ผอ. ทำให้มีความเป็นกันเอง มากขึ้น	ผู้ร่วมวิจัยเองก็ต้องพบปะพูดคุยกัน ให้มากขึ้นด้วย เพราะจะต้องทำงาน ร่วมกันในอนาคต ไม่ใช่แค่ผู้วิจัยกับ ผู้ร่วมวิจัยเพียงอย่างเดียว	หากผู้วิจัยแสดงความเป็นกันเอง กับผู้ร่วมวิจัยมากๆ ส่งผลต่อ พฤติกรรมผู้ร่วมวิจัยที่มีความ กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น	ผู้วิจัยต้องหมั่นสังเกต พฤติกรรมผู้ร่วมวิจัยเพราะ ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้เสมอ แม้กระทั่งตอนอยู่ในชุมชน
การเสริม พลัง ความรู้ ให้กับผู้ ร่วมวิจัย	ผู้วิจัยมีความรู้และ เข้าใจต่างๆเกี่ยวกับ เนื้อหาที่จัดอบรมให้ และมีทักษะในการที่ จะนำไปใช้ในการ ดำเนินงานวิจัยได้	บรรลุความคาดหวัง เพราะผู้ร่วมวิจัยได้ร่วม อบรมเชิงปฏิบัติการมี การแสดงความคิดเห็น ฝึกทำเครื่องมือการวิจัย แบบง่าย และทราบถึง ขั้นตอนการทำวิจัยแบบ พาร์(PAR)	1) การนำเสนอเนื้อหาเชิงวิชาการ จะต้องมีเอกสารประกอบและมี ตัวอย่างประกอบ 2) ให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีส่วนร่วมใน การฝึกปฏิบัติจะทำให้จดจำได้เร็ว 3) การแบ่งกลุ่มต้องให้แต่ละกลุ่มมี ผู้นำที่เป็นที่ยอมรับของสมาชิกใน กลุ่ม 4) แต่ละกลุ่มจะต้องมีผู้ที่มีความรู้ เกี่ยวกับเรื่องที่จะทำจะช่วยให้เกิด การเรียนรู้และการทำงานที่เร็วขึ้น	ผู้เข้าร่วมอบรมเป็นชาวบ้าน วิทยากรใช้ภาษาพูดแบบ ชาวบ้านทำให้การอบรมมีความ เป็นกันเอง สบายๆ ถึงแม้จะไม่ ค่อยเข้าใจเนื้อหาแต่ก็มีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็นด้วย ภาษาท้องถิ่น และทำให้มี พื้นฐานเกี่ยวกับงานวิจัยได้ใน ระดับหนึ่ง	การอบรมเนื้อหาเชิงวิชาการ ควรศึกษาข้อมูลผู้เข้ารับการ อบรมเบื้องต้นเกี่ยวกับเพศ อายุ การศึกษา ฯ เพื่อให้ สามารถนำเสนอหาเนื้อหา ให้เหมาะสมเพื่อก่อให้เกิด การเข้าใจที่ง่ายและเร็วขึ้น

ตารางที่ 4.3 สรุปการดำเนินกิจกรรมสะท้อนผลการดำเนินงานของขั้นตอนการเตรียมการ(ต่อ)

กิจกรรม	สภาพที่คาดหวัง	ผลการดำเนินงาน			ข้อเสนอแนะ
		การเปลี่ยนแปลง	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่	
การจัดทำแผนดำเนินงานและการสะท้อนผลการดำเนินการ	ได้แผนดำเนินงานทั้ง 10 ขั้นตอน และมีการร่วมกันทำกิจกรรมถอดบทเรียนจากการดำเนินงาน	บรรลุความคาดหวัง เพราะมีการประชุมกันในการวางแผนการทำงานทั้ง 10 ขั้นตอน และร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานขั้นตอนการเตรียมการ	1) การจัดทำแผนดำเนินงานควรทบทวนกรอบแนวคิดในการวิจัยก่อนให้ผู้ร่วมวิจัยระดมสมองจัดทำแผนดำเนินงานเพราะจะทำให้ได้แผนดำเนินงานที่เร็วขึ้น 2) แผนดำเนินงานต้องสามารถที่จะปรับเปลี่ยนไปตามสภาพกิจกรรมได้ตลอดเวลา	การปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยคิดแผนกันเองก่อนจะทำให้ต่างคนต่างคิดซึ่งจะได้หลากหลายรูปแบบ สะปะสะปะ แต่เนื่องจากมีผู้ร่วมวิจัยที่เป็นผู้นำชุมชนที่เคยเขียนโครงการมาบ้างแล้ว จึงทำให้สามารถกำหนดแผนการดำเนินงานได้ค่อนข้างดีและเร็ว	การทำงานวิจัยควรมีผู้ร่วมวิจัยที่หลากหลาย ทั้งเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ฯ เพื่อให้ได้แนวคิดการทำงานที่หลากหลาย

ผลจากการจัดกิจกรรมการสะท้อนผลเพื่อสรุปผลการดำเนินงานของขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ ทำให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยซึ่งเป็นการช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไปได้ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในการทำงานที่ดีระหว่างผู้ร่วมวิจัยกับผู้ร่วมวิจัยและระหว่างผู้ร่วมวิจัยด้วยกันเองมากขึ้น และเกิดการเรียนรู้ว่าการอยู่ในชุมชนเดียวกันหากไม่ร่วมแสดงความคิดเห็นก็ไม่ก่อให้เกิดการพัฒนา ดังนั้นเมื่อมีการประชุมก็ควรมีการแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการต่อยอดแนวความคิดที่เพิ่มมากขึ้น

เมื่อกิจกรรมการถอดบทเรียนเสร็จสิ้น ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้นัดหมายวันและเวลาในการดำเนินการตามแผนดำเนินงาน คือการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 2 การวางแผน โดยการกำหนดร่วมกันว่าให้มีการจัดกิจกรรมที่ 1 ของขั้นตอนการวางแผนขึ้นในวันที่ 21 มิถุนายน 2559

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (planning)

ในขั้นตอนการวางแผน มีกิจกรรมและการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การดึงศักยภาพของผู้ร่วมวิจัยออกมาให้เต็มที่ มีการจัดกิจกรรมจำนวน 1 วัน คือ การร่วมคิดและวางแผนวิเคราะห์สภาพงาน ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวคิดเชิงวิชาการให้แก่ผู้ร่วมวิจัย มีการจัดกิจกรรมจำนวน 1 วัน คือ การถ่ายทอดแนวคิดในบทที่ 2 ให้ผู้ร่วมวิจัย และระยะที่ 3 การสรุปร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย มีการจัดกิจกรรมจำนวน 2 วัน โดยในวันแรก คือการจัดทำแผนปฏิบัติการ (action plan) และการกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการสังเกตผล วันที่สอง คือ การสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรม โดยทั้ง 3 ระยะ มีการดำเนินการในเดือน มิถุนายน 2559 การดำเนินงานขั้นตอนการวางแผน สรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.4 การดำเนินงานขั้นตอนการวางแผน(Planning)

วัน/เดือน/ปี	ชื่อระยะ	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	สภาพที่คาดหวัง	หลักการที่ยึดถือ
21 มิ.ย. 59 ศพด.ต. หนองแขวง	ระยะที่ 1 การ ดึงศักยภาพ ของผู้ร่วมวิจัย ออกมาให้ เต็มที่	การร่วมคิดและ วางแผน	วิเคราะห์และกำหนด ประเด็นสภาพของ งาน	ผู้ร่วมวิจัยมีข้อมูล “สภาพที่ เคยเป็นมา” “สภาพปัจจุบัน” “สภาพปัญหา” “สภาพที่ คาดหวังจากการแก้ปัญหา” “ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อ การแก้ปัญหา” และ “การ เลือกทางเลือกเพื่อการ แก้ปัญหา”	“ดึงศักยภาพจากภายในหรือให้มีการระเบิดจาก ภายใน (inside-out) ก่อน...” “ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจาก ภายในชุมชนเอง” และ“แนวคิดใหม่ในการพัฒนา นั้น เชื่อว่าในวัฒนธรรมชุมชนนั้น ไม่ว่างเปล่า ใน นั้นบรรจุด้วยพลังความสามารถ พลังภูมิปัญญา และพลังสร้างสรรค์ที่จะแก้ปัญหาชุมชน” และ “...ให้โอกาสแก่ชุมชนที่จะเสนอแนวทางการ แก้ปัญหานั้นด้วยตนเองอย่างเต็มที่ ...”
23 มิ.ย. 59 ศพด.ต. หนองแขวง	ระยะที่ 2 การ พัฒนาแนวคิด เชิงวิชาการ ให้แก่ผู้ร่วม วิจัย	การถ่ายทอด แนวคิดในบทที่ 2 ให้ผู้ร่วมวิจัย	1) เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัย ได้รับรู้และเข้าใจถึง แนวทางการแก้ปัญหา ในเชิงทฤษฎี 2) เพื่อช่วยให้ผู้ร่วม วิจัยตัดสินใจและมอง ภาพได้ชัดเจนขึ้น	ผู้ร่วมวิจัยมีความเข้าใจ แนวทางในการแก้ปัญหาและ สามารถที่จะตัดสินใจหา วิธีการแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูล ที่มีอยู่ได้	ทฤษฎี “..ช่วยชี้นำการตัดสินใจ ช่วยให้เห็นภาพ องค์การได้ชัดเจนขึ้น ช่วยให้เห็นถึง สภาพแวดล้อมขององค์การ ช่วยเป็นแหล่งของ ความคิดใหม่ ช่วยกำหนดกรอบของปรากฏการณ์ที่ มีความสัมพันธ์กัน ช่วยจำแนกแยกแยะ ปรากฏการณ์ ช่วยสร้างสิ่งใหม่ๆ ช่วยทำนาย ปรากฏการณ์”

ตารางที่ 4.4 การดำเนินงานขั้นตอนการวางแผน(Planning)(ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	ชื่อระยะ	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	สภาพที่คาดหวัง	หลักการที่ยึดถือ
26 มิ.ย. 59 ศพด.ต. หนองแขวง	ระยะที่ 3 การ สรุปร่วมกัน ระหว่างผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัย	1)การจัดทำ แผนปฏิบัติการ (action plan) และการกำหนด เทคนิคและ เครื่องมือการ วิจัย	1) แบ่งกลุ่มการ ทำงานและจัดทำ แผนปฏิบัติการที่จะ ใช้เป็นแนวทางใน การพัฒนางาน 2) จัดทำเครื่องมือที่ ใช้ในการวิจัย	มีการแบ่งกลุ่มการทำงาน พร้อมทั้งมีแผนปฏิบัติการที่ ชัดเจน และมีการกำหนด เครื่องมือสำหรับงานวิจัยครั้ง นี้	แนวคิดที่ว่า “...ให้โอกาสแก่ชุมชนที่จะเสนอ แนวทางการแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างเต็มที่ จากนั้นนักพัฒนาก็เสนอเทคโนโลยีอื่นๆ ที่อยู่ นอกเหนือประสบการณ์ ความรับรู้ของชุมชนเข้า สู่วงสนทนาด้วย ในระยะแรกๆ ให้เสนอแบบง่าย ๆ แต่จะไม่สรุปว่าแบบนั้นแบบนี้เท่านั้นที่จะช่วย แก้ปัญหาให้ชุมชน จะปล่อยให้ชุมชนคิด เปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ ด้วยตนเอง และยังไม่ กล่าวพาดพิงถึงเทคโนโลยีอื่นๆ ให้มากกว่านั้น จนกว่าจะมีการถามไถ่เพิ่มเติม ซึ่งนักพัฒนา จะต้องคอยให้ข้อมูลอยู่เป็นระยะๆ เมื่อเสนอ ข้อมูลเปรียบเทียบให้อย่างเต็มที่แล้ว ก็ปล่อยให้ ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเทคโนโลยีที่เห็นว่า เหมาะสมกับตนเองมากที่สุดมาชุดหนึ่ง...”
30 มิ.ย.59 ศพด.ต. หนองแขวง		2)การสะท้อน ผลการดำเนิน กิจกรรม	1) ถอดบทเรียนที่ได้ จากการปฏิบัติ กิจกรรมร่วมกัน	มีการร่วมกันทำกิจกรรมถอด บทเรียนจากการดำเนินงาน	

ระยะที่ 1 การดึงศักยภาพของผู้ร่วมวิจัยออกมาให้เต็มที่ มีการดำเนินงาน 1 กิจกรรม คือ การร่วมคิดและวางแผน โดยจัดประชุมขึ้นในวันที่ 21 มิถุนายน 2559 เวลา 9.00 น. ณ ห้องประชุม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สภาพงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง โดยในวันแรกเป็นผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ต้องการพัฒนาหรือต้องการเปลี่ยนแปลงเพื่อระบุ “สภาพที่เคยเป็นมา” “สภาพในปัจจุบัน” “สภาพปัญหาที่สำคัญ” “สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” “ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา” “การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา” ซึ่งกิจกรรมนี้ยึดแนวคิดและหลักการ “ดึงศักยภาพจากภายในหรือให้มีการระเบิดจากภายใน (inside-out) ก่อน แล้วเสริมด้วยศักยภาพจากภายนอก (outside-in)” และตามหลักการที่ว่า “ตระหนักในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายในชุมชนเอง” และตามความเชื่อที่ว่า “แนวคิดใหม่ในการพัฒนานั้น เชื่อว่าในวัฒนธรรมชุมชนนั้น ไม่ว่างเปล่า ในนั้นบรรจุด้วยพลังความสามารถ พลังภูมิปัญญา และพลังสร้างสรรค์ที่จะแก้ปัญหาชุมชน” และ “...ให้โอกาสแก่ชุมชนที่จะเสนอแนวทางการแก้ปัญหานั้นด้วยตนเองอย่างเต็มที่...”

โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้ร่วมวิจัยแสดงความคิดเห็น ทศนะของแต่ละคน ซึ่งสับสนจนจับไม่ได้ศัพท์เพราะผู้ร่วมวิจัยเองก็ไม่รู้จะเริ่มค้นอย่างไร จนผ่านไประยะหนึ่ง มีผู้ร่วมวิจัยท่านหนึ่งได้ ยืนขึ้นแล้วกล่าวว่า

“ถ้าดูตามเอกสารเขาว่าให้วิเคราะห์งานหา “สภาพที่เคยเป็นมา” “สภาพในปัจจุบัน” “สภาพปัญหาที่สำคัญ” “สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” “ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา” “การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา” เรายึดหัวข้อตามนี้แล้วค่อยไล่ๆ ไป ดีไหมครับ”

(ธนัช โคตะนันท์, 21 มิถุนายน 2559)

“ถ้าว่าจั่งขึ้น เฮาจะต้องเริ่มตั้งแต่ประวัติศูนย์เด็กแล้ว จั่งลิเข้าหัวข้อแรกที่ว่า “สภาพที่เคยเป็นมา”

(ถ้าอย่างนั้นก็ต้องเริ่มตั้งแต่ประวัติศูนย์เด็กถึงจะเข้าหัวข้อแรก “สภาพที่เคยเป็นมา”)

(ลัดดาวรรณ โพพุม, 21 มิถุนายน 2559)

เมื่อหาข้อสรุปได้แล้วทุกคนต่างก็พูดคุยกัน โดยประวัติการก่อตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้นได้ให้ นางยุริ วุฒพันธ์ เป็นคนอธิบายเพราะเป็นครูผู้ดูแลเด็ก ที่อยู่มาตั้งแต่สมัยเริ่มแรกก่อตั้งศูนย์ใหม่ๆ เป็นผู้ให้ข้อมูล โดยมีนายคำพันธ์ โพพุม ได้ร่วมให้ข้อมูลด้วยเพราะเป็นประธานกรรมการบริหารสภาตำบลหนองแวง(องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ในปัจจุบัน) และอยู่ใน

สมัยที่มีการเริ่มมีการเปิดเรียนใหม่ๆ หลังจากนั้นก็มีความเห็นเพิ่มเติมของผู้ร่วมวิจัยว่า ควรเพิ่มประวัติของหมู่บ้านหนองแขว และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว ด้วยเพราะเกี่ยวข้องกับความเป็นมาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งต่างเห็นชอบ โดยผู้ร่วมวิจัยที่เป็นคนบ้านหนองแขว ต่างให้ข้อมูล ส่วนข้อมูลประวัติองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว ได้ให้อดีตประธานกรรมการบริหารสภาตำบลหนองแขว สมัยก่อตั้งแรกๆ คือนายคำพันธ์ โฟฟุม เป็นผู้ให้ข้อมูล โดยได้มอบหมายให้นางพวงเพชร พันธุ์ชมพู และนางนิตยา หารันดา เป็นคนจกรายละเอียด (ซึ่งใช้วิธีการบันทึกเสียงโดยโทรศัพท์มือถือ) ซึ่งผู้วิจัยเองได้แจกเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับประวัติหมู่บ้านหนองแขว ประวัติองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว และประวัติศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวในส่วนที่มีข้อมูลอยู่ที่กองการศึกษา ซึ่งจากการวิเคราะห์และช่วยกันสรุปได้ข้อมูลดังนี้

ประวัติหมู่บ้านหนองแขว

บ้านหนองแขว เดิมขึ้นอยู่กับตำบลบ้านโด้ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นปรางค์ ไม่มีผู้ใดครอบครองหรืออาศัยอยู่เป็นที่สาธารณะประโยชน์ของตำบลบ้านโด้ เป็นเพียงเส้นทางหนึ่งที่ใช้ในการคมนาคม และพักแรมในระหว่างการเดินทางไปติดต่อค้าขายสินค้าของพ่อค้าระหว่างหัวเมืองต่างๆ และหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2423 คุณดาชัยกุมาร คุณยายอ้าว เพชรธาสัย พร้อมด้วยลูกหลานได้อพยพมาจากบ้านคอนบม ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นผู้มาบุกเบิกสร้างหมู่บ้านขึ้นที่เนินศาลาวัด (เหล่าผู้ใหญ่แก้วปัจจุบันเป็นที่ตั้งประปาหมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว) ที่แห่งนี้เดิมเป็นสถานที่ที่ศักดิ์สิทธิ์มากและมีพระท่านท่านหนึ่งร่วมบุกเบิกสร้างหมู่บ้าน โดยตั้งชื่อว่า บ้านหนองแขว ตามลักษณะภูมิประเทศของหมู่บ้านที่มีหนองน้ำเก่าแก่และมีความสำคัญหนองหนึ่ง และมีต้นแขวขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น โดยผู้นำหมู่บ้านคนแรก คือนายชัยกุมาร เพชรธาสัย เป็นผู้นำประมาณ พ.ศ. 2428 คนที่สอง คือนายมีเดช เป็นผู้นำคนต่อมาได้ตกช้างตายขณะกำลังไปวัดระดับความลึกของหนองแขว จากนั้นก็มีการพัฒนาและมีลูกมีหลานเพิ่มมากขึ้นตามลำดับและขยายออกเป็นหมู่บ้านต่างๆ ในกาลต่อมาตระกูลของคุณดาขุนศรี(ตาแสง) คุณยายหนา(เหงา) พรหมเจริญ ก็ได้อพยพจากบ้านโพธิ์ชุมดินหมู่ที่ 5 ตำบลพระบุ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มาสร้างวัดสว่างแขวอีขึ้น ร่วมกับตระกูลเพชรธาสัย พร้อมด้วยลูกหลานทั้งสองตระกูล อยู่ที่เนินศาลา (เหล่าผู้ใหญ่แก้ว) พร้อมได้ตั้งโรงเรียนขึ้นที่วัดสว่างหนองแขวอี โดยเปิดทำการสอนระดับเตรียมชั้นประถม 2 ปี แล้วท่านหลวงปู่ปลัดหล้า พรหมโชโต และพ่อพระครูจารย์ พัน ศิราษฏร์วิเศษ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะหมวดปกครองสงฆ์(ในขณะนั้น) ก็ทำการย้ายวัดมาสร้างที่อยู่ในปัจจุบัน พร้อมทำการก่อสร้างโบสถ์ด้วยอิฐอมอน โดยมีพระครูจารย์พันเป็นหัวหน้ากลุ่มก่อสร้าง ในขณะนั้นพระที่บวชอยู่ได้ร่วมก่อสร้าง ได้แก่ พระหนูเทศ ภักดีปัญญา พระหนูคำ

พระหวด พระสี พระชาติ จนสำเร็จสามารถประกอบศาสนกิจของสงฆ์ได้ ในปี 2528 คุณยายหล้า เหลือง คุณพ่อจารย์เพียว ศิลปะชัยวงศ์ พร้อมด้วยคณาญาติลูกหลาน และชาวบ้านผู้มีจิตเป็นกุศล ทำการปรับปรุงสร้างศาลาการเปรียญและอุโบสถหลังใหม่ขึ้น ในสมัยพระครูสารกิจจาทร เป็นเจ้าอาวาสวัดสว่างวงษ์ ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของตำบลหนองแขวงประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพหลัก รองลงมา คือรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมเนื่องจากสภาพแวดล้อมอำนวยพื้นที่อยู่ห่างจากจังหวัดขอนแก่นประมาณ 20 กิโลเมตร การคมนาคมเข้าสู่จังหวัดขอนแก่นสะดวก ฝัวจราจรสภาพเป็นถนนลาดยาง ทำให้สะดวกต่อการเดินทางไปกลับ

ประวัติองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขวง

ตำบลหนองแขวง ได้รับการจัดตั้งตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และเมื่อ พ.ศ.2521 โดยแยกจากตำบลบ้านโต้น ได้รับการจัดตั้งเป็นสภาตำบลหนองแขวง มีประธานกรรมการบริหารสภาตำบลหนองแขวง คนแรกคือ นายทองขัน โปรงจิตร สมัยต่อมาคือนายคำพันธ์ โฟฟุม และได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตามประกาศกระทรวงมหาดไทยและประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 003 ตอนพิเศษ 52 ง. ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2539 มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 มีพื้นที่เป็นที่ราบสลับกับทุ่งนา กว้างใหญ่ ดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การเกษตร มีพื้นที่ 3,000 ไร่ หรือ 48.00 ตร.กม. ทิศเหนือ ติดกับ ต.บ้านหว้า และ ตำบลคอนช้าง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทิศใต้ ติดกับ ตำบลบ้านโต้น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลพระยืน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น รายได้ไม่รวมเงินอุดหนุน 21 ล้านบาท นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขวงคนปัจจุบัน(2559) คือ นายนิพนธ์ โลหะรัตนกร ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขวง คือ นายบัวลา วัริक्षा

เมื่อจบที่ประวัติองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขวง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้รับประทานอาหารร่วมกันโดยแต่ละคนได้ตกลงกันก่อนหน้าแล้วว่าห่อข้าวมากินร่วมกัน จะได้ไม่รบกวนงบประมาณผู้วิจัยมากนัก ผู้วิจัยจึงจัดหาวัสดุ อุปกรณ์สำหรับทำส้มตำมาให้โดยผู้ร่วมวิจัยอาสาตำให้กันกิน สร้างความครื้นเครงและสนุกสนานเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งระหว่างรับประทานอาหารก็มีเสียงพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้ว่า

“เกิดมาจนปานนี้ ก็เพิ่งจะรู้ประวัติบ้านตัวเองนี่ละ อยากให้ทำหลายๆเล่มเอาไปไว้ศาลากลางบ้าน ไว้ให้ลูกหลานได้อ่าน”

(ประยงค์ กระแสเทพ, 21 มิถุนายน 2559)

“กะขอทิ้งเล่ม เอาไปให้ผู้้นำเอาทำเพิ่มหลายๆ เล่มเอาไปไว้ศาลากลางบ้านไหน ไว้วัดไหน ถ้าลืมหืมว่า ให้ผู้นำเอาจัดประชุมกันคือคุณค่ายพาเอาเสียดสืบประวัติอย่างอื่นนำ ปะหวัดวัดหนองแขว ปะหวัดคอนปู้ตา ประวัติบุญปะเพณี... ลูกหลานในอนาคตจะได้รู้ความเป็นมาละกะเห็นความสำคัญสืบทอดต่อไป”

(ก็ขอทิ้งเล่ม เอาไปให้ผู้ นำเอาทำเพิ่มหลายๆ เล่ม เอาไปไว้ศาลากลางบ้าน ไว้วัด ถ้าจะดี ให้ผู้ นำจัดประชุมคือคุณค่ายพาทำสืบประวัติอย่างอื่นด้วย ประวัติวัดหนองแขว ประวัติคอนปู้ตา ประวัติบุญปะเพณี...ลูกหลานในอนาคตจะได้รู้ความเป็นมาและเห็นความสำคัญสืบทอดไป)

(ทองฮู้ คนบุญ, 21 มิถุนายน 2559)

จากการสนทนาทำให้รับรู้ได้ว่าผู้ร่วมวิจัยเริ่มให้ความสนใจในชุมชนของตนเองมากขึ้น มองไปสู่สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและคิดเพื่อลูกหลานด้วย และค่อยๆ ซึมซับทักษะและกระบวนการวิจัยเข้าไปในตัวเองจะเห็นได้จากที่อยากให้มีการจัดประชุมเพื่อหาข้อมูลชุมชนที่ต้องการนั่นเอง เมื่อการรับประทานอาหารสิ้นสุดลง ก็พากันมากล่าวถึงประวัติศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขว โดยผู้ร่วมวิจัยได้เชิญให้ครูผู้ดูแลเด็ก คือนางยุริ วุฒพันธ์ ได้เล่าถึงสภาพการดำเนินงานในอดีต สภาพงานปัจจุบัน และปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพราะเป็นผู้ที่อยู่กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาตั้งแต่สมัยบุกเบิก และให้นางจันทร์นภาเพ็ญ ทินราช ผู้อำนวยการกองการศึกษา รักษาการในตำแหน่ง หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้กล่าวถึงสภาพงานปัจจุบัน ผลการประเมินและปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ผู้ร่วมวิจัยได้ทราบ โดยให้นางนิตยา หารันดาและนางสาวพวงเพชร พันธุ์ชมพู เป็นผู้จัดประเด็นสำคัญๆ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

ประวัติศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขว

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขว จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2538 สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน โดยได้มีการประชาสัมพันธ์ให้หมู่บ้านต่างๆ ทราบว่ามีการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็ก และมีชื่อในขณะนั้นว่า “ศูนย์เด็กเล็กบ้านหนองแขว” มีผู้ปกครองที่สนใจส่งลูกหลานเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก ทำให้มีนักเรียนในปีแรกมากถึง 103 คน มีผู้ดูแลเด็ก 3 คน คือนางยุริ วุฒพันธ์ นางนิตยา หารันดา และนางชัญญานุช ผิวรวม มีการแต่งตั้งประธานศูนย์เด็กเล็กคนแรก คือ นายสมัย หินวิเศษ โดยศูนย์เด็กเล็กบ้านหนองแขวจะมีนักพัฒนากร สังกัดงานพัฒนาชุมชนอำเภอพระยืนคอยดูแลและให้คำแนะนำในการจัดการศึกษา ร่วมกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมโดยเจ้าอาวาสของวัดสว่างแขวฮี สำหรับการก่อตั้งศูนย์เด็กเล็กในปี พ.ศ. 2538 ทำการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็กโดยใช้พื้นที่และศาลาวัดสว่างแขวฮีเป็นศูนย์เด็กเล็กชั่วคราวในการจัดการเรียนการสอน โดยได้รับความ

อนุเคราะห์และการสนับสนุนจากพระครูสารกิจจาทร เจ้าอาวาสวัดสว่างแจ้งฮี เขตพื้นที่การให้บริการการศึกษา มี 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองแวง หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 7, บ้านโนนตุน หมู่ที่ 4 และบ้านหนองจิก หมู่ที่ 5

พ.ศ. 2539 กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ประสานโครงการก่อสร้างอาคารศูนย์เด็กเล็กกับสภาตำบลหนองแวง โดยใช้งบประมาณของสภาตำบลหนองแวงและทำการก่อสร้างอาคารใหม่ในพื้นที่ของสภาตำบลหนองแวง(ปัจจุบันเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง) โดยใช้งบประมาณของสภาตำบลหนองแวงทำการก่อสร้างเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2539 แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2539 ใช้เวลาก่อสร้างประมาณ 6 เดือน เป็นอาคาร 2 หลัง แยกออกจากกัน อาคารแรกเป็นอาคารโล่งกว้าง 8 เมตร ยาว 16 เมตร สำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน อาคารอีกหลัง กว้างขนาด 3 เมตร ยาว 16 เมตร แบ่งเป็น 4 ห้อง ห้องแรกเป็นห้องเก็บของ ห้องที่ 2 เป็นห้องอาบน้ำ ห้องที่ 3 เป็นห้องส้วมซึ่งแยกเป็นห้องย่อยอีกมีจำนวน 4 ห้อง โถส้วมเป็นแบบคอกำนและเป็นแบบของผู้ใหญ่ ห้องที่ 4 เป็นห้องครัว ใช้งบประมาณก่อสร้างทั้งสิ้น 570,753 บาท แต่ยังสังกัดกรมการพัฒนาชุมชนอยู่

1 ตุลาคม พ.ศ. 2540 กรมการพัฒนาชุมชนได้ถ่ายโอนศูนย์เด็กเล็กบ้านหนองแวง ให้มาอยู่ในสังกัดของสภาตำบลหนองแวง โดยถ่ายโอนทั้งทรัพย์สินคือ อาคารเรียน บุคลากรพร้อมค่าตอบแทนของบุคลากร ให้กับสภาตำบลหนองแวงดูแลและบริหารจัดการ

พ.ศ. 2542 สภาตำบลหนองแวง ได้ตั้งงบประมาณในการปรับปรุงศูนย์เด็กเล็กโดยทำหลังคาโครงเหล็กมุงกระเบื้องเชื่อมตรงกลางระหว่างอาคารทั้ง 2 หลัง พร้อมเทพื้นคอนกรีตเสริมเหล็ก ขนาดกว้าง 6 เมตร ยาว 16 เมตร เพื่อใช้เป็นโรงอาหารและที่เล่นในร่มสำหรับเด็ก แต่ในปีนี้อาจมีนักเรียนเริ่มลดลงอย่างมาก ซึ่งจะเหลือนักเรียนอยู่ประมาณ 40-50 คน ก็เนื่องจากว่าตำบลหนองแวงมีการสร้างถนนลาดยางเข้าสู่ตัวเมืองและมีรถโดยสารรับจ้างมาให้บริการรับส่งคนเข้าสู่เมืองขอนแก่น ทำให้ผู้ปกครองส่งลูกหลานเข้าไปเรียนในเมืองกันมากขึ้นและอีกส่วนหนึ่งเนื่องจากเริ่มมีการคุมกำเนิดและจำกัดการมีลูกของคนในชุมชนมากขึ้นทำให้จำนวนเด็กลดลง

พ.ศ. 2544 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ซึ่งได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลหนองแวง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง แล้ว

พ.ศ. 2547 นางชัยณัฐ ฝิรรมได้ลาออก ทำให้มีผู้ดูแลเด็กจำนวน 2 คน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง จึงจ้างพนักงานจ้างในตำแหน่ง แม่บ้าน จำนวน 1 คนให้มีหน้าที่ทำความสะอาด และช่วยดูแลเด็ก คือนางพวงเพชร สิทธิไกรพงษ์ แต่ก็ได้ลาออกเมื่อสิ้นปี

พ.ศ. 2548 มีการบรรจุข้าราชการ สังกัดส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตำแหน่งนักวิชาการศึกษา คือนางสาวจันทร์นภาเพ็ญ ปลื้มใจ เข้ามาทำหน้าที่ในการดูแล กำกับ และบริหารจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

พ.ศ. 2549 มีการเปลี่ยนชื่อจาก “ศูนย์เด็กเล็กบ้านหนองแวง” มาเป็น “ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง” ภายใต้การดูแลของส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง และมีการประกาศรับพนักงาน ในตำแหน่ง ผู้ดูแลเด็ก เพิ่มจำนวน 1 คน ซึ่งผู้สอบได้คือ นางพวงเพชร ลิทธิไกรพงษ์ (ปัจจุบันเป็น นางสาวพวงเพชร พันธุ์ชมพู)

พ.ศ. 2550 มีการปรับปรุงอาคารเรียน โดยการบูรณะเบื้องห้องเรียน และกั้นห้องเรียน แบ่งออกเป็น 2 ห้องเรียน สำหรับนักเรียนอายุ 3 ขวบ และนักเรียนอายุ 4 ขวบ ห้องเรียนมีการติดตั้ง มุ้งลวดและเหล็กคัดของประตูและหน้าต่าง ปรับปรุงห้องเก็บของโดยการบูรณะเบื้องและใส่ เหล็กคัดหน้าต่าง และในปีนี่ยังได้รับงบประมาณจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจำนวน 400,000 บาท เพื่อจัดซื้อเครื่องเล่นสนาม จึงมีการซื้อเครื่องเล่นสนามเดิมที่เป็นเหล็กทั้งหมดทิ้ง และจัดซื้อเครื่องเล่นสนามที่ทำจากไฟเบอร์กลาส ซึ่งมีความปลอดภัยสำหรับผู้เล่นมากยิ่งขึ้น อีกทั้งมี ลีสน์สวยงาม และมีรูปร่างดึงดูดผู้เรียน โดยประกอบด้วย อุโมงค์หมี อุโมงค์ยีราฟ สไลเดอร์แมว บ้านคุณหนูจำลอง บ้านเรือ โยกเยกปลาพา และมีการยกเลิกการเก็บค่าเล่าเรียนจากผู้ปกครองซึ่ง เคยเก็บเดือนละ 50 บาท สำหรับจัดซื้อแป้ง สบู่ ยาสีฟัน น้ำยาถูพื้น น้ำยาล้างห้องน้ำและอื่นๆ เป็น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงจัดซื้อให้ทั้งหมด รวมถึง อาหารกลางวัน อาหารเสริม(นม) วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน นักเรียนเรียนฟรี

พ.ศ. 2551 ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2551 ยังมีการสำรวจความต้องการส่งบุตรหลานเข้า เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน 4 หมู่บ้านของตำบลหนองแวง คือบ้านหนองหญ้าขาวนวก หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 6 บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 8 ซึ่งมีผู้ที่แสดงความประสงค์มากถึง 43 คน นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ยังเข้าประกวดโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเด่น สังกัด องค์การบริหารส่วนตำบล ขนาดกลาง และได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 ได้เงินรางวัล จำนวน 150,000 บาท ซึ่งเป็นเงินที่ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา โดยเฉพาะ ซึ่งก็นำมาใช้ในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน ครุภัณฑ์โต๊ะ เก้าอี้ ชั้นเก็บสื่อ สิ่งของ ซึ่งทำให้ห้องเรียนดูเป็นสัดส่วนและสวยงามขึ้น และยังแบ่งจัดซื้อชุดสำหรับการแสดงไว้ จำนวน 4 รายการๆละ 10 ตัว และจ้างเหมาทำเวทีเหล็ก จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย พื้นเวทีขนาดกว้าง 2.40 เมตร ยาว 7.20 เมตร ความสูงของขาเวที 0.80 เมตร พร้อมแผ่นไม้อัด ตาข่ายหลังเวทีสำหรับติดป้าย ข้อความ ขนาดความสูง 1.50 เมตร ยาว 7.20 เมตร ซึ่งสามารถแยกเป็นชิ้นประกอบหรือเก็บได้ ทำ ให้การจัดกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง มีความน่าสนใจและสร้างความ

ประทับใจได้มากขึ้น เพราะสามารถจัดการแสดงกลางแจ้งและเด็กๆ มีเวทีที่ใช้แสดงความสามารถ ได้อย่างเหมาะสม และยังให้บริการหน่วยงานอื่นๆ ยืมไปใช้งานได้อีกด้วย

พ.ศ. 2552 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว ตั้งงบประมาณสำหรับจ้างเหมา บริการรถรับส่งนักเรียนใน 4 หมู่บ้านที่ทำการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2551 อาคารเอนกประสงค์และต่อเติมเรื่อยมา จนได้อาคาร 2 หลังเชื่อมกัน เป็นอาคารเรียน 1 หลัง อาคารเอนกประสงค์ 1 หลัง เปิดสอนระดับเตรียมอนุบาล 3 ขวบ และเตรียมอนุบาล 4 ขวบ และขยายเขตพื้นที่บริการการศึกษาจนครบ 8 หมู่บ้านในตำบลหนองแขว ได้แก่ บ้านหนองแขว หมู่ 1 และ หมู่ 7, บ้านหนองโพธิ์ หมู่ 2 และหมู่ 8 , บ้านหนองหญ้าขาวนวก หมู่ 3และหมู่ 6 , บ้านโนนดุน หมู่ 4 และบ้านหนองจิกหมู่ 5 และยังให้บริการรับนักเรียนจากบ้านนิคม ตำบลคอนช้าง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ใกล้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขว มากกว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคอนช้าง ทำให้มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 92 คน และมีการรับสมัครพนักงานจ้าง ตำแหน่ง ผู้ดูแลเด็กเพิ่มขึ้น อีกจำนวน 1 คน คือ นางอรรณพ ชุ่มด้วง ทำให้มีผู้ดูแลเด็กทั้งสิ้น จำนวน 4 คน

พ.ศ. 2553 ในเดือนกุมภาพันธ์ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว มีนโยบายในการเบิกหักผลัดโอนงบประมาณในการบริหารจัดการบางส่วน ได้แก่ อาหารกลางวัน ค่าจ้างรถรับส่งนักเรียน ค่าจัดกิจกรรมโครงการ ให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการบริหารจัดการงบประมาณด้วยตนเอง ซึ่งมีการแต่งตั้งปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว คือ นางสาวศรียา แผลงศาสตร์ เป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นางสาวสมจิต ภูพลอย หัวหน้าส่วนการคลัง เป็นเจ้าหน้าที่การเงินศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นางจันทร์นภาเพ็ญ ทินราช หัวหน้าส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นเจ้าหน้าที่พัสดุศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

พ.ศ. 2554 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นให้อัตราและการบรรจุแต่งตั้งข้าราชการ ตำแหน่งครูผู้ดูแลเด็ก แก่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว จำนวน 1 อัตรา ซึ่งผู้สอบได้และบรรจุเป็นข้าราชการครู สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว คนแรก คือ นางนิตยา หารันดา และมีการแต่งตั้งข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใหม่ โดยให้รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขวคือ นางฉัฐชา บุญเมือง เป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, นางสาวสมจิต ภูพลอย หัวหน้าส่วนการคลัง เป็น เจ้าหน้าที่การเงินศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, นางจันทร์นภาเพ็ญ ทินราช หัวหน้าส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็น เจ้าหน้าที่พัสดุศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

พ.ศ. 2555 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว มีการปรับปรุงห้องอาบน้ำโดยทำเป็นรางน้ำพร้อมเพิ่มจำนวนก๊อกน้ำอีกจำนวน 20 ก๊อกสำหรับให้นักเรียนเปิดประพิน ปรุงพื้นห้องน้ำพร้อมเปลี่ยนโถส้วมจากที่นั่งแบบค่อห่านเป็นชักโครกขนาดสำหรับเด็ก จำนวน 3 ห้อง อีก

1 ห้องคงสภาพเดิมสำหรับครูใช้ พร้อมปรับปรุงหลังคาโดยยกให้สูงขึ้นและปรับปรุงรางน้ำ เนื่องจากฤดูฝนหลังคาเดิมน้ำจะรั่วลงมาสู่พื้น พร้อมทั้งปูพื้นกระเบื้องโรงอาหาร ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่าอยู่มากยิ่งขึ้น คุณสะอาดสะอาด รียบร้อย สวยงาม กว้าง โล่งมากขึ้น ยังคงเหลือเพียงห้องครัวเท่านั้นที่ยังไม่ได้ปูกระเบื้อง ปีนี้มีการซื้อเครื่องเล่นสนามเพิ่มขึ้น คือ สไลเดอร์แมว สไลเดอร์ช้างน้อย และมีการปรับปรุงสนามเด็กเล่น โดยทำรั้วรอบสนามเด็กเล่นเพื่อป้องกันรถที่จะเข้ามาจอดไม่ให้จอดล้ำเข้ามาในบริเวณสนามเด็กเล่น และเป็นการจำกัดอาณาเขตการเล่นของเด็กทำให้ครูสามารถดูแลเด็กได้ง่ายขึ้น และมีการแต่งตั้งข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใหม่ โดยให้รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงคือ นางณัฐชา บุญเมือง เป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, นางจันทร์นภาเพ็ญ ทินราช หัวหน้าส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็น เจ้าหน้าที่การเงินศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, นางนิตยา หารินดา ครูผู้ดูแลเด็ก เป็น เจ้าหน้าที่พัสดุศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

พ.ศ. 2556 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง จัดซื้อฟูกนอน หมอน ผ้าห่มให้ใหม่จำนวน 80 ชุด รวมทั้งจัดซื้อโทรทัศน์และเครื่องเล่นซีดีให้ครบทั้งสองห้องเรียน จัดซื้อเครื่องซักผ้าจำนวน 1 เครื่อง เพื่อซักผ้าปูที่นอน เสื้อผ้า ซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ จำนวน 1 เครื่อง ซื้อเครื่องปริ้นเตอร์ จำนวน 1 เครื่อง สำหรับครูใช้ในการพิมพ์แผน เตรียมสื่อการเรียนการสอน และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ให้อัตรารัฐครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 1 อัตรา ผู้ที่สอบได้และบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการครู คนที่สอง คือ นางยุริ วุฒพันธ์

พ.ศ. 2557 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กำหนดอัตรารัฐครูผู้ดูแลเด็กให้อีก จำนวน 1 อัตรา ผู้สอบได้คือ นางพิมพ์รดา ขุ่มด้วง(เดิมเป็นนางอรพรรณ ขุ่มด้วง และปัจจุบันเป็น นางสาวพิมพ์รดา มูลไชยสง) ทำให้มีข้าราชการครู ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ทั้งสิ้น 3 คน และพนักงานจ้าง อีก 1 คน และมีการแต่งตั้งข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใหม่ โดยให้ นางจันทร์นภาเพ็ญ ทินราช หัวหน้าส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, นางยุริ วุฒพันธ์ เป็น เจ้าหน้าที่การเงินศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, นางนิตยา หารินดา ครูผู้ดูแลเด็ก เป็น เจ้าหน้าที่พัสดุศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในปีนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ได้เข้าประกวดโครงการศูนย์เด็กเล็กคุณภาพ ซึ่งได้รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ระดับจังหวัดขอนแก่น อีกด้วย และยังเป็นสถานที่ศึกษาดูงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งภายในอำเภอพระยืนและต่างอำเภอเกี่ยวกับการบริหารจัดการงบประมาณทางการศึกษาและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ซึ่งสร้างชื่อเสียงให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงเป็นอย่างมาก

พ.ศ. 2558 จัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ให้อีกจำนวน 1 เครื่อง พร้อมเครื่องปริ้นเตอร์ โดยในปีนี้มี การตรวจประเมินภายนอก โดยสำนักงานประเมินและรับรองมาตรฐานการศึกษา(สมศ.) ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศจะต้องได้รับการประเมินในรอบนี้(พ.ศ. 2554-2558) ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ได้รับการตรวจประเมินเมื่อวันที่ 28-29 กุมภาพันธ์ และ 3 มีนาคม 2558 ซึ่งผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีบางมาตรฐานที่ผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ และต้องมีการปรับปรุง

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง สังกัดกองการศึกษา(ยกฐานะจากส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น มีข้าราชการครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 3 คน คือ นางนิศยา หารินดา, นางยุริ วุฒพันธ์, นางสาวพิมพ์รดา มูลไชย และพนักงานจ้างภารกิจ ตำแหน่ง ผู้ดูแลเด็ก จำนวน 1 คน คือ นางสาวพวงเพชร พันธุ์ชมพู มีนักเรียนทั้งสิ้น จำนวน 75 คน

สภาพที่เคยเป็นมา

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ในช่วงก่อตั้งใหม่นั้น อยู่ในความดูแลของพัฒนาชุมชนอำเภอพระยืน รับนักเรียนอายุ 3-4 ปี เข้าเตรียมความพร้อม มีผู้ปกครองหมู่บ้านใกล้เคียงกับศูนย์เด็กเล็กเท่านั้นที่ส่งลูกหลานเข้าเรียน ซึ่งในช่วงแรกๆ ก็เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระผู้ปกครองที่มีอาชีพเกษตรกร ทำนา ทำไร่ ต้องออกจากบ้านแต่เช้าไปนา ไปไร่ จึงนำบุตรหลานมาฝากเลี้ยง ซึ่งในช่วงแรกๆนี้ศูนย์เด็กเล็กมีการดำเนินงานในด้านต่างๆ ในปี พ.ศ. 2538 – 2539 (ช่วงก่อตั้งศูนย์เด็กเล็ก) ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ แรกๆที่เป็นศูนย์เด็กเล็กการบริหารจัดการอยู่ภายใต้หน้าที่ของพัฒนาชุมชนอำเภอพระยืน ในการดูแลเรื่องงบประมาณต่างๆ ทั้งซื้อวัสดุการศึกษา ค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็ก การจัดสรรอัตราผู้ดูแลเด็ก ศูนย์เด็กเล็กเองก็มีการขอรับบริจาคจากผู้ปกครองเดือนละ 50 บาทเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อแปรงสีฟัน แป้ง สบู่ น้ำยาทำความสะอาดต่างๆ ซึ่งค่อนข้างลำบากการจัดกิจกรรมต่างๆ ก็ไม่ค่อยมีมากนัก เพราะพัฒนาชุมชนดูแลหลายศูนย์ฯ ในเขตอำเภอพระยืน และที่สำคัญศูนย์เด็กเล็กเองยังอาศัยศาลาวัดหนองแวงเป็นสถานที่รับเลี้ยงเด็กมากกว่าเป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน เนื่องจากว่าในระยะแรกๆนี้รับผู้ดูแลเด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในระยะต่อๆมาค่อยพัฒนามาเป็นวุฒิมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนคนที่จบชั้นประถมศึกษามีการผลักดันให้ศึกษาต่อของการศึกษานอกโรงเรียน(กศน.) จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับแผนดำเนินงานหรือโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ก็ไม่มีมีเพียงการเลี้ยงดูเด็กเป็นหลัก เอกสารบันทึกต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการจะอยู่ที่พัฒนาชุมชนเป็นหลัก ซึ่งจะเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการของบประมาณจากกรมการ

พัฒนาชุมชนเท่านั้น และผู้ดูแลเด็กก็ไม่มี การเลื่อนขึ้นเงินเดือน สถานะก็เป็นลูกจ้างทั่วไปเช่นเดิม
สวัสดิการมีเพียงประกันสังคม ค่าเล่าเรียนบุตรหรือสวัสดิการอื่นๆ ไม่มี

2. ด้านบุคลากร ในระยะแรกจะมีบุคลากรของศูนย์เด็กเล็ก เรียกว่า ผู้ดูแลเด็ก เป็น
ลูกจ้างทั่วไป ที่สามารถเข้าหรือลาออกได้ตลอดเวลา ค่าจ้างเริ่มต้นเพียง 4,000 บาทต่อเดือนเท่านั้น
ซึ่งไม่เป็นที่ดึงดูดใจให้มาทำงาน จึงมีผู้เข้าๆ ออกๆ บ่อยครั้ง และบุคลากรแต่ละคนจะดูแลเด็กถึง
30 คนเป็นอย่างน้อย ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคลากร ลาออกบ่อยๆ และยังไม่มีการกำหนด
หน้าที่รับผิดชอบหรือการดำเนินงานที่ชัดเจน หน้าที่ส่วนมากที่เลี้ยงเด็ก ให้รับประทานอาหาร
นอนตามเวลา และส่งกลับบ้านซึ่งผู้ปกครองต้องมารับเด็กเองในเวลา 15.00 น. ผู้ดูแลเด็กทุกคนใน
ระยะแรกๆ นี้ จะมีวุฒิการศึกษาที่ต่ำมากคือระดับประถมศึกษา ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูหรือสั่ง
สอนเด็กจึงอาศัยจากประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรหลานของตนที่เคยมีมาเท่านั้น ในระยะต่อมา
ค่อยกำหนดเป็นมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีการฝึกอบรมให้โดยพัฒนาชุมชนเกี่ยวกับการจัดการเรียน
การสอนแต่ก็นานๆ ครั้ง ทำให้บุคลากรไม่ค่อยได้รับการพัฒนาในหน้าที่เท่าใดนัก และหน้าที่อีก
อย่างนอกจากเลี้ยงเด็กคือการทำความสะอาด ซึ่งต้องทำทั้งห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องครัว โรงอาหาร
เนื่องจากกว่าพัฒนาชุมชนไม่มีงบประมาณในการจ้างนักรักษาโรงให้

3. ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ศูนย์เด็กเล็กจะอาศัยสถานที่วัด
หนองแขงในการรับเลี้ยงดูเด็ก โดยใช้ศาลาวัดเป็นสถานที่เรียนและนอนกลางวัน รวมทั้งกิจกรรม
ในร่ม ใช้ลานวัดเป็นที่วิ่งเล่นกลางแจ้ง สิ่งแวดล้อมรอบๆ จึงเป็นศาลาการเปรียญ โบสถ์ วิหาร กุฏิ
พระ พระสงฆ์ ซึ่งเด็กจะได้รับการสอนเรื่องคุณธรรม จริยธรรมจากพระสงฆ์ เรียนรู้การกราบ การ
ไหว้ ซึ่งเกี่ยวกับศาสนาพุทธ สำหรับการดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมหรือความปลอดภัย นั้นยังไม่มีใครให้
ความสนใจเพราะอยู่ในวัดคิดว่ามีสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีความปลอดภัยค่อนข้างสูง และมีพระสงฆ์
คอยสอดส่องดูแลช่วยเหลือ

4. ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ในระยะแรกๆ ไม่มีกิจกรรมด้านวิชาการ
มากเท่าใดนัก การเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนกินอาหารตามเวลา นอนตามเวลา และเล่นตาม
อรรถาธิบายในบริเวณวัด ถึงเวลาก็กลับบ้าน นักเรียนอยากมาก็มาเรียน ไม่อยากมาก็อยู่บ้านกับปู่ย่า ตา
ยาย ไม่มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาสำหรับเด็กเล็กเป็นของตนเอง แล้วแต่ว่าผู้ดูแลเด็กอยากจะ
จัดการเรียน การสอนแบบไหน บางวันมีร้องเพลง บางวันท่อง ก-ฮ วณเวียนซ้ำๆ อยู่อย่างนี้ กิจกรรม
โครงการอย่างเช่น วันแม่ วันครู กีฬา ฯ จะไม่มีจัดเลย เน้นสอนตามใจผู้ดูแลเด็กที่คิดอยากสอน
อะไรก็สอนไป

5. ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ยังไม่มีผู้ใดให้ความสำคัญมาก
นัก การมีส่วนร่วมก็เป็นวัดหนองแขงที่ให้สถานที่ในการเลี้ยงดู ผู้ปกครองออกค่าใช้จ่ายในการ

จัดซื้อเครื่องใช้ส่วนตัวเด็ก พัฒนาชุมชนอำเภอพระยืนก็หางบประมาณในการจ่ายค่าตอบแทนและวัสดุการเรียนซึ่งในระยะแรกๆ ความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ไม่ค่อยมากนัก เพราะต่างพากันไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเด็กเล็ก และคิดว่าศูนย์เด็กเล็กเป็นเพียงสถานที่เลี้ยง กิน นอน และเล่น เท่านั้น

6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ไม่มีการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยเลย เพราะไม่มีใครมีประสบการณ์หรือความรู้ อีกทั้งไม่มีหน่วยงานใดให้ความสนใจในการส่งเสริมการสร้างเครือข่าย เทคโนโลยีต่างๆ ก็ยังไม่แพร่หลาย จึงไม่มีการจัดกิจกรรมด้านนี้เลย

ช่วงถ่ายโอนมาสู่สภาพตำบลหนองแวงในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งสภาพตำบลมีการสร้างอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหลังใหม่ มีอาคารเรียน 1 หลัง ใช้เรียนร่วมกันระหว่างเด็กอายุ 3 ขวบ และ 4 ขวบ อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง แต่ยังคงใช้ชื่อเดิมว่า “ศูนย์เด็กเล็กบ้านหนองแวง” ซึ่งการดำเนินการในช่วงนี้คือระหว่างพ.ศ. 2540-2548

1. ด้านการบริหารจัดการ แรกๆที่เป็นศูนย์เด็กเล็กการบริหารจัดการโดยสำนักงานปลัด อบต. ซึ่งก็มีเจ้าหน้าที่คือปลัด อบต. และเจ้าหน้าที่ธุรการ ซึ่งเป็นพนักงานจ้าง ทำให้ศูนย์เด็กเล็กยังไม่ได้รับการเอาใจใส่เท่าใดนัก การบริหารจัดการยังเป็นลักษณะเดิมๆ แต่ก็มีกำหนดตารางการจัดการเรียนการสอน การส่งครูอบรมแต่ก็หลายๆปีครั้ง บางคนแทบไม่เคยได้รับการอบรมเลยสักครั้งเพราะสภาพตำบลมีงบประมาณจำกัด ค่าตอบแทนก็ถูกกำหนดโดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งไม่มีการเลื่อนขึ้นเงินเดือน สถานะก็เป็นลูกจ้างทั่วไปเช่นเดิม สวัสดิการมีเพียงประกันสังคม ค่าเล่าเรียนบุตรหรือสวัสดิการอื่นๆ ไม่มี ต่อมาในปี พ.ศ. 2546 สภาพตำบลมีการจัดโครงสร้างใหม่ โดยมีการกำหนดส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ขึ้น เพื่อดูแลด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม กีฬา และนันทนาการ โดยตรงแต่ก็ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำส่วน มีเพียงปลัด อบต. ทำหน้าที่รักษาการ ตำแหน่งหัวหน้าส่วนการศึกษา ฯ การบริหารจัดการของศูนย์เด็กเล็กจึงยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร

2. ด้านบุคลากร ในระยะแรกจะมีบุคลากรของศูนย์เด็กเล็ก เรียกว่า ผู้ดูแลเด็ก เป็นลูกจ้างทั่วไป ที่สามารถเข้าหรือลาออกได้ตลอดเวลา ค่าจ้างเริ่มต้นเพียง 4,000 บาทต่อเดือนเท่านั้น ซึ่งไม่เป็นที่ดึงดูดใจให้มาทำงาน จึงมีผู้เข้าๆ ออกๆ บ่อยครั้ง และบุคลากรแต่ละคนจะดูแลเด็กถึง 30 คนเป็นอย่างน้อย ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคลากร ลาออกบ่อยๆ และยังไม่มีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบหรือการดำเนินงานที่ชัดเจน ซึ่งจะเหมือนกันกับตอนที่อยู่ในความดูแลของพัฒนาชุมชนอำเภอพระยืน แต่สภาพตำบลมีการกำหนดให้ผู้ดูแลเด็กทุกคนต้องมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ดูแลเด็กจึงพากันศึกษาต่อในระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) แต่ก็ยังไม่ได้รับการพัฒนาหรือดูแลเท่าที่ควรเนื่องจากว่าไม่มีหน่วยงานต้นสังกัดหรือเจ้าหน้าที่ที่ดูแล

โดยตรง บุคลากรของศูนย์เด็กเล็กจึงทำงานตามศักยภาพที่ตนมีและทำตามหน้าที่ที่เคยทำมาก่อนเท่านั้น

3. ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย เมื่อย้ายมาอยู่ศูนย์เด็กเล็กที่สร้างโดยสภาตำบลหนองแวง ศูนย์เด็กเล็กจึงมีอาคารเรียนเป็นสัดส่วน แต่ก็ค่อนข้างลำบากเพราะเด็กอายุ 3 ขวบและ 4 ขวบเรียนห้องเดียวกัน ทำกิจกรรมเหมือนกัน กิน เล่น นอนในห้องเดียวกัน แต่อาคารมีความมั่นคงแข็งแรง มีห้องน้ำเป็นของตนเองไม่ต้องไปใช้ร่วมกับพระ หรือสภาตำบลหนองแวง แต่ก็ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ทั้งห้องเรียน ห้องน้ำ โรงอาหารก็ไม่มี ปี พ.ศ. 2543 จึงมีการสร้างโรงอาหารตรงกลางระหว่างอาคารเอนกประสงค์(ห้องน้ำ ห้องครัว) กับอาคารเรียน และใช้เป็นสนามเด็กเล็กในร่มด้วย นอกจากนี้ยังมีสนามเด็กเล่นกลางแจ้ง มีการจัดหาเครื่องเล่นสนามให้แต่ไม่ค่อยปลอดภัยนักเพราะเป็นเครื่องเล่นที่ทำจากเหล็ก เด็กมักได้รับอันตรายหัวแตก หัวโนจากการชนเหล็ก แผลชูดิจจากรอยเหล็กที่ผุ แต่ก็ไม่สามารถทิ้งได้เพราะมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็กที่มาก การรักษาพยาบาลก็ไม่ค่อยได้รับความใส่ใจนัก เพราะสถานีนอามัยมียาจำกัด และอยู่ไกลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเองก็ไม่มีตู้ยาหรือการเตรียมยาสำหรับการรักษาเบื้องต้นมากเท่าใดนัก บางครั้งไม่มียาทำแผลเบื้องต้น หรือมีแต่ยาหม่องอายุ ทำให้เรื่องความปลอดภัยสำหรับผู้เรียนไม่ดีเท่าที่ควร

4. ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร หลังจากมีการถ่ายโอนจากกรมการพัฒนาชุมชนให้กับสภาตำบลหนองแวง และสำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงมาดูแลจึงมีการกำหนดให้จัดตารางเรียนในแต่ละวันว่าเวลาจะเรียนอะไร กิจกรรมอะไร ซึ่งเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น แต่ก็เน้นการเล่น เป็นหลักและยังไม่มีการจัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดประสบการณ์ การจัดทำเอกสารวิชาการก็ไม่มี การบันทึกหรือจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ไม่มีการจัดทำ เครื่องพิมพ์ดีดหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ก็ไม่มี การจัดให้ผู้ดูแลเด็กไปอบรม เรียนรู้ สัมมนาหรือฝึกปฏิบัติการเพื่องานวิชาการและหลักสูตร ไม่เคยทำสักครั้ง ทำให้ด้านวิชาการและหลักสูตรไม่มีประสิทธิภาพเป็นอย่างยิ่ง ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่รับผู้ดูแลเด็กที่ไม่มีความรู้ และอีกส่วนหนึ่งคือขาดผู้นำที่ดูแลด้านการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยตรง

5. ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน หลังจากมีการถ่ายโอนให้สภาตำบลหนองแวงแล้ว การดึงให้ภาคส่วนต่างๆ ทั้งบุคคล องค์กรหรือแม้แต่ผู้ประกอบการก็ยังน้อยอยู่ ไม่มีการวางแผนให้มีการมีส่วนร่วมเข้ามาบริหารศูนย์เลย ทุกอย่างเหมือนเดิมที่พัฒนาชุมชนทำ ทำให้ศูนย์เด็กเล็กไม่ค่อยพัฒนาเท่าที่ควร

6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย เหมือนกับที่อยู่ในความดูแลของพัฒนาชุมชนอำเภอพระยืน คือไม่มีการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยเลย เพราะไม่มีใครมี

ประสบการณ์หรือความรู้ อีกทั้งไม่มีหน่วยงานต่างๆ ให้ความสนใจในการส่งเสริมการสร้างเครือข่าย เทคโนโลยีต่างๆ ก็ยังไม่แพร่หลาย จึงไม่มีการจัดกิจกรรมด้านนี้เลย

สภาพในปัจจุบัน

หลังปี พ.ศ. 2544 สภาตำบลหนองแวง ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลหนองแวง เป็น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง และมีการจัดตั้งส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ขึ้น และมีการประกาศรับบรรจุข้าราชการในตำแหน่ง นักวิชาการศึกษา เพื่อดูแลงานด้านการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล ได้มี ข้าราชการ ตำแหน่ง นักวิชาการศึกษา ในเดือน กุมภาพันธ์ 2548 ซึ่งเริ่มมาดูแลงานด้านการศึกษา มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาและผลักดันงานการศึกษา เรื่อยมา พ.ศ. 2549 มีการเปลี่ยนชื่อศูนย์ จาก “ ศูนย์เด็กเล็กบ้านหนองแวง ” เป็น “ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ” และจัดให้มีการเปิดรับเด็กเพื่อเข้าเรียนทุกหมู่บ้าน ทั้ง 8 หมู่บ้านในตำบลหนองแวง และอีก 1 หมู่บ้านในตำบลคอนช้างคือบ้านนิคม ซึ่งระยะทางจากหมู่บ้านนิคมมายังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงใกล้กว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลคอนช้าง ตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเป็นอย่างมาก ในทุกๆ ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ มีการแต่งตั้งให้ ผู้อำนวยการกองการศึกษา ปฏิบัติหน้าที่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แต่งตั้งให้ข้าราชการครู ปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่พัสดุ ,เจ้าหน้าที่การเงิน และเจ้าหน้าที่ธุรการ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงในฐานะหน่วยงานกำกับดูแลให้ ความสำคัญกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้นเห็นได้จากการจัดให้มีการพัฒนาบุคลากร การผลักดันงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษาโดยให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดูแลบริหารจัดการงบประมาณด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เพื่อดูแล แนะนำ และส่งเสริมการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งการกำหนดให้มีการกำกับ ติดตาม ดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จนในปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานที่ศึกษาทำงานในเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่างๆ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังได้รับรางวัลต่างๆ หลายรางวัล อาทิ ปี 2548-2550 ได้รับรางวัลประกาศนียบัตร เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่ายุในระดับดี ปี พ.ศ. 2551 ได้รับรางวัลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเด่น สังกัด องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง ได้รับ โล่รางวัล พร้อมเงินรางวัล 150,000 บาท ปี พ.ศ. 2552-2554 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปลอดโรคระดับดี และในปี พ.ศ. 2557 รางวัลประกาศนียบัตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ รองชนะเลิศอันดับ 1 จังหวัดขอนแก่น สำหรับโครงสร้างการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ดังภาพ

ภาพที่ 4.5 โครงสร้างการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง

2. ด้านบุคลากร บุคลากรได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยทุกคน รวมทั้งส่งเสริมให้ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับงานในหน้าที่และการจัดการศึกษาปฐมวัยตามความต้องการและความจำเป็น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ให้ผู้ดูแลเด็กที่ทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสอบเป็นข้าราชการตำแหน่งครูผู้ดูแลเด็ก ทำให้ค่าตอบแทนได้รับการพัฒนาเป็นเงินเดือน มีการเลื่อนขึ้นเงินเดือน เลื่อนระดับ มีสวัสดิการสำหรับค่าเช่าบ้าน ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาล สำหรับพนักงานจ้าง ได้รับการปรับตำแหน่งให้เป็นพนักงานจ้างภารกิจ ซึ่งมีการเลื่อนขึ้นเงินเดือนและมีประกันสังคมดูแลในส่วนของสวัสดิการ

3. ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย อาคารเรียน ยังคงใช้สถานที่เดิม แต่ได้รับการปรับปรุงและพัฒนามากยิ่งขึ้น อาทิ การปูพื้นกระเบื้อง การปรับหลังคาให้ทนฝน ทน

แตกได้มากขึ้น ปรับปรุงห้องน้ำให้เหมาะสมกับผู้เรียน มีตู้ยาและยาที่พร้อมสำหรับบริการผู้เรียน มีห้องครัวแยกเป็นสัดส่วน สนามเด็กเล่น ได้รับการปรับปรุง มีเครื่องเล่นที่เป็นไฟเบอร์กลาส หรือที่ผลิตจากพลาสติกแข็งทั้งหมด ส่วนเครื่องเล่นประเภททำจากเหล็กถูกขนออกทิ้งทั้งหมด เนื่องจากชำรุดและไม่เหมาะสมนำมาให้ผู้เรียนเล่น

4. ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีการประชุมประชาชน คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง นักวิชาการ บุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ขึ้นในปี พ.ศ. 2550 และมีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ ซึ่งทำให้ศูนย์ฯ มีการจัดกิจกรรมวิชาการ โครงการต่างๆ มากขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมอย่างหลากหลายมากขึ้น

5. ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน มีการทำความร่วมมือกับบุคคลสำคัญ ผู้ปกครอง หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่มากขึ้น อาทิการบริหารการเงินเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา การเข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการจัดกิจกรรมต่างๆ การให้การสนับสนุนวัสดุ สื่อการเรียนการสอน รวมทั้งมาร่วมเป็นวิทยากร เป็นครู เป็นผู้พานักเรียนทำกิจกรรม เป็นต้น ซึ่งได้รับการสนับสนุนและตอบรับจากชุมชน องค์กรต่างๆ เป็นอย่างดี

6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง มีการสร้างเครือข่ายร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งอื่น เพื่อทำกิจกรรมและส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผ่านไลน์(LINE) ผ่านเว็บไซต์ (Website) ผ่านอีเมลล์(e-mail) การประสานทางโทรศัพท์ จะเห็นได้จากการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านงบประมาณทางการศึกษา ด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ และอื่นๆ ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันผ่านสื่อเทคโนโลยี ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกให้การส่งเสริมพัฒนาการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากยิ่งขึ้น

ในปี พ.ศ. 2558 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงได้รับการประเมิน 2 ครั้ง จาก 2 หน่วยงาน คือ การประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ประเมินเมื่อ 24 เมษายน 2558 โดยคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน ที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงแต่งตั้ง ซึ่งเป็นการประเมินผลการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ประจำปีการศึกษา 2557 และการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้รับการประเมินเมื่อ 28-29 กุมภาพันธ์ และ 2 มีนาคม 2558 โดยเกณฑ์ในการประเมินของทั้งสองหน่วยงานสามารถเทียบมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก(ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก) ได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.5 ตารางเปรียบเทียบมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประเมิน

ที่	รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน	
		ภายใน	ภายนอก
1	ด้านการบริหารจัดการ	ม.4,6-8,12,22-23	คป.7,8,9,10,12
2	ด้านบุคลากร	ม.1-3	คป.7
3	ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	ม.5,10	คป.7
4	ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร	ม.9,13-21	คป.1-6
5	ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน	ม.11	คป.11
6	ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย	ม.11	คป.11

* ม. ย่อมาจาก มาตรฐาน คป. ย่อมาจาก ตัวบ่งชี้

ที่มา : มาตรฐานการดำเนินงานและมาตรฐานการจัดการศึกษา(ขั้นพัฒนา) ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยและมาตรฐานการประเมินภายนอกรอบสาม
(พ.ศ. 2554-2558)ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา

สำหรับผลการประเมินคุณภาพภายใน และผลการประเมินคุณภาพภายนอก ผลการ
ประเมินสามารถสรุปออกมาเป็นด้านต่างๆ ได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ในภาพรวม

ที่	รายการประเมิน	ผลการประเมิน	
		ประเมินภายใน	ประเมินภายนอก
1	ด้านการบริหารจัดการ	พอใช้	พอใช้
2	ด้านบุคลากร	ดี	พอใช้
3	ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	พอใช้	พอใช้
4	ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร	ดี	พอใช้
5	ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน	ดี	ดี
6	ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย	ดี	ดี
	สรุปภาพรวม	ดี	พอใช้

ที่มา : รายงานการประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2557 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง และ
รายงานผลการประเมินภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดย สมศ.

จากตารางที่ 4.6 พบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง มีรายการการประเมินจำนวน 6 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการ ผลการประเมินภายในอยู่ในระดับ “พอใช้” และผลการประเมินภายนอก อยู่ในระดับ “พอใช้” 2) ด้านบุคลากรผลการประเมินภายในอยู่ในระดับ “ดี” และผลการประเมินภายนอก อยู่ในระดับ “พอใช้” 3) ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ผลการประเมินภายในอยู่ในระดับ “พอใช้” และผลการประเมินภายนอก อยู่ในระดับ “พอใช้” 4) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ผลการประเมินภายในอยู่ในระดับ “ดี” และผลการประเมินภายนอก อยู่ในระดับ “พอใช้” 5) ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ผลการประเมินภายในอยู่ในระดับ “ดี” และผลการประเมินภายนอก อยู่ในระดับ “ดี” และ 6) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ผลการประเมินภายในอยู่ในระดับ “ดี” และผลการประเมินภายนอก อยู่ในระดับ “ดี” ซึ่งสำหรับผลการประเมินที่มีคะแนนอยู่ในระดับ “พอใช้” ลงมาถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจะต้องมีการพัฒนา ปรับปรุงกระบวนการทำงานต่างๆ เพื่อให้ได้ผลการประเมินในระดับ “ดี” ขึ้นไป จึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

จากการนำเสนอของนางจันทรีนาถเพ็ญ ทินราช ตำแหน่งรักษาการหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงมีผลการประเมินคุณภาพภายนอกซึ่งทำการประเมินโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ไม่ได้ให้การรับรอง แต่เพียงกำหนดว่า “ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ.แล้ว” เท่านั้น ซึ่งจากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม(พ.ศ. 2554-2558) ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงปรากฏว่ามีหลายตัวบ่งชี้ที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน และจากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง.2558) ซึ่งประเมินโดยคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน ที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงแต่งตั้ง โดยในแบบประเมินได้แบ่งเกณฑ์การประเมินออกเป็น 6 ด้าน คือ 1)ด้านการบริหารจัดการ 2)ด้านบุคลากร 3)ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม 4)ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร 5)ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และ 6)ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งทั้ง 6 ด้าน มีจำนวน 23 มาตรฐาน ผลการประเมินยังมีบางมาตรฐานและบางตัวบ่งชี้ที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินซึ่งสาเหตุที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ไม่ได้รับการรับรองจาก สมศ. และผลการประเมินคุณภาพภายใน ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินนั้นเมื่อตรวจสอบเอกสารและประเมินผลการดำเนินงานแยกตามด้านต่างๆ แล้วจะพบปัญหาที่ส่งผลให้ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินในตัวบ่งชี้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ มีผลการประเมินภายในและผลการประเมินภายนอก ดังตาราง

ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ

ที่	ตัวบ่งชี้	ผลการประเมิน	
		ภายใน	ภายนอก
1	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดองค์กร โครงสร้าง และระบบการบริหารงานที่เหมาะสม	ดี	ดี
2	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการบริหารเชิงกลยุทธ์และใช้หลักการมีส่วนร่วม	ดี	ดี
3	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคณะกรรมการในการบริหารจัดการศึกษา	ดี	ควรปรับปรุง
4	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการตรวจสอบและถ่วงดุลในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ดี	ดี
5	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	ควรปรับปรุง	ควรปรับปรุง เร่งด่วน
6	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการอย่างเพียงพอ	ดี	ดี
7	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศอย่างครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน	ดี	ดี
8	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระบบการเยี่ยมบ้านเด็กแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกับผู้ปกครองเกี่ยวกับความก้าวหน้าและแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก	ควรปรับปรุง เร่งด่วน	ควรปรับปรุง เร่งด่วน
9	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชนและหน่วยงานอื่น	ดี	พอใช้

จากตารางที่ 4.7 ปรากฏว่ามี 2 รายการที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินภายในและเกณฑ์การประเมินภายนอก คือ ข้อ 5 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยเน้นจุดเด่นที่สะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการประเมินและตรวจสอบเอกสารพบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาแต่ไม่มีการกำหนดจุดเน้น หรืออัตลักษณ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ทำให้แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปแบบไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน การจัดกิจกรรมไม่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาจุดเน้นจุดเด่นและอัตลักษณ์ที่ชัดเจน และข้อ 8 มีระบบการเยี่ยมบ้านเด็กแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกับ

ผู้ปกครองเกี่ยวกับความก้าวหน้าและแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก จากการประเมินและตรวจสอบเอกสารพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการเยี่ยมบ้านเด็กนักเรียน ทำให้ไม่มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ปกครองและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเลย มีแต่ข้อมูลที่เกิดจากการประเมินของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่งให้ผู้ปกครองทราบเท่านั้น ซึ่งเป็นเชิงรายงานผลการเรียนรู้มากกว่าการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน และมีอีก 2 รายการที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินภายนอก คือข้อ 3 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากผลการประเมินและตรวจสอบเอกสารพบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการบริหาร แต่ยังไม่มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะในการบริหารงานบุคคลและงานงบประมาณของศูนย์ฯ และข้อ 9 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชนและหน่วยงานอื่น จากการประเมินและตรวจสอบเอกสารพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีการให้บริการชุมชนในด้านวัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ หรือการให้ความรู้แก่ชุมชน จึงทำให้ศูนย์ฯ ยังไม่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนหรือหน่วยงานอื่นๆ ได้

การดำเนินงานด้านบุคลากร มีผลการประเมินภายในและผลการประเมินภายนอก ดังตาราง

ตารางที่ 4.8 ผลการประเมินการดำเนินงานด้านบุคลากร

ที่	ตัวบ่งชี้	ผลการประเมิน	
		ภายใน	ภายนอก
1	ครู/ผู้ดูแลเด็กมีคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู	ดีมาก	ดีมาก
2	ครู/ผู้ดูแลเด็กมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีทางการศึกษา	ดี	ดี
3	ครู/ผู้ดูแลเด็กและบุคลากรสนับสนุน มีจำนวนเพียงพอ	ดี	พอใช้
4	ครู/ผู้ดูแลเด็ก/บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	ดี	พอใช้
5	ครู/ผู้ดูแลเด็กสามารถผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยีในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	พอใช้	พอใช้
6	หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ	ดี	ดี
7	หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและการจัดการ	ดี	ดี

จากตารางที่ 4.8 ปรากฏว่ามี 1 รายการไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินภายในและเกณฑ์การประเมินภายนอก คือ ข้อ 5 ครู/ผู้ดูแลเด็กสามารถผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยีในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จากผลการประเมินและตรวจสอบเอกสารพบว่า มีครู/ผู้ดูแลเด็กบางคนที่ยังไม่มีการผลิตสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งยังไม่มีให้นำเอาเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์มาใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน และมี 2 รายการที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินภายนอก คือ ข้อ 2 ครู/ผู้ดูแลเด็กและบุคลากรสนับสนุน มีจำนวนเพียงพอ จากผลการประเมินและตรวจสอบเอกสารพบว่า ครู/ผู้ดูแลเด็ก ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ สำหรับเด็กอายุ 2-3 ปี ครู/ผู้ดูแลเด็กต่อนักเรียน ควรอยู่ในสัดส่วนครู/ผู้ดูแลเด็ก 1 คน ต่อจำนวนนักเรียน 7-10 คน สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ครู/ผู้ดูแลเด็ก 1 คน ต่อจำนวนนักเรียน 10-15 คน แต่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง มีครู/ผู้ดูแลเด็ก 1 คน ต่อจำนวนนักเรียน 18-20 คน รวมทั้งไม่มีบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอาคาร สถานที่ ด้านธุรการ แม่บ้านทำความสะอาด และข้อ 4 ครู/ผู้ดูแลเด็กและบุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จากผลการประเมินและตรวจสอบเอกสารพบว่า มีการส่งเสริมให้ครู/ผู้ดูแลเด็กได้รับการพัฒนาโดยการอบรมหรือศึกษาดูงานแต่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยและปีการศึกษาหนึ่งๆ ไม่ควรมีน้อยกว่า 20 ชั่วโมงตามที่หลักเกณฑ์ได้กำหนดไว้

การดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีผลการประเมินภายในและผลการประเมินภายนอก ดังตาราง

ตารางที่ 4.9 ผลการประเมินการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

ที่	ตัวบ่งชี้	ผลการประเมิน	
		ภายใน	ภายนอก
1	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอาคารเรียน ห้องเรียน ที่เหมาะสมและเพียงพอ	ดี	ดี
2	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีห้องน้ำ ห้องส้วมที่เหมาะสมและเพียงพอ	ดี	ดี
3	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีห้องครัวและสถานที่รับประทานอาหารที่เหมาะสมและเพียงพอ	ดี	ดี
4	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดมุมหรือห้องพักสำหรับเด็กป่วยแยกเป็นสัดส่วน	ควรปรับปรุง	ควรปรับปรุง
5	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีลานกิจกรรม สนามเด็กเล่น ครุภัณฑ์ ที่เหมาะสมและเพียงพอ	ดี	พอใช้

ตารางที่ 4.9 ผลการประเมินการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย(ต่อ)

ที่	ตัวบ่งชี้	ผลการประเมิน	
		ภายใน	ภายนอก
6	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอาคาร ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปลอดภัย	พอใช้	พอใช้
7	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระบบการรักษาความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บให้กับผู้เรียน	พอใช้	พอใช้

จากตารางที่ 4.9 ปรากฏว่ามี 3 รายการไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินภายในและเกณฑ์การประเมินภายนอก คือ ข้อ 4 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดมุมหรือห้องพักสำหรับเด็กป่วยแยกเป็นสัดส่วน จากการประเมินและตรวจสอบเอกสารพบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขม มีห้องพยาบาลสำหรับเด็กป่วย แต่ไม่มีเตียงนอนพัก มีตู้เก็บยาแต่ภายในมีแต่ยาที่หมดอายุแล้ว และห้องพยาบาลถูกนำไปใช้เป็นห้องเก็บวัสดุ สื่อการเรียนการสอน และใช้เป็นห้องคอมพิวเตอร์ ทำให้ไม่มีการนำไปใช้สำหรับการพักของเด็กป่วย , ข้อ 6 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอาคาร ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปลอดภัย จากการประเมินและตรวจสอบเอกสารพบว่าสภาพแวดล้อมภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขม มีการจัดมุมการเรียนรู้ต่างๆ แต่ไม่ครบทั้ง 6 กิจกรรมตามที่กำหนด รวมทั้งไม่มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ หรือสวนหย่อม หรือ ประดับกระถางไม้ดอกไม้ประดับบนอาคารเรียน บริเวณโต๊ะทำงานของครูเอกสารค่อนข้างมาก รก ไม่สะอาดและไม่เป็นระเบียบ มี ส่วนสภาพแวดล้อมภายนอกของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สนามเด็กเล่นมีพื้นสนามเป็นดินแข็งไม่เหมาะกับการเล่นของผู้เรียนซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ บริเวณรอบๆ ไม่มีพื้นที่สีเขียว มุมธรรมชาติ สวนหย่อมหรือสนามหญ้าสำหรับให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ไม่มีมุมสำหรับให้ผู้ปกครองได้พักผ่อนเมื่อมาส่งหรือรับนักเรียน และข้อ 7 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระบบการรักษาความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บให้กับผู้เรียน จากการประเมินและตรวจสอบเอกสารพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีรั้วเดียวกันกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขม ไม่มีรั้วที่แยกเป็นพื้นที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยเฉพาะ ทำให้ผู้ที่มาติดต่อราชการขับรถยนต์ รถจักรยานยนต์ ผ่านหน้าห้องเรียนและสนามเด็กเล่น รวมทั้งนำรถเข้ามาจอดในบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและสนามเด็กเล่น นอกจากนี้ยังมี 1 รายการที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินภายนอก คือ ข้อ 5 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีลานกิจกรรม สนามเด็กเล่น วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่เหมาะสมและเพียงพอ จากการประเมินและตรวจสอบเอกสารพบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขมมีลานกิจกรรมไม่เพียงพอ

กับความต้องการของผู้เรียน ยังขาดลานกิจกรรม เช่นลานกิจกรรมหน้าเสาธง สนามกีฬา สนามเด็กเล่นคืบแคบ เครื่องเล่นมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณของนักเรียน

การดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีผลการประเมินภายในและผลการประเมินภายนอก ดังตาราง

ตารางที่ 4.10 ผลการประเมินการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

ที่	ตัวบ่งชี้	ผลการประเมิน	
		ภายใน	ภายนอก
1	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหลักสูตรสถานศึกษาเหมาะสมกับผู้เรียน	ดี	ดี
2	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น	ดี	พอใช้
3	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการส่งเสริมพัฒนาการจัดทำสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	ดี	พอใช้
4	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีแหล่งเรียนรู้และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดประสบการณ์	ดี	ดี
5	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัยและกล้าแสดงออก	ดี	พอใช้
6	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการส่งเสริมการศึกษา/วิจัยเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ ติดตามผลและใช้ผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ	ดี	ดี
7	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการบันทึก การรายงานผลและการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ	ดี	ดี
8	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในและนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	ดี	ดี
9	ครู/ผู้ดูแลเด็กมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	ดี	ดี
10	ครู/ผู้ดูแลเด็ก มีการประเมินพัฒนาการที่สอดคล้องกับสภาพจริง	ดี	ดี
11	ครู/ผู้ดูแลเด็กมีการนำเอาผลการประเมินพัฒนาการเด็กไปวางแผนพัฒนาเด็กและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กตามความต้องการ ความสนใจและวัยของเด็ก	ควรปรับปรุง	ควรปรับปรุง

จากตารางที่ 4.10 ปรากฏว่ามี 1 รายการไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินภายในและเกณฑ์การประเมินภายนอก คือ ข้อ 12 ครู/ผู้ดูแลเด็กมีการนำเอาผลการประเมินพัฒนาการเด็กไปวางแผนพัฒนาเด็กและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กตามความต้องการ ความสนใจและวัยของเด็ก จากการประเมินและตรวจสอบเอกสารพบว่า ครู/ผู้ดูแลเด็กมีการประเมินพัฒนาการเด็กแต่ละคน แต่ส่วนมากครู/ผู้ดูแลเด็กไม่ค่อยสนใจนำเอาผลการประเมินพัฒนาการเด็กไปใช้ในการพัฒนาเด็กนักเรียน เช่น ครูรู้ว่าเด็กอ้วนแต่ไม่มีการหาวิธีการช่วยเหลือเด็กในการควบคุมน้ำหนัก รู้ว่าเด็กเรียนช้ากว่าเด็กคนอื่น แต่ไม่กระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือเด็กในรายนั้นๆ เป็นกรณีพิเศษ และมีรายการที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินภายนอก จำนวน 3 ข้อ คือ ข้อ 2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นจากการประเมินและตรวจสอบเอกสารพบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงมีการสอนเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง แต่ไม่มีการจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ทำให้การสอนไม่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน และการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นไม่มีการให้คนในชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน หรือผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร ข้อ 3 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้และสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จากการประเมินและตรวจสอบเอกสารพบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงมีการส่งเสริมครู/ผู้ดูแลเด็กให้มีการพัฒนานวัตกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และสื่อการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย โดยส่วนมากจะเน้นการซื้อสื่อสำเร็จมาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มากกว่าเพราะสะดวกกว่าการจัดทำสื่อด้วยตนเอง และข้อ 5 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัยและกล้าแสดงออก จากการประเมินและตรวจสอบเอกสารพบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการแสดงออก แต่มักจะเน้นกับเด็กที่กล้าแสดงออกอยู่แล้ว ไม่ค่อยเน้นส่งเสริมหรือพัฒนาเด็กที่ยังไม่กล้าแสดงออก รวมทั้งเด็กไม่สามารถแนะนำตนเองหรือไม่กล้าสื่อสารกับบุคคลภายนอกจะกล้าแสดงออกหรือพูดคุยกับเพื่อนและครูผู้สอนเท่านั้น

การดำเนินงานด้านความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน มีผลการประเมินภายในและผลการประเมินภายนอก ดังตาราง

ตารางที่ 4.11 ผลการประเมินการดำเนินงานด้านความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน

ที่	ตัวบ่งชี้	ผลการประเมิน	
		ประเมินภายใน	ประเมินภายนอก
1	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความร่วมมือระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันการศึกษา องค์กรภาครัฐและเอกชน ในการจัดและพัฒนาการศึกษา	ดี	ดี
2	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้และบริการชุมชน	ดี	ดี

จากตารางที่ 4.11 ปรากฏว่าการดำเนินงานด้านความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกภาค ไม่มีรายการใดที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

การดำเนินงานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กมีผลการประเมินภายในและผลการประเมินภายนอก ดังตาราง

ตารางที่ 4.12 ผลการประเมินการดำเนินงานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ที่	ตัวบ่งชี้	ผลการประเมิน	
		ประเมินภายใน	ประเมินภายนอก
1	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ดี	ดี
2	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคณะกรรมการดำเนินงานเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและการดำเนินงานตามแผน	ดี	ดี

จากตารางที่ 4.12 ปรากฏว่าการดำเนินงานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ไม่มีรายการใดที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ซึ่งเมื่อการนำเสนอสิ้นสุดลงก็ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันคิดและพิจารณาร่วมกันในการกำหนด “สภาพปัญหาที่สำคัญ” “สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” “ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา” “การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา” โดยปล่อยให้ผู้ร่วม

วิจัยร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดประเด็นต่างๆ ดังกล่าวตามทุนความรู้เดิมและประสบการณ์ของผู้ร่วมวิจัยแต่ละคน ซึ่งผ่านไประยะหนึ่งมีผู้วิจัยท่านหนึ่งได้กล่าวแสดงความคิดเห็นว่า

“ผมว่าเขาแบ่งเป็นกลุ่มแล้วให้เขียนในกระดาษจึ้นนำมาเสนอหน้าห้องดีบ่ แบบที่หมู่เขาเคยทำแผนสามปีที่ อบต. ไปทำในหมู่บ้าน...แต่ละกลุ่มกะเขียนเสนอมาตามหัวข้อ แล้วมาสรุปรวมที่มันซ้ำๆกัน ผมว่าสิไวกว่าเฮนังโสกัน...จักสองหรือสามกลุ่ม”

(ผมว่าเราแบ่งเป็นกลุ่มแล้วเขียนในกระดาษ แล้วนำมาเสนอหน้าห้องดีไหม แบบที่เคยทำแผนสามปีที่ อบต. ไปทำในหมู่บ้าน...แต่ละกลุ่มเขียนเสนอมาตามหัวข้อ แล้วมาสรุปที่มันซ้ำๆกัน ผมว่าจะเร็วกว่าเรานั่งคุยกัน...สักสองหรือสามกลุ่ม)

(ธนัช โคตะนันท์, 21 มิถุนายน 2559)

“มันบ่ผ่านสี่ด้านอีกสองด้านมันผ่านแล้วเฮากะบ่ต้องคิด ให้ศูนย์เด็กไปพัฒนาเอาเอง ด้านที่หนึ่งฮอดสี่ด้านเป็นปัญหาเพราะบ่ผ่านหลายโดบ่งซี้ เฮากะแบ่งกลุ่มคิดหาวิธีแก้ปัญหาดังสี่ด้านดีบ่”

(มันไม่ผ่านสี่ด้านอีกสองด้านผ่านแล้วก็ไม่ต้องคิดให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปพัฒนาเอาเอง ด้านที่1 -4 เป็นปัญหาเพราะไม่ผ่านหลายตัวบ่งซี้ เราก็แบ่งกลุ่มคิดหาวิธีแก้ปัญหาดังสี่ด้านดีไหม)

(ลัดดาวรรณ โฟฟูม, 21 มิถุนายน 2559)

“เห็นด้วยมันมีปัญหานักๆ ด้านที่หนึ่งฮอดสี่ เฮากะพัฒนาทั้งสี่ด้านนี้ ถ้าอบต. ประเมินเกือหน้า กะสิได้ดีขึ้นตัว สี่ด้านนี้เป็นตาหาวิธีทำให้มันผ่านน้อ มันตกหลายโดบ่งซี้โผด ”

(เห็นด้วย มันมีปัญหานักๆ ด้านที่หนึ่งถึงสี่ เราก็พัฒนาทั้งสี่ด้าน อบต.มาประเมินครั้งหน้าจะได้ดีขึ้น สี่ด้านน่าจะหาวิธีทำให้มันผ่าน เพราะตกหลายตัวบ่งซี้)

(บรรจง ไชยวิชา, 21 มิถุนายน 2559)

ซึ่งผู้ร่วมวิจัยทุกคนต่างพากันเห็นด้วยที่จะทำการพัฒนางานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านที่ 1-4 ซึ่งมีความต้องการพัฒนาทั้งข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินภายในหรือไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินภายนอกและที่ไม่ผ่านทั้งสองเกณฑ์การประเมิน ซึ่งสามารถสรุปความต้องการที่จะพัฒนางานทั้ง 4 ด้าน ดังภาพ

ภาพที่ 4.9 ความต้องการพัฒนาของผู้ร่วมวิจัย

จากนั้นผู้ร่วมวิจัยจึงมีการตกลงกันแบ่งเป็นสี่กลุ่มง่ายๆ ใครอยู่ใกล้กันก็นั่งเป็นกลุ่มเดียวกัน จากนั้นก็พากันระดมความคิด จนกระทั่งเวลาล่วงเลยจนถึงเวลา 15.00 น. ก็พากันเขียนเรียบร้อย ซึ่งก็ตกลงกันว่าจะนำเสนอในครั้งต่อไปเพื่อว่าใครกลับไปแล้วสามารถคิดได้เพิ่มเติมได้อีก และอีกอย่างคืออยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งวันแล้วขอกลับไปทำงานบ้านกัน ซึ่งต่างก็เห็นด้วย จึงนัดกันอีกในสัปดาห์ถัดไปเพื่อให้ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดในบทที่ 2 ต่อผู้ร่วมวิจัย โดยกำหนดเป็นวันที่ 23 มิถุนายน 2559

ระยะที่ 2 การถ่ายทอดแนวคิดในบทที่ 2 ให้ผู้ร่วมวิจัย มีการดำเนินกิจกรรม 1 กิจกรรม คือ การจัดประชุมนำเสนอแนวคิดในบทที่ 2 ถ่ายทอดให้ผู้ร่วมวิจัย โดยจัดขึ้นในวันที่ 23 มิถุนายน 2559 เวลา 9.00 น. ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง สืบเนื่องจากวันที่ 21 มิถุนายน 2559 ผู้ร่วมวิจัยได้มาประชุมร่วมกันระดมสมองถกเถียง และวิเคราะห์สภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง และผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันดำเนินงานถึง “สภาพปัญหาที่สำคัญ” “สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” “ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา” “การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา” ซึ่งขอนำกลับไปคิดเพิ่มเติมที่บ้านและจะนำเสนอหน้าห้องในครั้งนี ผู้วิจัยจึงปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยเข้ากลุ่มตามเดิม บันทึกข้อมูลเพิ่มเติมตามที่ได้กลับไปคิดและศึกษาเพิ่มเติม จากนั้นเมื่อที่ประชุมพร้อมแล้วเป็นการนำเสนอที่หน้าห้องทั้งสี่กลุ่ม เมื่อทั้งสี่กลุ่มนำเสนอเสร็จสิ้นลง ได้นำกระดาษติดไว้ที่กระดาน จากนั้นผู้วิจัยได้นำเสนอเสนอแนวคิดในบทที่ 2 ถ่ายทอดให้ผู้ร่วมวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้และเข้าใจถึงแนวทางการแก้ปัญหาในเชิงทฤษฎี และเพื่อช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยตัดสินใจและมองภาพได้ชัดเจนขึ้น โดยยึดหลักการ“...ให้โอกาสแก่ชุมชนที่จะเสนอแนวทางการแก้ปัญหานั้นด้วยตนเองอย่างเต็มที่ จากนั้นนักพัฒนาก็เสนอเทคโนโลยีอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์ความรู้ของชุมชนเข้าสู่วงสนทนาด้วย ในระยะแรกๆ ให้เสนอแบบง่ายๆ แต่จะไม่สรุปว่าแบบนั้นแบบนี้เท่านั้นที่จะช่วยแก้ปัญหาให้ชุมชน จะปล่อยให้ชุมชนคิดเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ ด้วยตนเองและยังไม่กล่าวพาดพิงถึงเทคโนโลยีอื่นๆ ให้มากกว่านั้นจนกว่าจะมีการถามไถ่เพิ่มเติม ซึ่งนักพัฒนาจะต้องคอยให้ข้อมูลอยู่เป็นระยะๆ เมื่อเสนอข้อมูลเปรียบเทียบให้อย่างเต็มที่แล้ว ก็ปล่อยให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเทคโนโลยีที่เห็นว่าเหมาะสมกับตนเองมากที่สุดมาชุดหนึ่ง...”

หลังจากนำเสนอแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ให้ผู้ร่วมวิจัยได้ทราบแล้วผู้วิจัยได้ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพิ่มเติมข้อมูลจากที่เคยทำไว้ โดยให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนสามารถเพิ่มเติมข้อมูลได้ในทุกด้าน ซึ่งทำให้ได้แนวความคิดที่หลากหลายมากขึ้น และร่วมกันวิเคราะห์ด้วยว่าสามารถทำได้โดยคณะผู้ร่วมวิจัยหรือไม่และกิจกรรมใดที่สามารถบูรณาการร่วมกันได้เพื่อให้เกิดการปฏิบัติและมีผลการดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมาย ดังภาพ

ภาพที่ 4.10 การวิเคราะห์กิจกรรมที่จะดำเนินการยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหา

จากการนำเสนอของกลุ่มทั้ง 4 กลุ่ม ซึ่งมีการบูรณาการร่วมกันและผ่านความเห็นชอบของสมาชิกผู้ร่วมวิจัยแล้ว สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.13 สรุปกิจกรรมที่จะดำเนินการยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการ

ที่	ปัญหา	สภาพปัญหา	แนวทางเพื่อการแก้ปัญหา	ทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา	กำหนดกิจกรรม
1	คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	-บางคนไม่เคยเข้าร่วมประชุมเลย -กรรมการไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง -กรรมการไม่มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	-ตั้งคณะกรรมการชุดใหม่หรือปรับปรุงรายชื่อกรรมการใหม่ -ศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กต้นแบบเรื่องการทำหน้าที่ของคณะกรรมการ -จัดอบรมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกรรมการ -จัดทำคู่มือสำหรับคณะกรรมการในการทำหน้าที่	-ศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กต้นแบบเรื่องการทำหน้าที่ของคณะกรรมการ -จัดทำคู่มือเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการแล้วมอบให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อมอบให้คณะกรรมการทุกคนได้ศึกษาทำความเข้าใจต่อไป	- การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กต้นแบบ -การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำคู่มือสพด.
2	การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	-ไม่มีการกำหนดจุดเน้น จุดเด่น และอัตลักษณ์ -การจัดกิจกรรมไม่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาจุดเน้น จุดเด่นและอัตลักษณ์ที่ชัดเจน	-ศึกษาดูงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบแล้วนำมาปรับใช้ -คู่มือจากอินเทอร์เน็ตมาปรับใช้ -ประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดจุดเน้น จุดเด่น เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์	-ศึกษาดูงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบด้านการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแล้วนำมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบท พร้อมร่วมกันกำหนดจุดเน้น จุดเด่น และอัตลักษณ์ ของศูนย์พัฒนาเด็ก	การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ตารางที่ 4.13 สรุปกิจกรรมที่จะดำเนินการยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการ(ต่อ)

ที่	ปัญหา	สภาพปัญหา	แนวทางเพื่อการแก้ปัญหา	ทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา	กำหนดกิจกรรม
3	ระบบการเยี่ยมบ้านเด็ก	-ไม่มีการจัดกิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียน -ไม่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลผู้เรียนกับผู้ปกครองนักเรียน	-จัด โครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน -จัด โครงการประชุมผู้ปกครองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน	-จัด โครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครอง	การเยี่ยมบ้านนักเรียน
4	การเป็นแหล่งเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็ก	-ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีการให้บริการชุมชนในด้านวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ หรือการให้ความรู้แก่ชุมชน	-ประชาสัมพันธ์การให้บริการด้านอาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก -จัดทำป้ายความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเด็ก อาทิ ชื่อต้นไม้และประโยชน์ บอร์ดความรู้เกี่ยวกับโรคต่างๆ	-จัดทำป้ายความรู้เกี่ยวกับเรื่องโรคต่างๆ และพืชสมุนไพร	การจัดทำป้ายความรู้

ตารางที่ 4.14 สรุปกิจกรรมที่จะดำเนินการยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาด้านบุคลากร

ที่	ปัญหา	สภาพปัญหา	แนวทางเพื่อการแก้ปัญหา	ทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา	กำหนดกิจกรรม
1	บุคลากรไม่เพียงพอ	-ไม่มีบุคลากรที่ทำงานด้านธุรการ -อัตราครูต่อนักเรียนไม่เพียงพอ ครูมีจำนวนน้อย -ครูมีภาระงานมากทั้งงานจัด ประสบการณ์การเรียนรู้และงาน อื่นๆที่ อบต.มอบหมาย	-แต่งตั้งให้ครูบางคนทำหน้าที่ธุรการ -นำปราชญ์ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การช่วยสอนเพื่อลดภาระครูและ ทดแทนบุคลากรที่ขาดแคลน	-นำปราชญ์ชุมชนเข้ามามีส่วน ร่วมในการช่วยสอนเพื่อลดภาระ ครูและทดแทนบุคลากรที่ขาด แคลน	ปราชญ์ช่วยสอน
2	การพัฒนาบุคลากร	-ครูได้รับการพัฒนาไม่ตรงตาม ความต้องการ -ครูได้รับการส่งเสริมให้อบรม เกี่ยวกับงานในหน้าที่ไม่ครบ 20 ชม.ต่อปีการศึกษา -ครูไม่เคยไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับ การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก	-ประสานกองการศึกษาให้ส่งครู อบรมที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ -จัดศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้นแบบ	-จัดศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้นแบบและนำคณะครูไปร่วม ศึกษาดูงานด้วย	การศึกษาดูงานศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ (ทำร่วมกับทีม1)

ตารางที่ 4.14 สรุปกิจกรรมที่จะดำเนินการยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาด้านบุคลากร(ต่อ)

ที่	ปัญหา	สภาพปัญหา	แนวทางเพื่อการแก้ปัญหา	ทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา	กำหนดกิจกรรม
3	การผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยีของบุคลากร	-ครูบางคนยังไม่มีทักษะในผลิตสื่อประกอบการจัดประสบการณ์ -ครูไม่ใช่กระดานอัจฉริยะในการจัดการเรียนการสอน -ครูมีภาระงานมากทำให้ไม่มีเวลาในการผลิตสื่อสำหรับประกอบการจัดกิจกรรม	-จัดอบรมการใช้งานคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับโปรแกรมสำคัญสำหรับใช้ในการผลิตสื่อ -ส่งบุคลากรไปฝึกทำการใช้กระดานอัจฉริยะกับ อบจ.ขอนแก่นแล้วมาถ่ายทอด -ช่วยผลิตสื่อสำหรับการจัดกิจกรรมหรือประกอบการจัดประสบการณ์	-จัดกิจกรรมช่วยทำสื่อการเรียนรู้โดยให้ครูผู้ดูแลเด็กเข้ามามีส่วนร่วมทำ -จัดอบรมและฝึกทักษะการใช้กระดานอัจฉริยะให้แก่ครู	-การผลิตสื่อพื้นบ้าน -การอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้กระดานอัจฉริยะ

ตารางที่ 4.15 สรุปกิจกรรมที่จะดำเนินการยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาด้านสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

ที่	ปัญหา	สภาพปัญหา	แนวทางเพื่อการแก้ปัญหา	ทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา	กำหนดกิจกรรม
1	มุมสำหรับเด็กป่วย	-ไม่มีเตียงนอนพักสำหรับเด็กป่วย -ตู้เก็บยามีแต่ยาที่หมดอายุ -ห้องพยาบาลถูกนำไปใช้เป็นห้องเก็บวัสดุ สื่อการเรียนการสอน และ ใ้ เป็น ห้ อ ง คอมพิวเตอร์	-จัดซื้อเตียงเด็กไว้ใช้ในห้องพยาบาล -ประสาน รพ.สต.หนองแขวง ขอยาที่จำเป็นมาไว้ที่ศูนย์ฯ -จัดห้องพยาบาลใหม่ -ก่อสร้างห้องสำหรับเก็บของและสื่อ -จัดเครื่องคอมพิวเตอร์มาไว้ในห้องเรียน โดยจัดเป็นมุมคอมพิวเตอร์	-จัดห้องพยาบาลใหม่โดยจัดเครื่องคอมพิวเตอร์ไปไว้ในห้องเรียน โดยจัดเป็นมุมคอมพิวเตอร์ พร้อมจัดซื้อเตียงเด็กไว้ใช้ในห้องพยาบาลและ -ประสาน รพ.สต.หนองแขวง ขอยาที่จำเป็นมาไว้ที่ศูนย์ฯ	-การจัดซื้อครุภัณฑ์ (เตียงเด็ก) -การปรับภูมิทัศน์
2	ลานกิจกรรม สนามเด็กเล่นและครุภัณฑ์	-ไม่มีลานกิจกรรมสำหรับเด็ก -สนามเด็กเล่นคับแคบ -สนามเด็กเล่นเป็นดินแข็ง -เครื่องเล่นสนามมีจำนวนน้อย -เครื่องเล่นที่มีอยู่บางชิ้นชำรุด ผุพัง	-สร้างลานคอนกรีตโดยของบจากอบต. -ปรับปรุงสนามเด็กเล่นโดยการลงทราย -เก็บเครื่องเล่นเก่าที่ชำรุดทิ้งและจัดซื้อเครื่องเล่นเพิ่มเติม -ซ่อมแซมเครื่องเล่นที่ชำรุด -ขอรับการสนับสนุนจากบุคคลหรือหน่วยงานอื่นๆ	-สร้างลานคอนกรีตสำหรับใช้ทำกิจกรรมสำหรับเด็ก โดยประสานของบประมาณจาก อบต. พร้อมเก็บเครื่องเล่นที่เก่า ชำรุด ทิ้งพร้อมจัดหาเครื่องเล่นชุดใหม่	-การก่อสร้างลาน -อเนกประสงค์ -จัดซื้อครุภัณฑ์(เครื่องเล่น)

ตารางที่ 4.15 สรุปกิจกรรมที่จะดำเนินการยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาด้านสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย(ต่อ)

ที่	ปัญหา	สภาพปัญหา	แนวทางเพื่อการแก้ปัญหา	ทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา	กำหนดกิจกรรม
3	สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในอาคาร	-ไม่มีสนามหญ้าหรือสวนหย่อมหรือกระถางไม้ประดับ -บริเวณโต๊ะครูเอกสารค่อนข้างมาก ไม่เป็นระเบียบ -ไม่มีมุมนั่งพักสำหรับผู้ปกครอง	-จัดหาที่นั่งเล่นหรือม้าหินอ่อนสำหรับนั่งพักผ่อน -จัดมุมธรรมชาติหรือสวนหย่อมหรือประดับกระถางไม้ประดับ -ซื้อชั้นเก็บเอกสารเพิ่ม -ทำความสะอาดห้องเรียนและตกแต่งห้องเรียนใหม่	-จัดสวนหย่อมและประดับกระถางไม้ประดับ พร้อมทำความสะอาดห้องเรียนและตกแต่งห้องเรียนใหม่	การปรับภูมิทัศน์
4	ระบบการรักษาความปลอดภัยให้กับผู้เรียน	-ไม่มีรั้วที่แยกเป็นพื้นที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ชัดเจน -ผู้ที่มาติดต่อราชการนำรถเข้ามาจอดบริเวณสนามเด็กเล่น -ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีการวางแผนชักซ้อมการป้องกันภัยใดๆ	-ก่อสร้างรั้ว โดยร่วมมือกันทำเอง -ก่อสร้างรั้วโดยเสนอให้อบต.เป็นผู้ดำเนินการ -จัดทำป้ายห้ามนำรถเข้ามาในสนามเด็กเล่น -จัดหาแผงกั้นจราจรมากั้นบริเวณที่ไม่ต้องการให้รถวิ่งผ่าน -ประสานงานบรรเทาสาธารณภัยในการชักซ้อมแผนป้องกันภัย	-ก่อสร้างรั้วของ สพด. โดยร่วมมือกันทำเอง -ประสานงานบรรเทาสาธารณภัยในการชักซ้อมแผนป้องกันภัยให้กับครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง	-การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ -การอบรมเชิงปฏิบัติการการป้องกันอัคคีภัย

ตารางที่ 4.16 สรุปกิจกรรมที่จะดำเนินการยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

ที่	ปัญหา	สภาพปัญหา	แนวทางเพื่อการแก้ปัญหา	ทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา	กำหนดกิจกรรม
1	หลักสูตรท้องถิ่น	-หลักสูตรที่ใช้ไม่มีการให้ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการบริหารศูนย์ และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร -หลักสูตรที่ใช้อยู่ยังเป็นแบบที่กรมส่งเสริมการปกครองกำหนดซึ่งเป็นบริบททั่วไปไม่เจาะจง -หลักสูตรที่ใช้ไม่เน้นและให้ความสำคัญกับสภาพของตำบลหนองแขวง -หลักสูตรที่ใช้ยังไม่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและไม่ส่งเสริมความเป็นท้องถิ่น	-ให้ครูจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่จะใช้ใหม่เอง -ให้ครูเอาหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งอื่นมาปรับใช้ -ให้ครูเอาหลักสูตรท้องถิ่นฉบับเดิมที่มีอยู่มาปรับใหม่ -จัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นฉบับใหม่	-จัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นฉบับใหม่ โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างตัวแทนผู้ปกครอง คณะกรรมการบริหารศูนย์และคณะผู้วิจัยเพื่อร่วมกันจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	-การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

ตารางที่ 4.16 สรุปกิจกรรมที่จะดำเนินการยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร(ต่อ)

ที่	ปัญหา	สภาพปัญหา	แนวทางเพื่อการแก้ปัญหา	ทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา	กำหนดกิจกรรม
2	จำนวนสื่อและนวัตกรรม	-มีการส่งเสริมการพัฒนา นวัตกรรมและสื่อการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย -ครูเน้นซื้อสื่อสำเร็จมาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ -ครู/ผู้ดูแลเด็กบางคนยังไม่มี การผลิตสื่อ ประกอบการเรียน การสอน -ครู ที่ ผลิต สื่อ ไม่ นำ สื่อ นวัตกรรมที่ผลิตขึ้นไปจัดเป็น มุมการเรียนรู้ -ไม่ มีการ เผย แพร่ สื่อ นวัตกรรมที่จัดทำขึ้น	-ให้ครูจัดทำสื่อ นวัตกรรมเองโดย การศึกษาจากคู่มือที่ขายตามท้องตลาด หรือจากอินเทอร์เน็ต -ส่งครูไปอบรมด้านการจัดทำสื่อ นวัตกรรม -จัดกิจกรรมช่วยทำสื่อ นวัตกรรม ให้กับศูนย์ฯ พร้อมจัดมุมแสดงสื่อที่ทำ ขึ้น -ประสานทางหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กให้มีการกำหนดให้ครูมีการผลิตสื่อ นวัตกรรม อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ชิ้น	-จัดกิจกรรมช่วยทำสื่อ ให้กับศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กโดยให้ครูเข้ามามี ส่วนร่วมในการทำสื่อ พร้อม จัดเป็นมุมแสดงสื่อ ที่ทำขึ้น	การผลิตสื่อพื้นบ้าน

ตารางที่ 4.16 สรุปกิจกรรมที่จะดำเนินการยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหาด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร(ต่อ)

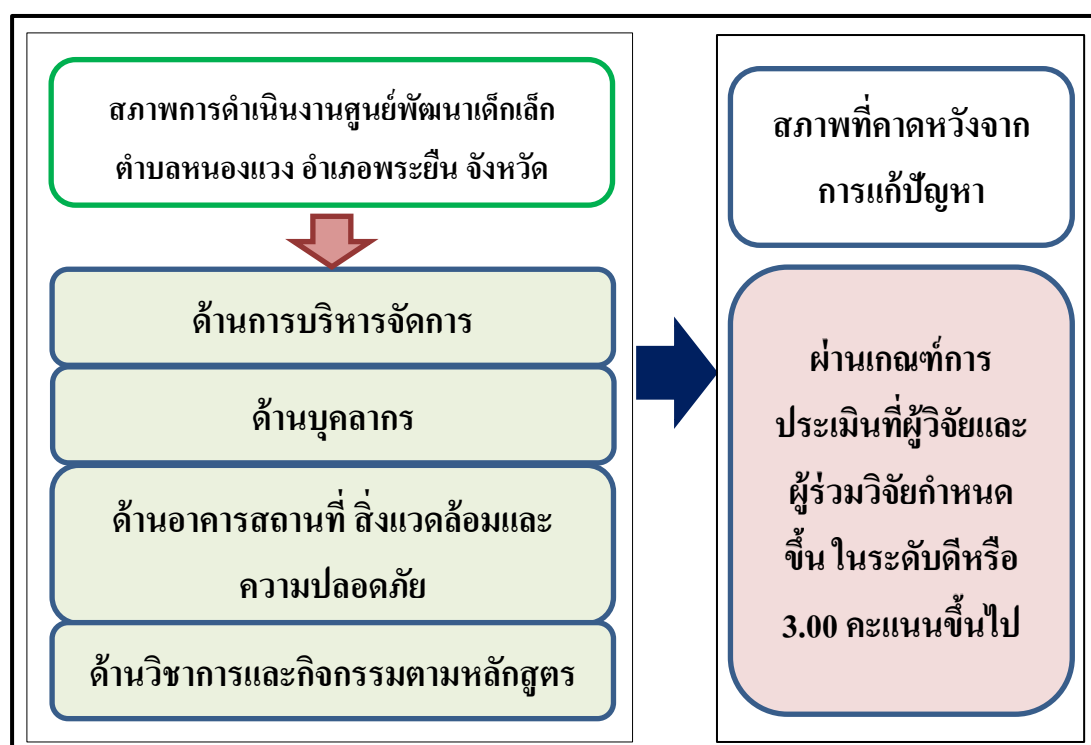
ที่	ปัญหา	สภาพปัญหา	แนวทางเพื่อการแก้ปัญหา	ทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา	กำหนดกิจกรรม
3	ทักษะการกล้าแสดงออกของผู้เรียน	-มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงออกแต่เน้นผู้ที่เก่งอยู่แล้ว -เด็กไม่สามารถแนะนำตนเองได้เมื่อมีการให้แนะนำตนเอง -เด็กไม่กล้าพูดคุยสื่อสารกับบุคคลภายนอก	-จัดกิจกรรมหน้าเสาธงโดยให้เด็กออกมาแนะนำตนเอง วันละ 1-2 คน โดยไม่ซ้ำกัน -จัดกิจกรรมฝึกทักษะการพูดโดยการฝึกเล่านิทานหน้าชั้นเรียนวันละคน -จัดกิจกรรมไปเรียนรู้ในชุมชนเพื่อฝึกทักษะการซักถาม พูดคุยกับบุคคลภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	-จัดกิจกรรมหน้าเสาธงโดยให้เด็กออกมาแนะนำตนเอง วันละ 1-2 คน โดยไม่ซ้ำกัน* -จัดกิจกรรมพานักเรียนไปเรียนรู้ในชุมชนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง	-การฝึกทักษะแนะนำตนเอง -การเรียนรู้วิธีชุมชน
4	การประเมินพัฒนาการผู้เรียน	-เด็กมีพัฒนาการล่าช้าไม่เป็นไปตามวัยแต่ไม่มีการการประสานกับบุคคลหรือหน่วยงานเพื่อวางแผนช่วยเหลือหรือพัฒนาผู้เรียน -เด็กมีปัญหาสุขภาพฟันแต่ไม่มีการให้ทันตแพทย์มาตรวจหรือหาวิธีดูแลรักษา	-ประสานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองแวงในการเข้ามาดูแลผู้เรียนและให้การช่วยเหลือ -ประสานโรงพยาบาลพระยืนในการเข้ามาดูแลและให้การช่วยเหลือ	-ประสานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองแวงในการเข้ามาดูแลผู้เรียนและส่งต่อรักษาหากพบอาการที่ควรได้รับการรักษา	การตรวจสอบสุขภาพผู้เรียน

และผู้ร่วมวิจัยได้มีการกำหนดสภาพที่คาดหวังจากการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่กำหนดไว้ทั้งหมด โดยมีการกำหนดเกณฑ์การประเมิน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4.17 เกณฑ์การประเมินสำหรับวัดสภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา

ระดับคะแนน	แปลความหมาย
4.00 - 5.00	ดีมาก
3.00 - 3.99	ดี
2.00 - 2.99	พอใช้
1.01 - 2.00	ควรปรับปรุง
0 - 1.00	ควรปรับปรุงเร่งด่วน

และมีการกำหนดสภาพที่คาดหวังจากการดำเนินกิจกรรม ดังภาพ

ภาพที่ 4.11 .สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา

โดยการดำเนินกิจกรรมการนี้ ทุกคนต่างแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย มีการนำเสนอและถกเถียงถึงแนวทางเพื่อจะแก้ไขปัญหาจนสามารถสรุปเป็นกิจกรรมที่จะดำเนินการได้ เมื่อดำเนินการนำเสนอเรียบร้อยแล้วที่ประชุมมีมติให้ผู้วิจัยดำเนินการพิมพ์และสำเนาเอกสารมาแจกให้ทุกคนเพื่อพิจารณาดำเนินการในขั้นตอนต่อไป จากนั้นผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้นัดหมายสำหรับการประชุมร่วมกันในกิจกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อที่จะไว้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางาน โดยที่ประชุมมีมติกำหนดจัดกิจกรรมในวันที่ 26 มิถุนายน 2559

ระยะที่ 3 การสรุปร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย มีการดำเนินกิจกรรมย่อย จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การจัดทำแผนปฏิบัติการ (action plan) 2) การกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัย และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยมีรายละเอียดการดำเนินกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1) การจัดทำแผนปฏิบัติการ (action plan) และการกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัย จัดขึ้นในวันที่ 26 มิถุนายน 2559 เวลา 9.00 น. ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขม มีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งกลุ่มการทำงานและจัดทำแผนปฏิบัติการที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางาน โดยเมื่อผู้ร่วมวิจัยมาพร้อมแล้วก็นำเสนอข้อมูลคร่าวๆ พร้อมแจกเอกสารตั้งแต่เริ่มขั้นตอนการวางแผน ซึ่งที่ประชุมให้ความเห็นชอบและตกลงร่วมกันที่จะช่วยกันคิดโครงการ ออกแบบโครงการคร่าวๆ ช่วยกันก่อน แล้วค่อยแบ่งทีมรับผิดชอบในการเขียนโครงการที่จะใช้ดำเนินการแก้ปัญหา มีการนำเสนอแต่ละโครงการเพื่อขอความคิดเห็นเพิ่มเติมและปรับให้มีความเหมาะสม ซึ่งจากผลการดำเนินกิจกรรมนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ช่วยกันคิดชื่อโครงการ จากกิจกรรมที่กำหนดไว้ สามารถสรุปชื่อโครงการที่จะดำเนินการได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.18 สรุปผลการวิเคราะห์เพื่อกำหนดโครงการ

ที่	การดำเนินงาน	ชื่อโครงการ	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	กิจกรรมที่กำหนด
1	ด้านการบริหารจัดการ	ยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ	พัฒนาตัวบ่งชี้ด้านการบริหารจัดการ ให้อยู่ในระดับ “ดี” หรือ “3” ขึ้นไป ทุกตัวบ่งชี้	ผ่านเกณฑ์การประเมินที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดขึ้น	- การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กต้นแบบ -การจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก -การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา -การเยี่ยมบ้านนักเรียน -การจัดทำป้ายความรู้
2	ด้านบุคลากร	ยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร	พัฒนาตัวบ่งชี้ด้านบุคลากร ให้อยู่ในระดับ “ดี” หรือ “3” ขึ้นไป ทุกตัวบ่งชี้	ผ่านเกณฑ์การประเมินที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดขึ้น	-ปราชญ์ช่วยสอน -การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ(ทำร่วมกับทีม 1) -การผลิตสื่อพื้นบ้าน -การอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้กระดานอัจฉริยะ

ตารางที่ 4.18 สรุปผลการวิเคราะห์เพื่อกำหนดโครงการ(ต่อ)

ที่	การดำเนินงาน	ชื่อโครงการ	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	กิจกรรมที่กำหนด
3	ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความ ปลอดภัย	ยกระดับการดำเนินงาน ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความ ปลอดภัย	พัฒนาตัวบ่งชี้ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและ ความปลอดภัย ให้อยู่ใน ระดับ “ดี” หรือ “ว” ขึ้น ไป ทุกตัวบ่งชี้	ผ่านเกณฑ์การประเมิน ที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ ร่วมกันกำหนดขึ้น	-การจัดซื้อครุภัณฑ์ -การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ -การปรับปรุงภูมิทัศน์ -การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ -การอบรมเชิงปฏิบัติการการป้องกันอัคคีภัย
4	ด้านวิชาการ และกิจกรรม ตามหลักสูตร	ยกระดับการดำเนินงาน ด้านวิชาการและ หลักสูตร	พัฒนาตัวบ่งชี้ด้าน วิชาการและหลักสูตรให้ อยู่ในระดับ “ดี” หรือ “ว” ขึ้นไป ทุกตัวบ่งชี้	ผ่านเกณฑ์การประเมิน ที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ ร่วมกันกำหนดขึ้น	-การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น -การผลิตสื่อการสอน -การฝึกทักษะแนะนำตนเอง -การเรียนรู้วิถีชุมชน -การตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

หลังจากสรุปชื่อโครงการที่จะดำเนินการกันแล้วผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดแบ่งทีมงานโครงการที่จะรับผิดชอบในการดูแลและจัดโครงการโดยให้แต่ละท่านสมัครใจยกมือในการรับผิดชอบโครงการที่ตนเองสนใจและมีความถนัด และในแต่ละโครงการก็มีการกำหนดทีมแกนนำไว้โครงการละ 2 คน ซึ่งพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ ความถนัดเพื่อทำหน้าที่เป็นทั้งผู้นำ ผู้ประสาน ผู้ดูแลและผู้ร่วมทำงานไปพร้อมๆกัน จากนั้นแต่ละทีมก็มีการแบ่งงาน การมอบอำนาจหน้าที่ การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบ การกำหนดวิธีการติดต่อสื่อสาร โดยตกลงกันสร้างกลุ่มไลน์ในการติดต่อสื่อสารกันในกลุ่มทีมงานไม่ใช่ไลน์กลุ่มใหญ่ของการทำวิจัยเพราะจะได้ไม่เป็นการรบกวนคนอื่นๆ เวลาประสานงานกันและสมาชิกในทีมจะทราบทันทีเมื่อในทีมมีการคุยกัน

หลังจากนั้นแต่ละทีมก็ลงมือเขียนแผนการดำเนินโครงการ โดยนั่งเป็นทีมตามที่ได้แบ่งกันแล้ว เมื่อเขียนแผนการดำเนินโครงการแล้วเสร็จแต่ละทีมได้นำเสนอแผนงานโครงการของแต่ละทีมให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้รับทราบ เมื่อแต่ละทีมได้นำเสนอโครงการเสร็จสิ้น ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันระดมความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแผนงานโครงการทั้ง 4 โครงการ ซึ่งแต่ละโครงการมีส่วนประกอบที่สำคัญ คือ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรม และระยะเวลาในการดำเนินงาน สถานที่ดำเนินงาน งบประมาณ ผู้รับผิดชอบโครงการ ผลที่คาดว่าจะได้รับ และวิธีการประเมินผลโครงการ โดยมีรายละเอียดของแต่ละโครงการ ดังนี้

โครงการที่ 1

โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ

หลักการและเหตุผล

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง จัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้แก่เด็กอายุ 3-5 ขวบ ในโดยใช้งบประมาณจากเงินรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ เพื่อมุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กในวัย 3-5 ขวบ ให้ได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาคู่ในระดับประถมศึกษา ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ถือเป็นสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 18 และมาตรา 4 และสถานศึกษาต้องมีการจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในทุกปีการศึกษาและรับการประเมินคุณภาพภายนอกทุกๆ 5 ปี โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงมีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในของปีการศึกษา 2558 จากกองการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ด้านการบริหารจัดการซึ่งมีบางมาตรฐานและบางตัวบ่งชี้ที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับ “ควรปรับปรุง” หรือ “ควรปรับปรุงเร่งด่วน” และผลการประเมินคุณภาพภายนอก โดย สมศ. มีผลการประเมินในบางตัวบ่งชี้อยู่ในระดับ “พอใช้” “ควรปรับปรุง” และ “ควรปรับปรุงเร่งด่วน” โดยมีปัญหาเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ระบบการเยี่ยมบ้านเด็กแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกับผู้ปกครองเกี่ยวกับความก้าวหน้าและแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชนและหน่วยงานอื่น

เพื่อให้การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ด้านการบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีคุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและองค์กรและเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก จึงจัดให้มีโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อพัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพ
3. เพื่อพัฒนาระบบการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ
4. เพื่อพัฒนาให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

เป้าหมาย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายในและผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก มีระดับคุณภาพ ตั้งแต่ระดับ “ดี” หรือ “3” ขึ้นไป จากระดับคะแนนที่คณะผู้วิจัยได้กำหนดไว้

กิจกรรมและระยะเวลาการดำเนินงาน

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินงาน		
		ก.ค.59	ส.ค.59	ก.ย.59
1	การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กต้นแบบ	↔		
2	การเยี่ยมบ้านนักเรียน	↔		
3	การจัดทำป้ายความรู้		↔	
4	การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา		↔	
5	การจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก		↔	

สถานที่ดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง

งบประมาณ

งบประมาณของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวงและงบประมาณส่วนตัวของผู้วิจัยรวมทั้งสิ้น จำนวน 19,000 บาท เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรม	งบประมาณ	แหล่งที่มา
1. การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กต้นแบบ	12,000 บาท	ส่วนตัว
2. การเยี่ยมบ้านนักเรียน	1,000 บาท	ศพด.
3. การจัดทำป้ายความรู้	2,000 บาท	ศพด.
4. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	2,000 บาท	ศพด.
5. การจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	2,000 บาท	ส่วนตัว

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ทีมที่ 1 ประกอบด้วย

1. นางบรรจง	ไชยวิชา	หัวหน้าทีม
2. นายคำพันธ์	โพพุม	รองหัวหน้าทีม
3. นางทองวัน	เหง้ามูล	ทีมงาน
4. นางประยงค์	กระแสนเทพ	ทีมงาน
5. นางนงเยาว์	คุณแก้ว	ทีมงาน
6. นายหนูจิตร	ละครชัย	ทีมงาน
7. นางจันทร์นภาเพ็ญ	ทินราช	ทีมงาน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น
2. มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีคุณภาพ
3. ผู้เรียนได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ
4. มีแหล่งเรียนรู้บริการชุมชนที่มีคุณภาพ

วิธีการประเมินผลโครงการ

ใช้แบบบันทึกการสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินโครงการ

โครงการที่ 2

โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร

หลักการและเหตุผล

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง จัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้แก่เด็กอายุ 3-5 ขวบ ในโดยใช้งบประมาณจากเงินรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ เพื่อมุ่งพัฒนา ความพร้อมแก่เด็กในวัย 3-5 ขวบ ให้ได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาคู่ในระดับ ประถมศึกษา ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ถือว่าเป็นสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 18 และมาตรา 4 และสถานศึกษาต้องมีการจัดให้มีการประกัน คุณภาพการศึกษาภายในทุกๆ ปีและรับการประเมินคุณภาพภายนอกทุกๆ 5 ปี ผลการประเมิน คุณภาพภายนอก โดย สมศ. มีผลการประเมินในบางตัวบ่งชี้อยู่ในระดับ “พอใช้” โดยมีปัญหา เกี่ยวกับจำนวนครู/ผู้ดูแลเด็ก และบุคลากรสนับสนุนไม่เพียงพอ ครู/ผู้ดูแลเด็กและบุคลากรไม่ได้ รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และครู/ผู้ดูแลเด็กยังไม่สามารถผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยี ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อให้การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ด้านบุคลากรเป็นไปอย่างมี คุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและองค์กรและเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษา ภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก จึงจัดให้มีโครงการยกระดับการดำเนินงานด้าน บุคลากรขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้นำหรือผู้ปกครองเข้าร่วมในการจัดการศึกษา
2. เพื่อส่งเสริมให้ครู/ผู้ดูแลเด็กผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้

เป้าหมาย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายในและผ่านเกณฑ์การประเมิน คุณภาพภายนอก มีระดับคุณภาพ ตั้งแต่ระดับ “ดี” หรือ “3” ขึ้นไป จากระดับคะแนนที่คณะผู้วิจัย ได้กำหนดไว้

กิจกรรมและระยะเวลาการดำเนินงาน

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินงาน		
		ก.ค.59	ส.ค.59	ก.ย.59
1	การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กต้นแบบ (ร่วมกับทีม1)	↔		
2	ปราชญ์ช่วยสอน	↔	→	
3	การผลิตสื่อพื้นบ้าน	↔		
4	การอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้กระดานอัจฉริยะ	↔		

สถานที่ดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง

งบประมาณ

งบประมาณจากการบริจาคและงบประมาณส่วนตัวของผู้ร่วมวิจัย รวมทั้งสิ้น จำนวน 3,000 บาท เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรม	งบประมาณ	แหล่งที่มา
1. ปราชญ์ช่วยสอน	1,000 บาท	ศพด.
2. การผลิตสื่อพื้นบ้าน	1,000 บาท	บริจาค
3.การอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้กระดานอัจฉริยะ	1,000 บาท	ส่วนตัว

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ทีมที่ 2 ประกอบด้วย

1. นายมีชัย	สุนทอง	หัวหน้าทีม
2. นางบุญยัง	สิงห์สีดา	รองหัวหน้าทีม
3. นางจันทา	ราชดี	ทีมงาน
4. นางจันทร์เพ็ญ	รอยสี	ทีมงาน
5. นางสาว	พวงษา	ทีมงาน
6. นางพัก	สุวรรณอำไพ	ทีมงาน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ครู/ผู้ดูแลเด็กได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
3. ครู/ผู้ดูแลเด็ก สามารถผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้
4. มีสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กและมีการเผยแพร่สื่อการเรียนรู้

วิธีการประเมินผลโครงการ

ใช้แบบบันทึกการสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินโครงการ

โครงการที่ 3

โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

หลักการและเหตุผล

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง จัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้แก่เด็กอายุ 3-5 ขวบ ในโดยใช้งบประมาณจากเงินรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ เพื่อมุ่งพัฒนา ความพร้อมแก่เด็กในวัย 3-5 ขวบ ให้ได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาคู่ในระดับ ประถมศึกษา ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ถือว่าเป็นสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 18 และมาตรา 4 และสถานศึกษาต้องมีการจัดให้มีการประกัน คุณภาพการศึกษาภายในและรับการประเมินคุณภาพภายนอกทุกๆ 5 ปี โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลหนองแวงมีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในของปีการศึกษา 2558 จากกองการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยซึ่งมีบาง มาตรฐานและบางตัวบ่งชี้ที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับระดับ “พอใช้” และ “ควรปรับปรุง” และ ผลการประเมินคุณภาพภายนอก โดย สมศ. มีผลการประเมินในบางตัวบ่งชี้อยู่ในระดับ “พอใช้” และ “ควรปรับปรุง” โดยมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดมุมหรือห้องพักสำหรับเด็กป่วย ลานกิจกรรม สนามเด็กเล่น ครุภัณฑ์ สำหรับจัดประสบการณ์การเรียนรู้ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก อาคาร และระบบการรักษาความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บให้กับผู้เรียน

เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยเป็นไปอย่างมีคุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและองค์กร และเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษา ภายนอก จึงจัดให้มีโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความ ปลอดภัยขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในและภายนอกอาคารเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้
2. เพื่อจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ที่เอื้อต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
3. เพื่อจัดให้มีระบบรักษาความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บให้กับผู้เรียนที่มี

ประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายในและผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก มีระดับคุณภาพ ตั้งแต่ระดับ “ดี” หรือ “3” ขึ้นไป จากระดับคะแนนที่คณะผู้วิจัยได้กำหนดไว้

กิจกรรมและระยะเวลาการดำเนินงาน

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินงาน		
		ก.ค.59	ส.ค.59	ก.ย.59
1	การก่อสร้างลานอเนกประสงค์		←→	→
2	การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่	←→	→	
3	การจัดซื้อครุภัณฑ์	←→	→	
4	การปรับปรุงภูมิทัศน์ สพด.			←→
5	การอบรมการป้องกันอัคคีภัย		←→	

สถานที่ดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง

งบประมาณ

งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขวงและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง รวมทั้งสิ้น จำนวน 592,500 บาท เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรม	งบประมาณ	แหล่งที่มา
1. ก่อสร้างลานอเนกประสงค์	420,000 บาท	อบต.
2. ก่อสร้างรั้วไม้ไผ่	30,000 บาท	ส่วนตัว/บริจาค
3. จัดซื้อครุภัณฑ์	127,500 บาท	ศพด.
4. ปรับปรุงภูมิทัศน์ สพด.	10,000 บาท	ศพด.
5. อบรมการป้องกันภัยในศพด.	5,000 บาท	ศพด.

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ทีมที่ 3 ประกอบด้วย

1. นายเสถียร	อุดม	หัวหน้าทีม
2. นางสาวฝน	พันธุ์อำมาตย์	รองหัวหน้าทีม
3. นางนิตยา	หารัณดา	ทีมงาน
4. นางสาวพิมพ์รดา	มูลไชสงค์	ทีมงาน
5. นางสาวรวย	ปัดอาสา	ทีมงาน
6. นางทองฮู้	คนบุญ	ทีมงาน
7. นางวาสนา	ละลี	ทีมงาน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีภูมิทัศน์ที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีวัสดุ ครุภัณฑ์ที่มีคุณภาพ
3. ผู้เรียนนักเรียน ได้รับการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการประเมินผลโครงการ

ใช้แบบบันทึกการสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินโครงการ

โครงการที่ 4

โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

หลักการและเหตุผล

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง จัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้แก่เด็กอายุ 3-5 ขวบ ในโดยใช้งบประมาณจากเงินรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ เพื่อมุ่งพัฒนา ความพร้อมแก่เด็กในวัย 3-5 ขวบ ให้ได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาคู่ในระดับ ประถมศึกษา ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ถือว่าเป็นสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 18 และมาตรา 4 และสถานศึกษาต้องมีการจัดให้มีการประกัน คุณภาพการศึกษาภายในและรับการประเมินคุณภาพภายนอกทุกๆ 5 ปี โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลหนองแวงมีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในของปีการศึกษา 2558 จากกองการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง มีการประเมินคุณภาพด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร บางตัวบ่งชี้อยู่ในระดับ “ควรปรับปรุง” และมีการประเมินคุณภาพภายนอก โดย สมศ. มีผลการ ประเมินในบางตัวบ่งชี้อยู่ในระดับ “พอใช้” และ “ควรปรับปรุง” โดยมีปัญหาเกี่ยวกับศูนย์พัฒนา เด็กเล็กไม่มีหลักสูตรท้องถิ่น การส่งเสริมพัฒนาการจัดทำสื่อและนวัตกรรม การส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัยและการนำเอาผลการประเมินพัฒนาการเด็กไป วางแผนพัฒนาเด็กและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กตามความต้องการ ความสนใจและวัย ของเด็ก

เพื่อให้การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ด้านวิชาการและกิจกรรม ตามหลักสูตรเป็นไปอย่างมีคุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและองค์กรและเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การ ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก จึงจัดให้มีโครงการ ยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น
2. เพื่อส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมและสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้
3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัยและกล้าแสดงออก
4. เพื่อพัฒนาให้ครู/ผู้ดูแลเด็กมีทักษะการนำผลการประเมินพัฒนาการผู้เรียนไปใช้ใน

การพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

เป้าหมาย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายในและผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก มีระดับคุณภาพ ตั้งแต่ระดับ “ดี” หรือ “3” ขึ้นไป จากระดับคะแนนที่คณะผู้วิจัยได้กำหนดไว้

กิจกรรมและระยะเวลาการดำเนินงาน

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินงาน		
		ก.ค.59	ส.ค.59	ก.ย.59
1	การเรียนรู้วิถีชุมชน	↔		
2	การผลิตสื่อการสอน	↔		
3	การฝึกทักษะแนะนำตนเอง		↔	↔
4	การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น			↔
5	การตรวจสอบสภาพผู้เรียน			↔

สถานที่ดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง

งบประมาณ

งบประมาณของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวงและการบริจาค รวมทั้งสิ้น จำนวน 14,000 บาท เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

รายการ	งบประมาณ	แหล่งที่มา
1. การเรียนรู้วิถีชุมชน	1,000 บาท	ศพด.
2. การผลิตสื่อการสอน	9,000 บาท	สปสช.
3. การฝึกทักษะแนะนำตนเอง	- บาท	-
4. การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	2,000 บาท	ศพด.
5. การตรวจสอบสภาพผู้เรียน	2,000 บาท	สปสช.

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ทีมที่ 4 ประกอบด้วย

1. นายธัช	โคตะนันท์	หัวหน้าทีม
2. นางยุรี	วุฒพันธ์	รองหัวหน้าทีม
3. นางสาวพวงเพชร	พันธ์ชมพู	ทีมงาน
4. นางลัดดาวรรณ	โพพุม	ทีมงาน
5. นางสนธิ	เหง้ามูล	ทีมงาน
6. นายศักดิ์	พันธ์ชมพู	ทีมงาน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสื่อ นวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้
3. ผู้เรียนสามารถแสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัยและกล้าแสดงออก
4. มีระบบการส่งต่อข้อมูลและการแลกเปลี่ยนข้อมูลผู้เรียนเพื่อการพัฒนาผู้เรียนที่

เหมาะสม

วิธีการประเมินผลโครงการ

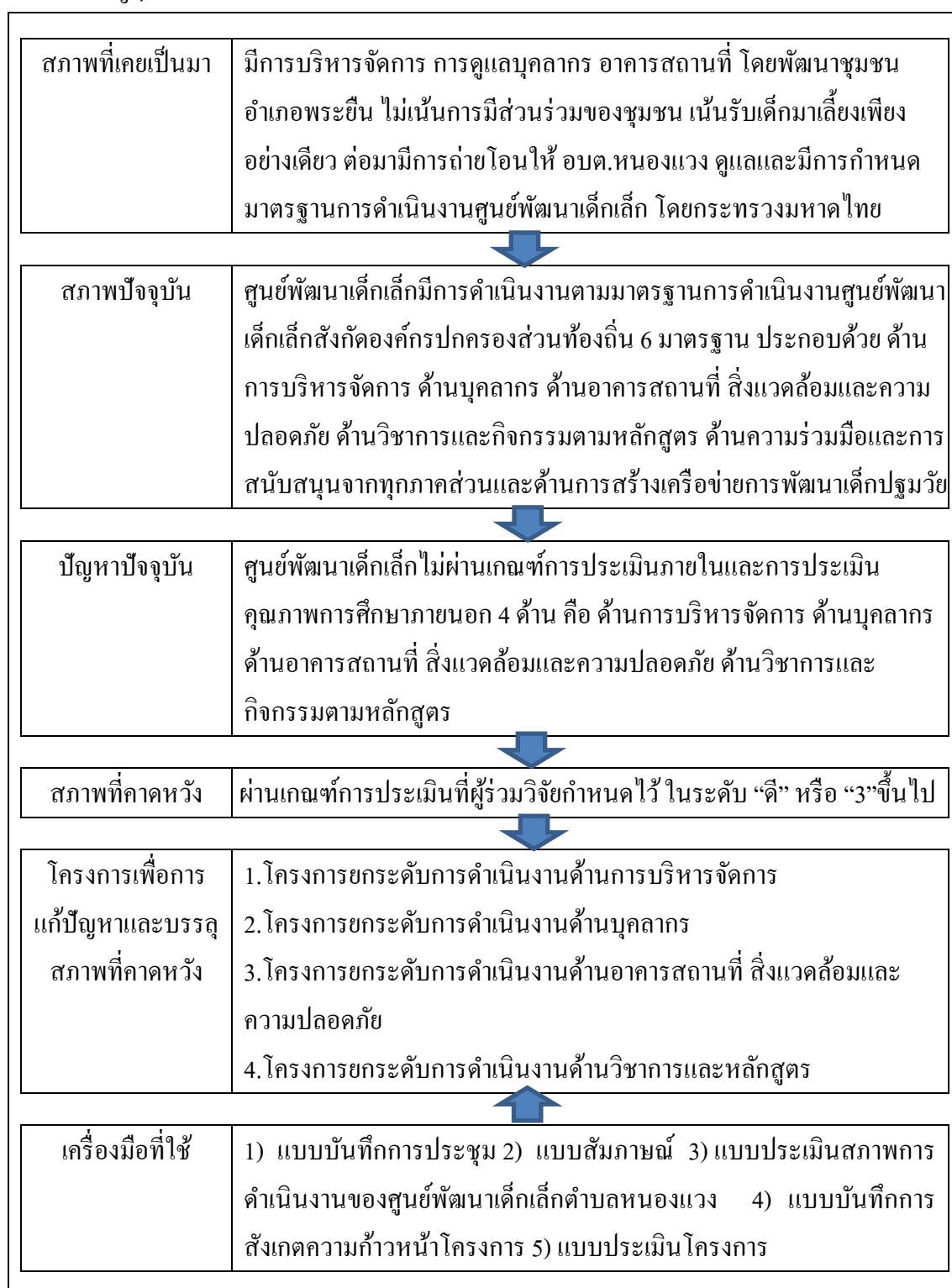
ใช้แบบบันทึกการสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินโครงการ

2) การกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการสังเกตผล กิจกรรมการกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการสังเกตผล มีการดำเนินการเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2559 เริ่มประชุมเวลา 13.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันกำหนดเทคนิคและเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินงานในระยะต่างๆ เริ่มต้นโดยการให้ผู้วิจัยให้ผู้ร่วมวิจัยได้ทบทวนเทคนิคและเครื่องมือการวิจัย ตามที่เคยอบรมและลองปฏิบัติมาแล้วในขั้นตอนที่ 1 และให้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันคิดพิจารณาว่าแต่ละขั้นตอนแต่ละโครงการและแต่ละกิจกรรมนั้น จะต้องใช้เครื่องมือที่มีลักษณะแบบใด เพื่อให้มีการประเมินและเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกๆ ขั้นตอนตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1-9 โดยมีการอภิปรายกันว่าแต่ละขั้นตอนจะใช้เครื่องมือวิจัยอะไรบ้าง มีประเด็นคำถามอะไรโดยอาศัยคำถามวิจัยเป็นแนวทางในการจัดทำเครื่องมือการวิจัย และมีการแบ่งกลุ่มกันพร้อมมอบหมายให้แต่ละกลุ่มออกแบบเครื่องมือวิจัย ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีผู้ที่เคยทำการวิจัยมาบ้าง คือผู้ดูแลเด็กซึ่งบางคนก็อยู่ในช่วงทำวิจัยในระดับปริญญาโท ทำให้พอช่วยอธิบายให้กันและกันได้เข้าใจ จากนั้นแต่ละกลุ่มได้มีการนำเสนอเครื่องมือวิจัยที่ได้รับมอบหมาย และนำเสนอต่อที่ประชุม และมีการอภิปรายร่วมกัน ในที่สุดสรุปเทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 5 ฉบับ ประกอบด้วย แบบบันทึกการประชุม(เครื่องมือฉบับที่ 1) แบบสัมภาษณ์(เครื่องมือฉบับที่ 2) แบบประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขว(เครื่องมือฉบับที่ 3) แบบรายงานความก้าวหน้าของโครงการ(เครื่องมือฉบับที่ 4) และแบบประเมินโครงการ(เครื่องมือฉบับที่ 5) ซึ่งเมื่อดำเนินการจัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยได้จัดส่งเครื่องมือดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย นางเจริญสุข แคนสว่าง, นางสาวทองมี นามนิตย์,ดร.อาทิตย์ ชำรงชัยชนะ ,ดร.โกสุม สายใจ,ดร.พิสิษฐวัฒน์ กลิ่นไธสงค์ (รายละเอียดในภาคผนวก) ซึ่งผู้วิจัยได้ขอให้ทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสานได้แต่งตั้งไว้แล้วเพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความตรงเชิงเนื้อหา(content validity) โดยเครื่องมือวิจัยทั้ง 5 ฉบับ สรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.19 เครื่องมือการวิจัยที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันจัดทำขึ้น

ฉบับที่	เครื่องมือการวิจัย	วัตถุประสงค์ในการนำไปใช้	ช่วงเวลาที่ใช้งาน	หมายเหตุ
1	แบบบันทึกการประชุม	ใช้สำหรับบันทึกการประชุม	ก่อนดำเนินการ, ระหว่างดำเนินการ, หลังดำเนินการ	ผู้ที่ใช้เครื่องมือคือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้จัดบันทึกการประชุม
2	แบบสัมภาษณ์	ใช้สัมภาษณ์ทีมแกนนำเกี่ยวกับผลการดำเนินงานขั้นตอนต่างๆ	หลังดำเนินการ	ใช้สัมภาษณ์เฉพาะทีมแกนนำ
3	แบบประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง	ใช้ประเมินสภาพการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงและใช้สำหรับเป็นGuide line นำไปสู่ Action plan	ก่อนดำเนินการ, หลังดำเนินการ	-จัดทำขึ้นตามตัวชี้วัดที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันพัฒนาขึ้น -ผู้ที่ใช้เครื่องมือนี้คือผู้วิจัย และทีมประเมิน
4	แบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าโครงการ	ใช้สำหรับติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินงานโครงการ	ระหว่างดำเนินการ	- ผู้ที่ใช้เครื่องมือนี้คือผู้วิจัยและทีมประเมิน (แกนนำ)
5	แบบประเมินโครงการ	ใช้ประเมินผลการดำเนินงานโครงการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้หลังการดำเนินโครงการเสร็จสิ้น	หลังดำเนินการ	- ผู้ที่ใช้เครื่องมือนี้คือผู้วิจัยและทีมประเมิน (แกนนำ)

จากการดำเนินงานของกิจกรรมตั้งแต่ระยะที่ 1 ถึงระยะที่ 3 สามารถสรุปประเด็นและสาระสำคัญๆ ได้ดังภาพ

ภาพที่ 4.12 สรุปประเด็นของการดำเนินงานขั้นตอนการวางแผน

กิจกรรมที่ 4 การสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรม เมื่อสิ้นสุดกระบวนการของขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้นัดหมายสำหรับการประชุมร่วมกันในกิจกรรมการสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรม เพื่อเป็นการสรุปผลการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 2 โดยจัดกิจกรรมในวันที่ 30 มิถุนายน 2559 เวลา 9.00 น ณ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว ในการจัดกิจกรรมสะท้อนผลการดำเนินงานนี้เพื่อเป็นการทบทวนวิธีการดำเนินงานที่ผ่านมาตั้งแต่การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมคิดและวางแผนวิเคราะห์สภาพงาน การจัดประชุมนำเสนอแนวคิดในบทที่ 2 ถ่ายทอดให้ผู้ร่วมวิจัย การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนปฏิบัติการ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการสังเกตผล และการจัดกิจกรรมการสะท้อนผล โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้นำเอาผลการบันทึกจากการสังเกต บันทึกการประชุม และเครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งเก็บข้อมูลภาพมาเสนอให้ผู้ร่วมวิจัยได้ วิพากษ์ วิเคราะห์ อภิปรายร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่ทุกคนรับรู้ร่วมกัน โดยอาศัยข้อคำถามในการถอดบทเรียนเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 1 ผลจากการดำเนินกิจกรรมได้ข้อสรุปร่วมกันดังตาราง

ตารางที่ 4.20 ผลสรุปการดำเนินกิจกรรมสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนการวางแผน

กิจกรรม	สภาพที่คาดหวัง	ผลการดำเนินงาน			ข้อเสนอแนะ
		การเปลี่ยนแปลง	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่	
การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมคิดและวางแผน	ผู้ร่วมวิจัยมีข้อมูล “สภาพที่เคยเป็นมา” “สภาพปัจจุบัน” “สภาพปัญหา” “สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” “ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหา” และ “การเลือกทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา”	บรรลุความคาดหวัง เพราะ ผู้ร่วมวิจัยสามารถกำหนดประเด็นที่จะทำการพัฒนาได้	การปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยช่วยกันคิดและวางแผนจะทำให้จับต้นชนปลายไม่ค่อยถูกและค่อนข้างใช้เวลานานในการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆแต่สามารถเขียนบันทึกในกระดาษและสามารถสรุปประเด็นที่จะพัฒนาได้	จากการทำกิจกรรมร่วมกันวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นสามารถกำหนดความต้องการในการพัฒนาปัญหา 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร,ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ,ด้านการบริหารจัดการและด้านบุคลากร	ผู้วิจัยควรมีการเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้ด้วย แต่ยังไม่มอบให้กับผู้ร่วมวิจัย แต่ปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยสืบค้น แสวงหาเติมที่ก่อน จากนั้นค่อยเพิ่มข้อมูลที่ขาดให้เพียงพอ และควรอำนวยความสะดวกในการเสาะแสวงหาข้อมูลของผู้ร่วมวิจัยด้วย ไม่ควรปล่อยผู้ร่วมวิจัยให้ดำเนินการเพียงลำพัง

ตารางที่ 4.20 ผลสรุปการดำเนินกิจกรรมสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนการวางแผน(ต่อ)

กิจกรรม	สภาพที่คาดหวัง	ผลการดำเนินงาน			ข้อเสนอแนะ
		การเปลี่ยนแปลง	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่	
การจัดประชุม นำเสนอ แนวคิดในบท ที่ 2 ถ่ายทอด ให้ผู้ร่วมวิจัย	ผู้ร่วมวิจัยมีความเข้าใจ แนวทางในการแก้ปัญหา และสามารถที่จะตัดสินใจ หาวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้ ข้อมูลที่มีอยู่ได้	บรรลุความคาดหวัง เพราะ ผู้ร่วม วิ จ ย สามารถ กำหนด กิจกรรมและสภาพที่ คาดหวังจากการดำเนิน กิจกรรมได้	การนำเสนอทางเลือกเพื่อการ แก้ปัญหาที่หลากหลาย หาก ให้มองเฉพาะกลุ่มหนึ่งๆ จะ ทำให้ขาดความหลากหลาย แต่ถ้ามีการนำเสนอที่ประชุม จะมีการต่อยอดความคิดได้ หลากหลายขึ้น และจากการ นำเสนอของกิจกรรมที่ผ่าน มาทำให้ผู้ร่วมวิจัยแสดงความ คิดเห็นมากขึ้น	เดิมผู้ร่วมวิจัยเลือกที่จะทำ กิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาแต่ละตัว บ่งชี้เพียงกิจกรรมเดียว เพราะ เกรงว่าจะใช้เวลานานในการ แก้ปัญหา แต่เมื่อรับฟังแนวคิด ที่ผู้วิจัยนำเสนอแล้ว ต่างพากัน กำหนดกิจกรรมมากขึ้นและมี การบูรณาการการทำกิจกรรม กับปัญหาอื่นๆด้วย	การนำแนวคิดในบทที่ 2 เสนอต่อผู้ร่วมวิจัยควรเป็น ความรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ เกิดการเปรียบเทียบข้อมูล และควรปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัย ได้แสดงความคิดเห็นให้มาก

ตารางที่ 4.20 ผลสรุปการดำเนินกิจกรรมสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนการวางแผน(ต่อ)

กิจกรรม	สภาพที่คาดหวัง	ผลการดำเนินงาน			ข้อเสนอแนะ
		การเปลี่ยนแปลง	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่	
1)การจัดทำแผนปฏิบัติการ (action plan) และการกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัย	มีการแบ่งกลุ่มการทำงานพร้อมกับมีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน มีการกำหนดเครื่องมือสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ และมีการร่วมกันทำกิจกรรมถอดบทเรียนจากการดำเนินงาน	บรรลุความคาดหวัง เพราะผู้ร่วมวิจัยสามารถกำหนดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาและกำหนดเครื่องมือสำหรับการวิจัยได้	-ผู้ร่วมวิจัยมีการจัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหา รวมทั้งมีการแบ่งกลุ่มรับผิดชอบการดำเนินโครงการ/กำหนดเครื่องมือสำหรับการวิจัย และรู้จักที่จะบูรณาการวางแผนการทำงานร่วมกับทีมอื่นเพื่อประหยัดงบประมาณและเวลาการดำเนินงาน -ผู้ร่วมวิจัยรู้จักนำเอาตัวบ่งชี้ที่ไม่ผ่านมากำหนดเป็นข้อคำถามของเครื่องมือการวิจัยและมีการแสดงความคิดเห็นมากยิ่งขึ้นเนื่องจากเคยผ่านการถอดบทเรียนในขั้นตอนที่ 1 มาแล้ว	เดิมผู้ร่วมวิจัยต่างคนต่างรับผิดชอบโครงการของตนเอง แต่เมื่อมีการวิเคราะห์ร่วมกันแล้วต่างบูรณาการกิจกรรมที่คล้ายกัน ทำร่วมกันและมีการแบ่งงานกันทำระหว่างโครงการด้วยเพื่อดึงคนมาช่วยในการทำงาน	-ควรกระตุ้นให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นให้มากที่สุดเพราะจะทำให้ได้แนวคิดที่หลากหลาย -ผู้วิจัยควรเพิ่มเติมข้อมูลเป็นระยะๆ และหาตัวอย่างไว้เป็นแนวทางด้วย
2)การสะท้อนผลการดำเนินการกิจกรรม					

ผลจากการจัดกิจกรรมการสะท้อนผลเพื่อสรุปผลการดำเนินงานของขั้นตอนที่ 2 การวางแผน(Planning) ทำให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดการเรียนรู้ร่วมกันว่า

1. การที่แต่ละคนมองปัญหาที่เกิดขึ้นหากมองเพียงคนเดียวก็จะทำให้มองเห็นเพียงด้านเดียวหรือสองด้าน แต่หากต่างคนต่างช่วยกันมองและนำเสนอจะทำให้มองเห็นรอบด้านและกว้างมากยิ่งขึ้น
2. การทำงานร่วมกันจำเป็นต้องแสดงความคิดเห็นไม่ว่าจะถูกหรือผิดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และช่วยส่งเสริมให้ผู้อื่นคิดต่อยอดแนวความคิด
3. การจะแก้ปัญหาใดๆ จำเป็นต้องมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมากและมีการวิเคราะห์ วางแผนและคิดอย่างรอบคอบด้วยเหตุและผล เพื่อให้มีแนวทางที่จะใช้แก้ปัญหานั้นมีความเป็นไปได้มากที่สุด
4. การทำงานกับคนจำนวนมากจะต้องยอมรับฟังเหตุผลและแนวคิดของคนอื่นใช้เหตุผลในการตัดสินใจมากยิ่งขึ้น
5. เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย และระหว่างผู้ร่วมวิจัยด้วยกันเอง

หลังจากนั้นทีม 1 ได้นัดหมายวันและเวลาในการไปศึกษาดูงานตามที่กำหนดไว้ในโครงการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ รวมไปถึงเพื่อให้ทีมอื่นๆ ได้ข้อมูลและแนวทางที่จะใช้ในการทำกิจกรรมของกลุ่มตนเองด้วย และไม่ติดภาระกิจการทำนา ทำไร่ ทีม 1 จึงขอให้สมาชิกทุกคนร่วมเดินทางไปศึกษาดูงานตามที่กิจกรรมที่ทีม 1 กำหนดไว้ โดยจะเดินทางในวันที่ 6 กรกฎาคม 2559 ซึ่งในระหว่างที่ดำเนินการเขียนโครงการกลุ่ม 1 ได้ประสานทางโทรศัพท์ไปยังเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า และเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น แล้วในเรื่องที่ทีมวิจัยจะขอเข้าศึกษาดูงาน ซึ่งได้รับคำตอบมาแล้วว่า ยินดีให้เข้าศึกษาดูงาน แต่ขอให้ทางคณะผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตเข้าดูงานอย่างเป็นทางการไปยังนายกเทศมนตรีทั้งสองแห่ง ซึ่งทีม 1 จะดำเนินการจัดทำหนังสือติดต่อกับหน่วยที่จะเข้าดูงานและอื่นๆ พร้อมหนังสือแจ้งให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้เข้าร่วมศึกษาดูงาน จากนั้นผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้นัดหมายวันและเวลาในการดำเนินการตามปฏิทินการดำเนินงาน คือการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 3 การลงมือปฏิบัติ (Acting) โดยการกำหนดร่วมกันว่าให้มีการดำเนินการตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 2559 เป็นต้นไป โดยทีมใดพร้อมให้สามารถลงมือดำเนินการได้ ไม่ต้องรอทีมอื่นๆ ส่วนกิจกรรมใดที่ทำร่วมกันให้มีการประสานกันทางโทรศัพท์ และให้มีการบันทึกข้อมูลไว้เป็นระยะทั้งการบันทึกแบบเขียน ภาพและบันทึกเสียง

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (acting)

ในขั้นตอนการปฏิบัติ (acting) มีกิจกรรมและการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 กิจกรรม คือ

- 1) การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม โดยให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้มาร่วมพูดคุยกันถึงวิธีการดำเนินงาน วางแนวทางร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและมีส่วนร่วม
- 2) การประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ โดยให้ทีมแกนนำร่วมกันประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ก่อนการนำแผนลงไปสู่การปฏิบัติ และ
- 3) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ โดยแต่ละทีมได้นำโครงการที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 2 ไปปฏิบัติ โดยมีการดำเนินการระหว่างเดือน กรกฎาคม– กันยายน 2559 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 3 เดือน โดยมีการกำหนดแผนในการดำเนินกิจกรรม ดังตาราง

ตารางที่ 4.21 ตารางการดำเนินงานขั้นตอนการปฏิบัติ

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	สภาพที่คาดหวัง	แนวคิดที่ยึดถือ
2 ก.ค. 2559	การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม	ร่วมกันวางแผนปฏิบัติเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย	1) มีการกำหนดทีมงานโครงการ 2) มีการแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินโครงการ	หลักการ “มุ่งการเปลี่ยนแปลง และมุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล” เน้นบทบาท “การเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้
3 ก.ค. 2559	การประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ	เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการนำแผนลงสู่การปฏิบัติสำหรับไว้เปรียบเทียบผลการดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย	มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนการนำแผนลงสู่การปฏิบัติ	ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ (action plan) พยายามไม่ให้ความช่วยเหลือใดๆ ที่ได้อย่างง่ายๆ หรือสำเร็จรูปเกินไป คอยให้กำลังใจและกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง”
4 ก.ค. –30 ก.ย. 2559	การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ	แก้ไขปัญหาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงให้ดีขึ้น	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านเกณฑ์การประเมินที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดไว้ โดยมีระดับคะแนนตั้งแต่ระดับ “ดี” หรือ “3” ขึ้นไป	

โดยรายละเอียดในการดำเนินกิจกรรมมีดังต่อไปนี้

1) การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม จัดขึ้นในวันที่ 2 กรกฎาคม 2559 เวลา 19.00 น. ณ วัดสว่างแสงสี บ้านหนองแสง มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันวางแผนปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย โดยยึดหลักการและแนวคิดที่ว่า “มุ่งการเปลี่ยนแปลง และมุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล” กิจกรรมนี้เริ่มต้นโดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจัดการประชุมให้มีการระดมสมองและอภิปรายร่วมกันในการหาแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน เนื่องจากมีโครงการจำนวน 4 โครงการ จึงมีการตกลงกันเพื่อดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมโดย 1) การแบ่งทีมงานโครงการและ 2) การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินโครงการ ซึ่งแต่ละกิจกรรมสรุปผลการดำเนินงานได้ ดังนี้

(1) การแบ่งทีมงานโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อมอบหมายภารกิจในการดำเนินโครงการให้กับผู้ร่วมวิจัยในแต่ละทีมงานโครงการ ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันอภิปรายและตกลงกันเกี่ยวกับการจัดทีมงานโครงการเพื่อนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ ซึ่งสรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.22 การจัดทีมงานโครงการเพื่อนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ

ที่	ชื่อโครงการ	ชื่อทีม	ทีมแกนนำ	ทีมงานโครงการ
1	โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ	ทีม 1	นางบรรจง ไชยวิชา นายหนูจิตร ตะครชัย	นางทองวัน เหง้ามูล นางประยงค์ กระแสเทพ นางนงเยาว์ คุณแก้ว นายคำพันธ์ โพพุ่ม นางจันทร์นภาเพ็ญ ทินราช
2	โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร	ทีม 2	นายมีชัย สุนทอง นางจันทร์เพ็ญ รอยสี	นางจันทา ราชดี นางบุญยัง สิงห์สีดา นางสำออง พวงษา นางพัก สุวรรณอำไพ
3	โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	ทีม 3	นายเสถียร อุดม นางสายฝน พันธุ์อำมาตย์	นางตำรวจ ปัดอาสา นางวาสนา ละลี นางทองฮู้ คนบุญ นางนิตยา หารันดา นางสาวพิมพ์รดา มูลไชสง

ตารางที่ 4.22 การจัดทีมงานโครงการเพื่อนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ(ต่อ)

ที่	ชื่อโครงการ	ชื่อทีม	ทีมแกนนำ	ทีมงานโครงการ
4	โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร	ทีม 4	นายธัช โคตะนันท์ นายศักดิ์ พันธุ์ชมภู	นางสนธิ เห่งมูล นางลัดดาวรรณ โพพุม นางยุริ วุฒพันธ์ นางสาวพวงเพชร พันธุ์ชมพู

(2) การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินโครงการ เป็นการดำเนินการหลังจากที่มีการจัดทำทีมงานโครงการแล้ว โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผลโครงการ โดยเรียกว่า “ทีมประเมินโครงการ” ให้มีหน้าที่ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การติดตามและประเมินผลก่อนการดำเนินโครงการ(การประเมินสภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนการนำแผนลงสู่การปฏิบัติ) ระยะที่ 2 การติดตามและประเมินผลระหว่างการดำเนินโครงการ ระยะที่ 3 การติดตามและประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการดำเนินโครงการ ซึ่งทุกคนตกลงร่วมกันให้ทีมแกนนำของแต่ละโครงการทำหน้าที่เป็นทีมประเมินโครงการด้วย ซึ่งประกอบด้วย ทีมประเมินโครงการที่ 1 ได้แก่ นางบรรจง ไชยวิชา และนายหนูจิตร ละครชัย ทีมประเมินโครงการที่ 2 ได้แก่ นายมีชัย สุนทอง และนางจันทร์เพ็ญ รอยสี ทีมประเมินโครงการที่ 3 ได้แก่ นายเสถียร อุดม และนางสายฝน พันธุ์อำมาตย์ และทีมประเมินโครงการที่ 4 ได้แก่ นายธัช โคตะนันท์ และนายศักดิ์ พันธุ์ชมพู การดำเนินการดังภาพ

ภาพที่ 4.13 การประชุมกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม

2) การประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ จัดขึ้นในวันที่ 3 กรกฎาคม 2559 เวลา 9.00 น. ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับไว้เปรียบเทียบเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย โดยทีมประเมินโครงการ ทั้ง 8 คน เป็นผู้แจกแบบประเมินโดยใช้เครื่องมือฉบับที่ 3 แบบประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบและมีการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ให้กับทีมของตนเองเพื่อทำการประเมิน เสร็จแล้วทำการเก็บรวบรวมนำมาวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้เครื่องมือดังกล่าว สรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.23 ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ก่อนการนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ

ที่	การดำเนินงาน	รายการประเมิน	ระดับคะแนนการประเมิน	
			คะแนนที่ได้	การแปลผล
1	ด้านการบริหารจัดการ	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคณะกรรมการในการบริหารจัดการศึกษา	2.67	พอใช้
		ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	2.37	พอใช้
		ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระบบการเยี่ยมบ้านเด็กแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกับผู้ปกครองเกี่ยวกับความก้าวหน้าและแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก	2.23	พอใช้
		ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชนและหน่วยงานอื่น	1.39	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย			2.17	พอใช้
2	ด้านบุคลากร	ครู/ผู้ดูแลเด็ก และบุคลากรสนับสนุน มีจำนวนเพียงพอ	2.57	พอใช้
		ครู/ผู้ดูแลเด็กและบุคลากร ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	2.67	พอใช้
		ครู/ผู้ดูแลเด็กสามารถผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยีในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	2.00	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย			2.41	พอใช้

ตารางที่ 4.23 ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ก่อนการนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ (ต่อ)

ที่	การดำเนินงาน	รายการประเมิน	ระดับคะแนนการประเมิน	
			คะแนนที่ได้	การแปลผล
3	ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดมุมหรือห้องพักสำหรับเด็กป่วยแยกเป็นสัดส่วน	2.37	พอใช้
		ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีลานกิจกรรม สนามเด็กเล่น ครุภัณฑ์ ที่เหมาะสมและเพียงพอ	2.57	พอใช้
		ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อมภายในและนอกอาคาร ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปลอดภัย	2.70	พอใช้
		ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระบบการรักษาความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บให้กับผู้เรียน	1.98	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย			2.41	พอใช้
4	ด้านวิชาการและ กิจกรรมตามหลักสูตร	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น	2.00	พอใช้
		ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการส่งเสริมพัฒนาการจัดทำสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้	2.60	พอใช้
		ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัยและกล้าแสดงออก	2.73	พอใช้
		ครู/ผู้ดูแลเด็กมีการนำเอาผลการประเมินพัฒนาการเด็กไปวางแผนพัฒนาเด็กและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กตามความต้องการ ความสนใจและวัยของเด็ก	2.60	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย			2.48	พอใช้

และสรุปข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขง ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ

1. ควรมีการนำผลการประเมินการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายทุกงานมาประกอบและใช้ปรับปรุง พัฒนาระบบการทำงานให้เป็นดีขึ้น
2. ควรพัฒนาระบบบริหารงานของผู้บริหารให้มีความชัดเจน ให้มีการติดตามงาน นิเทศและสั่งการ อย่างเป็นระบบและสร้างทีมงาน
3. ควรพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ การแจ้งข่าวสารให้เป็นระบบ

2. ด้านบุคลากร

1. ควรพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดคำนวณ คณิตวิเคราะห์โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน
2. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้เข้ารับการอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานและการทำวิจัยชั้นเรียนเพื่อพัฒนาให้ครูนำกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนมาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรส่งเสริมให้ครูมีทักษะในการจัดทำสื่อและนวัตกรรมเพื่อประกอบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย

3. ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

1. ควรปรับปรุงอาคารสถานที่ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติเหมาะสมกับผู้เรียน
2. ควรจัดกิจกรรมที่เป็นการให้ความรู้แก่ครู ผู้ปกครอง ในการช่วยส่งเสริมให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้เรียน
3. ควรจัดสนามเด็กเล่นให้มีเครื่องเล่นสนามเพียงพอและเหมาะสมกับวัย เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีพัฒนาการในด้านร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา

4. ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

1. ควรสถานศึกษาควรจัดให้มีการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงแผนพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และท้องถิ่น

2. ควรจัดให้มีการประเมินและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้เหมาะสมกับผู้เรียน สนองความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน

3. ควรจัดให้มีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียน โดยเฉพาะ กิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาการสร้างสรรค์ความรู้ ด้วยตนเองของผู้เรียน เช่น การศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ การสอนแบบบูรณาการ เป็นต้น

4. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีที่ทันสมัย สื่อ และกิจกรรมที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5. ควรส่งเสริมการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปลุกฝัง ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของความประหยัด ความมีเหตุมีผลมีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต

6. ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลที่หลากหลาย โดยมีการประเมินร่วมกันระหว่างครูและผู้ปกครอง

3) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ ดำเนินการระหว่างวันที่ 4 กรกฎาคม-30 กันยายน 2559 รวมระยะเวลาจำนวน 3 เดือน มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงให้ดีขึ้น โดยทั้ง 4 ทีม มีการนำโครงการและกิจกรรมที่กำหนดไว้ตามแผนปฏิบัติการไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินงานแต่ละโครงการของแต่ละทีมงาน โครงการ มีรายละเอียดดังนี้

โครงการที่ 1 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ รับผิดชอบโดย ทีม 1 ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 7 คน ประกอบด้วย นางบรรจง ไชยวิชา, นางทองวัน เหง้ามูล, นางประยงค์ กระแสเทพ, นายหนูจิตร ละครชัย, นางนงเยาว์ คุณแก้ว, นายคำพันธ์ โพพุ่ม และนางจันทร์นภาเพ็ญ ทินราช โครงการประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ 1) ศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าและเทศบาลตำบลโนนหัน อ.ชุมแพ จังหวัดขอนแก่น 2) การเยี่ยมบ้านนักเรียน 3) การจัดทำป้ายความรู้ 4) การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 5) การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยในแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดของการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1) ศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าและศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยดำเนินการไปศึกษาดูงานในวันที่ 6 กรกฎาคม 2559 สำหรับกิจกรรมการศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่กำหนดไว้ตั้งแต่วันประชุม เขียนโครงการซึ่งทางแต่ละทีมได้ตกลงให้ทีม 1 หาสถานที่ศึกษาดูงาน และได้นำเสนอต่อคณะผู้

ร่วมวิจัยซึ่งต่างให้ความเห็นชอบในการศึกษาดูงาน 2 แห่ง ประกอบด้วย ศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า อำเภอยะหมื่น จังหวัดขอนแก่น ได้รับรางวัลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ ของกระทรวงสาธารณสุข และศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอยะหมื่น จังหวัดขอนแก่น ได้รับรางวัลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเด่น ของกระทรวงมหาดไทย โดยทุกทีมเดินทางไปด้วยกันทุกคน และศึกษาดูงานเกี่ยวกับโครงการที่แต่ละทีมดูแลซึ่งประกอบด้วยทีม 1 ศึกษางานด้านการบริหารจัดการศึกษา เกี่ยวกับเรื่องการบริหารของคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระบบการเยี่ยมบ้านนักเรียน และการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทีม 2 ศึกษางานด้านบุคลากร เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรครู/ ผู้ดูแลเด็ก ทีม 3 ศึกษาเกี่ยวกับด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกภายในอาคาร การจัดห้องเรียน ลานกิจกรรม ห้องน้ำ ห้องส้วม ภูมิทัศน์โดยรอบและระบบดูแลความปลอดภัยของผู้เรียน และทีม 4 ศึกษางานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียน การประเมินผลผู้เรียนและการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน โดยมีการเดินทางไปศึกษาดูงานในวันที่ 6 กรกฎาคม 2559 เริ่มลงทะเบียนตั้งแต่เวลา 06.00-07.00 น. แต่เนื่องจากฝนตกทำให้การเดินทางมา ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงค่อนข้างลำบาก จึงทำให้เวลาล่วงเลยมาจนถึงเวลา 8.00 น. ถึงครบทุกคนและรถเคลื่อนออกจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ซึ่งระหว่างเดินทางจะใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 20 นาที จึงถึงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า อำเภอยะหมื่น จังหวัดขอนแก่น คณะผู้ร่วมวิจัยได้ขอร้องเพลงคาราโอเกะ ซึ่งได้ดำเนินการให้ตามคำขอโดยทีม 1 ได้ประสานคาราโอเกะไว้แล้ว ทำให้ทราบว่า คณะผู้ร่วมวิจัยโดยส่วนมากเป็นทั้งนักร้องและนักเต้น จนเวลา 9.20 น. ก็ถึงจุดหมาย แต่ฝนก็ยังตกปรอยๆ เมื่อรถจอดหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า ได้มีคณะครูและเด็กนักเรียนมาขึ้นต้อนรับ พร้อมกล่าวทักทายสวัสดี ซึ่งทุกคนประทับใจตรงที่เด็กๆ แต่งชุดไทยเป็นโจงกะเบนกันทุกคน ดูแล้วน่ารักมากๆ หลังจากนั้นทางรองปลัดเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า ได้กล่าวต้อนรับ และแนะนำคณะผู้บริหาร ตามด้วยผู้วิจัยได้แนะนำคณะผู้ร่วมวิจัย จากนั้นทางรักษาการหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้นำเสนอข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า เมื่อจบการนำเสนอคณะผู้วิจัยได้มอบของที่ระลึกให้กับทางผู้บริหารของเทศบาล เนื่องจากท่านมีภารกิจต้องไปก่อน หลังจากนั้นคณะวิจัยจึงได้เยี่ยมชมและสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของแต่ละทีมที่ต้องการ โดยแยกกันดูและเก็บข้อมูล ซึ่งรายละเอียดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า มีดังนี้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า อำเภอยะหมื่น จังหวัดขอนแก่น ในปี พ.ศ. 2553 ชื่อ นายโสภณ อัมพัง และปลัดเทศบาล สิบเอกยุทธนา ตาบ้านคู้ ได้ ทำเรื่องขออนุมัติ

งบประมาณจากโครงการไทยเข้มแข็งและได้รับอนุมัติงบประมาณโดยเสนอร่างผ่านมติที่ประชุมสภาเทศบาล เพื่อจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า โดยใช้งบประมาณรวมกันทั้งหมดในการจัดสร้างอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า เป็นเงินรวมทั้งสิ้นประมาณ 2 ล้านบาทเศษและก่อสร้างเสร็จสิ้นลงเมื่อต้นปี 2554 โดยมีนายกเทศมนตรีชื่อ นายขยง ยุทธ เหล่าประเสริฐ และปลัดเทศบาลชื่อลิบเอกมาโนช แก้วมาตย์ ได้ทำพิธีเปิดทำการครั้งแรกในปีการศึกษา 2554 เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2554 โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า มาจากการยุบย้ายรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีทั้งหมด 2 แห่ง ที่อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เข้ารวมกันคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสุขสมบูรณ์ และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์วัดประดู่ทอง และตั้งชื่อใหม่ว่า “ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า” มีอาณาเขตพื้นที่ทั้งหมด 1 ไร่ 3 งาน ต่อมาในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2555 ได้รับอนุมัติงบประมาณ “โครงการปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า” เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 448,000 บาท ได้ต่อเติมปรับปรุง อาคาร ด้วยการเชื่อมอาคารทั้ง 2 หลัง เข้าด้วยกัน ห้างเรียนเป็น 2 ห้องเพื่อขยายรองรับกับจำนวนเด็กที่เพิ่มมากขึ้น และปรับปรุงขยายบริเวณห้องครัวและ ที่สำหรับรับประทานอาหารของเด็กปฐมวัยรวมทั้ง ห้องน้ำสำหรับครูผู้ดูแลเด็ก และในวันที่ 10 ธันวาคม 2555 คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าพร้อมกับ คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า และผู้นำชุมชนตำบลหนองเสาเล้าผู้ปกครองพ่อค้า ประชาชน ได้ร่วมมือกับบริษัทศรีวิโรจน์ฟาร์ม จำกัด ได้จัดทำผ้าป่าสามัคคีเพื่อการศึกษาขึ้นรวมเงินผ้าป่าสามัคคีที่ ได้รับบริจาคทั้งสิ้นเป็นเงิน 220,000 บาท โดยได้นำเงินจำนวนนี้มาแบ่ง สร้างรั้วแนวเขตกั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งยาวประมาณ 67 เมตร 1 งาน 55 ตารางวา ซึ่งอยู่ด้านทิศใต้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า และได้นำเงินอีกส่วนหนึ่งมาปรับปรุงภูมิทัศน์สนามเด็กเล่น และมุมพื้นที่สีเขียว ส่วนที่เหลือได้จัดทำประตูห้องอาหารด้านหลัง เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ปลอดภัยของทรัพย์สิน ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า จึงมีลักษณะของอาคารที่ประกอบไปด้วยห้องต่างๆ ได้แก่ ห้องอนุบาล 1(ห้องเตรียม) ห้องอนุบาล 2 ห้องอนุบาล 3 ห้องปฐมพยาบาล ห้องศูนย์สื่อ ห้องพัสดุ ห้องอาบน้ำสำหรับนักเรียน ห้องน้ำครูและ ห้องน้ำนักเรียน 4 ห้อง ปัจจุบันมีข้าราชการครู 5 คน พนักงานจ้างตำแหน่งผู้ดูแลเด็ก 2 คน พนักงานทำความสะอาด 2 คน และแม่ครัว 1 คน นักเรียนรวมทั้งสิ้น 145 คน โดยมี

วิสัยทัศน์ (Vision) ภายในปี 2559 ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า จัดให้มีการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ตามศักยภาพมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการใช้

สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย จัดสภาพแวดล้อมให้เป็นระเบียบ สะอาด สวยงาม ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยชุมชนมีส่วนร่วม

เป้าหมาย(Goal) เด็กที่เข้ารับการอบรมเตรียมความพร้อมที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าจะต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ตามศักยภาพมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อย่างน้อย ร้อยละ 90

อัตลักษณ์ “สุขนิสัยดี มีใจร่าเริง”

สุขนิสัยดี คือ รักษาความสะอาดร่างกาย แต่งกาย สะอาดเรียบร้อยและสามารถแปรงฟันได้ถูกวิธี

มีใจร่าเริง คือ การเรียนรู้อย่างมีความสุข เรียนรู้สิ่งที่สนใจในสิ่งที่ทำ เรียนรู้สิ่งที่สนุก ประทับใจ มีเรื่องอารมณ์ (ด้านบวก)เข้ามาเกี่ยวข้อง เน้นกระบวนการคิด การลงมือกระทำ เชื่อมโยงเรื่องราวและแนวคิด ของสิ่งที่เรียนในห้องเรียนกับความเป็นจริงของชีวิต นำการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย ดนตรี ศิลปะ เข้ามาผสมผสานเพื่อการเรียนรู้ที่มีความสุข

เอกลักษณ์ คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ ผ่านการเล่น

การส่งเสริมการเรียนรู้ ผ่านการเล่น หมายถึง การส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้อย่างมีความสุข จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการ ลักษณะกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นแบบเปิดกว้าง จัดให้มีประสบการณ์ที่หลากหลายโดยให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสนใจ หรือให้เด็กได้แสดงออกในแนวทางที่เขาสนใจ เรียนรู้แบบปฏิบัติจริงโดยการใช้ประสาทสัมผัสกระทำกับวัตถุด้วยความอยากรู้อยากเห็น ได้ทดลองสร้างสิ่งใหม่ๆเด็กเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เด็กเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เด็กได้การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกลุ่มเล็กๆและเป็นรายบุคคลการให้เด็กได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่นทำให้เด็กได้ตรวจสอบความคิดของตน แต่เมื่อมีปัญหาเด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่ ควรให้เด็กได้เรียนรู้แบบบูรณาการซึ่งเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง มีการเชื่อมโยงหลากหลายสาขาวิชา บทบาทของครูเป็นผู้ให้คำแนะนำเมื่อเด็กต้องการและให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสม

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า ได้กำหนดนโยบายการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดังนี้ 1) จัดทำโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์เด็กปฐมวัย เพื่อดำเนินงานภายในศูนย์ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย 2) จัดทำโครงสร้างหลักสูตรปฐมวัย พ.ศ.2546เพื่อให้ครูมีความรู้เข้าใจเรื่องหลักสูตรปฐมวัยสามารถนำไปจัดประสบการณ์ให้กับเด็กได้ 3) ครูมีความรู้ความชำนาญในการจัดประสบการณ์ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรักเด็กและเข้าใจพัฒนาการของเด็กวัย 2-5 ปี 4) เป็นแหล่งรวบรวมความรู้

และเป็นศูนย์ประสานงานด้านการศึกษาปฐมวัย จัดสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าอยู่น่าเรียนสำหรับเด็ก ๆ จัดหาสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้กับเด็ก 5) ประชาสัมพันธ์ผู้ปกครองและชุมชน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยและเชิญชวนให้ร่วมมือกันพัฒนาเด็กโดยการจัดทำป้ายนิเทศและสารความรู้ผู้ปกครอง 6) ประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์เด็กปฐมวัย โดยจัดทำรายงานการประเมินตนเองเพื่อสรุปภาพรวมของการดำเนินงานและเผยแพร่ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า

จัดประสบการณ์การเรียนรู้

โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เด็กจะเกิดการเรียนรู้เมื่อได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จึงยึดหลักการเรียนรู้แบบบูรณาการผ่านกิจกรรมการเล่นและกิจกรรมประจำวันของเด็ก ๆ ปฏิบัติทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เด็กจะได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว ได้สำรวจ เล่น สังเกต ทดลอง ลงมือปฏิบัติ และคิดแก้ปัญหา เด็กๆ จะได้ทำงานตามลำพัง ทำงานเป็นกลุ่มได้ เรียนรู้ร่วมมือกับผู้อื่นโดยใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ในบรรยากาศที่อบอุ่น มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม มารยาทไทยที่ดีงาม เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีของเด็กไทย ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และเพื่อให้เด็กๆสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข จึงจัดให้เด็กเรียนรู้ผ่านกิจกรรมประจำวันและกิจกรรม 6 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมประจำวัน เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กได้ใช้ทักษะเกี่ยวกับการช่วยเหลือตัวเองและพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีงาม ให้เด็กฝึกปฏิบัติตนเองอย่างมีระบบ ซึ่งเป็นรากฐานของการเคารพ กฎ กติกา การอยู่ร่วมกันในสังคม ได้พัฒนาเด็กตามวัยทุกด้าน อาทิ การเข้าแถว เคารพธงชาติ สวดมนต์/การปฏิบัติเขตรับผิดชอบ การปฏิบัติหน้าที่ในเขตรับผิดชอบเรื่องการดูแลความสะอาดบริเวณอาคาร การดื่มนม/การเข้าห้องน้ำ/การรับประทานอาหารกลางวัน การนอน/การเก็บเครื่องนอนของใช้/การล้างหน้า/การแปรงฟัน

กิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ/กิจกรรมสร้างสรรค์/กิจกรรมเสรี/กิจกรรมเสริมประสบการณ์/กิจกรรมกลางแจ้ง/กิจกรรมเกมการศึกษา ดังนี้

1. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะโดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะ และอุปกรณ์ที่หลากหลาย มาประกอบการเคลื่อนไหว โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เสียงปรบมือ เครื่องเคาะจังหวะ เคาะไม้ เคาะเหล็ก รำมะนา เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้จังหวะ และควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้ ทั้งกิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกาย การเคลื่อนไหวพื้นฐาน การฝึกจังหวะ การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์

2. กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ปลະจินตนาการโดยการทำงานศิลปะต่างๆ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การปั้น การนึ่ง ตัด – ปะ การพิมพ์ภาพ การประดิษฐ์ การพับ การทดลองสี ฯลฯ ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิดสร้างสรรค์การรับรู้เกี่ยวกับความงาม และส่งเสริมกระตุ้นให้เด็กแต่ละคนได้แสดงออกตามความรู้สึกและความสามารถของตนเอง

3. กิจกรรมเสรี (การเล่นแบบบูรณาการมอนเตสซอรี) กิจกรรมเสรีเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมการเล่นในห้องเรียน และห้องศูนย์สื่อปฐมวัย เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์ หรือมุมธรรมชาติ มุมบ้าน มุมร้านค้า เด็กมีโอกาสเลือกเล่น อย่างอิสระตามความสนใจ และความต้องการของเด็ก ทั้งรายบุคคล และกลุ่มย่อยเพื่อพัฒนาเด็กให้รู้จักคิดวางแผน และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ครู และสิ่งแวดล้อม

4. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาส ฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหา ใช้เหตุผล และฝึกปฏิบัติ เน้นให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยการจัดกิจกรรมด้วยวิธีหลากหลาย เช่น สนทนา อภิปราย ใช้คำถามปลายเปิด สาธิต ทดลอง เล่นบทบาท การประกอบอาหาร เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ทักษะศึกษา ตลอดจนเชิญวิทยากรให้ความรู้เพิ่มเติมในห้องเรียน

5. กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปข้างนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังกาย เคลื่อนไหวร่างกาย และแสดงแอกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจ และความสามารถของเด็กเป็นหลัก กิจกรรมที่ครูจัดให้กับเด็ก ได้แก่ การเล่นเครื่องเล่นสนาม การเล่นน้ำเล่นทราย เล่นอุปกรณ์กีฬา การเล่นเกม การละเล่น เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อเล็กให้เคลื่อนไหว ได้คล่องแคล่วว่องไว

6. เกมการศึกษา เกมการศึกษา เป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาด้านสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียว หรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผล และเกิดความคิดรวบยอด เกี่ยวกับสี รูปร่างจำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะ เกมการศึกษาที่เหมาะสมกับเด็กวัย 2 ปีครึ่ง-5 ปี คือ เกมจับคู่แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ภาพตัดต่อ ต่อตามแบบ ฯลฯ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานศึกษา 6 ยุทธศาสตร์ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เร่งพัฒนาระบบบริหารจัดการ กระบวนการเรียนรู้ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญเน้นการ

จัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรง ให้เด็กเรียนรู้แบบเรียนปนเล่น สร้างองค์ความรู้ให้กับเด็กด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติจริง โดยครูเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมให้ ในลักษณะบูรณาการทั้งกิจกรรม ทักษะ และสาระการเรียนรู้ โดยใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการนำความคิด หลักการ เทคนิควิธีการจัดกิจกรรม การวัด และประเมินผล การพัฒนาหลักสูตร และการวิจัยในชั้นเรียน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาบุคลากร เร่งพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อม และมีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพเพื่อประสิทธิภาพเพื่อประสิทธิผลและมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เร่งพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีความคิดความสามารถในการคิดคำนวณ คิดวิเคราะห์ อย่างมีวิจารณญาณ ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ให้ได้มาตรฐานชาติ อีกทั้งมีความรู้รักภักดีในความเป็นไทยสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อม สื่อเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ เร่งพัฒนาภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อมสื่อเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่มาใช้พัฒนาศักยภาพบุคลากรในการจัดการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การประกันคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมการประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง และพร้อมรับการประเมินภายนอก

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา กรรมการนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการองค์กรปกครองท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานอื่นๆ การศึกษาคุณงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า ดังภาพ

ภาพที่ 4.14 การประชุมกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม

เมื่อถึงเวลา 11.20 น. คณะผู้วิจัยจึงได้กล่าวขอบคุณคณะผู้บริหารและคณะครูและเดินทางไปยังที่อุทยานแห่งชาติน้ำผุดทับลาว ตำบลห้วยยาง อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ เพื่อรับประทานอาหารกลางวัน แต่เนื่องจากฝนตก ทำให้ไม่มีแม่ค้า พ่อค้าเปิดร้านขายอาหาร จึงได้เยี่ยมชมน้ำผุดประมาณ 20 นาทีและเดินทางมารับประทานอาหารที่น้ำผุดทุ่งนาเลา ตำบลทุ่งนาเลา อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ และเยี่ยมชมน้ำผุดทุ่งนาเลา จากนั้นประมาณ 13.20 น. จึงเดินทางไปยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลโนนหัน ตำบลโนนหัน อำเภوشุมแพ จังหวัดขอนแก่น ถึงที่นัดหมายเวลา 14.00 น. โดยมีหัวหน้าสำนักงานปลัดเทศบาลและคณะครูให้การต้อนรับ เนื่องจากว่าเป็นวันที่มีการประชุมสภาของเทศบาลในเรื่องแผนพัฒนาเทศบาล ทำให้คณะผู้บริหารไม่สามารถมาต้อนรับได้ จึงส่งหัวหน้าสำนักงานปลัดเทศบาลมาต้อนรับโดยมีการแนะนำตัวทั้งสองฝ่าย จากนั้นจึงเป็นการนำเสนอข้อมูลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลโนนหัน โดยครูผู้ดูแลเด็กเป็นคนนำเสนอ จากนั้นจึงเป็นการสอบถามข้อมูลของแต่ละทีมและเดินเก็บข้อมูลจากสถานที่จริงโดยมีคณะครูคอยแนะนำและตอบคำถาม ซึ่งรายละเอียดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลโนนหันดังนี้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลโนนหัน ตั้งอยู่เลขที่ 2 หมู่ที่ 5 ตำบลโนนสะอาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เนื้อที่บริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลโนนหัน จำนวนพื้นที่ 4 ไร่ 64 ตารางวา โดย จำนวนหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลโนนหันและตำบลโนนสะอาด ทั้งหมด 8 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโนนหัน บ้านโนนชัย บ้านร่องแซง บ้านโนนเมือง บ้านมิตรภาพ บ้านโนนหันใน บ้านแสนสุข และบ้านสมบูรณ์สุข ปี พ.ศ. 2550 นายพิชัย แสงสว่าง นายกเทศมนตรีตำบลโนนหัน ได้ขอบประมาณจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จำนวน 5,266,800 บาท ในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งได้ก่อสร้างแบบอาคารเรียนเด็กเล็ก รองรับเด็กนักเรียน 200 คน และได้ขอบประมาณจากสภา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก เช่น ทำรั้วล้อมทั้ง 4 ด้าน ทำประตูเหล็กหน้าโรงเรียน ติดตั้งกล้องวงจรปิด ติดมุ้งลวดเหล็กคัด ในห้องเรียนทุกห้อง ติดผ้า màn จัดซื้อเครื่องเล่นกลางแจ้ง จัดซื้อสื่อวัสดุการเรียนการสอน จัดซื้อโทรทัศน์พร้อมเครื่องเล่น ซีดี และปี พ.ศ. 2551 วันที่ 16 พฤษภาคม 2551 ได้เปิดทำการเรียนการสอนครั้งแรกโดยรับสมัครเด็กนักเรียน อายุ 3-5 ปี เข้ารับการเตรียมความพร้อม โดยมีจำนวนเด็กนักเรียน 80 คน หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 คน ผู้ดูแลเด็ก จำนวน 4 คน แม่บ้าน จำนวน 1 คน แม่ครัว จำนวน 2 คน ภารโรง จำนวน 1 คน ข้าราชการการเมือง จำนวน 1 คน เปิดทำการสอนชั้นอนุบาล 1 จำนวน 4 ห้องเรียน ใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลักสูตรในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นที่เด็กอาศัยอยู่ มีกล้องวงจรปิด จำนวน 4 ตัว และมีความปลอดภัยด้านชีวิตและทรัพย์สินที่ดีและมีการรักษาความปลอดภัยแก่เด็กนักเรียนได้ดีโดยมีรอบรั้วขอบชิดที่ปลอดภัย ปี พ.ศ. 2554 ได้สอบคัดเลือกครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 5 อัตรา ปัจจุบัน (ปีการศึกษา 2558) มีเด็กนักเรียน 167 คน รักษาการหัวหน้าศูนย์ฯ จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 9 คน (หญิงทั้งหมด) แม่บ้าน จำนวน 3 คน แม่ครัว จำนวน 3 คน ภารโรง จำนวน 2 คน และข้าราชการการเมือง จำนวน 1 คน โดยมีอาคารเรียน จำนวน 2 หลัง โดยแยกเป็นอาคารเรียนหลังที่ 1 (แบบอาคารเด็กเล็ก) มีจำนวน 9 ห้อง แบ่งเป็นชั้นเตรียมอนุบาล จำนวน 2 ห้อง ชั้นอนุบาล 1 จำนวน 3 ห้อง ชั้นอนุบาล 2 จำนวน 3 ห้อง ห้องธุรการ จำนวน 1 ห้อง ห้องการเรียนการสอน จำนวน 1 ห้อง ห้องน้ำกลาง จำนวน 1 ห้อง ห้องประชุม จำนวน 1 ห้อง ที่สำหรับล้างหน้า แปรงฟัน จำนวน 4 ห้อง และ ห้องน้ำเด็กนักเรียน จำนวน 11 ห้อง และอาคารเรียนหลังที่ 2 (อาคารเอนกประสงค์) มีจำนวน 4 ห้อง แบ่งเป็นห้องเรียนชั้นอนุบาล 3 จำนวน 2 ห้อง ห้องประชุม 1 ห้อง ห้องล้างหน้า แปรงฟัน 1 ห้อง ห้องน้ำครู 1 ห้อง อัตลักษณ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ “ยิ้มสวย ไหว้งาม” เอกลักษณ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ “มารยาทงาม เน้นความเป็นไทย” มาตรการส่งเสริมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ “ส่งเสริมพัฒนาการเด็กเต็มตามศักยภาพและมีพฤติกรรมเหมาะสมกับวัย” คำ

ขวัญของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ “ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่าอยู่ ความรู้คู่คุณธรรม นำประชาธิปไตย รักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม”

นโยบายการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดังนี้ 1) จัดทำโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์เด็กปฐมวัย เพื่อดำเนินงานภายในศูนย์ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย 2) จัดทำโครงสร้างหลักสูตรปฐมวัย พ.ศ. 2546 เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรปฐมวัยสามารถนำไปจัดประสบการณ์ให้กับเด็กได้ 3) ครูมีความรู้ความชำนาญในการจัดประสบการณ์ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรักเด็กและเข้าใจ พัฒนาการของเด็กวัย 2-5 ปี 4) เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ และเป็นศูนย์ประสานงานด้านการศึกษาปฐมวัย จัดสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าอยู่น่าเรียนสำหรับเด็กๆ จัดหาสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ให้กับเด็ก 5) ประชาสัมพันธ์ผู้ปกครองและชุมชน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยและเชิญชวนให้ร่วมมือกันพัฒนาเด็ก โดยการจัดทำป้ายนิเทศและสารความรู้สำหรับผู้ปกครอง และ 6) ประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์เด็กปฐมวัย โดยจัดทำรายงานการประเมินตนเองเพื่อสรุปภาพรวมของการดำเนินงานและเผยแพร่ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ สำหรับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เด็กจะเกิดการเรียนรู้เมื่อได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จึงยึดหลักการเรียนรู้แบบบูรณาการผ่านกิจกรรมการเล่นและกิจกรรมประจำวันที่เด็กๆ ปฏิบัติทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เด็กจะได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว ได้สำรวจ เล่น สังเกต ทดลอง ลงมือปฏิบัติ และคิดแก้ปัญหา เด็กๆ จะได้ทำงานตามลำพัง ทำงานเป็นกลุ่ม ได้เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นโดยใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ในบรรยากาศที่อบอุ่น มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม มารยาทไทยที่ดีงาม เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีของเด็กไทย ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และเพื่อให้เด็กๆ สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีความสุข จึงจัดให้เด็กเรียนรู้ผ่านกิจกรรมประจำวันและกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง และเกมการศึกษา นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่ไม่ปรากฏในตาราง เป็นกิจกรรมที่เด็กๆ ได้เรียนรู้กับครูพอเศษประจำสัปดาห์ เช่น เกมฝึกทักษะด้านร่างกาย การเล่านิทานประกอบคำถามปลายเปิด เพื่อฝึกให้เด็กได้คิดวิเคราะห์เป็นการวางพื้นฐานในการเรียนรู้ระดับที่สูงขึ้นไป คำคล้องจอง เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านการสื่อสาร ภาษาอังกฤษ เรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยผ่านการเล่น เกม การทำงานศิลปะ เป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กคุ้นเคยกับภาษาอังกฤษซึ่งเด็กจะต้องได้เรียนเมื่ออยู่ชั้นประถม สำหรับสื่อและแหล่งเรียนรู้ จัดให้มีห้องศูนย์สื่อซึ่งเป็นสื่อที่ได้จากการจัดซื้อ จัดหา เช่น หนังสือ นิทาน เกมการศึกษา ของเล่น เครื่องดนตรี เครื่องกีฬา ฯ สื่อประเภทที่ครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำ เช่น สื่อ

ประจำหน่วยการเรียนรู้ สื่อที่ได้รับจากการบริจาคจากผู้ปกครอง เช่น ตุ๊กตา เครื่องมือ เครื่องใช้ เสื้อผ้า ที่เป็นของจริง สื่อวัสดุธรรมชาติจากชุมชน นอกจากนั้นยังจัดให้เด็กมีโอกาสใช้สื่อประเภท เทคโนโลยี อาทิ เครื่องเล่นเทป วีดิทัศน์ เด็กๆจะได้เรียนรู้จากสื่อที่มีความหลากหลายและได้เรียนรู้ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียนและในชุมชนเพื่อยืนยันให้เด็กสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากการได้ลงมือ ปฏิบัติตามปรัชญาของศูนย์เด็กเล็ก การจัดบรรยากาศในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่เน้นความเป็นระเบียบ สะอาด สวยงาม ปลอดภัย มีมุมประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาและการจัดการเรียนรู้ของเด็ก จัดให้มีที่ว่างให้เด็กๆ สามารถทำกิจกรรมได้อย่างสะดวก เน้นให้ห้องเรียนมีแสงสว่างมีสีสดใสสบายตา มีผู้สำหรับเก็บของใช้ส่วนตัวของเด็กแต่ละคนเพื่อปลูกฝังความมีวินัย ความเป็นระเบียบ และความรู้จักเก็บรักษาของใช้ของตนเองจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนให้น่าดู น่าอยู่ น่าเรียน มีบ่อน้ำ บ่อทราย จัดสวนหย่อม มีเครื่องเล่นสนามที่ปลอดภัย มีบริเวณให้เด็กวิ่งเล่นออกกำลังกาย ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย สำหรับการประเมินพัฒนาการ ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก รวมทั้งมีการประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องตลอดปี โดยสภาพการประเมินมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน ซึ่งต้องประเมินอย่างเป็นระบบมีการวางแผนเลือกใช้เครื่องมือและจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน และประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะกับเด็กรวมทั้งใช้ข้อมูลหลายๆด้าน ไม่ใช้การทดสอบ แต่ใช้วิธีการที่หลากหลาย อาทิ การสังเกตและบันทึก พฤติกรรมของเด็ก การสัมภาษณ์ สันทนา ซักถามเด็ก การสัมภาษณ์ สันทนา ซักถามผู้ปกครอง การตรวจผลงาน ประเมินชิ้นงานอย่างต่อเนื่อง และการจัดนิทรรศการแสดงผลงาน และมีการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ อาทิ แบบบันทึกการเลือกเล่นตามมุม แบบบันทึกสุขภาพ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตพฤติกรรม ฯลฯ สำหรับยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในช่วง 3 ปี (พ.ศ. 2557-2559)ประกอบด้วย 7 ยุทธศาสตร์ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เร่งพัฒนาระบบบริหารจัดการ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ และแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการนำความคิด หลักการ เทคนิควิธีการจัด กิจกรรม การวัด และประเมินผลการพัฒนาหลักสูตร และการวิจัยในชั้นเรียน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาบุคลากร เร่งพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพเพื่อประสิทธิผลและมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เร่งพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีความคิดความสามารถในการคิดคำนวณ คิดวิเคราะห์ อย่างมี

วิจารณ์ญาณ ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ให้ได้มาตรฐานชาติ อีกทั้งมีความรู้รักภักดีในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อม สื่อเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้
เร่งพัฒนาภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อม สื่อเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่มาใช้พัฒนาศักยภาพบุคลากรในการจัดการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การประกันคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมการประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง และพร้อมรับการประเมินภายนอก

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความพร้อมต่อการเรียนรู้ ปราศจากปัญหากับสิ่งชั่วร้าย ทางสังคม และส่งเสริมให้ตระหนักในหน้าที่ของนักเรียน และยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา กรรมการนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการองค์กรปกครองท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานอื่น

ภาพที่ 4.15 การศึกษาดูงานเทศบาลตำบลโนนหัน

จนถึงเวลา 15.30 น. คณะผู้วิจัยจึงได้กล่าวขอบคุณหัวหน้าสำนักงานปลัดเทศบาลและคณะครู และขอตัวเดินทางกลับ เมื่ออยู่บนรถบัสผู้วิจัยได้สอบถามผู้ร่วมวิจัยถึงความรู้สึกที่ได้มาศึกษาดูงาน ซึ่งต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า อยากพัฒนาให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง เป็นอย่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มาศึกษาดูงาน หรือได้สักครั้งหนึ่งก็ยิ่งดี ที่เหลือต้องให้ทางกองการศึกษาสานต่อ เพราะคงต้องใช้เวลานานหลายปีในการค่อยๆ พัฒนาเพราะบางสิ่งบางอย่างขึ้นอยู่กับงบประมาณด้วย เมื่อออกจากตัวเมืองชุมแพ ผู้ร่วมวิจัยก็พากันร้องเพลงคาราโอเกะต่อ โดยตลอดทั้งวันที่เดินทางศึกษาดูงานครั้งนี้มีฝนตกปรอยๆ ตลอดทั้งวัน แต่ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนก็ไม่บ่น กลับสนใจและกระตือรือร้นในการที่จะเก็บเกี่ยวประสบการณ์และข้อมูลที่ตนเองสนใจ โดยไม่สนสายฝนที่ตกปรอยๆ บางคนไม่ได้พกร่มไปด้วยถึงกลับตัวเปียกฝนก็มี แต่ที่สังเกตได้คือทุกคนมีความสุขและมีความกระตือรือร้น มีไฟที่จะพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต่างบอกว่าหากทีมไหนจะนัดประชุมให้แจ้งล่วงหน้าจะได้ไม่ชนกับงาน ไร้งานนา จะได้มาช่วยกันทุกคนและเต็มที่ โดยคณะผู้ร่วมวิจัยได้เดินทางกลับถึงที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงโดยสวัสดิภาพ เวลา 17.45 น. ผู้วิจัยได้กล่าวขอบคุณและขอแรงใจจากทุกคนในการร่วมพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2) การเยี่ยมบ้านนักเรียน ดำเนินการระหว่างวันที่ 23-31 กรกฎาคม 2559 โดยมีการเดินทางไปเฉพาะทีม 1 กับครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยทีมแกนนำทีม 1 ได้ประสานกับครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสองห้อง เพื่อขอรายชื่อนักเรียนและจัดทำแผนที่บ้านแต่ละหมู่บ้านที่จะไปเยี่ยมบ้าน โดยมีการดำเนินการเยี่ยมบ้าน 4 วัน คือวันเสาร์-อาทิตย์ที่ 23-24 และ 30-31 กรกฎาคม 2559 รวม 4 วัน ทำการเยี่ยมบ้านนักเรียนรวมทั้งสิ้น 45 หลังคาเรือน ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน ซึ่งไม่ครบทุกหลังคาเรือน เนื่องจากบางครัวเรือนพ่อแม่พาไปทำธุระในเมือง หรือไปต่างจังหวัด รวมทั้งไปไรรักษาพ่อแม่ ผู้ปกครอง และบางส่วนเป็นนักเรียนนอกเขตตำบลหนองแวง ไม่ได้ไปเยี่ยมเนื่องจากว่าอยู่ไกลมาก มีปัญหาเรื่องเวลาที่จำกัดและการเดินทางของผู้ร่วมวิจัย ซึ่งจากการเยี่ยมบ้านนักเรียนทางครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ได้เดินทางไปด้วย พร้อมมีการจัดเก็บข้อมูลบางอย่างของนักเรียนเพิ่มเติม โดยใช้การสัมภาษณ์และครูเป็นผู้บันทึกข้อมูล บรรยายภาพโดยรวมเป็นไปด้วยความเป็นกันเอง มีการพูดคุยสัพเพเหระ และเรื่องทั่วไป แต่การเยี่ยมบ้านแต่ละครัวเรือนอยู่นานไม่ได้ เนื่องจากทีมวิจัยต้องการเยี่ยมบ้านนักเรียนให้ได้มากที่สุด ทำให้ต้องรีบเยี่ยมและรีบไปหลังอื่นๆ ต่อ

ภาพที่ 4.16 การเยี่ยมบ้านนักเรียน

3) การจัดทำป้ายความรู้ โดยดำเนินการในระหว่างวันที่ 7-8 สิงหาคม 2559 เฉพาะ ทีม 1 มีการจัดทำแผ่นพับกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การดูแลสุขภาพนักเรียนเรื่องปากและฟัน โรคอุบัติใหม่ในปัจจุบัน จากนั้นมีการติดตั้งไว้หน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้ผู้ปกครองและผู้สนใจได้หยิบไปอ่านเสริมสร้างความรู้และรู้จักป้องกันดูแลนักเรียนต่อไป

ภาพที่ 4.17 การจัดทำป้ายความรู้

4) การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดำเนินการในวันที่ 20 สิงหาคม 2559 ทุกทีมร่วมทำและมีการเชิญตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ตัวแทนคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง นักวิชาการศึกษาและตัวแทนผู้บริหารโดยรองนายกฝ่ายการศึกษาเข้าร่วมประชุมด้วย โดยมีการนัดรวมกัน เวลา 9.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง เมื่อทุกคนพร้อมแล้ว หัวหน้าทีม 1 ได้นำเสนอเกี่ยวกับแผนพัฒนาการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ซึ่งที่ควรมีการดำเนินการคือแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี ซึ่งต้องมีการจัดทำใหม่ทุกๆ 5 ปี แต่จากการศึกษาเอกสารแผนยุทธศาสตร์การศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงและจากการแนะนำของคณะกรรมการประเมินภายในและผลการประเมินภายนอก ทราบว่า แผนยุทธศาสตร์ฉบับเดิมไม่ได้เกิดจากการรวบรวมข้อมูล ผู้ปกครอง ชุมชน ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำ ทำให้ผลที่ได้ไม่ได้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และอีกประการหนึ่งคือ แผนยุทธศาสตร์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงจะสิ้นสุดการใช้แผนยุทธศาสตร์ในปี พ.ศ. 2560 ทางกลุ่ม 1 จึงจะมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งหากทีม 1 ทำเองก็จะไม่เกิดความร่วมมือ แต่หากทุกทีมมาช่วยกันจะทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้นเนื่องจากว่า แต่ละคนมาจากตัวแทนแต่ละฝ่ายเช่น ผู้ปกครองนักเรียน อสม. ผู้นำชุมชน ครูผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และยังมีตัวแทนจากฝ่ายต่างๆ ร่วมดำเนินการด้วย โดยมีการมอบหมายให้นางจันทร์นภา เพ็ญ ทินราช เป็นผู้จัด และพิมพ์เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงพิจารณาลงความเห็นปรับปรุงและนำไปใช้ต่อไป ซึ่งแต่ละทีมได้ช่วยกันระดมปัญหา ความต้องการ โอกาส และอุปสรรค ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง มีการแบ่งกันนำเสนอ การวิเคราะห์ SWOT การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมาย ยุทธศาสตร์ แนวทางการพัฒนาเสร็จสิ้นเวลา 12.40 น. ซึ่งได้ผู้ได้รับมอบหมายพิมพ์ออกเป็นมารูปเล่มต่อไป

ภาพที่ 4.18 การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5) การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กำหนดในวันที่ 27 สิงหาคม 2559 โดยให้ทุกทีมมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นว่าในการจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรประกอบด้วยเรื่องอะไรบ้าง ซึ่งแต่ละทีมนำเสนอและมีการบันทึกข้อมูล ซึ่งในภาคเช้าเป็นการนำเสนอข้อมูลเพื่อจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนในภาคบ่ายเป็นการจัดทำคู่มือคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในครั้งแรกทีม 1 ตกลงกันว่าจะแยกเป็น 2 เล่ม แต่ในที่ประชุมสุดท้ายได้ตกลงกันว่าควรจัดทำเป็นเล่มรวมกัน เวลาแจกให้ผู้ปกครองและคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ศึกษาจะได้รู้ข้อมูลอื่นๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปพร้อมๆ กันด้วย การดำเนินการดังภาพ

ภาพที่ 4.19 การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

โครงการที่ 2 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร รับผิดชอบโดยทีม 2 ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 6 คน ประกอบด้วย นายมีชัย สุนทอง, นางบุญยัง สิงห์สีดา, นางจันทา ราชดี, นางจันทร์เพ็ญ รอยสี, นางสาวอภิญญา พวงษาและนางพัก สุวรรณอำไพ โครงการประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ 1) ศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าและศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น 2) ปรากฏช่วยสอน 3) การผลิตสื่อพื้นบ้าน และ 4) การอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้กระดานอัจฉริยะ โดยในแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดของการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1) ศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น และเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น โดยจัดร่วมกับทีม 1 ทีมที่ 1 เป็นฝ่ายดำเนินการในการจัดทำหนังสือประสานสถานที่ศึกษาดูงาน จัดหารถบัส และจัดหาอาหารและเครื่องดื่มบนรถบัส ส่วนทีม 2 มีหน้าที่ในการรับลงทะเบียน การดูแลบนรถบัส ดูแลการจัดหาของที่ระลึกสำหรับมอบให้สถานที่ดูงาน ดูแลเรื่องการถ่ายรูป และการบันทึกการบนรถบัสสำหรับรายละเอียดของการดูงาน ดังอธิบายไว้ในโครงการที่ 1 กิจกรรมที่ 1

ภาพที่ 4.20 การนันทนาการและการมอบของที่ระลึก

2) ปราชญ์ช่วยสอน โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ 1 ก.ค.-31 ส.ค. 2559 โดยมีการดำเนินการมาช่วยสอนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกวันศุกร์ ประกอบด้วย สัปดาห์ที่ 8,15,22,29 กรกฎาคม และสัปดาห์ที่ 19,26 สิงหาคม 2559 ซึ่งมีการดำเนินการดังนี้

วันศุกร์ที่ 8 กรกฎาคม 2559 ปราชญ์ช่วยสอนโดยคุณยายสุนันท์ ปากเมข มาช่วยสอนเพาะถั่วงอก โดยการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ประกอบด้วยถั่วงอกเขียว บัวรดน้ำ ขวดน้ำ เด็กๆช่วยเลือกถั่ว เอาถั่วแช่น้ำและนำถั่วลงในขวดเพาะ เก็บขวดเรียงในชั้นวางที่มีถุงผ้าห่อหุ้ม จากนั้นจะมีการเปิดปากถุงให้เด็กๆ เป็นคนรดน้ำถั่ว จนครบ 5 วัน ทำการเปิดถุงคลุมออก เมล็ดถั่วจะงอกพอที่จะนำไปทำกับข้าวได้ โดยครูจะแบ่งถั่วงอกให้เด็กนำกลับบ้านไปฝากผู้ปกครอง เพื่อใช้ทำกับข้าวดังภาพ

ภาพที่ 4.21 การเพาะถั่วงอก

วันศุกร์ที่ 15 กรกฎาคม 2559 ปราชญ์ช่วยสอนโดย พระครูสุตสารานุกูล เจ้าอาวาส วัดศรีตาลวรवास บ้านโนตุ่น ตำบลหนองแขว อำเภอยะขียน จังหวัดขอนแก่น มาสอนในเรื่อง การกราบเบญจางคประดิษฐ์ การไหว้พระสงฆ์ โดยเริ่มสอนตั้งแต่เวลา 9.00 – 10.00 น. โดยพระครูได้สอนการกราบเบญจางคประดิษฐ์ จากนั้นให้นักเรียนปฏิบัติโดยกราบพระจริงๆ พร้อมกับสอนการประเคนและถวายสิ่งของแด่พระสงฆ์ทีละคน

ภาพที่ 4.22 การกราบเบญจางคประดิษฐ์และการไหว้พระสงฆ์

วันศุกร์ที่ 22 กรกฎาคม 2559 ปราชญ์ช่วยสอนโดยพระครูอมรธรรมสาร เจ้าคณะตำบลหนองแวงและเจ้าอาวาสวัดจอมศรีมุนี บ้านหนองจิก ตำบลหนองแวง อำเภอยะผิน จังหวัดขอนแก่น มาสอนในเรื่องการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ฝึกนั่งสมาธิ

ภาพที่ 4.23 การปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาและฝึกนั่งสมาธิ

วันศุกร์ที่ 29 กรกฎาคม 2559 ปราชญ์ช่วยสอนโดยพระครูโอภาสวิระธรรม เจ้าอาวาสวัดสว่างแสงสี บ้านหนองแวง ตำบลหนองแวง อำเภอยะผิน จังหวัดขอนแก่น มาสอนในเรื่องนิทานธรรมะเกี่ยวกับวันเข้าพรรษา

ภาพที่ 4.24 ฟังนิทานธรรมะ

วันศุกร์ที่ 19 สิงหาคม 2559 ปราชญ์ช่วยสอนโดยคุณยายคำภา พิมพะม่อน คุณยายบุญเลิศ ทาทำหว่า คุณยายละออง รัตนเพชร คุณยายสังวาล มาป๋อง และคุณยายสมบุญ นนทะปะ รวมทั้งสิ้น 5 คน ซึ่งปราชญ์มาสอนทำข้าวจี โดยเริ่มตั้งแต่เวลา 9.00 น.- 10.30 น. การก่อไฟ ในเตา การตอกไข่ การตีไข่ การปรุง การปั้นข้าวเสียบไม้ การนำข้าวไปย่างไฟและชุบไข่แล้วย่างไฟอีก เด็กๆได้ทำด้วยตนเองในขั้นตอนที่ไม่อันตรายและชิมของตนเองและของเพื่อนสร้างความสนุกสนานเป็นอย่างยิ่ง

ภาพที่ 4.25 ทำข้าวจี

3) การผลิตสื่อพื้นบ้าน จัดขึ้นในวันที่ 27 กรกฎาคม 2559 เวลา 9.00 น. โดยทีม 2 จัดกิจกรรมร่วมกับทีม 4 จัดขึ้น ณ ศาลาการเปรียญวัดศรีตาลาวาสบ้านโนนตุ่น เนื่องจากห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงไม่ว่าง และวันนี้เป็นวันพระและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงจัดกิจกรรมถวายเทียนพรรษา ผู้ปกครองจึงมาร่วมกันทำกิจกรรมกับนักเรียนด้วย เมื่อเสร็จกิจกรรมถวายเทียนพรรษา เด็กๆเดินทางกลับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ทีมงานก็ร่วมกันจัดกิจกรรม ตามที่ได้ประชุมร่วมกันว่าตกลงทำสื่ออะไร โดยต่างเห็นพ้องกันว่า ควรเป็นสื่อที่ใช้วัสดุในท้องถิ่นที่หาได้ง่าย และต้องเข้ากับหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งตกลงทำสื่อในหน่วย การเรียนรู้สาระท้องถิ่น เรื่องของเล่นพื้นบ้าน โดยทำที่เดินกะลา เพื่อช่วยส่งเสริมการใช้วัสดุในท้องถิ่น ฝึกทักษะการทรงตัว ฝึกสมาธิ โดยทั้งสองทีมจัดทำหนังสือฝากให้คุณครูเอาใส่กระเป๋านักเรียนและแจกผู้ปกครองนักเรียนเพื่อขอความร่วมมือผู้ปกครองให้เตรียมกะลามะพร้าวมาอย่างน้อยคนละ 1 อัน และทีมงานทั้งสองทีมได้จัดหาเชือกและกะลามะพร้าวมาบางส่วน เมื่อถึงเวลานัดหมายผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันตัดเชือก ขัดกะลา เลือกคู่ที่เหมาะสมและทำการร้อยเชือกกะลา จนได้เป็นคู่ๆ

ภาพที่ 4.26 การผลิตสื่อพื้นบ้าน

4) การอบรมการใช้กระดานอัจฉริยะ ดำเนินการในวันที่ 23 กันยายน 2559 โดยแกนนำทีม 2 ไปประสานนางจันทร์นภาเพ็ญ ทินราช ผู้อำนวยการกองการศึกษา มาเป็นวิทยากรแนะนำการใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรมต่างๆ สำหรับที่ใช้กับกระดานอัจฉริยะให้แก่คณะครู การดำเนินการเริ่มตั้งแต่เวลา 13.00-15.00 น. โดยสอนการเปิด ปิดเครื่อง การใช้งานโปรแกรมเวิร์ดพาวเวอร์พอยท์ และการฝึกการใช้กระดานอัจฉริยะพร้อมกับสื่อมัลติมีเดียที่ได้รับสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยฝึกให้ครูทั้ง 4 คนทดลองใช้และมีการสอนนักเรียนโดยใช้สื่อนี้ ดังภาพ

ภาพที่ 4.27 อบรมเชิงปฏิบัติการการใช้กระดานอัจฉริยะ

โครงการที่ 3 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย รับผิดชอบโดยทีมทีม 3 ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 7 คน ประกอบด้วย นายเสถียร อุดม, นางสาวฝน พันธุ์อำมาตย์, นางสาวราย ปัดอาสา, นางสาวสนา ละลี, นางทองฮู้ คนบุญ, นางนิตยา หารันดา และนางสาวพิมพ์รดา มูลไชสง โครงการประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ 1) การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ 2) การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ 3) การจัดซื้อครุภัณฑ์ 4) การปรับปรุงภูมิทัศน์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5) การอบรมเชิงปฏิบัติการการป้องกันอัคคีภัย โดยในแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดของการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1) การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ โดยการประสานของงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินการเนื่องจากต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการจำนวนมาก ซึ่งทางผู้ร่วมวิจัยไม่สามารถหางบประมาณได้มากถึงขนาดนั้น ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลให้การตอบรับและมีการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างลานกิจกรรมและถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก (คส.) แต่ทางกองช่างไม่สามารถดำเนินการประมาณการค่าก่อสร้างแล้วเสร็จในระยะเวลาที่ทีมวิจัยกำหนดการลงมือปฏิบัติ ทำให้ไม่มีการดำเนินการในกิจกรรมนี้

2) การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ โดยทีม 3 ประชุมกันในวันที่ 6 สิงหาคม 2559 ณ ศาลาออดาว ของวัดสว่างแจ้งสี บ้านหนองแจ้ง เนื่องจากคาดว่า การประชุมใช้เวลาไม่นานและทีมงานโครงการอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้ทุกคน ซึ่งมีการเชิญสมาชิกทีมอื่นๆ เข้าร่วมประชุมด้วย การประชุมมีการกำหนดวันในการเริ่มทำงาน และเมื่อมีการประชุมเสร็จ ทีมงานวิจัยได้มีการออกขอความร่วมมือกับชุมชน ญาติสนิทและประสานผู้ปกครองในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

ตารางที่ 4.24 แสดงแผนการดำเนินกิจกรรมก่อสร้างรั้วไม้ไผ่

กิจกรรม	วันดำเนินการ	บุคคลภายนอกที่เข้าร่วมกิจกรรม
ตัดไม้ส่วนเจ้าเมือง วัดสว่างแจ้งสี	13-14 สิงหาคม 2559	พระครูโอภาสวิธรรม หลวงพ่อสี หลวงพ่อบอบ สามเณร ใจอี
ตัด ไม้ ส่วน นาง สำรวย ปัดอาสา	14-15 สิงหาคม 2559	พ่อประสพ เป้าหมั่น พ่อดวงปี ละลี พ่อสุชาติ บุญจันทร์ พ่อหนู มุลทิพย์
ผ่าไม้ไผ่ทำเป็นซีก	16-18 สิงหาคม 2559	พ่อวิรัตน์ หวังกั้นกลาง พ่อไสว ดิษฐเนตร พ่อวิชาญ โยระคง แม่มะลิ แดงทิพย์
ก่อสร้างรั้ว	19-21 สิงหาคม 2559	พ่อทงค์ หัดโนนดุ่น พ่อสมพงษ์ คำตุ้ แม่รุ่งทิพย์ ญบุญลาภ

ซึ่งการดำเนินการใช้เวลาทั้งสิ้น 9 วัน ก็เสร็จสิ้นกิจกรรมการทำรั้วไม้ไผ่ ซึ่งนอกจากทีม 3 แล้วยังมีชาวบ้านผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาช่วยซึ่งเป็นผู้ปกครองนักเรียนบ้าง กรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้าง ผู้นำชุมชนบ้าง โดยใครว่างวันไหนก็ออกมาช่วยกัน ทำให้บางวันคนน้อย บางวันคนมาก นอกจากนี้ในการดำเนินงานยังได้รับการสนับสนุนจากสหกรณ์เครดิตยูเนียนอำเภอพระยืนจำกัด นำโดยคุณปานทอง กองศรี ได้แก่ เต็นท์ จำนวน 2 หลัง น้ำดื่มวันละ 2 ถัง (ถังละ 20 ลิตร) ร้านจันทร์ฉาย น้ำดื่ม 2 โหล น้ำอัดลมและน้ำแข็ง รวมไปถึงชาวบ้าน

ที่อยู่ใกล้ๆ ก็มาสนับสนุนน้ำอัดลมและขนมขบเคี้ยวเป็นระยะๆ การดำเนินกิจกรรมก็สำเร็จลุล่วงด้วยดี ดังภาพ

ภาพที่ 4.28 การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่

3) การจัดซื้อครุภัณฑ์ โดยมีการดำเนินการระหว่างวันที่ 1-20 สิงหาคม 2559 โดย ทีม 3 มีการประชุมย่อยเพื่อสรุปรายการวัสดุ ครุภัณฑ์ที่ต้องดำเนินการจัดหา ซึ่งสรุปได้ว่าต้องมีการจัดซื้อเครื่องเล่นสนาม และ เตียนนอน เพื่อใช้ทำเป็นเตียงพยาบาล โดยมีการดำเนินการจัดซื้อ จัดจ้างและได้ครุภัณฑ์ประกอบด้วยเครื่องเล่นบ้านหรรษา บ้านคุณหนูเล็ก สไลเดอร์ช้าง สไลเดอร์

สำหรับเด็ก โกลฟุตบอล และบ้านเห็ด ส่วนเตียงเด็กไม่สามารถจัดซื้อได้เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอ โดยงบประมาณได้รับการสนับสนุนจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ดังภาพ

ภาพที่ 4.29 เครื่องเล่นสนามกลางแจ้ง

4) การปรับปรุงภูมิทัศน์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีการดำเนินการในวันที่ 18 กันยายน 2559 เริ่มเวลา 9.00 น. ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ซึ่งก่อนหน้านี้นี้ทีมงานมีการจัดซื้อต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ กระถาง ดินปลูก ตุ๊กตาดินปั้น หญ้าเทียม อิฐประดับ โดยมีการนัดหมายช่วยกันปรับปรุงภูมิทัศน์ โดยมีการประสานผู้ปกครองที่สะดวกมาร่วมในการออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ โดยมีกิจกรรมประกอบด้วย ปลูกไม้กระถาง จัดมุมบนอาคารเรียน จัดสวนหย่อมด้านหน้าอาคารเรียน ซึ่งแบ่งงานกันทำโดยกลุ่มหนึ่งจัดมุมในอาคารเรียน ทีมหนึ่งจัดหน้าอาคารเรียน และที่เหลือไปทำความสะอาดห้องเรียน ดังภาพ

ภาพที่ 4.30 ปรับปรุงภูมิทัศน์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5) การอบรมการป้องกันอัคคีภัย ดำเนินการในวันที่ 2 กันยายน 2559 ทีม 3 ได้จัดประชุมย่อยเพื่อวางแผนและหาแนวทางการดำเนินงาน โดยได้ประสานงานบรรเทาสาธารณภัยมาเป็นวิทยากรจัดอบรมและซักซ้อมการอพยพนักเรียน โดยได้ จ่าเอกสุวิทย์ ศิริมงคล เจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขวง เป็นวิทยากร ผู้ร่วมทีมวิทยากร ประกอบด้วย นายวรุฒ พลวัน พนักงานขับรถน้ำเอนกประสงค์ โดยสรุปจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเหตุเพลิงไหม้ต่างๆ การใช้ถังดับเพลิง ฝึกซ้อมใช้ถังดับเพลิง พร้อมซักซ้อมการอพยพนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรณีเกิดเหตุเพลิงไหม้ การดำเนินการดังภาพ

ภาพที่ 4.31 อบรมเชิงปฏิบัติการการป้องกันอัคคีภัยและซ้อมอพยพนักเรียน

โครงการที่ 4 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร
 รับผิดชอบโดยทีม 4 ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 6 คน ประกอบด้วย นายธนัช โคตะนันท์, นางสนธิ
 เหมงามูล, นางลัดดาวรรณ โพพุม, นายศักดิ์ พันธุ์ชมภู, นางยุริ วุฒพันธ์ และนางสาวพวงเพชร
 พันธุ์ชมภู โครงการประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ 1) การเรียนรู้วิถีชุมชน 2) การผลิตสื่อการสอน
 (ร่วมกับทีม2) 3) การฝึกทักษะแนะนำตนเอง 4) การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น
 และ 5) การตรวจสอบภาพผู้เรียน โดยในแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดของการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1) การเรียนรู้ชุมชนของเรา โดยกำหนดวันศุกร์ ที่ 5 สิงหาคม 2559 โดยนำนักเรียน
 ออกไปเรียนรู้ศูนย์สิ่งแวดล้อมไพร บ้านโนนดุ่น หมู่ที่ 4 เพื่อศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับสมุนไพร
 พื้นบ้านและเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรักสิ่งแวดล้อมและชุมชนของตนเอง ซึ่งได้รับความ
 อนุเคราะห์สถานที่และวิทยากรจากคุณยายสิมพล ถาอุปชิต เจ้าของศูนย์สิ่งแวดล้อมไพร และนาง
 ณัฐชา บุญเมือง วิทยากร ประจำศูนย์ มีครูผู้ควบคุมดูแลนักเรียนได้แก่ นางยุริ วุฒพันธ์และ
 นางสาวพวงเพชร สิทธิไกรพงษ์ มีนักเรียนเข้าร่วมจำนวน 27 คน โดยออกเดินทางจากศูนย์พัฒนา
 เด็กเล็กตำบลหนองแวง เวลา 9.00 น. ถึงที่หมายเวลา 9.10 น. และเริ่มเดินแถวลงพื้นที่สัมผัส
 บรรยากาศสวนสมุนไพรเรียนรู้อย่างสนุกสนานและเรียนรู้สมุนไพรต่างๆ จากวิทยากร ดังภาพ

ภาพที่ 4.32 เรียนรู้วิถีชุมชนสวนสมุนไพร

2) การผลิตสื่อการสอน โดยจัดขึ้นในวันที่ 21 กันยายน 2559 เวลา 9.00 น. ณ ศาลา สอยดาว วัดสว่างเวงอี บ้านหนองเวง โดยมีการประสานผู้ปกครองขอความอนุเคราะห์มาร่วมกัน ทำหนังสือนิทานพื้นบ้านร่วมกับทีมวิจัยด้วย มีการเก็บรูปภาพและเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเวง www.nongwaeng-prayuen.go.th โดยประสานกับนักวิชาการศึกษา คือ นายวุฒิจักร อ่อนจันทร์ ในการอัดวิดีโอรูปภาพและเขียนข้อความ พร้อมทั้งจัดทำแผ่นพับ เผยแพร่ โดยงบประมาณการดำเนินโครงการได้รับการสนับสนุนจากกองทุนระบบหลักประกัน สุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเวง ทำให้มีการดำเนินการจัดทำหนังสือนิทานพื้นบ้าน จัดทำหนังสือนิทานจำนวน 3 เล่ม ประกอบด้วยเรื่อง กระต่ายกับเต่า สิงโตกับหนู และลากับหมา ป่า พร้อมทั้งได้มาเล่าให้เด็กๆ ฟังโดยใช้หนังสือนิทานที่ผลิตขึ้นอีกด้วย ดังภาพ

ภาพที่ 4.33 การผลิตสื่อนิทานและเล่นนิทาน

3) การฝึกทักษะแนะนำตนเอง โดยมีการกำหนดว่าทีมวิจัยจะฝึกให้นักเรียนได้ออกมาหน้าแถว แนะนำตนเอง ซึ่งประกอบด้วย ชื่อ สกุล ชื่อเล่น สิ่งที่ชอบ (อาหาร ขนม เกมส์ การ์ตูนอื่นๆ) โดยทำเป็นตัวอย่างก่อน จากนั้นฝึกนักเรียนทุกวันโดยให้ครูคอยกำกับดูแล แต่เนื่องจากผู้รับผิดชอบกิจกรรมนี้ติดภารกิจที่ต่างจังหวัดในช่วงที่กำหนดดำเนินโครงการ ทำให้ไม่มีการดำเนินกิจกรรมนี้

4) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยกำหนดดำเนินการในวันที่ 27 กันยายน 2559 โดยทีม 4 มีประสานกับกองการศึกษา หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตัวแทนคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและตัวแทนผู้ปกครอง เข้าร่วมในการทำร่างหลักสูตรท้องถิ่น โดยร่วมกันกำหนดสาระ เป้าหมาย ตัวชี้วัด แบบประเมินและวิธีดำเนินการ ดังภาพ

ภาพที่ 4.34 การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

5) การตรวจสอบภาพผู้เรียน โดยกำหนดวันที่ 26 สิงหาคม 2559 โดยทีม 4 มีการไปพูดคุยกับผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองแวง เพื่อดำเนินกิจกรรม ซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้อำนวยการฯ เป็นอย่างดี โดยได้อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ทันตสาธารณสุข ออกมาบริการตรวจสอบภาพผู้เรียน ตามที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสะตอก โดยเจ้าหน้าที่ทันตสาธารณสุข คือนายอภิสิทธิ์ เทศประสิทธิ์ เจ้าหน้าที่ทันตสาธารณสุข ได้มอบแบบฟอร์มให้ทางครูผู้ดูแลเด็กได้บันทึกรายชื่อเด็กนักเรียนแต่ละห้องไว้ก่อน และวันที่ 26 สิงหาคม 2559 เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งเด็กๆทุกคนจะเรียกคุณหมอฟัน ได้มาถึงและเริ่มต้นการตรวจสุขภาพปากและฟัน ซึ่งจะปัญหาหลักๆของเด็กเล็ก โดยคุณหมอนั่งขัดสมาธิแล้วปูที่นอนลงบนตักให้เด็กนอนหนุนตักและเงยหน้า พร้อมกับอ้าปากให้คุณหมอตรวจ มีคุณครูคอยช่วยบันทึกข้อมูลและอีกคนคอยเรียงลำดับให้เด็กๆ เข้ารับการตรวจ ซึ่งวันนี้มีการเคลือบฟลูออไรด์ให้ด้วย ใช้เวลา 2 ชั่วโมงจึงเสร็จสิ้นกิจกรรมการตรวจแต่ต้องมีการส่งต่อรักษาหลายคน เนื่องจากฟันผุต้องได้รับการอุดฟัน บางคนเหงือกอักเสบ และบางคนฟันขึ้นผิดปกติซึ่งเมื่อรับประทานอาหารจะทำให้เกิดอาการเจ็บที่เหงือกทำให้รับประทานอาหารได้น้อย มีการดำเนินการดังภาพ

ภาพที่ 4.35 การตรวจสอบสุขภาพผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกต (observing) เพื่อบันทึกผลการปฏิบัติ

การสังเกตเพื่อบันทึกผลการปฏิบัติ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้กำหนดให้มีการกระทำในทุกขั้นตอนตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนวางแผน ขั้นตอนการปฏิบัติ จนถึงขั้นตอนการสังเกต โดยใช้เครื่องมือ ซึ่งประกอบด้วย แบบบันทึกการประชุม(เครื่องมือฉบับที่ 1) แบบสัมภาษณ์ (เครื่องมือฉบับที่ 2) แบบประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง (เครื่องมือฉบับที่ 3) แบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าโครงการ(เครื่องมือฉบับที่ 4) และแบบประเมินโครงการ(เครื่องมือฉบับที่ 5) นอกจากนี้ยังมีการบันทึกภาพด้วย สำหรับในขั้นตอนการสังเกตนี้ จะเป็นการสังเกตผลการดำเนินโครงการของขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ(Acting) โดยมีการดำเนินการ 3 กิจกรรม คือ 1) การสังเกตและการนำเสนอ โดยทีมประเมินโครงการ รับผิดชอบสังเกตการดำเนินโครงการตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งมีระยะเวลาการสังเกตระหว่างวันที่ 2 กรกฎาคม-30 กันยายน 2559 พร้อมทั้งมีการบันทึกผลการสังเกต เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินโครงการทีมประเมินโครงการได้นำเสนอผลการสังเกตต่อที่ประชุม ดำเนินการในวันที่ 8 ตุลาคม 2559 2) การประเมินผลและการสรุปผล เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ร่วมกันประเมินผลและสรุปผลการดำเนินโครงการตามแผนปฏิบัติการ โดยดำเนินการในวันที่ 10 ตุลาคม 2559 และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินการขั้นตอนการสังเกต โดยดำเนินการในวันที่ 10 ตุลาคม 2559 สำหรับรายละเอียดการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.25 การดำเนินงานขั้นตอนการสังเกต(Observing)

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	สภาพที่คาดหวัง	แนวคิดที่ยึดถือ
1 ก.ค. – 30 ก.ย. 2559, 8 ต.ค. 2559	การสังเกตและ บันทึกผล	-สังเกตการดำเนินกิจกรรม ต่างๆ	มีผลการบันทึกการสังเกตการดำเนิน กิจกรรมของโครงการทั้ง 4 โครงการ	“การบันทึกผลการดำเนินงานจากการปฏิบัติจริง” และยึด 10 หลักการวิจัย 10 จรรยาบรรณ และ 10 บทบาทของผู้วิจัย
10 ต.ค. 2559	การนำเสนอและ การสรุปผล	-ร่วมกันสรุปผลการดำเนิน โครงการ	มีสรุปผลการดำเนินโครงการที่ผู้ร่วมวิจัยได้ ให้ความเห็นชอบ	หลักการ “รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัย” จรรยาบรรณ “มีการปรึกษาหารือกันและ ข้อเสนอแนะ ได้รับการเห็นชอบจากทุกฝ่าย” และ 10 หลักการวิจัย 10 จรรยาบรรณ และ 10 บทบาท ของผู้วิจัย
10 ต.ค. 2559	การสะท้อนผลการ ดำเนินงาน	-ร่วมกันสะท้อนผลการ ดำเนินการขั้นตอนการ สังเกต	มีการร่วมกันทำกิจกรรมถอดบทเรียนจาก การดำเนินงานขั้นตอนการสังเกต	รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน และ มีการ ปรึกษาหารือกัน ข้อเสนอแนะได้รับการเห็นชอบ จากทุกฝ่าย

ทั้งนี้ ในการดำเนินการดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาบรรยายเพื่อแสดงให้เห็นถึงลำดับเหตุการณ์และรายละเอียดรวมทั้งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ได้ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การสังเกตและบันทึกผล โดยมีการมอบให้ทีมแกนนำทั้ง 4 ทีมเป็นทีมประเมินโครงการโดยรับผิดชอบสังเกตการดำเนินโครงการตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งทีมประเมินโครงการ ดังตาราง

ตารางที่ 4.26 ทีมประเมินโครงการ

ที่	ประเมินโครงการ	ชื่อทีม	ทีมประเมินโครงการ
1	โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ	ทีม 1	นางบรรจง ไชยวิชา นายหนูจิตร ละครชัย
2	โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร	ทีม 2	นายมีชัย สุนทอง นางจันทร์เพ็ญ รอยสี
3	โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	ทีม 3	นายเสถียร อุดม นางสายฝน พันธุ์อำมาตย์
4	โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร	ทีม 4	นายธนัช โคตะนันท์ นายศักดิ์ พันธุ์ชมภู

โดยมีระยะเวลาการสังเกตขึ้นตอนการปฏิบัติ ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม–30 กันยายน 2559 พร้อมทั้งมีการบันทึกผลการสังเกตระหว่างการดำเนินโครงการ โดยใช้แบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าโครงการ(เครื่องมือฉบับที่ 4) และเมื่อสิ้นสุดระยะการดำเนินโครงการ โดยใช้แบบประเมินโครงการ(เครื่องมือฉบับที่ 5) จากนั้นมีการประชุมทีมประเมินโครงการเพื่อร่วมกันจัดทำสรุปผลการสังเกต ในวันที่ 8 ตุลาคม 2559 เวลา 9.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ดังภาพ

ภาพที่ 4.36 การประชุมสรุปผลการสังเกตของทีมประเมินโครงการ

กิจกรรมที่ 2 การนำเสนอและการสรุปผล โดยทีมประเมินโครงการ ได้นำเสนอสรุปผลการสังเกตต่อผู้ร่วมวิจัย และให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและสรุปผลการดำเนินการร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง โดยมีการจัดประชุมในวันที่ 10 ตุลาคม 2559 เวลา 19.00 น. ณ วัดสว่างแสงอี บ้านหนองแสงหมู่ที่ 1 โดยก่อนที่จะมีการอภิปรายผลการสรุปผลการดำเนินงานนั้น ผู้วิจัยได้แจกแบบแสดงความคิดเห็นการดำเนินโครงการ โดยให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ตอบ ซึ่งจะนำไปประกอบการสรุปผลในขั้นตอนที่ 5 และจะทำการเก็บแบบสอบถามคืนหลังสิ้นสุดการอภิปราย จากนั้นจึงเป็นการนำเสนอสรุปผลการสังเกตการดำเนินโครงการ ทั้ง 4 โครงการตามแผนปฏิบัติการ โดยมีการนำเสนอผ่านเครื่องฉายโปรเจกเตอร์ และให้ผู้ร่วมวิจัยได้ช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลสรุปร่วมกัน ผลจากการดำเนินกิจกรรมสามารถสรุปผลการดำเนินโครงการแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ 1) ระหว่างการดำเนินโครงการ โดยทุกโครงการมีการกำหนดให้ประเมินระหว่างดำเนินการโครงการในวันที่ 15 สิงหาคม 2559 ซึ่งมีการดำเนินโครงการมาเป็นระยะเวลาหนึ่งเดือนครึ่ง และ 2) หลังสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินโครงการ โดยทุกโครงการมีการกำหนดให้มีการสังเกตและบันทึกผลเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินโครงการในวันที่ 1 ตุลาคม 2559 ซึ่งมีการดำเนินโครงการมาเป็นระยะเวลา 3 เดือน(ระหว่าง 1 กรกฎาคม-30 กันยายน 2559) สามารถสรุปผลการดำเนินโครงการได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.27 ผลการสังเกตโครงการที่ 1 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ

ระหว่างดำเนินโครงการ	สิ้นสุดการดำเนินโครงการ
ผลการสังเกตพบว่าการดำเนินกิจกรรมจำนวน 3 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าและศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น ดำเนินการเสร็จสิ้นในวันที่ 6 กรกฎาคม 2559 โดยทีม 1 ร่วมกันทีม 2 ดำเนินการซึ่งการดำเนินการเสร็จสิ้น โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ร่วมวิจัยทุกคนต่างกระตือรือร้นในการเก็บเกี่ยวประสบการณ์และความรู้ต่างๆ กิจกรรมที่ 2 การเยี่ยมบ้านนักเรียน ได้ดำเนินการในวันที่ 23-31 กรกฎาคม 2559 โดยไปเยี่ยมบ้านนักเรียนเฉพาะทีม 1 กับครูผู้ดูแลเด็ก และไปเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ โดยครูมีการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนเพื่อนำไปวางแผนพัฒนาผู้เรียนด้วยซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองเป็นอย่างดี แต่เนื่องจากไม่มีการทำหนังสือแจ้งทางผู้ปกครองทราบล่วงหน้าทำให้บางหลังคาไม่อยู่บ้าน จึงไม่ได้พบกัน กิจกรรมที่ 3 การจัดทำป้ายความรู้ ดำเนินการจัดทำแผ่นพับให้ความรู้ต่างๆ พร้อมติดตั้งไว้หน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสำหรับบริการผู้ที่สนใจ ส่วนกิจกรรมที่ยังดำเนินการไม่เสร็จ คือ การประชุมจัดเชิงปฏิบัติการจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นส่วนมากเกี่ยวกับสภาพอากาศที่ฝนตกเกือบทุกวันทำให้การเดินทางมาร่วมกิจกรรมค่อนข้างลำบาก	พบว่าการดำเนินกิจกรรมครบทั้ง 5 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) ศึกษา ดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าและศูนย์พัฒนาเด็ก เทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น 2) การเยี่ยมบ้านนักเรียน 3) การจัดทำป้ายความรู้ ส่วนกิจกรรมที่ 4 การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดำเนินการในวันที่ 20 สิงหาคม 2559 โดยมีการจัดประชุมตัวแทนผู้ปกครอง คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตัวแทนครู ผู้ร่วมวิจัยทีม 1 ร่วมกันเสนอแนวคิดในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ใช้เวลาภาคเช้าในการรวบรวมข้อมูลความต้องการและปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและของผู้มีส่วนได้เสีย พร้อมวิเคราะห์ SWOT และกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และกำหนดโครงการ และสำหรับกิจกรรมที่ 5 การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดำเนินการในวันที่ 27 สิงหาคม 2559 ได้มีการเชิญผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตัวแทน อสม. ตัวแทนผู้นำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมกันจัดทำร่างคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สำหรับงบประมาณตั้งไว้จำนวน 19,000 บาท ใช้ไปทั้งสิ้น 18,740 บาท

ตารางที่ 4.28 ผลการสังเกตโครงการที่ 2 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร

ระหว่างดำเนินโครงการ	สิ้นสุดระยะเวลาดำเนินโครงการ
ผลการสังเกตพบว่าการดำเนินกิจกรรมจำนวน 3 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 ศึกษาฐานข้อมูลพัฒนาเด็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า และเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น โดยทำร่วมกับทีม 1 ซึ่งทีม 2 รับผิดชอบจัดหาของที่ระลึก ดูแลและกิจกรรมนันทนาการบรรณกิจ กิจกรรมที่ 2 ปรากฏช่วยสอน โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2559 มีการเชิญปรากฏช่วยสอนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกวันศุกร์ ประกอบด้วย ศุกร์ที่ 8,15,22,29 กรกฎาคม และศุกร์ที่ 19 สิงหาคม 2559 ประกอบด้วยพระสงฆ์และปรากฏช่วยสอน ซึ่งกิจกรรมยังไม่สิ้นสุดต้องดำเนินการไปจนถึง 19 สิงหาคม 2559 กิจกรรมที่ 3 การผลิตสื่อพื้นบ้าน ดำเนินการในวันที่ 27 กรกฎาคม 2559 โดยทำของเล่นให้นักเรียนไว้ฝึกเล่น คือที่เดินกะลา ได้มีการเชิญผู้ปกครองมาร่วมทำ โดยมีการนัดทำกิจกรรม ณ วัดศรีตาลาวาส บ้านโนนคูน ซึ่งเป็นวันที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนดจัดกิจกรรมถวายเทียนพรรษา จึงนัดผู้ปกครองนำอุปกรณ์มาด้วย หลังถวายเทียนเสร็จเด็กๆ กลับไปเรียน ทางทีมวิจัยก็ลงมือร่วมกันทำของเล่นกับผู้ปกครองที่เตรียมอุปกรณ์มา ซึ่งบางคนไม่ได้ช่วยก็ออกเงินซื้อเครื่องดื่มมาให้ สำหรับปัญหาที่มีเพียงกิจกรรมการศึกษาค้นคว้าที่สภาพอากาศมีฝนตกทำให้การเดินทางล่าช้า การถึงที่หมายจึงเข้าไปข้างแต่ก็ผ่านไปด้วยดี	พบว่าการดำเนินกิจกรรมครบทั้ง 4 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การศึกษาค้นคว้าข้อมูลพัฒนาเด็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้า และเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น 2) ปรากฏช่วยสอน 3) การผลิตสื่อพื้นบ้านและ กิจกรรมที่ 4 การอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้กระดานอัจฉริยะ ได้จัดขึ้นในวันที่ 23 กันยายน 2559 โดยกระดานอัจฉริยะได้รับการสนับสนุนมาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น แต่ครูไม่เคยใช้ในการเรียนการสอนเนื่องจากไม่มีทักษะ และครูที่ส่งไปอบรมก็อบรมเพียงทฤษฎีไม่ได้ฝึกใช้เครื่องทำให้ต้องจัดอบรมใหม่ โดยให้เรียนรู้พร้อมกันทั้ง 4 คนและให้ฝึกทักษะการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องเสียง เครื่องฉาย(โปรเจคเตอร์) และการควบคุมกระดานอัจฉริยะ ในวันต่อๆ มาได้ให้มีการใช้ในการสอนนักเรียนซึ่งในระยะแรกๆ มีเก๋ๆ กังๆ เปิดไม่ถูกว่าต้องเปิดอะไรอย่างไร แต่เมื่อใช้บ่อยๆ ทำให้เริ่มมีความเคยชินและทักษะเพิ่มมากขึ้น สามารถที่จะเอาเพลงหรือหนังสือการ์ตูนมาเพิ่มและเปิดให้นักเรียนดูก่อนเริ่มเรียนได้ สำหรับงบประมาณตั้งไว้ 4,000 บาท ใช้ไปทั้งสิ้น 3,000 บาท

ตารางที่ 4.29 ผลการสังเกตโครงการที่ 3 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

ระหว่างดำเนินโครงการ	สิ้นสุดระยะเวลาดำเนินโครงการ
ผลการสังเกตพบว่าการดำเนินกิจกรรมจำนวน 2 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ มีกำหนดดำเนินการในวันที่ 13-21 สิงหาคม 2559 มีการขอความร่วมมือจากสมาชิกทีมอื่นๆ ที่ว่างพลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาช่วยกันดำเนินงานเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ใช้ระยะเวลาหลายวันซึ่งในการสังเกตพบว่าการเริ่มตัดต้นไม้ ตัดแบ่งเป็นท่อนๆ ตามความยาวที่ต้องการโดยวางแผนตัดไม้ที่สวนแม่สำรวย ปักอาสา(ผู้บริจาคไม้) และทางเจ้าอาวาสวัดสว่างวงษ์ ได้ยินข่าว จึงบริจาคไม้ของวัดให้ด้วย ทำให้ได้พระลูกวัดมาช่วยในการตัดไม้และทำขั้นตอนต่างๆด้วย กิจกรรมอยู่ระหว่างดำเนินงาน ซึ่งยังเหลืองานผ่าซีกและเหลาลำไม้ ขนย้ายไปยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขึ้นรูปและก่อสร้าง โดยในการทำแต่ละขั้นตอนมีการขอความร่วมมือไปยังชาวบ้านและผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งบางคนมาช่วยทำแต่บางคนติดภารกิจก็ออกเป็นงบประมาณหรือหาเครื่องคั้นมาให้ตลอดทุกวันที่มีการดำเนินกิจกรรม กิจกรรมที่ 2 การจัดซื้อครุภัณฑ์ วันที่ 1 สิงหาคม 2559 มีการติดต่อร้านที่ขายวัสดุ ตกลงราคาและมีการนัดส่งของในวันที่ 18 สิงหาคม 2559 และทำการติดตั้ง ณ สนามเด็กเล่นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยกำหนดแล้วแล้วเสร็จภายในวันที่ 20 สิงหาคม 2559	พบว่าการดำเนินกิจกรรมจำนวน 4 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ เสร็จสิ้นสมบูรณ์ตามแผนงานทุกประการ 2) การจัดซื้อครุภัณฑ์ มีการส่งของวันที่ 18 สิงหาคม 2559 ประกอบด้วย บ้านคุณหนู บ้านหรรษา สไลเดอร์ โกลฟุตบอลเด็กและบ้านเห็ด และประกอบแล้วเสร็จในวันที่ 20 สิงหาคม 2559 แต่ไม่สมบูรณ์ตามแผนเนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถซื้อเตียงนอนพร้อมฟูกสำหรับเด็กได้ ส่วนกิจกรรมที่ 3 การปรับปรุงภูมิทัศน์ ดำเนินการในวันที่ 18 กันยายน 2559 มีการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ และลงมือจัดสวนหย่อมในอาคารเรียนและหน้าอาคารเรียน พร้อมทั้งทำความสะอาดห้องเรียน ในวันที่ 19 กันยายน 2559 โดยแบ่งทีมกันทำพร้อมๆกัน เพื่อให้งานเสร็จเร็วขึ้น โดยมีครูมาร่วมด้วยเนื่องจากว่าต้องย้ายของในห้องเรียนซึ่งครูจะรู้ว่าสิ่งไหนเอาหรือไม่เอามีการทำเพิ่มเติมคือการทำทำความสะอาดหลังคาอาคารและรางน้ำเนื่องจากใบต้นจามจุรีตกมาเต็มหลังคาและอุดตันรางน้ำซึ่งทำให้น้ำฝนไหลไม่สะดวก ร่วงมาในอาคาร ส่วนที่วางแผนจะจัดมุมโดยการปูหญ้าเทียมไว้ให้นักเรียนนั่งเล่นเนื่องจากสถานที่คับแคบหากปูหญ้าเทียมตามแผนจะทำให้ที่นั่งรับประทานอาหารแคบ เนื่องจากใช้บริเวณร่วมกันระหว่างนั่งรับประทาน

ตารางที่ 4.29 ผลการสังเกตโครงการที่ 3 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย(ต่อ)

ระหว่างดำเนินโครงการ	สิ้นสุดระยะเวลาดำเนินโครงการ
ปัญหาที่พบคือการตัดลำไพลจำนวนมาก เนื่องจากอยู่ในป่ามีทั้งสูงและแมลงต่างๆ อีกทั้งไผ่ต้นใหญ่ แข็ง และขึ้นไขว้กันไปมายากแก่การตัดทำให้การตัดไผ่เป็นขั้นตอนที่ยากและลำบากที่สุด แต่โชคดีว่ากิจกรรมนี้ไม่มีฝนตกเลยทำให้การทำงานต่อเนื่องทุกวันและมีคนทยอยหมุนเวียนมาช่วยกันเรื่อยๆ ถึงแม้จะติดภารกิจงานไร่งานนาก็ตาม เป็นกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความใส่ใจของผู้ร่วมวิจัยอย่างยิ่งเพราะเป็นงานหนัก งานยาก และใช้เวลาติดต่อกันนานถึง 9 วัน ซึ่งทำให้มองอีกมุมหนึ่งว่าหากผู้ร่วมวิจัยไม่ได้รักและอยากเห็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเกิดการพัฒนา คงไม่มาทำอะไรที่ลำบากขนาดนี้ ส่วนกิจกรรมการจัดซื้อครุภัณฑ์ เนื่องจากการคุยกันมติทีมอยากได้เครื่องเล่น 5 ชิ้น กับเตียงนอนเด็กพร้อมฟูกจำนวน 1 ชุด แต่พอมีการนำเสนอราคาของร้านค้าแล้ว ทำให้จัดซื้อได้เพียงเครื่องเล่น 5 ชุด เว้นการซื้อเตียงนอนและฟูกไว้ก่อน	อาหาร การเข้าแถวทำกิจกรรมตอนเช้าและสนามเล่นในร่ม จึงมีหญ้าเทียมเหลือไว้เพื่อนำไปใช้ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหลังใหม่ กิจกรรมที่ 4 การอบรมเชิงปฏิบัติการการป้องกันอัคคีภัย ดำเนินการในวันที่ 2 กันยายน 2559 มีการอบรมเกี่ยวกับถังดับเพลิง การฝึกดับเพลิงและการซักซ้อมการอพยพนักเรียนออกจากอาคารเรียนกรณีเกิดเพลิงไหม้ และไม่มีดำเนินการ 1 กิจกรรม คือ การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ เนื่องจากเป็นงบที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง สนับสนุนและดำเนินการ ซึ่งกองช่างทำการเขียนแบบและประมาณการไม่ทัน แต่มีกำหนดจะดำเนินการในเดือนตุลาคม – ธันวาคม 2559 ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นพบว่า สถานที่จัดสวนหย่อมภายในอาคารคับแคบทำให้ไม่เป็นไปตามเป้าหมายจัดให้เพียงมุมเดียวและไม่สามารถให้นักเรียนเข้าไปนั่งเล่นได้เนื่องจากเป็นมุมเล็กๆ

ตารางที่ 4.30 ผลการสังเกตโครงการที่ 4 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

ระหว่างดำเนินโครงการ	สิ้นสุดระยะเวลาดำเนินโครงการ
พบว่ามีการดำเนินกิจกรรมเพียง 1 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้ชุมชนของเรา ดำเนินการวันที่ 5 สิงหาคม 2559 ทางทีม 4 ได้ประสานเจ้าของสวนสมุนไพร และขอวิทยากร จากนั้นมีการพานักเรียนไปศึกษาเรียนรู้ศูนย์สมุนไพร เรียนรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรในชุมชน โดยมีปราชญ์สมุนไพรคอยให้คำแนะนำและอธิบายเกี่ยวกับสมุนไพรที่ใกล้ตัวนักเรียน นักเรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นอย่างยิ่ง เนื่องจากเพิ่งจะเคยได้ออกไปเรียนรู้นอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและได้สัมผัสกับพืชสมุนไพรของจริง แต่พบปัญหาคือ คุณครูนักเรียนลำบาก เนื่องจากมีนักเรียนจำนวนมากและในสวนสมุนไพรมีหนอนและแมลงบางอย่าง ซึ่งเด็กบางคนแพ้ขนพืชและแมลง ทำให้เกิดอาการคัน	พบว่ามีการดำเนินกิจกรรมจำนวนเสร็จสิ้นจำนวน 4 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้ชุมชนของเรา กิจกรรมที่ 2 การตรวจสุขภาพผู้เรียน ดำเนินการในวันที่ 26 สิงหาคม 2559 มีการประสานทันตแพทย์จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองแวง มาช่วยในการบริการตรวจสุขภาพปากและฟันให้นักเรียน แต่เนื่องจากการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมนี้ จากกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง (สปสข. ตำบลหนองแวง) ทำให้ทีมงานเพิ่มการอบรมการดูแลสุขภาพปากและฟันให้แก่ผู้ปกครองด้วย ซึ่งอยู่นอกแผนการดำเนินงาน สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาได้รับการส่งต่อไปรักษาอุดและถอนฟันโดยผู้ปกครองได้พานักเรียนไปเอง กิจกรรมที่ 3 การผลิตสื่อพื้นบ้าน ดำเนินการวันที่ 21 กันยายน 2559 ทางทีมงานได้มีการนำเสนอโครงการผ่านศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการขอรับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุน สปสข.ตำบลหนองแวงและได้รับการสนับสนุน โดยเป็นการจัดทำหนังสือนิทานเล่มใหญ่ จำนวน 3 เล่ม และเมื่อทำเสร็จแล้วจึงมีการตกลงกันเพิ่มว่าเมื่อทำเสร็จแล้วเพื่อให้เกิดประโยชน์ให้มีการนำไปเล่าให้นักเรียนฟังด้วย จึงมีการแบ่งทีมไปเล่านิทาน จำนวน 3 วันๆ ละ 1 เรื่อง

ตารางที่ 4.30 ผลการสังเกตโครงการที่ 4 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร(ต่อ)

ระหว่างดำเนินโครงการ	สิ้นสุดระยะเวลาดำเนินโครงการ
	กิจกรรมที่ 4 การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ดำเนินการในวันที่ 27 กันยายน 2559 มีการประสานไปยังผู้ปกครอง คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กองการศึกษา หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมีการส่งตัวแทนเข้าร่วมทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งมีการตกลงทำเรื่อง การทอเสื่อกก และมีการมอบให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำเสนอต่อคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป และมี 1 กิจกรรมที่ไม่ได้ดำเนินการ คือกิจกรรมการฝึกทักษะแนะนำตนเอง เนื่องจากทีมต่างยุ่งยากกับงานไร่นาเนื่องจากฝนตกหนัก และผู้ดำเนินการที่วางตัวไว้ติดภารกิจไปต่างจังหวัดจึงทำให้ไม่มีคนประสานการดำเนินกิจกรรม คนในทีมต่างคนต่างคิดว่า ผู้ที่เป็นหัวหน้าทำกิจกรรมนี้ได้ดำเนินการแล้ว จึงไม่มีการประสานงานจนสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมแล้ว

เมื่อมีการนำเสนอผลการดำเนินโครงการทั้ง 4 โครงการเสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 2 (แบบสัมภาษณ์กลุ่ม) สัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัยโดยสัมภาษณ์เป็นกลุ่มตามทีมโครงการ และปล่อยให้ที่ประชุมได้วิเคราะห์ผลการดำเนินโครงการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกัน เพื่อสรุปผลการสังเกต โดยผู้วิจัยได้ทำการสรุปแบบสัมภาษณ์ จากนั้นเป็นการนำเสนอผลการสัมภาษณ์เข้าสู่วงสนทนาอีกครั้ง แล้วให้ผู้ร่วมวิจัยได้ช่วยกันสรุปผลการสังเกต ผลการสัมภาษณ์ และให้ความเห็นชอบซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดของแต่ละโครงการได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.31 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 1 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
1. ผลการดำเนินโครงการ	บรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 5 กิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กต้นแบบ ครูได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) การเยี่ยมบ้านนักเรียน ครูมีข้อมูลนักเรียนไว้สำหรับการพัฒนาผู้เรียน 3) การจัดทำป้ายความรู้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน 4) การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 5) การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีร่างแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาสามปี(พ.ศ. 2561-2563) และร่างคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ทันที
2. วิธีการและกิจกรรม	โครงการตามที่ได้วางแผนไว้ในแผนปฏิบัติการได้ ดำเนินการต่างๆ ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกกิจกรรม ถึงแม้ว่ากิจกรรมการศึกษาดูงานจะมีการปรับเวลาการออกเดินทางตามความเหมาะสมเนื่องจากมีฝนตกในวันเดินทางบ้างแต่ก็ผ่านไปด้วยดี
3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	หลังจากนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ พบว่า มีการดำเนินกิจกรรมสำเร็จทุกกิจกรรม การศึกษาดูงานทำให้ผู้ร่วมวิจัยมองเห็นภาพที่จะพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ชัดเจนและเก็บเอาข้อมูลจากสถานที่ดูงานมาปรับใช้ได้โดยไม่ต้องมีการลองผิดลองถูก ส่วนการเยี่ยมบ้านนักเรียนทำให้มองเห็นสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน มีข้อมูลที่จะนำมาวางแผนพัฒนานักเรียน และการจัดทำป้ายความรู้ทำให้ผู้ปกครองที่มาส่งนักเรียนได้รับความรู้ในการดูแลบุตรหลาน เกิดความสนใจและเอาใจใส่บุตรหลานมากขึ้น และยังส่งผลให้ครูมีความสนใจและกระตือรือร้นในการดูแลและให้ความช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้น รวมทั้งมีการสื่อสารกับผู้ปกครองมากขึ้นด้วย
4. การเรียนรู้ที่ได้จากการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	การศึกษาดูงานไม่ควรเลือกสถานที่ที่อยู่ไกลมากๆ เพราะทำให้เสียเวลาเดินทางมาก มีเวลาเก็บเกี่ยวข้อมูลและประสบการณ์ต่างๆ ได้น้อย

ตารางที่ 4.31 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 1 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
5. ความรู้ใหม่ที่ได้จากการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนางานบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ดังนี้ การศึกษาดูงาน -มีคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก -งบประมาณเพียงพอ -บุคลากรมีทักษะความรู้ การเยี่ยมบ้าน -ข้อมูลนักเรียนและครอบครัว -จัดทำสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้เรียน การจัดทำป้ายความรู้ -ส่งเสริมสุขภาพผู้เรียน -เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในการดูแลผู้เรียน การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา -ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน -ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน -มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ การจัดทำคู่มือสถานศึกษา -บทบาทหน้าที่ของครูและผู้บริหาร -บทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ -บทบาทหน้าที่ผู้ปกครองและชุมชน -ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ตารางที่ 4.31 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 1 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
6. การใช้ทรัพยากร ทางการบริหาร	ในการนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติพบว่าทุกคนให้ความร่วมมือ คอยช่วยเหลือ มีการแบ่งงานกันทำ โดยให้ทีมแกนนำของทีมสังเกตการดำเนินโครงการ ประสานงานกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการกำหนดวันลงดำเนินกิจกรรม งบประมาณตั้งไว้ทั้งสิ้น 19,000 บาท ใช้จ่ายทั้งสิ้น 18,740 บาท
7. ปัญหา หรืออุปสรรค	ผู้ร่วมวิจัยมีอาชีพทำนา ทำไร่ การนัดวันทำกิจกรรมค่อนข้างยาก จนบางกิจกรรมต้องทิ้งระยะเวลานาน และผู้ร่วมวิจัยบางคนมีหลายบทบาทหน้าที่ในชุมชน การนัดหมายบางครั้งเป็นวันเดียวกัน ทำให้มีคนขาดทำกิจกรรมบางกิจกรรม อีกทั้งการดึงครูมาร่วมทำกิจกรรมในระยะนี้ค่อนข้างลำบาก เพราะเป็นช่วงเปิดเทอมใหม่ เด็กยังไม่พร้อมและครูต้องคอยเอาใจใส่เด็ก การทำกิจกรรมที่มีครูร่วมด้วย จึงต้องดำเนินการในวันหยุด ในระยะแรกจึงยังไม่ค่อยมีความคล่องตัวเพราะต่างคนต่างยังไม่เข้าใจกันเท่าไร
8. จุดเด่นโครงการ	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีข้อมูลและสารสนเทศจากการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่องานบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
9. จุดด้อยโครงการ	การดำเนินกิจกรรมอยู่ในช่วงฤดูกาลการทำเกษตรทำให้ผู้ร่วมวิจัยติดภารกิจบ้างและการเดินทางมาร่วมทำกิจกรรมลำบาก เพราะฝนตก
10. ข้อเสนอแนะ โครงการ	การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ควรสนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้เสียกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้ามามีส่วนร่วมด้วย จะทำให้ได้ข้อมูลหรือชิ้นงานที่เกิดจากความต้องการของหลายๆฝ่ายและสามารถนำไปบริหารจัดการในขั้นต่อไปได้ทันที

ตารางที่ 4.32 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 2 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
1. ผลการดำเนินงาน	บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ทั้ง 4 กิจกรรม ประกอบด้วย ศึกษาฐานศูนย์พัฒนาเด็ก ปราชญ์ช่วยสอน การผลิตสื่อพื้นบ้าน และการอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้กระดานอัจฉริยะ โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ผู้ปกครองนักเรียน และครูผู้ดูแลเด็กที่แสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการให้ความช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่างๆ
2. วิธีการและ กิจกรรม	โครงการตามที่ได้วางแผนไว้ในแผนปฏิบัติการได้ ดำเนินการต่าง ๆ ครบถ้วนสมบูรณ์ ทุกกิจกรรม แต่มีกิจกรรมปราชญ์ช่วยสอนที่ใช้เวลาหลายนานและใช้ปราชญ์หลายคนรวมทั้งมีการปรับกำหนดการหลายครั้งเนื่องจากกิจกรรมชนกับกิจกรรมของโครงการอื่น และชนกันกับกิจกรรมปกติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
3.การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	หลังจากนำโครงการลงสู่การปฏิบัติ พบว่า มีการดำเนินกิจกรรมสำเร็จทุกกิจกรรม และยังพบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนมากโดยเฉพาะปราชญ์ชาวบ้านเนื่องจากมีการพาทำกิจกรรมที่หลากหลาย และได้พบปะพูดคุยกับบุคคลภายนอก และทำให้ครูกระตือรือร้นในการซักซ้อมและเตรียมนักเรียน มีการพูดเกริ่นๆหน้าเสาธงทุกวันเพื่อให้นักเรียนรับรู้ว่าในอาทิตย์นั้นๆจะพบเจอกับใคร จะได้อะไร สร้างความอยากรู้อยากทำให้แก่นักเรียน รวมทั้งปราชญ์เองเมื่อได้มาสอนแรกๆ ก็จะมี กังๆ บ้างแต่พอผ่านไปสักพักก็สามารถปรับตัวเข้ากับนักเรียนได้ และต่างพูดว่าอยากให้เชิญมาทุกๆ เทอม เพราะได้สนุกสนาน หัวเราะพูดคุยไปพร้อมกับนักเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี ผลการดำเนินกิจกรรมยังได้ที่เดินกะลาไว้ให้นักเรียนใช้เล่นได้ ซึ่งนักเรียนได้ของที่แปลกใหม่และใช้เล่นได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ครูยังมีทักษะด้านการใช้กระดานอัจฉริยะร่วมกับเครื่องเสียงและอุปกรณ์ประกอบอื่นๆ
4.การเรียนรู้ที่ได้จากการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	การผลิตสื่อพื้นบ้าน ในขั้นตอนที่อันตรายควรมีการเชิญผู้ที่มีความเชี่ยวชาญมาช่วยทำ ไม่ควรปล่อยให้ผู้ปกครองทำกันเองจะทำให้เกิดอันตรายได้ เช่นการขัดกะลาให้เกลี้ยงเกลาก (โดยใช้เครื่องเจีย) และการเจาะรู

ตารางที่ 4.32 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 2 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
5. ความรู้ใหม่ที่ได้จากการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนางานด้านบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ดังนี้ <pre> graph TD A((การพัฒนาบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง)) --> B((การศึกษาดูงาน)) A --> C((ปราชญ์ช่วยสอน)) A --> D((อบรมการใช้กระดานอัจฉริยะ)) A --> E((ผลิตสื่อช่วยสอน)) B --- B1[-บุคลากรมีจำนวนเพียงพอ
-บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
-บุคลากรมีทักษะ ความรู้ในการปฏิบัติงาน] C --- C1[-มีบุคลากรช่วยสอน
-ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา] D --- D1[-บุคลากรมีทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้] E --- E1[-บุคลากรมีทักษะการผลิตสื่อการเรียนรู้
-มีสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน] </pre> การศึกษาดูงาน -บุคลากรมีจำนวนเพียงพอ -บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง -บุคลากรมีทักษะ ความรู้ในการปฏิบัติงาน ปราชญ์ช่วยสอน -มีบุคลากรช่วยสอน -ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อบรมการใช้กระดานอัจฉริยะ -บุคลากรมีทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ผลิตสื่อช่วยสอน -บุคลากรมีทักษะการผลิตสื่อการเรียนรู้ -มีสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

ตารางที่ 4.32 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 2 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
6. การใช้ทรัพยากร ทางการบริหาร	ในทีมมีการแบ่งงานกันทำ โดยให้ทีมแกนนำของทีมสังเกตการดำเนินโครงการ ประสานงานกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการกำหนดวันลงดำเนินกิจกรรม ซึ่งตั้งงบประมาณไว้ทั้งสิ้น 4,000 บาท ใช้ไปทั้งสิ้น 3,000 บาท
7. ปัญหา หรือ อุปสรรค	ผู้ร่วมวิจัยมีอาชีพทำนา ทำไร่ การนัดวันทำกิจกรรมค่อนข้างยาก จนบางกิจกรรมต้องทิ้งระยะเวลานาน และผู้ร่วมวิจัยส่วนมากแล้วมีหลายบทบาทหน้าที่ในชุมชน การนัดหมายบางครั้งเป็นวันเดียวกัน ทำให้มีคนขาดทำกิจกรรมบางกิจกรรม
8. จุดเด่นโครงการ	ครูผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการทำกิจกรรมซึ่งเป็นประโยชน์ต่องานบุคลากร
9. จุดด้อยโครงการ	กิจกรรมบางกิจกรรมจำเป็นต้องจัดในวันราชการ ทำให้ต้องมีการหยุดทำการเรียนการสอน เนื่องจากครูผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ร่วมวิจัย
10. ข้อเสนอแนะ โครงการ	การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ควรสนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้เสียกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษาที่ตรงตามความต้องการของชุมชน และควรหลีกเลี่ยงการจัดกิจกรรมที่ต้องมีการหยุดทำการเรียนการสอนให้มากที่สุด

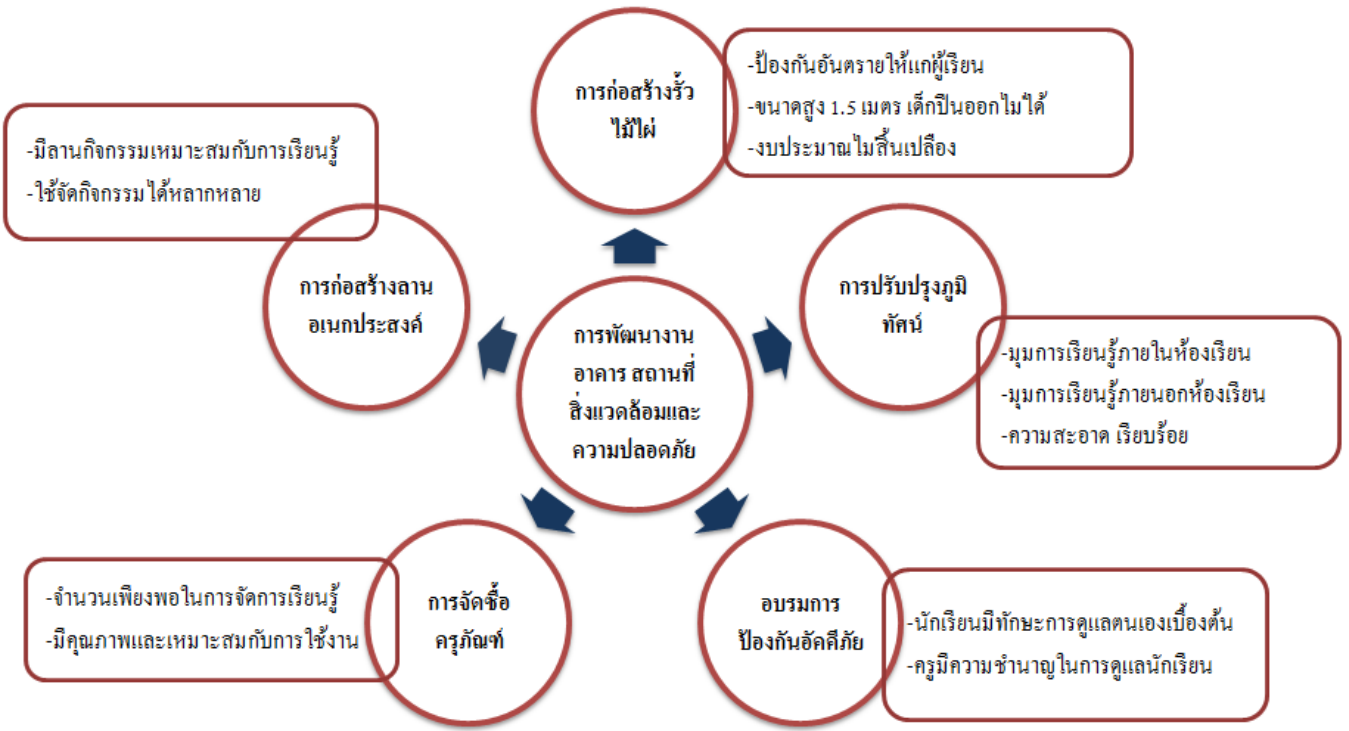
ตารางที่ 4.33 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 3 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
1. ผลการดำเนินงาน	บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จำนวน 4 กิจกรรม ประกอบด้วย การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ การปรับปรุงภูมิทัศน์ และการอบรมเชิงปฏิบัติการการป้องกันอัคคีภัย ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ 2 กิจกรรม คือ การจัดซื้อครุภัณฑ์ ซึ่งมีการดำเนินการจัดซื้อแต่ได้ไม่ครบตามที่กำหนดไว้ เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอ ส่วนอีกกิจกรรมคือ การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ ซึ่งยังไม่ดำเนินการเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจาก องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว ซึ่งต้องดำเนินการตามระเบียบของทางราชการและเกิดความล่าช้าจากการออกแบบของกองช่าง
2. วิธีการและ กิจกรรม	โครงการตามที่ได้วางแผนไว้ในแผนปฏิบัติการได้ ดำเนินการไม่ครบทุกกิจกรรม กิจกรรมการก่อสร้างลานอเนกประสงค์ ไม่มีการดำเนินกิจกรรม ส่วนกิจกรรมการซื้อครุภัณฑ์ มีการดำเนินกิจกรรมแต่ไม่สามารถจัดซื้อได้ทั้งหมดยังขาดเตียงนอนสำหรับไว้ให้นักเรียนป่วยนอนพัก
3.การเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้น	1) การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ ทำให้มีรั้วไม้ไผ่ 2 ด้านคือด้านหน้าอาคารและด้านข้างอาคารฝั่งตะวันตก ความสูงขนาด 1.50 เมตร ด้านหน้ายาว 70 เมตร และด้านข้างอาคารยาว 74 เมตร เว้นระยะทำประตูขนาดกว้าง 5 เมตร ด้านหน้า 1 ประตู และ ด้านข้าง 1 ประตู ซึ่งไม่มีการทำประตู 2) การจัดซื้อครุภัณฑ์ ทำให้มีเครื่องเล่นใหม่ 5 ชุด ประกอบด้วย บ้านคุณหนู บ้านหรรษา สไลเดอร์ โกลฟุตบอลและบ้านเห็ด ซึ่งมีความปลอดภัยต่อผู้เรียนเพราะเป็นพลาสติกแข็ง ไม่ใช่เหล็กและทำให้มีเครื่องเล่นทดแทนเครื่องเล่นที่เก่า ชำรุดและใช้งานไม่ได้ นักเรียนสามารถเลือกเล่นได้ตามความต้องการและลดการแย่งเครื่องเล่นของนักเรียน แต่ก็ยังไม่สามารถจัดหาเตียงนอนและฟูกได้เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด

ตารางที่ 4.33 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 3 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
3.การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	3) การปรับปรุงภูมิทัศน์ ทำให้น้ำอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและในอาคารมีมุมการเรียนรู้เพิ่มขึ้นดูสวยงาม ห้องเรียนสะอาด เรียบร้อย ห้องคูโล่งและกว้าง น่านเรียนมากยิ่งขึ้น 4) การอบรมเชิงปฏิบัติการการป้องกันอัคคีภัย ทำให้ครูมีทักษะการใช้ถังดับเพลิงอย่างถูกวิธีและมีทักษะในการอพยพนักเรียนกรณีเกิดเพลิงไหม้ แต่หลังการใช้ถังดับเพลิงเกิดเป็นฝุ่นละอองสีขาวเต็มพื้น ต้องใช้เวลานานในการทำความสะดวก 5) การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากงบประมาณได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง กองช่างไม่สามารถเขียนแบบและประมาณการราคาก่อสร้างได้ทันในห้วงดำเนินโครงการ ทำให้ยังไม่มีผลการดำเนินการก่อสร้าง
4. การเรียนรู้ที่ได้จากการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	ในการจัดซื้อครุภัณฑ์หรือวัสดุต่างๆ ควรมีการสืบราคาจากร้านค้า/ห้างร้าน/บริษัท โดยให้มีการเสนอราคาแข่งขันกันอย่างน้อย 2 ร้าน เพื่อเปรียบเทียบราคาและจะได้มีการเปรียบเทียบงบประมาณ และอาจได้ราคาที่ถูกลง ไม่ควรเลือกร้านแล้วตกลงซื้อขายกันทันทีเพราะจะทำให้เสียโอกาส

ตารางที่ 4.33 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 3 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
5. ความรู้ใหม่ที่ได้จากการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดความรู้ใหม่เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนางานอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ดังนี้ <pre> graph TD Center((การพัฒนาอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและ ความปลอดภัย)) Top((การก่อสร้างรั้ว ไม้ไผ่)) Right((การปรับปรุงภูมิ ทัศน์)) BottomRight((อบรมการ ป้องกันอัคคีภัย)) BottomLeft((การจัดซื้อ ครุภัณฑ์)) Left((การก่อสร้างลาน อเนกประสงค์)) Center --> Top Center --> Right Center --> BottomRight Center --> BottomLeft Center --> Left </pre> การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ -ป้องกันอันตรายให้แก่ผู้เรียน -ขนาดสูง 1.5 เมตร เด็กปีนออกไม่ได้ -งบประมาณไม่สิ้นเปลือง การปรับปรุงภูมิทัศน์ -มุมการเรียนรู้ภายในห้องเรียน -มุมการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน -ความสะอาด เรียบร้อย อบรมการป้องกันอัคคีภัย -นักเรียนมีทักษะการดูแลตนเองเบื้องต้น -ครูมีความชำนาญในการดูแลนักเรียน การจัดซื้อครุภัณฑ์ -จำนวนเพียงพอในการจัดการเรียนรู้ -มีคุณภาพและเหมาะสมกับการใช้งาน การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ -มีลานกิจกรรมเหมาะสมกับการเรียนรู้ -ใช้จัดกิจกรรมได้หลากหลาย

ตารางที่ 4.33 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 3 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
6. การใช้ทรัพยากร ทางการบริหาร	การแบ่งงานกันทำในทีมและขอความร่วมมือจากทีมอื่นๆ รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและชุมชนใกล้ชิดกับศูนย์พัฒนา เด็กเล็กมาร่วมกิจกรรม ซึ่งตั้งงบประมาณไว้ทั้งสิ้น 592,500 บาท ใช้ไปทั้งสิ้น 150,000 บาท
7. ปัญหา หรือ อุปสรรค	การจัดกิจกรรมในฤดูฝนทำให้เป็นอุปสรรค เนื่องจากการจัดอบรมต้องใช้พื้นที่กลางแจ้ง เมื่อฝนตกจึงมีการเลื่อนกิจกรรมหลายครั้ง และเด็กอายุยังน้อยการอพยพค่อนข้างลำบากเนื่องจากเด็กบางคนร้องไห้ไม่ฟังที่ครูแนะนำ ในขณะที่บางคนเห็นเป็นเรื่องสนุกสนาน
8. จุดเด่นโครงการ	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอาคาร ส่งผลต่อพัฒนาการและความสนใจในการเรียนรู้ ของผู้เรียน
9. จุดด้อยโครงการ	กิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณและดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงไม่สามารถควบคุมการดำเนินการ ได้ต้องปล่อยให้ไปเป็นไปตามกระบวนการของทางราชการ
10. ข้อเสนอแนะ โครงการ	โครงการที่จำเป็นต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่นและมีวงเงินงบประมาณจำนวนมาก ควรมีการวางแผน ดำเนินการขั้นตอนต่างๆ ให้เร็วที่สุด เนื่องจากบางครั้งติดขัดหลายฝ่ายหลายงานเพราะระเบียบราชการค่อนข้างยุ่งยากและหลาย ขั้นตอน

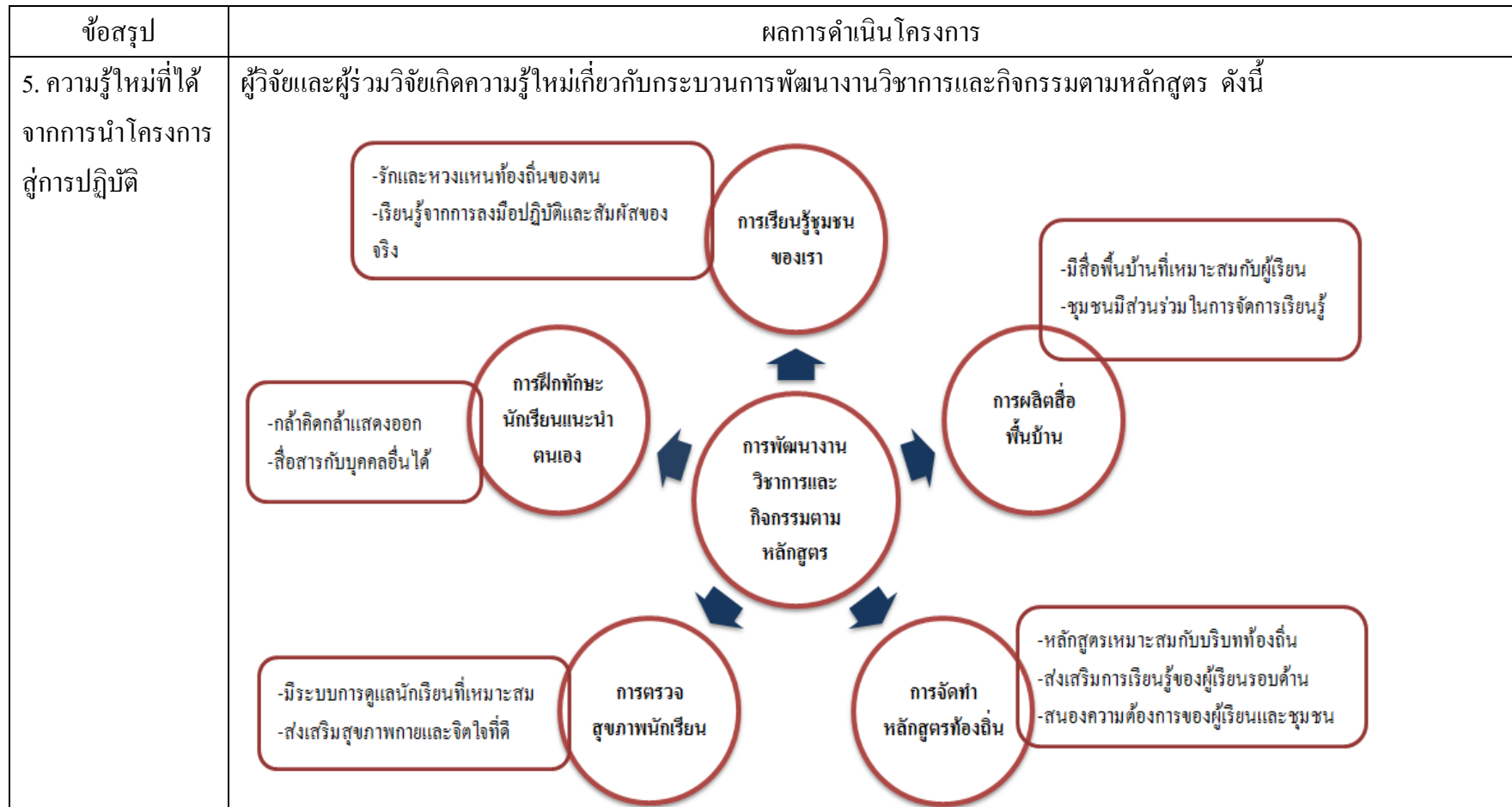
ตารางที่ 4.34 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 4 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
1. ผลการดำเนินงาน	บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จำนวน 4 กิจกรรม ประกอบด้วย การเรียนรู้ชุมชนของเรา การตรวจสอบสุขภาพผู้เรียน การผลิตสื่อพื้นบ้าน และการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และไม่บรรลุวัตถุประสงค์จำนวน 1 กิจกรรม คือ การฝึกทักษะนักเรียนแนะนำตนเอง เนื่องจากผู้รับผิดชอบดำเนินกิจกรรมติดภารกิจด่วนไม่ได้ดำเนินการ
2. วิธีการและกิจกรรม	โครงการตามที่ได้วางแผนไว้ในแผนปฏิบัติการได้ ดำเนินการ 4 กิจกรรม ซึ่งเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด แต่มีกิจกรรมการฝึกทักษะนักเรียนแนะนำตนเองที่ไม่มีการดำเนินการเนื่องจากผู้รับผิดชอบติดภารกิจที่ต่างจังหวัด ส่วนผู้ร่วมทีมคนอื่นก็ติดภารกิจอาชีพทางการเกษตรที่ต้องเร่งดำเนินการเนื่องจากอยู่ในช่วงฤดูการเพาะปลูก
3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	หลังนำโครงการสู่การปฏิบัติ พบว่า เด็กได้ลงมือทำกิจกรรม ก่อให้เกิดความอยากรู้อยากเรียนรู่มากยิ่งขึ้น กล้าซักถามและแสดงความคิดเห็น รวมทั้งแสดงความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมมากขึ้น กิจกรรมการตรวจสอบสุขภาพผู้เรียน พบปัญหาเกี่ยวกับเหงือกและฟัน ซึ่งได้ประสานผู้ปกครองเพื่อนำเด็กไปรักษา ทำให้ผู้ปกครองมีความใส่ใจในการดูแลสุขภาพหลานด้านสุขภาพ มีการสอบถามครูเกี่ยวกับพฤติกรรมของลูกหลานตนเอง ซึ่งส่งผลให้ครูเกิดความกระตือรือร้นในการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนเพื่อแจ้งผู้ปกครอง เกิดความเอาใจใส่นักเรียนและมีปฏิสัมพันธ์และมีการสื่อสารข้อมูลระหว่างครูและผู้ปกครองมากยิ่งขึ้น ด้านกิจกรรมการผลิตสื่อพื้นบ้าน เกิดความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ครูและปราชญ์ชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อนิทานเล่มใหญ่จำนวน 3 เล่ม คือสิงโตกับลา หมาป่ากับแพะ และกระต่ายกับเต่า นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการต่อยอดจากเดิมเพียงจัดทำหนังสือนิทาน แต่เมื่อทำเสร็จยังมีการนำไปเล่าให้นักเรียนฟังด้วย ทำให้นักเรียนมีความสนใจและสามารถจดจำเรื่องที่ฟังได้ มีความกล้าแสดงออกมากขึ้นในการสื่อสารระหว่างผู้เล่ากับนักเรียน ส่วนกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตารางที่ 4.34 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 4 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
	มีหลักสูตรท้องถิ่น สารบัญเดือนสาม(ประเพณีบุญข้าวจี) ซึ่งส่งผลให้ครูมีการนำเสนอต่อกิจกรรมปราชญ์ช่วยสอน(โครงการที่ 2) โดยการทำข้าวจี นอกจากนี้ยังส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้บริหารที่ชมเชยการทำงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและผู้ปกครองที่ได้มาเล่าให้ครูฟังว่าลูกหลานกลับไปเล่าให้ฟังว่าเขาได้เรียนรู้และได้ทำอะไร มีความรู้สึกดีอย่างไร
4. การเรียนรู้ที่ได้จากการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	-การฝึกอบรมและซักซ้อมการป้องกันอัคคีภัย ควรมีการทำความเข้าใจกับนักเรียนในเบื้องต้นก่อนเกี่ยวกับการอพยพ รวมทั้งควรมีการซักซ้อมแผนการอพยพและป้องกันอัคคีภัยอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อให้ครูเกิดความชำนาญและนักเรียนมีทักษะที่จำเป็น -ในการจัดทำหนังสือนิทานในครั้งต่อไปการใช้สีเทียนจะทำให้เสร็จเร็วและง่ายในการระบายสี ผู้สูงวัยหรือเด็กสามารถทำได้ดี ส่วนสีน้ำหรือสีโปสเตอร์ ต้องมีการผสมแม่สีเพื่อให้เกิดสีต่างๆ หากไม่ชำนาญจะทำให้การผสมสีแต่ละครั้งจะได้สีที่ไม่เป็นสีเดียวกัน และอีกอย่างหากไม่ถนัดการใช้พู่กันจะทำให้เลอะ สีไม่สม่ำเสมอ และใช้เวลานานในการรอให้สีแห้ง กว่าจะดำเนินการเสร็จก็ใช้เวลาทั้งวันและทำให้ได้จำนวนน้อยเล่ม หากเปลี่ยนเป็นสีไม้ หรือสีเทียนจะทำให้ทำได้เร็วขึ้น

ตารางที่ 4.34 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 4 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร(ต่อ)

ตารางที่ 4.34 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 4 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
6. การใช้ทรัพยากร ทางการบริหาร	ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างดี ในการอำนวยความสะดวกในการทำงานต่างๆ ส่วนในทีมมีการ แบ่งงานกันทำแต่ละกิจกรรมและบางกิจกรรมมาทำร่วมกัน งบประมาณตั้งไว้ทั้งสิ้น 19,000 บาท ใช้ไปทั้งสิ้น 17,400 บาท
7. ปัญหา หรือ อุปสรรค	-การวางแผนดำเนินกิจกรรม กำหนดในช่วงท้ายๆของระยะเวลาของขั้นตอน ทำให้การดำเนินกิจกรรมบางกิจกรรมทำไม่ทัน เพราะ ระยะเวลากะจะกระชั้นชิดและบางที่ชนกับงานประจำของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง -การวางตัวผู้เป็นผู้นำกิจกรรม ไม่มีการวางตัวสำรอง เมื่อผู้ถูกวางตัวไว้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ทำให้ไม่มีใครทำแทนและการ ประสานงานกันในทีมยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร -สถานที่ดำเนินกิจกรรมคับแคบทั้งในและนอกห้องเรียน การทำกิจกรรมบางอย่างจึงทำได้ไม่ค่อยเต็มที่
8. จุดเด่นโครงการ	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหลักสูตรท้องถิ่นที่เกิดจากความคิดเห็นของหลายๆฝ่ายและเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น และนักเรียนได้ สัมผัสกับการปฏิบัติจริง
9. จุดด้อยโครงการ	ขาดการประสานงานที่ดีในการดำเนินกิจกรรมทำให้มีกิจกรรมที่ไม่บรรลุวัตถุประสงค์
10. ข้อเสนอแนะ โครงการ	ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและมีการใช้หลักสูตรแล้ว ควรมีการประเมินหลักสูตรด้วยเพื่อให้มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับ บริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มากที่สุด

3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน จากนั้นผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินงานของขั้นตอนที่ 4 โดยมีการแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัยทุกคน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.35 ผลการสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนการสังเกต

กิจกรรม	สภาพที่คาดหวัง	ผลการดำเนินงาน			ข้อเสนอแนะ
		การเปลี่ยนแปลง	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่	
การสังเกต และบันทึก	มีผลการบันทึกการ สังเกตการดำเนิน กิจกรรมของ โครงการทั้ง 4 โครงการ	บรรลุความคาดหวัง เพราะมีผลการบันทึก การสังเกตการดำเนิน กิจกรรมของโครงการทั้ง 4 โครงการ	การบันทึกข้อมูลควรให้บันทึกตามภาษา ถิ่นจะทำให้ได้ผลการสังเกตที่ตรงตาม ความเป็นจริง หากกำหนดให้บันทึกเชิง วิชาการจะทำให้เกิดความไม่แน่ใจในการ ใช้ภาษาทำให้ไม่ยากบันทึก	เกิดประสบการณ์ในการสังเกต ทำให้ผู้สังเกตรู้จักปรับเทคนิค และวิธีการสังเกตเพื่อให้สามารถ เก็บข้อมูลได้ครบถ้วนตามความ ต้องการ	ควรส่งเสริมให้ทีมแกน นำเรียบเรียงประเด็น สำคัญๆ ในการนำเสนอ
การนำเสนอ และการ สรุปผล	มีสรุปผลการดำเนิน โครงการที่ผู้ร่วมวิจัย ได้ให้ความเห็นชอบ	บรรลุความคาดหวัง เพราะ มีสรุปผลการ สังเกตการดำเนิน กิจกรรมที่ผู้ร่วมวิจัยได้ ให้ความเห็นชอบ	ในการนำเสนอผลการสังเกต ควรทำ เอกสารสรุปให้ทุกคนได้อ่านล่วงหน้า ก่อนการประชุมเพื่อให้มีเวลาในการ ประมวลผลการดำเนินกิจกรรมทุก รายละเอียด	กระบวนการพัฒนางานทั้ง 4 ด้าน ตามรายละเอียดผลสรุป โครงการ	ผู้วิจัยควรเสริมสร้าง ขวัญและกำลังใจให้แก่ ทีมเพื่อกระตุ้นให้ทีม เกิดแรงงูใจในการลง มือปฏิบัติ
การสะท้อน ผลการ ดำเนินงาน	มีการร่วมกันทำ กิจกรรมถอดบทเรียน จากการดำเนินงาน ขั้นตอนการสังเกต	บรรลุความคาดหวัง เพราะมีการร่วมกันทำ กิจกรรมถอดบทเรียน จากการดำเนินงาน ขั้นตอนการสังเกต	ในขั้นตอนนี้ควรปล่อยให้ผู้ร่วมวิจัยได้ใช้ เวลาให้เต็มที่ในการแสดงความคิดเห็น ไม่ควรเร่งรีบดำเนินการเพราะจะทำให้ได้ รายละเอียดบางอย่างตกหล่นได้	-	ควรมีเอกสารสรุปการ ดำเนินงานที่ผ่านมาให้ แต่ละคนและใช้เวลาใน การตกผลึกความคิดสัก ระยะหนึ่งแล้วค่อยนัด ประชุม

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (reflecting) เพื่อนำไปสู่การวางแผนในวงจรใหม่

ขั้นตอนการการสะท้อนผล (Reflecting) โดยมีการดำเนินการ 2 กิจกรรม คือ 1) การสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการ(โครงการของขั้นตอนที่ 3) เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการและกิจกรรมของแต่ละทีม และ 2) สะท้อนผลการดำเนินโครงการหลังการปฏิบัติแล้วเสร็จและสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนที่ 5 เพื่อสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขและเพื่อร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินการขั้นตอนการสะท้อนผล ซึ่งทั้ง 2 กิจกรรมดำเนินการจัดประชุม ในวันที่ 15 ตุลาคม 2559 เวลา 19.00 น. ณ ศาลาวิสาขวงเวงสี บ้านหนองเวง ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ยึดถือหลักการที่สำคัญ คือ “หลักการรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน วิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินตนเอง ตลอดจนการเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ” และภายใต้หลักการ “1) เป็นธรรมชาติ สบายๆ อาจนั่งเก้าอี้หรือปูเสื่อนั่งในท่าที่สบายที่สุด 2) เรียบง่าย แต่มีแบบแผน (สัมพันธ์กัน แต่มีช่องว่างให้กัน) 3) เห็นหน้ากันทุกคน (เห็นรอยยิ้ม อุดมการณ์ และการพูดคุย) และ 4) เห็นข้อมูลเหมือนกันไปพร้อมๆ กัน (ตรวจสอบ/สอบถามและเพิ่มเติมได้)” โดยเน้นให้ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันระดมสมอง พูดคุย เล่าเรื่อง วิเคราะห์ สังเคราะห์ บันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายในครั้งต่อไป สำหรับการสะท้อนผลจะอาศัยคำถาม คือ 1) สิ่งที่เราคาดหวังจากงานครั้งนี้คืออะไร 2) สิ่งที่เราบรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร 3) สิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร 4) หากมีการดำเนินงานแบบนี้อีก ควรจะปรับปรุงข้อใด อย่างไร และ 5) จากการปฏิบัติงานตั้งแต่ต้นก่อให้เกิดการเรียนรู้และความรู้ใหม่อะไรบ้าง โดยผลการจัดกิจกรรมในขั้นตอนนี้ มีดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการ(โครงการของขั้นตอนที่ 3) ซึ่งเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2559 ผู้วิจัยได้แจกแบบแสดงความคิดเห็นการดำเนินโครงการ โดยให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ตอบแบบแสดงความคิดเห็นตามโครงการที่ตนเองได้รับผิดชอบดำเนินการและเก็บนำกลับไปวิเคราะห์ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.36 สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการทั้ง 4 โครงการ

โครงการ	กิจกรรม	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ	การศึกษาดูงาน	4.67	0.41	ดีมาก
	การเยี่ยมบ้านนักเรียน	4.19	0.50	ดีมาก
	การจัดทำป้ายความรู้	4.49	0.52	ดีมาก
	การจัดทำคู่มือ ศพด.	4.71	0.47	ดีมาก
	การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา	4.77	0.39	ดีมาก
สรุปทั้งโครงการ		4.57	0.46	ดีมาก
ยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร	การศึกษาดูงาน	4.37	0.48	ดีมาก
	ปราชญ์ช่วยสอน	4.62	0.49	ดีมาก
	การผลิตสื่อการสอน	4.40	0.51	ดีมาก
	การอบรมการใช้กระดานอัจฉริยะ	4.37	0.51	ดีมาก
สรุปทั้งโครงการ		4.44	0.50	ดีมาก
ยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย	การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่	4.51	0.41	ดีมาก
	การจัดซื้อครุภัณฑ์	4.49	0.50	ดีมาก
	การปรับภูมิทัศน์ ศพด.	4.57	0.52	ดีมาก
	การอบรมป้องกันภัย	4.56	0.47	ดีมาก
	ก่อสร้างลานอเนกประสงค์	0	0	ควรปรับปรุงเร่งด่วน
สรุปทั้งโครงการ		3.63	0.38	ดี
ยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร	การเรียนรู้ชุมชนของเรา	4.62	0.49	ดีมาก
	การผลิตสื่อพื้นบ้าน	4.52	0.53	ดีมาก
	การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	4.63	0.49	ดีมาก
	การฝึกความกล้าแสดงออก	0	0	ควรปรับปรุงเร่งด่วน
	การตรวจสอบสภาพนักเรียน	4.67	0.49	ดีมาก
สรุปทั้งโครงการ		3.69	0.40	ดี

จากตารางที่ 4.36 พบว่าโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ มีการดำเนินงานทุกกิจกรรม มีระดับความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมอยู่ในระดับดีมาก ประกอบด้วย 5 กิจกรรม เรียงลำดับจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้ การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา การจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การศึกษาดูงาน การจัดทำป้ายความรู้และการเยี่ยมบ้านนักเรียน โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร มีการดำเนินงานทุกกิจกรรม มีระดับการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมอยู่ในระดับดีมาก ประกอบด้วย 4 กิจกรรม เรียงลำดับจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้ ปรากฏช่วยสอน อบรมการใช้กระดานอัจฉริยะการศึกษาดูงานและการผลิตสื่อช่วยสอน โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ปลอดภัย มีการดำเนินงาน จำนวน 4 กิจกรรม มีระดับความพึงพอใจในการดำเนินทั้ง 4 กิจกรรมอยู่ในระดับดีมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้ การปรับปรุงภูมิทัศน์ การอบรมการป้องกันอัคคีภัย การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่และการจัดซื้อครุภัณฑ์ ส่วนกิจกรรมการก่อสร้างลานอเนกประสงค์ไม่มีการประเมินเพราะไม่ได้มีการดำเนินการและโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีการดำเนินงาน จำนวน 4 กิจกรรม มีระดับความพึงพอใจในการดำเนินทั้ง 4 กิจกรรมอยู่ในระดับดีมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้ การตรวจสอบสุขภาพนักเรียน การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การเรียนรู้ชุมชนของเราและการผลิตสื่อพื้นบ้าน ส่วนกิจกรรมการฝึกทักษะแนะนำตนเอง ไม่มีการประเมินเพราะไม่ได้มีการดำเนินการ

กิจกรรมที่ 2 สะท้อนผลการดำเนินโครงการหลังการปฏิบัติแล้วเสร็จ เมื่อทำการประเมินความคิดเห็นการดำเนินโครงการทั้ง 4 โครงการแล้ว นำมาวิเคราะห์ สรุปผลยืนยันผลการดำเนินโครงการกิจกรรม ซึ่งตอบคำถาม คือ 1) สิ่งที่เราคาดหวังจากงานครั้งนี้คืออะไร 2) สิ่งที่เราบรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร 3) สิ่งที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังคืออะไร เพราะอะไร และ 4) หากมีการดำเนินงานแบบนี้อีก ควรจะปรับปรุงข้อใดอย่างไร ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.37 สรุปการสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ

กิจกรรม	สิ่งที่คาดหวัง	ผลการปฏิบัติ		ผลการดำเนินงาน	ข้อเสนอแนะหากมีการดำเนินงานแบบนี้อีก
		บรรลุความคาดหวัง	ไม่บรรลุความคาดหวัง		
การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น	ให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดองค์ความรู้และแนวคิดในการพัฒนางานเพื่อการยกระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง	✓		ผู้ร่วมวิจัยมีความอยากในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการจับกลุ่มคุยกันในการวางแผนพัฒนางานของตนหรือวางแผนเสนอต่อผู้บริหารของ อบต.	การเลือกสถานที่ในการดูงานไม่ควรไกลมากนักเพราะจะทำให้เสียเวลาเดินทาง และมีเวลาในการเก็บข้อมูลที่ต้องการได้น้อย
-การเยี่ยมบ้านนักเรียน	พัฒนาความสัมพันธ์อันดีระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครอง ชุมชนและมีข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน	✓		ผู้ปกครองเกิดความพึงพอใจและมีรอยยิ้มต้อนรับ พร้อมให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนตามที่ต้องการ	ควรมีการกำหนดวันที่ในการเยี่ยมบ้านที่แน่นอนพร้อมทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองล่วงหน้าเพื่อให้ไม่คลาดกันเวลาออกเยี่ยม

ตารางที่ 4.37 สรุปการสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ(ต่อ)

กิจกรรม	สิ่งที่คาดหวัง	ผลการปฏิบัติ		ผลการดำเนินงาน	ข้อเสนอแนะหากมีการดำเนินงานแบบนี้
		บรรลุความคาดหวัง	ไม่บรรลุความคาดหวัง		
-การจัดทำป้ายความรู้	เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารในการดูแลและป้องกันโรคภัยให้แก่ผู้เรียน	✓		ผู้ปกครองและครูให้ความสนใจและศึกษาข้อมูลพร้อมมีการเสนอให้ทำเรื่องอื่นๆ เพิ่มเติม	ควรเพิ่มข้อมูลข่าวสารอื่นๆ ที่จำเป็นและปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา หากสามารถจัดทำไว้บริเวณรับส่งนักเรียนจะดีเพราะผู้ปกครองสังเกตเห็น
-การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ได้คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อเป็นข้อมูลข่าวสารให้ แก่ ผู้ ป ก ร อ ง คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และผู้ที่เกี่ยวข้อง	✓		มีร่างคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมอบให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อปรับปรุงและใช้ในงานบริหารต่อไป	ควรให้ผู้มีส่วนได้เสียกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร่วมพิจารณาจัดทำด้วยจะทำให้ได้ข้อมูลที่สนองตามความต้องการของทุกฝ่ายมากที่สุด
-การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	ได้แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	✓		มีร่างแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมอบให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อปรับปรุงใช้ในงานบริหารต่อไป	ควรให้ผู้มีส่วนได้เสียกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร่วมพิจารณาจัดทำด้วยจะทำให้ได้ข้อมูลที่สนองตามความต้องการของทุกฝ่ายมากที่สุด

ตารางที่ 4.38 สรุปการสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร

กิจกรรม	สิ่งที่คาดหวัง	ผลการปฏิบัติ		ผลการดำเนินงาน	ข้อเสนอแนะหากมีการดำเนินงานแบบนี้อีก
		บรรลุความคาดหวัง	ไม่บรรลุความคาดหวัง		
การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น	ให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดองค์ความรู้และแนวคิดในการพัฒนางานเพื่อการยกระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง	✓		ผู้ร่วมวิจัยมีความอยากในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการจับกลุ่มคุยกันในการวางแผนพัฒนางานของตนหรือวางแผนเสนอต่อผู้บริหารของ อบต.	การเลือกสถานที่ในการดูงานไม่ควรไกลมากนักเพราะจะทำให้เสียเวลาเดินทาง และมีเวลาในการเก็บข้อมูลที่ต้องการได้น้อย
-ปราชญ์ช่วยสอน	มีบุคลากรช่วยสอนทดแทนบุคลากรที่ไม่เพียงพอของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	✓		มีบุคลากรช่วยสอนทุกวันศุกร์ ทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษา	ควรมีการประชุมร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการกำหนดตารางช่วยสอนที่เป็นไปตามแผนการสอนของครูให้มากที่สุด

ตารางที่ 4.38 สรุปการสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร(ต่อ)

กิจกรรม	สิ่งที่คาดหวัง	ผลการปฏิบัติ		ผลการดำเนินงาน	ข้อเสนอแนะหากมีการดำเนินงานแบบนี้อีก
		บรรลุความคาดหวัง	ไม่บรรลุความคาดหวัง		
-การผลิตสื่อช่วยสอน	ครูมีการผลิตสื่อประกอบการเรียนการสอน	✓		ครูมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการเรียนการสอนไว้ใช้ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ควรจัดอบรมให้ครูใช้วิธีการหรือเทคโนโลยีในการผลิตสื่อและจัดทำเป็นคู่มือการผลิตสื่อไว้เผยแพร่ด้วย
-การอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้กระดานอัจฉริยะ	ครูมีทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	✓		มีการอบรมและฝึกทักษะการใช้กระดานอัจฉริยะซึ่งต้องใช้คอมพิวเตอร์ เครื่องเสียงประกอบด้วย ทำให้มีทักษะหลายอย่างและมีการใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สม่ำเสมอ	ควรให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ หรือปราชญ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าร่วมอบรมด้วยจะทำให้เวลาการจัดปราชญ์ช่วยสอนครั้งต่อไปสามารถที่จะสอนโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์หรือกระดานอัจฉริยะได้

ตารางที่ 4.39 สรุปการสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

กิจกรรม	สิ่งที่คาดหวัง	ผลการปฏิบัติ		ผลการดำเนินงาน	ข้อเสนอแนะหากมีการดำเนินงานแบบนี้
		บรรลุความคาดหวัง	ไม่บรรลุความคาดหวัง		
-การก่อสร้างลานอเนกประสงค์	มีลานอเนกประสงค์สำหรับให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆ		✓	เป็นโครงการที่ อบต.สนับสนุนงบประมาณ ยกแก่การควบคุมให้ดำเนินการตามที่ทีมต้องการ เพราะระเบียบราชการมีหลายขั้นตอน	ควรมีการประสานงานกับฝ่ายที่รับผิดชอบแต่เนิ่นๆ หรือประสานยังผู้บริหาร อบต. โดยตรงเพื่อช่วยเร่งรัดการดำเนินงานของฝ่ายที่รับผิดชอบ
-การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่	มีรั้วด้านหน้าอาคารและด้านข้างอาคารฝั่งตะวันตก รวมยาว 144 เมตร สูง 1 เมตร	✓		รั้วด้านหน้าอาคารและด้านข้างอาคารฝั่งตะวันตกรวมขนาดยาว 144 เมตร สูง 1.00 เมตร	ควรให้ทุกทีมเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้ย่นระยะเวลาดำเนินการได้
-การจัดซื้อครุภัณฑ์	มีเครื่องเล่นสนาม 5 ชุดและเตียงเด็ก ขนาด 60 cmx 120 cmx60 cm. สำหรับใช้เป็นที่พักเด็กป่วยในห้องพยาบาล		✓	สามารถจัดหาเครื่องเล่นสนามได้จำนวน 5 ชุด แต่ไม่สามารถจัดหาเตียงเด็กได้เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอและเตียงขนาดที่ต้องการนั้นหาไม่ได้	ควรมีการสืบราคาและขนาดสินค้าตัวอย่างก่อนการประชุมสรุปรายการที่ต้องการเพื่อให้ครบตามต้องการและงบประมาณเพียงพอ

ตารางที่ 4.39 สรุปการสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย(ต่อ)

กิจกรรม	สิ่งที่คาดหวัง	ผลการปฏิบัติ		ผลการดำเนินงาน	ข้อเสนอแนะหากมีการดำเนินงานแบบนี้อีก
		บรรลุความ คาดหวัง	ไม่บรรลุความ คาดหวัง		
-การปรับปรุงภูมิทัศน์	มีส่วนหย่อมและประดับ กระถางไม้ประดับ ทำ ความสะอาดห้องเรียนและ ตกแต่งห้องเรียนใหม่	✓		มีการจัดสวนหย่อมในและนอก อาคารประดับกระถางไม้ประดับ ทำความสะอาดห้องเรียน	ควรเน้นต้นไม้ที่เหมาะสมกับ บริเวณที่จัด เช่นต้นไม้ปลูกใน ร่ม ต้นไม้บริเวณแดดจัด หรือ แดดรำไร
-การอบรมเชิง ปฏิบัติการการป้องกัน อัคคีภัย	มีการการซักซ้อมแผนการ ป้องกันอัคคีภัย	✓		มีการจัดอบรมและซักซ้อมการ ดับเพลิงและอพยพผู้เรียนกรณี เพลิงไหม้ให้แก่ครูและเจ้าหน้าที่ กองการศึกษา	ควรซักซ้อมแผนอื่นๆ เช่น น้ำ ท่วม พายุหรือแผ่นดินไหวฯ

ตารางที่ 4.40 สรุปการสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและหลักสูตร

กิจกรรม	สิ่งที่คาดหวัง	ผลการปฏิบัติ		ผลการดำเนินงาน	ข้อเสนอแนะหากมีการดำเนินงานแบบนี้อีก
		บรรลุความ คาดหวัง	ไม่บรรลุความ คาดหวัง		
-การเรียนรู้วิถีชุมชน	นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราว ในท้องถิ่นของตนเอง	✓		จัดกิจกรรมพานักเรียนไปเรียนรู้ วิถีชุมชนด้านสวนสมุนไพร	ควรให้เรื่องที่ได้ไปศึกษาเป็นเรื่องราว ที่สอดคล้องกับแผนการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ในอาทิตย์ นั้นๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง
-การผลิตสื่อพื้นบ้าน	มีการทำสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียน	✓		มีการจัดทำหนังสือนิทาน ประกอบการเรียนรู้ของผู้เรียน จำนวน 5 เล่ม	ควรจัดทำให้มีหลายๆ เรื่องละ หลายๆ เล่ม แผ่นพลาสติกใส ไม่ ควรให้แบบหนาเกินที่กำหนดจะ ทำให้ซึบลำบากและแข็งเกินไป
-การฝึกทักษะแนะนำ ตนเอง	จัดกิจกรรมหน้าเสาธงโดย ให้เด็กออกมาแนะนำ ตนเองวันละ 1-2 คนโดย ไม่ซ้ำกัน		✓	ไม่มีการดำเนินการเนื่องจาก ผู้รับผิดชอบกิจกรรมติดภารกิจ ส่วนตัว	ควรมีการวางตัวแทนดำเนินการไว้ เพื่อเหตุที่ผู้รับผิดชอบไม่สามารถ ดำเนินการได้ด้วยตนเอง

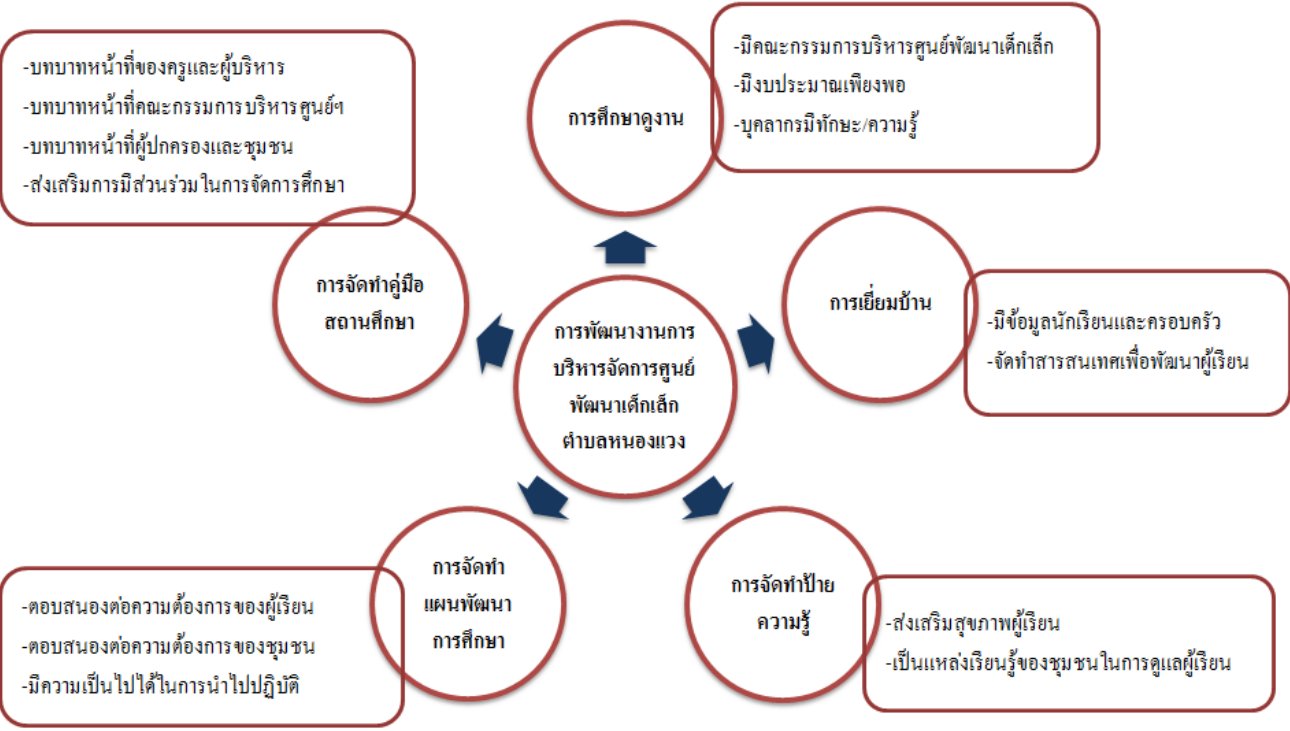
ตารางที่ 4.40 สรุปการสะท้อนผลการปฏิบัติงานโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและหลักสูตร(ต่อ)

กิจกรรม	สิ่งที่คาดหวัง	ผลการปฏิบัติ		ผลการดำเนินงาน	ข้อเสนอแนะหากมีการดำเนินงานแบบนี้อีก
		บรรลุความ คาดหวัง	ไม่บรรลุความ คาดหวัง		
-การประชุมเชิง ปฏิบัติการจัดทำ หลักสูตรท้องถิ่น	มีหลักสูตรสถานศึกษา สาระท้องถิ่นตำบลหนอง แวง เพื่อให้ครูใช้ในการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้	✓		มีร่างหลักสูตรสถานศึกษา สาระ ท้องถิ่นตำบลหนองแวง มอบให้กับ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้ปรับปรุงใน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้กับผู้เรียน	ควรเชิญทางคณะกรรมการ บริหารศูนย์ฯ และตัวแทนศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ร่วมพิจารณา จัดทำด้วยจะทำให้เป็นไปตาม ความต้องการของศูนย์ฯ มาก ที่สุด
-การตรวจสุขภาพ ผู้เรียน	มีการประสานเจ้าหน้าที่ทัน ตกรรมมาตรวจสุขภาพปาก และฟันนักเรียน และส่งต่อ รักษากรณีจำเป็น	✓		ประสานโรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบลหนองแวงเข้ามาตรวจ สุขภาพผู้เรียนและส่งต่อรักษาหาก จำนวน 4 ราย	ควรมีการตรวจสุขภาพอย่างอื่น เพิ่มเติม อาทิ พัฒนาการเด็ก หู ตา จมูก

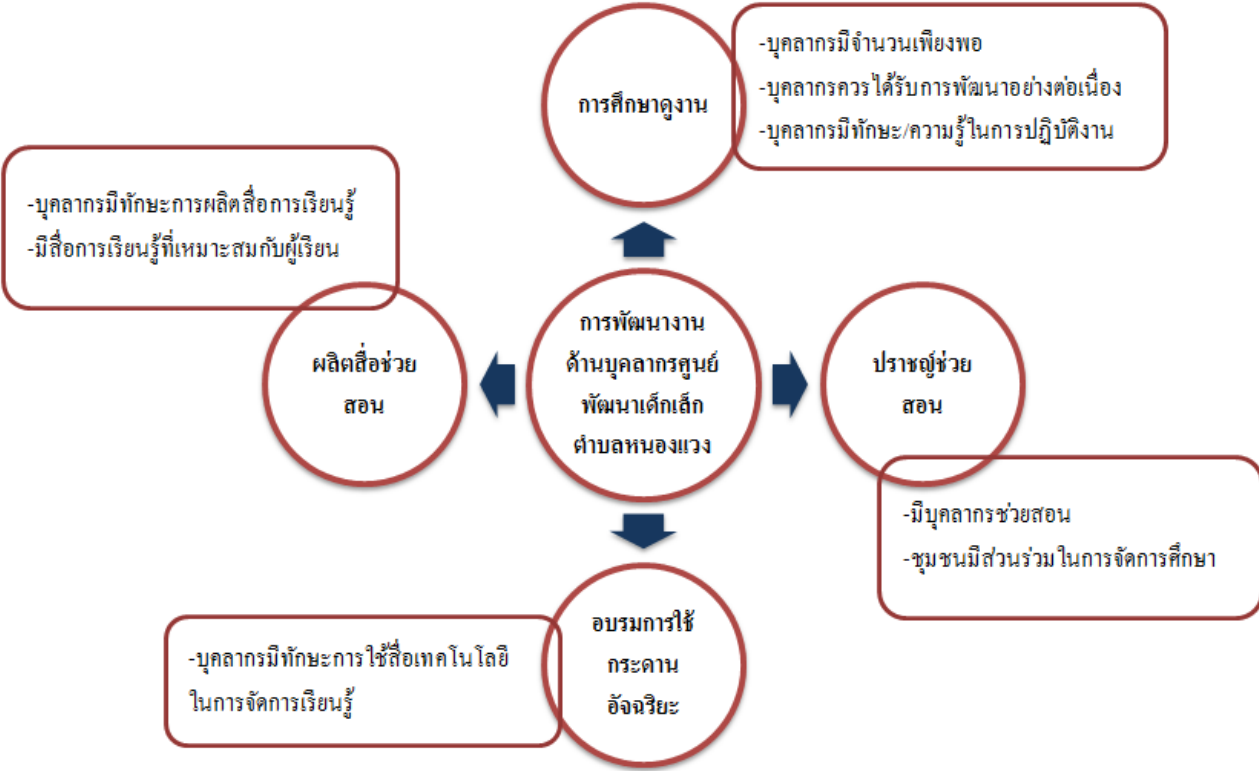
จากการร่วมวิเคราะห์สรุปผลการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติกิจกรรมและผลการดำเนินงานว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่เมื่อเทียบกับความคาดหวัง ซึ่งมี 15 กิจกรรมที่บรรลุความคาดหวัง ได้แก่ 1) การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น 2) การเยี่ยมบ้านนักเรียน 3) การจัดทำป้ายความรู้ 4) การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5) การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 6) ปรากฏช่วยสอน 7) การผลิตสื่อพื้นบ้าน 8) การอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้กระดานอัจฉริยะ 9) การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ 10) การปรับปรุงภูมิทัศน์ 11) การอบรมเชิงปฏิบัติการการป้องกันอัคคีภัย 12) การเรียนรู้วิถีชุมชน 13) การผลิตสื่อพื้นบ้าน 14) การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และ 15) การตรวจสอบสภาพผู้เรียน และมี 3 กิจกรรมที่ยังไม่บรรลุความคาดหวัง ได้แก่ 1) การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ 2) การจัดซื้อครุภัณฑ์ และ 3) การฝึกทักษะนักเรียนแนะนำตนเอง

สำหรับผลจากการปฏิบัติงานตั้งแต่ต้นก่อให้เกิดการเรียนรู้และความรู้ใหม่อะไรบ้างนั้นสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.41 สรุปการเรียนรู้และความรู้ใหม่จากการปฏิบัติงานโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ

ที่	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่
1	การศึกษาดูงานไม่ควรเลือกสถานที่ที่อยู่ไกลมาก เพราะทำให้เสียเวลาเดินทางมาก มีเวลาเก็บเกี่ยวข้อมูลและประสบการณ์ต่างได้น้อย	 การศึกษาดูงาน - มีคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก - มีงบประมาณเพียงพอ - บุคลากรมีทักษะ/ความรู้ การเยี่ยมบ้าน - มีข้อมูลนักเรียนและครอบครัว - จัดทำสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้เรียน การจัดการปายความรู้ - ส่งเสริมสุขภาพผู้เรียน - เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในการดูแลผู้เรียน การจัดการแผนพัฒนาการศึกษา - ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน - ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน - มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ การจัดทำคู่มือสถานศึกษา - บทบาทหน้าที่ของครูและผู้บริหาร - บทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ - บทบาทหน้าที่ผู้ปกครองและชุมชน - ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลหนองแวง

ตารางที่ 4.42 สรุปการเรียนรู้และความรู้ใหม่จากการปฏิบัติงาน โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร

ที่	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่
2	การผลิตสื่อพื้นบ้าน ในขั้นตอนที่อันตรายควรมีการเชิญผู้ที่มีความเชี่ยวชาญมาช่วยทำ ไม่ควรปล่อยให้ผู้ปกครองทำกันเองจะทำให้เกิดอันตรายได้ เช่นการขัดกละลาให้เกลี้ยงกละ (โดยใช้เครื่องเจีย) และการเจาะรู	 <pre> graph TD A((การพัฒนางานด้านบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง)) --> B((การศึกษาดูงาน)) A --> C((ปราชญ์ช่วยสอน)) A --> D((อบรมการใช้กระดานอัจฉริยะ)) A --> E((ผลิตสื่อช่วยสอน)) B --- B1["-บุคลากรมีจำนวนเพียงพอ
-บุคลากรควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
-บุคลากรมีทักษะ/ความรู้ในการปฏิบัติงาน"] C --- C1["-มีบุคลากรช่วยสอน
-ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา"] D --- D1["-บุคลากรมีทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้"] E --- E1["-บุคลากรมีทักษะการผลิตสื่อการเรียนรู้
-มีสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน"] </pre> ความรู้ใหม่ - การศึกษาดูงาน -บุคลากรมีจำนวนเพียงพอ -บุคลากรควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง -บุคลากรมีทักษะ/ความรู้ในการปฏิบัติงาน - ปราชญ์ช่วยสอน -มีบุคลากรช่วยสอน -ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา - อบรมการใช้กระดานอัจฉริยะ -บุคลากรมีทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ - ผลิตสื่อช่วยสอน -บุคลากรมีทักษะการผลิตสื่อการเรียนรู้ -มีสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน การพัฒนางานด้านบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง

ตารางที่ 4.43 สรุปการเรียนรู้และความรู้ใหม่จากการปฏิบัติงาน โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

ที่	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่
3	ในการจัดซื้อครุภัณฑ์หรือวัสดุต่างๆ ควรมีการสืบราคาจากร้านค้า/ห้างร้าน/บริษัท โดยให้มีการเสนอราคาแข่งขันกันอย่างน้อย 2 ร้าน เพื่อเปรียบเทียบราคาและจะได้มีการเปรียบเทียบงบประมาณ และอาจได้ราคาที่ถูกลง ไม่ควรเลือกร้านแล้วตกลงซื้อขายกันทันทีเพราะจะทำให้เสียโอกาส	<pre> graph TD Center((การพัฒนางานอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย)) Top((การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่)) Right((การปรับปรุงภูมิทัศน์)) BottomRight((การอบรมป้องกันอัคคีภัย)) BottomLeft((การจัดซื้อครุภัณฑ์)) Left((การก่อสร้างลานอเนกประสงค์)) Center --> Top Center --> Right Center --> BottomRight Center --> BottomLeft Center --> Left Top --- TopBox[ป้องกันอันตรายให้แก่ผู้เรียน -ขนาดสูง 1.5 เมตร เด็กปีนออกไม่ได้ -งบประมาณไม่สิ้นเปลือง] Right --- RightBox[นุ้มนการเรียนรู้ภายในห้องเรียน -นุ้มนการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน -ความสะอาด เรียบร้อย] BottomRight --- BottomRightBox[นักเรียนมีทักษะการดูแลตนเองเบื้องต้น -ครูมีความชำนาญในการดูแลนักเรียน] BottomLeft --- BottomLeftBox[จำนวนเพียงพอในการจัดการเรียนรู้ -มีคุณภาพและเหมาะสมกับการใช้งาน] Left --- LeftBox[มีลานกิจกรรมเหมาะสมกับการเรียนรู้ -ใช้จัดกิจกรรมได้หลากหลาย] </pre> การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ -ป้องกันอันตรายให้แก่ผู้เรียน -ขนาดสูง 1.5 เมตร เด็กปีนออกไม่ได้ -งบประมาณไม่สิ้นเปลือง การปรับปรุงภูมิทัศน์ -นุ้มนการเรียนรู้ภายในห้องเรียน -นุ้มนการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน -ความสะอาด เรียบร้อย การอบรมป้องกันอัคคีภัย -นักเรียนมีทักษะการดูแลตนเองเบื้องต้น -ครูมีความชำนาญในการดูแลนักเรียน การจัดซื้อครุภัณฑ์ -จำนวนเพียงพอในการจัดการเรียนรู้ -มีคุณภาพและเหมาะสมกับการใช้งาน การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ -มีลานกิจกรรมเหมาะสมกับการเรียนรู้ -ใช้จัดกิจกรรมได้หลากหลาย

ตารางที่ 4.44 สรุปการเรียนรู้และความรู้ใหม่จากการปฏิบัติงาน โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

ที่	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่
1	-การฝึกอบรมและซักซ้อมการป้องกันอัคคีภัย ควรมีการทำความเข้าใจกับนักเรียนในเบื้องต้น ก่อนเกี่ยวกับการอพยพ รวมทั้งควรมีการซักซ้อมแผนการอพยพและป้องกันอัคคีภัยอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อให้ครูเกิดความชำนาญและนักเรียนมีทักษะที่จำเป็น -ในการจัดทำหนังสือนิทานในครั้งต่อไปการใช้สีเทียนจะทำให้เสร็จเร็วและง่ายในการระบายสี ผู้สูงวัยหรือเด็กสามารถทำได้ดี ส่วนสีน้ำหรือสีโปสเตอร์ ต้องมีการผสมแม่สีเพื่อให้เกิดสีต่างๆ หากไม่ชำนาญจะทำให้การผสมสีแต่ละครั้งจะได้สีที่ไม่เป็นสีเดียวกันและหากไม่ถนัดการใช้พู่กันจะทำให้เลอะ สีไม่สม่ำเสมอ และใช้เวลานานในการรอให้สีแห้ง กว่าจะดำเนินการเสร็จก็ใช้เวลาทั้งวันและทำให้ได้จำนวนน้อยเล่ม หากเปลี่ยนเป็นสีไม้หรือสีเทียนน่าจะทำได้เร็วขึ้น	

ตารางที่ 4.45 การสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล

กิจกรรม	ผลการดำเนินงาน			ข้อเสนอแนะ
	การเปลี่ยนแปลง	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่	
การสรุปผล การวิเคราะห์ ความคิดเห็น การดำเนิน โครงการ	บรรลุความคาดหวัง เพราะมีการนำเสนอ สรุปผลการวิเคราะห์ความ คิดเห็นการดำเนิน โครงการ(โครงการของ ขั้นตอนที่ 3) ต่อที่ประชุม	ข้อมูลผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการ ดำเนินโครงการเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วย ยืนยันว่า โครงการมีผลการดำเนินงาน เป็นอย่างไร จึงควรให้ผู้รับผิดชอบแต่ ละโครงการทำการตอบแบบสอบถามแสดง ความคิดเห็นทุกคน	ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความรู้ใน การสรุปผลการดำเนินงาน ร่วมกันและมีความเข้าใจใน ผลการดำเนินงานทั้ง 4 โครงการ	เนื่องจากสิ้นสุดวงจรที่ 1 ควรมีสรุป รายละเอียดการดำเนินงานขั้นตอน ต่างๆ ให้ผู้ร่วมวิจัยได้อ่านด้วย
การสะท้อน ผลการ ดำเนินงาน	บรรลุความคาดหวัง เพราะมีการร่วมกันทำ กิจกรรมถอดบทเรียนจาก การดำเนินงานขั้นตอน การสะท้อนผล	ข้อมูลการสะท้อนผลการดำเนิน โครงการมีความสำคัญต่อการ ดำเนินงานในวงจรต่อไป จึงควร ดำเนินการด้วยความละเอียดรอบคอบ และใส่ใจทุกรายละเอียดและให้ทุกคน ได้แสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด	ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความรู้ ทักษะในการนำเสนอความ คิดเห็น สรุปประเด็นการ ดำเนินงานต่างๆ ได้อย่าง คล่องแคล่วและรวดเร็วขึ้น	หลังจากสะท้อนผลการดำเนินงาน เสร็จควรมีการชมเชยสำหรับการ ดำเนินการที่ผ่านมาและให้ควรมีการ ให้กำลังใจสำหรับกิจกรรมหรือการ ดำเนินงานที่ยังไม่บรรลุความ คาดหวังและกระตุ้นให้เกิดแรงฮึดใน การกระทำต่อไปด้วย

วงจรที่ 2

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผน ใหม่ (Re-planning)

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยยังเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วม การเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ร่วมวิจัยเช่นเดิม โดยมีการนัดหมายประชุมกันในวันที่ 16 ตุลาคม 2559 ณ วัดสว่างแสงสี บ้านหนองแวง เวลา 19.00 น. มีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องกันภายในวันเดียว คือ 1) การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญา โดยมีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการพัฒนางานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงเพื่อระบุปัญหา สาเหตุของปัญหา ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา ประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อการปฏิบัติกันใหม่ 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญา และ 3) การสะท้อนผลการดำเนิน งานของขั้นตอนที่ 6 เพื่อร่วมกันถอดบทเรียนที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม สำหรับรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

1) การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญา โดยมีการนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการสะท้อนผลในขั้นตอนที่ 5 มาร่วมพิจารณาซึ่งสรุปเป็นภาพรวม ได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.46 ผลสรุปในภาพรวมของการนำแผนลงสู่การปฏิบัติ(Acting) ในวงจรที่ 1

โครงการที่	ชื่อโครงการ	ผลการปฏิบัติ	กิจกรรมที่ไม่สำเร็จ
1	ยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ	บรรลุความคาดหวังทั้ง 5 กิจกรรม	ทุกกิจกรรมสำเร็จและยังมีการดำเนินกิจกรรมต่อไป
2	ยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร	บรรลุความคาดหวังทั้ง 4 กิจกรรม	ทุกกิจกรรมสำเร็จและยังมีการดำเนินกิจกรรมต่อไป
3	ยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	บรรลุความคาดหวัง 3 กิจกรรม ไม่บรรลุ ความ ค า ด ห ว้ ง 2 กิจกรรม	กิจกรรมที่ 1 การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ กิจกรรมที่ 3 การจัดซื้อครุภัณฑ์
4	ยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและหลักสูตร	บรรลุความคาดหวัง 4 กิจกรรม ไม่บรรลุ ความ ค า ด ห ว้ ง 1 กิจกรรม	กิจกรรมที่ 3 การฝึกทักษะแนะนำตนเอง

จากตารางที่ 4.46 พบว่าการนำแผนลงสู่การปฏิบัติ(Acting)ของวงจรที่ 1 บรรลุความคาดหวังจำนวน 2 โครงการ และไม่บรรลุความคาดหวัง จำนวน 2 โครงการ ได้แก่โครงการที่ 3 กิจกรรมที่ 1 การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ และกิจกรรมที่ 3 การจัดซื้อครุภัณฑ์ และโครงการที่ 4 กิจกรรมที่ 3 การฝึกทักษะแนะนำตนเอง ซึ่งผู้ร่วมวิจัยต่างพากันพูดคุยกันว่า กิจกรรมที่ดำเนินการสำเร็จแล้ว กิจกรรมใดที่ควรมีการดำเนินการต่อเนื่องก็ส่งมอบให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็ก ได้ทำการปรับปรุงและนำไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนต่อไป โดยยังมีทีมวิจัยเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้วย ส่วนกิจกรรมที่ยังไม่สำเร็จทั้ง 3 กิจกรรม นั้นไม่ควรทิ้งให้เป็นภาระของทีมเดิมที่รับผิดชอบ แต่ทีมอื่นๆที่ทำโครงการบรรลุความคาดหวังแล้ว ควรที่จะมาช่วยกันหาวิธีการและแนวทางทำให้กิจกรรมที่ไม่สำเร็จมันเกิดความสำเร็จจะได้ไม่รู้สึกค้างคาใจเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการวิจัย ว่าทำไมไม่สำเร็จนั้นเพราะทีมนั้นทีมนี้ เพราะในเมื่อลงเรือลำเดียวกันแล้วก็ไม่ควรมีคำว่าทีมนั้นทีมนี้ แต่ทุกทีมคือทีมใหญ่ เมื่อเรือรั่วฝั่งหนึ่งทุกคนก็ต้องมาหาวิธีร่วมกันเพื่ออุดรูรั่วของเรือไม่ให้น้ำมันไหลท่วม จนจมไปพร้อมๆกัน ถ้าทีมใหญ่ทำไม่สำเร็จแล้วเราค่อยยอมรับผลนั้น แต่ในขณะเดียวกันกิจกรรมของโครงการใดที่สามารถดำเนินต่อไปได้ก็ให้มีการดำเนินการต่อไป ทุกคนจึงได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหา และร่วมกันกำหนดสภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา และทางเลือกที่นำไปใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง

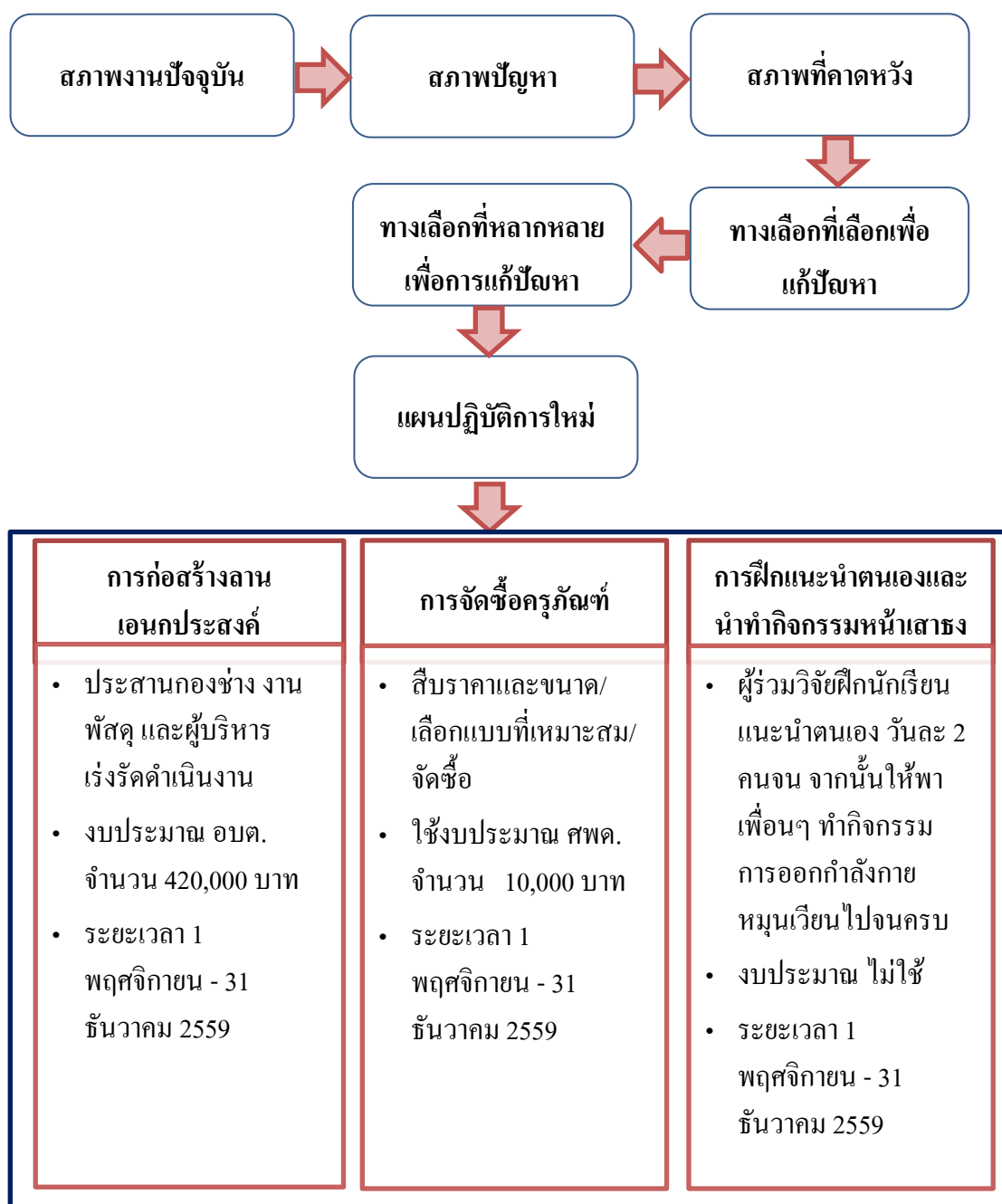
ตารางที่ 4.47 สรุปผลการวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือกที่นำไปใช้ในการแก้ปัญหา

ที่	กิจกรรม	สภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหา	สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา	ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา	ทางเลือกที่นำไปใช้ในการแก้ปัญหา
1	การก่อสร้างลานอเนกประสงค์	เป็นโครงการที่ อบต.สนับสนุนงบประมาณ ขาดการควบคุมให้ดำเนินการตามที่ติดต้องการ เพราะกิจกรรมต้องดำเนินการตามระเบียบราชการ ซึ่งมีหลายขั้นตอน	มีการดำเนินการก่อสร้างลานอเนกประสงค์สำหรับให้เด็กนักเรียน ใช้ ทำ กิจกรรม กลางแจ้ง ขนาดกว้าง x ยาว x หนา=20 ม. X 20 ม. X 0.15 ม.	-ประสานงานกับนายช่างโยธาในเรื่องแบบแปลนและราคากลาง พร้อมประสานงานพัสดุในการกำหนดวิธีการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบพัสดุ -ประสานผู้บริหารท้องถิ่นในการเร่งรัดดำเนินโครงการ	ประสานงานกับนายช่างโยธาในเรื่องแบบแปลนและราคากลาง พร้อมประสานงานพัสดุในการกำหนดวิธีการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบพัสดุ และประสานผู้บริหารท้องถิ่นในการเร่งรัดการดำเนินโครงการ
2	การจัดซื้อครุภัณฑ์	สามารถจัดหาเครื่องเล่นสนามได้ แต่ไม่สามารถจัดหาเตียงเด็กได้เนื่องจากงบประมาณจำกัดและเตียงขนาดที่สูงเกินไปต้องการนั้นหาไม่ได้	มีเตียงนอนเด็ก ขนาดกว้าง x ยาว x สูง = 0.60 ม. x 1.50 ม. x 0.30 ม. จำนวน 1 ตัวพร้อมฟูกนอนเพื่อใช้เป็นเตียงพยาบาลไว้ใช้ในห้องพยาบาล	-ประสาน อบต. ในการตั้งงบประมาณในการจัดซื้อ -ใช้งบประมาณของ ศพด. ในการจัดซื้อ -ขอรับการสนับสนุนจากบุคคลหรือหน่วยงานอื่น	-ใช้งบประมาณของ ศพด. ในการจัดซื้อโดยทีมวิจัยสืบราคาและขนาด แล้วมาประชุมร่วมกันเพื่อคัดเลือกแบบที่เหมาะสมกับผู้เรียน

ตารางที่ 4.47 สรุปผลการวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือกที่นำไปใช้ในการแก้ปัญหา(ต่อ)

ที่	กิจกรรม	สภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหา	สภาพที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา	ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา	ทางเลือกที่นำไปใช้ในการแก้ปัญหา
3	การฝึกทักษะแนะนำตนเอง	-นักเรียนแนะนำตนเองไม่ได้ -นักเรียนไม่กล้าแสดงออก -นักเรียนไม่กล้าพูดสื่อสารกับคนภายนอก	เด็กนักเรียนสามารถแนะนำตัวเองต่อหน้าเพื่อนหรือเมื่อผู้ใหญ่ซักถามได้ ประกอบด้วย ชื่อ –สกุล ชื่อเล่น เรียนชั้น? ชื่อครูประจำชั้น สิ่งที่ชอบหรือไม่ชอบ และสามารถที่จะเป็นผู้นำพาเพื่อนๆทำกิจกรรมหน้าเสาธงได้	-ให้ทีมวิจัยผลัดกันมาพานักเรียนฝึกแนะนำตนเองทุกวันจนกว่านักเรียนจะครบทุกคน -กำหนดตัวแทนทีมวิจัยมาฝึกนักเรียนในการฝึกแนะนำตนเองก่อน พร้อมทั้งนำเพื่อนๆทำกิจกรรมการออกกำลังกายหน้าเสาธง	-กำหนดตัวแทนทีมวิจัยมาฝึกนักเรียนในการฝึกแนะนำตนเองก่อน พร้อมทั้งนำเพื่อนๆทำกิจกรรมการออกกำลังกายหน้าเสาธง

2) การจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา โดยผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดแผนปฏิบัติการ (action plan) ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังภาพ

ภาพที่ 4.37 แผนปฏิบัติการของขั้นตอนที่ 6 วงจรที่ 2

จากนั้นผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมโดยมีการสรุปทีมที่จะดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการใหม่ ดังตาราง

ตารางที่ 4.48 สรุปทีมดำเนินงานขั้นตอนที่ 6

ที่	กิจกรรม	ทีมประเมินโครงการ/ ทีมแกนนำ	ทีมงาน
1	การก่อสร้างลานอเนกประสงค์	นางบรรจง ไชยวิชา นางจันทร์นภาเพ็ญ ทินราช	ทีม 1 เดิม
2	การจัดซื้อครุภัณฑ์	นายเสถียร อุดม นางลัดดาวรรณ โพพุ่ม	ทีม 2 เดิม
3	การฝึกเป็นผู้นำทำกิจกรรมหน้าเสาธง	นายมีชัย สุนทอง นางสนธิ์ เหง้ามูล	ทีม 3 เดิมและทีม 4 เดิม

สำหรับเครื่องมือผู้ร่วมวิจัยตกลงให้ใช้แบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าโครงการ (เครื่องมือฉบับที่ 4) และแบบประเมินโครงการ(เครื่องมือฉบับที่ 5) ให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการใหม่ การสังเกตและการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมในระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน – 31 ธันวาคม 2559

3) การสะท้อนผลการดำเนินงานของขั้นตอนที่ 6 โดยมีการสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนที่ 6 ร่วมกันซึ่งสามารถสรุปผลได้ ดังตาราง

ตารางที่ 4.49 สรุปการสะท้อนผลการดำเนินงานของขั้นตอนการวางแผนใหม่

กิจกรรม	สภาพที่คาดหวัง	ผลการดำเนินงาน			ข้อเสนอแนะ
		การเปลี่ยนแปลง	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่	
การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา	ได้ทางเลือกในการแก้ปัญหาที่ดำเนินการไม่สำเร็จจากผลสรุปในขั้นตอนที่ 5	บรรลุความคาดหวัง เพราะสามารถสรุปหาแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้	ความร่วมมือร่วมใจและการให้กำลังใจแก่กันและกันเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากสำหรับทีมงานทุกทีม	ผู้ร่วมวิจัยสามารถจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่ได้โดยไม่ต้องถกเถียงกันเหมือนในวงจรแรก เนื่องจากมีทักษะการจดจำมาแล้วทำให้ทุกคนเข้าใจและมองเห็นภาพได้เร็วขึ้น	ผู้วิจัยควรให้กำลังใจและกระตุ้นให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดความกระตือรือร้นในการดำเนินงานครั้งใหม่
กำหนดแผนปฏิบัติการใหม่	ได้แผนปฏิบัติการใหม่เพื่อนำไปปฏิบัติในการแก้ปัญหา	บรรลุความคาดหวัง เพราะสามารถกำหนดแผนปฏิบัติการใหม่เพื่อนำไปแก้ปัญหาได้	ได้แผนปฏิบัติการใหม่จำนวน 1 ชุด และการดำเนินงานมีความรวดเร็วและผู้ร่วมวิจัยมองเห็นภาพการทำงานได้รวดเร็วขึ้นเนื่องจากมีประสบการณ์มาแล้วในวงจรที่ 1	การทำงานร่วมกันจะสำเร็จได้ไม่ใช่แค่ทีมหนึ่งทีมใดหากแต่หลายๆทีมมารวมมือกัน แสดงความคิดเห็นข้ามทีมและยอมรับกัน ก่อให้เกิดความสำเร็จทั้งทีมย่อยและทีมใหญ่	ควรสนับสนุนให้ผู้ร่วมวิจัยได้แสดงความคิดเห็นให้มากที่สุดจากประสบการณ์ที่พวกเขาได้เรียนรู้จากการกระทำที่ผ่านมา

จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวในขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่(Re-Acting) ทำให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจนสามารถนำกิจกรรมที่ยังไม่สำเร็จตามที่คาดหวัง มาวิเคราะห์และร่วมกันกำหนดทางเลือกใหม่เพื่อแก้ปัญหา และได้มาซึ่งแผนปฏิบัติการชุดใหม่เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาดังกล่าวมาและเพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลาในการเดินทางมาร่วมทำกิจกรรมแต่ละครั้งแต่ได้กิจกรรมนิดเดียว จึงมีการกำหนดเพิ่มเติมว่า กิจกรรมการฝึกนักเรียนแนะนำตนเอง ให้เพิ่มการเป็นผู้นำในการพาเพื่อนๆออกกำลังกายด้วย

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่(Re-Acting)

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยยังเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ผู้ร่วมวิจัยได้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดขึ้นใหม่นั้น ในขั้นตอนนี้มีการดำเนินการ 3 กิจกรรม คือ 1) การสร้างขวัญและกำลังใจ เพื่อเป็นการสร้างแรงกระตุ้นให้มีกำลังใจและสร้างความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทุกคน 2) การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม เพื่อร่วมกันวางแผนปฏิบัติให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และ 3) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวงให้ดีขึ้น สรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.50 ตารางการดำเนินงานขั้นตอนการปฏิบัติใหม่

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	สภาพที่คาดหวัง	หลักการที่ยึดถือ
22 ต.ค. 2559	1) สร้างขวัญและกำลังใจ	สร้างแรงกระตุ้นให้มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย	ทีมวิจัยมีความกระตือรือร้นและความสำเร็จในการทำกิจกรรมให้สำเร็จ	หลักการ “มุ่งการเปลี่ยนแปลง และมุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล” เน้นบทบาท “การเป็นผู้มีส่วนร่วมและ
22 ต.ค. 2559	2) การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม	ร่วมกันวางแผนปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย	1) มีการกำหนดทีมงานโครงการ 2) มีการแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินโครงการ	เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ (action plan) พยายามไม่ให้ความ
1พ.ย. – 31 ธ.ค. 2559	3) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ	แก้ไขปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขงให้ดีขึ้น	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านเกณฑ์การประเมินที่ผู้ร่วมวิจัยกำหนด มีระดับคุณภาพ ตั้งแต่ระดับ “ดี” หรือ “3” ขึ้นไป	ช่วยเหลือใดๆ ที่ได้อย่างง่ายดาย หรือสำเร็จรูปเกินไป คอยให้กำลังใจและกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง”

โดยรายละเอียดผลการดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

1) สร้างขวัญและกำลังใจ จัดขึ้นในวันที่ 22 ตุลาคม 2559 เวลา 9.00 น. ณ วัดสว่างแสงสี บ้านหนองแขว มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ร่วมงานวิจัยทุกคน โดยการร่วมรับประทานอาหารพูดคุย และให้แต่ละคนเปิดอกคุยกันว่ามีความรู้สึกอย่างไร จะดำเนินการอย่างไรต่อไป และจะมีวิธีช่วยกันอย่างไร

2) การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม จัดขึ้นในวันที่ 22 ตุลาคม 2559 เวลา 19.00 น. ณ วัดสว่างแสงสี บ้านหนองแขว มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันวางแผนปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย โดยยึดหลักการ แนวคิด “มุ่งการเปลี่ยนแปลง และมุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล” กิจกรรมนี้เริ่มต้นโดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจัดให้มีการระดมสมองและอภิปรายร่วมกันในการหาแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน เนื่องจากมีโครงการจำนวน 4 โครงการ จึงมีการตกลงกันเพื่อดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมโดย 1) การแบ่งทีมงานโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อมอบหมายภารกิจในการดำเนินโครงการให้กับผู้ร่วมวิจัยในแต่ละทีมงานโครงการ ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันอภิปรายและตกลงกันเกี่ยวกับการจัดทีมงานโครงการเพื่อนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ โดยใช้ทีมงานเดิมในการดูแลแต่ละโครงการ ดังเช่นในขั้นตอนที่ 3 เพราะมีการเรียนรู้งานมาแล้ว และ 2) การแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินโครงการ เป็นการดำเนินการหลังจากที่มีการจัดทำทีมงานโครงการแล้ว โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันแต่งตั้งทีมติดตามและประเมินผลโครงการ โดยเรียกว่า “ทีมประเมินโครงการ” ให้มีหน้าที่ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การติดตามและประเมินผลระหว่างการดำเนินโครงการ ระยะที่ 2 การติดตามและประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการดำเนินโครงการ ซึ่งทุกคนตกลงร่วมกันให้ทีมแกนนำของแต่ละโครงการทำหน้าที่เป็นทีมประเมินโครงการด้วย ซึ่งประกอบด้วย ทีมประเมินโครงการที่ 1 ได้แก่ นางบรรจง ไชยวิชา และนายหนูจิตร ละครชัย ทีมประเมินโครงการที่ 2 ได้แก่ นายมีชัย สุนทอง และนางจันทร์เพ็ญ รอยสี ทีมประเมินโครงการที่ 3 ได้แก่ นายเสถียร อุดม และนางสายฝน พันธุ์อำมาตย์ และทีมประเมินโครงการที่ 4 ได้แก่ นายธนัช โคตะนันท์ และนายศักดิ์ พันธุ์ชมพู

3) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ ดำเนินการระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน-31 ธันวาคม 2559 รวมระยะเวลาจำนวน 2 เดือน มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจกรรมของโครงการทั้ง 4 โครงการ และเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวที่ยังไม่สำเร็จให้เกิดผลสำเร็จ โดยทั้ง 4 ทีม มีการดำเนินโครงการและกิจกรรมที่กำหนดไว้ตามแผนปฏิบัติการในโครงการที่ 1,2,3 และ 4 ที่ดำเนินการสำเร็จแล้วยังดำเนินการต่อไปโดยร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวในการดำเนินการ แต่สำหรับกิจกรรมที่ยังดำเนินการไม่สำเร็จและได้กำหนดเป็นแผนปฏิบัติการใหม่นั้นได้มีการดำเนินการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

โครงการที่ 1 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ มีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องประกอบด้วย 1 กิจกรรม คือ 1) การจัดทำป้ายความรู้ ดำเนินการ ระหว่างวันที่ 1-18 พฤศจิกายน 2559 ส่วนกิจกรรมการศึกษาดูงาน การเยี่ยมบ้านนักเรียน การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเรียบร้อยแล้วเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้นำไปจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษาและประจำปีงบประมาณต่อไป

โครงการที่ 2 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร มีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องแต่มีการปรับปรุงแบบการดำเนินกิจกรรมบ้าง โดยมีการดำเนินการต่อเนื่อง 1 กิจกรรม คือ ปรากฏช่วยสอน กำหนดดำเนินการในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2559 แต่รูปแบบเปลี่ยนไปโดยในวงจรแรกจัดทุกวันศุกร์เป็นเวลา 2 เดือน และปรากฏมาวันละ 1 คน แต่ในวงจรที่ 2 มีการจัดเพียงวันเดียว เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด แต่มีปรากฏมาช่วยสอน 4 คน และยังมีการบรรจุเป็นโครงการหนึ่งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ต้องจัดทำทุกภาคเรียน ภาคเรียนละ 1 วัน ส่วนสื่อพื้นบ้าน(ที่เดินกะลา กับหนังสือนิทาน) ได้จัดเป็นมุมการเรียนรู้ และกิจกรรมการใช้กระดานอัจฉริยะ ครูผู้ดูแลเด็กยังมีการใช้ในการประกอบการเรียนการสอนเป็นประจำทุกๆสัปดาห์ การดำเนินกิจกรรมปรากฏช่วยสอน

ภาพที่ 4.38 กิจกรรมปรากฏช่วยสอน

โครงการที่ 3 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง จำนวน 4 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ เนื่องจากการก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ครั้งแรกทำด้านหน้าและด้านข้างอาคารทางทิศตะวันตก จากการประชุมของทีม 3 เพื่อดำเนินกิจกรรมที่ยังไม่บรรลุความคาดหวัง นั้น มีการตกลงกันว่า จะทำรั้วไม้ไผ่ด้านข้างอาคารฝั่งตะวันออก ขนาดยาว 74 เมตร เพื่อให้รั้วเป็นแบบเดียวกันและคิดว่ารั้วลวดหนามนั้นดูไม่สวยงามและป้องกันเด็กไม่ค่อยได้ โดยใช้แบบรั้วแบบเดิม ผู้วิจัยได้แจ้งว่าช่วงนี้อยู่ในห้วงวิจัยกึ่งรับทำทีมอื่นๆ จะได้มาช่วยได้ แต่สมาชิกในทีมกล่าวว่า ช่วงนี้เป็นช่วงฤดูเก็บเกี่ยวพืชผลทั้งข้าว เก็บเมล็ดพันธุ์และกินนีส้มม่วง(เมล็ดพืชสำหรับปลูกเลี้ยงสัตว์ เป็นพืชเศรษฐกิจของตำบลหนองแวง) ไม่ขอดำเนินการแต่หลังปีใหม่จะว่างตอนนั้นถึงแม้จะไม่เกี่ยวกับงานวิจัยแต่ก็จะชวนกันมาทำเพราะมันไม่ใช่แค่การวิจัย แต่การทำคือทำเพื่อเด็ก เพื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและเพื่อชุมชนด้วย 2) การปรับปรุงภูมิทัศน์ ศพด. ยังมีการทำความสะอาด กำจัดวัชพืชสวนหย่อมหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รดน้ำใส่ปุ๋ยอย่างต่อเนื่อง ส่วนกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการการป้องกันอัคคีภัยทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้บรรจุไว้ในแผนดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ซึ่งมีกำหนดดำเนินการในเดือน มีนาคม 2560

สำหรับกิจกรรมที่ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการใหม่ จำนวน 2 กิจกรรม คือ 1) การจัดซื้อครุภัณฑ์ ดำเนินการในวันที่ 1-20 ธันวาคม 2559 การจัดซื้อครั้งก่อนไม่สามารถจัดซื้อเตียงนอนสำหรับใช้เป็นเตียงในห้องพยาบาลได้ ในครั้งนี้จึงมีการจัดซื้อเตียงนอนพร้อมฟูกสำหรับใช้เป็นเตียงพยาบาล โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง จำนวน 8,000 บาท 2) การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ ซึ่งกองช่างทำการเขียนแบบและประมาณการเสร็จเรียบร้อยแล้ว มีการจัดหาผู้รับเหมาดำเนินการก่อสร้างและทำสัญญา โดยมีกำหนดการลงมือดำเนินการก่อสร้างเริ่มตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2559 และจากการประสานงานกับงานพัสดุ จึงมีการเสนอชื่อผู้ร่วมวิจัยเป็นกรรมการร่วมตรวจรับงาน คือ นางจันทร์ณาเพ็ญ ทินราชและนายเสถียร อุดม

โครงการที่ 4 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องโดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดทำไว้ในแผนดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ซึ่งมีกำหนดดำเนินการ ดังนี้ 1) การเรียนรู้ชุมชนของเรา ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้มีการบรรจุโครงการไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา 4 ปี และขอรับการอุดหนุนงบประมาณดำเนินโครงการจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณดำเนินการ โดยมีกำหนดดำเนินการในเดือน กุมภาพันธ์ 2560 2) การตรวจสอบสุขภาพผู้เรียน ครูมีการตรวจสอบสุขภาพผู้เรียนเป็นประจำทุกสัปดาห์ เมื่อมีปัญหารายบุคคลมีการรายงานกองการศึกษาทราบ

และส่งไปตรวจที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองแวง 3) การผลิตสื่อบ้าน ไม่มีการผลิตสื่อชิ้นใหม่ แต่มีการนำเอาสื่อที่ผลิตครั้งก่อนจัดเป็นมุมการเรียนรู้ในห้องเรียน 4) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น หลังจากวงจรแรกมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงแล้ว และหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงมีการประกาศใช้ โดยจะมีการนำไปใช้ในปีการศึกษา 2560 คือเริ่มในเดือน พฤษภาคม 2560 เป็นต้นไป โดยระหว่างนี้ทางครูผู้ดูแลเด็กมีการศึกษาและเตรียมความพร้อมไปก่อน

สำหรับกิจกรรมในโครงการนี้ที่ยังไม่สำเร็จและมีการกำหนดให้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการใหม่ จำนวน 1 กิจกรรม คือกิจกรรมการฝึกทักษะและแนะนำตนเอง ได้มีการดำเนินการโดยทีม 4 เข้าไปช่วยฝึกการพูดและแนะนำตนเอง เป็นเวลา 1 เดือน ตั้งแต่ 1-30 พฤศจิกายน 2559 จากนั้นกำหนดให้ครูผู้ดูแลเด็กซึ่งเป็นผู้ร่วมวิจัยได้ฝึกให้เด็กคนอื่นๆ ออกมาแนะนำตนเอง ซึ่งประกอบด้วย ชื่อ สกุล ชื่อเล่น เรียนอยู่ชั้น บ้าน ครูประจำชั้นชื่อและสิ่งที่ชอบทำ จนครบทุกคน

ภาพที่ 4.39 การฝึกนักเรียนแนะนำตนเองและนำเพื่อนทำกิจกรรมหน้าเสาธง

การดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ที่ทางทีมวิจัยได้ทำในขั้นตอนการปฏิบัติ ในวงจรที่ 1 นั้นส่วนมากแล้วเป็นที่พึงพอใจของคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครองนักเรียน จนเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2559 ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการปรับแผนพัฒนาการศึกษาสามปี เป็น

แผนพัฒนาการศึกษา 4 ปี(พ.ศ. 2561-2564) ตามหนังสือสั่งการด่วนที่สุดของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย และต้องมีการเสนอโครงการ กิจกรรมเข้าบรรจุในแผนพัฒนาการศึกษาและต้องให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเห็นชอบแผนพัฒนาการศึกษาที่ปีดังกล่าว ซึ่งผู้ปกครองและคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เสนอโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการในวงจรที่ 1 บรรจุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาเพื่อให้มีการดำเนินโครงการ กิจกรรมในปีการศึกษาต่อไปด้วย

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกต ใหม่(Re-observing)

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยยังเน้นเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้ส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้มีการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจริง(actual effects) จากการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ โดยมีการดำเนินการ 3 กิจกรรม คือ 1) การสังเกตและสรุปผลการสังเกต โดยทีมแกนนำรับผิดชอบสังเกตการดำเนินโครงการตามที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งมีการบันทึกผลการสังเกต จัดทำสรุปผลร่วมกัน ซึ่งมีระยะเวลาการสังเกตระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน-31 ธันวาคม 2559 และทีมแกนนำจัดทำสรุปผลร่วมกันในวันที่ 8 มกราคม 2560 2) การนำเสนอและการสรุปผล เพื่อให้ทีมแกนนำได้นำเสนอผลการสังเกตต่อที่ประชุม และให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ร่วมกันสรุปผลการดำเนินโครงการตามแผนปฏิบัติการ โดยดำเนินการในวันที่ 15 มกราคม 2560 และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินการขั้นตอนการสังเกต โดยดำเนินการในวันที่ 15 มกราคม 2560 กิจกรรมในการดำเนินงาน สรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.51 การดำเนินงานขั้นตอนการสังเกตใหม่

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	สภาพที่คาดหวัง	หลักการที่ยึดถือ
1 พ.ย. – 31 ธ.ค. 59 , 11 ม.ค.60	การสังเกตและ สรุปผลการสังเกต	-ทีมแกนนำสังเกตและ บันทึกผลการดำเนิน กิจกรรมต่างๆ	มีผลการบันทึกการสังเกตการดำเนิน กิจกรรมของโครงการทั้ง 4 โครงการ	“การบันทึกผลการดำเนินงานจากการปฏิบัติ จริง” และยึด 10 หลักการวิจัย 10 จรรยาบรรณ และ 10 บทบาทของผู้วิจัย
15 ม.ค. 60	การนำเสนอและ การสรุปผล	-ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ร่วมกันสรุปผลการสังเกต โครงการ	มีสรุปผลการสังเกตการดำเนิน กิจกรรมที่ผู้ร่วมวิจัยได้ให้ความ เห็นชอบ	หลักการ “รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัย” จรรยาบรรณ “มีการปรึกษาหารือกันและ ข้อเสนอแนะได้รับการเห็นชอบจากทุกฝ่าย” และ 10 หลักการวิจัย 10 จรรยาบรรณ และ 10 บทบาทของผู้วิจัย
15 ม.ค. 60	การสะท้อนผลการ ดำเนินงาน	-ร่วมกันสะท้อนผลการ ดำเนินการขั้นตอนการ สังเกต	มีการร่วมกันทำกิจกรรมถอดบทเรียน จากการดำเนินงานขั้นตอนการสังเกต	รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน และ มี การปรึกษาหารือกัน ข้อเสนอแนะได้รับการ เห็นชอบจากทุกฝ่าย

ทั้งนี้ ในการดำเนินการดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาบรรยายเพื่อแสดงให้เห็นถึงลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดรวมทั้งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ได้ดังต่อไปนี้

1) การสังเกตและสรุปผลการสังเกต โดยมีการมอบให้ทีมแกนนำทั้ง 4 ทีม รับผิดชอบสังเกตการดำเนินโครงการตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งประกอบด้วย

ตารางที่ 4.52 ทีมสังเกตการดำเนินโครงการ

ที่	โครงการ	ชื่อทีม	ทีมสังเกต
1	โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ	ทีม 1	นางบรรจง ไชยวิชา นายหนูจิตร ละครชัย
2	โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร	ทีม 2	นายมีชัย สุนทอง นางจันทร์เพ็ญ รอยสี
3	โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	ทีม 3	นายเสถียร อุดม นางสายฝน พันธุ์อำมาตย์
4	โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร	ทีม 4	นายธนาช โคตะนันท์ นายศักดิ์ พันธุ์ชมพู

โดยมีระยะเวลาการสังเกตขึ้นตอนการปฏิบัติ ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน – 31 ธันวาคม 2559 พร้อมทั้งมีการบันทึกผลการสังเกตระหว่างการดำเนินโครงการ โดยใช้แบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าโครงการ(เครื่องมือฉบับที่ 4) และเมื่อสิ้นสุดระยะการดำเนินโครงการ โดยใช้แบบประเมินโครงการ(เครื่องมือฉบับที่ 5) จากนั้นมีการประชุมทีมแกนนำเพื่อร่วมกันจัดทำสรุปผลการสังเกต และมีการจัดประชุมเพื่อสรุปผลการสังเกตในวันที่ 18 มกราคม 2560 เวลา 9.00 น. ณ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ดังภาพ

ภาพที่ 4.40 การประชุมสรุปผลการสังเกตของทีมสังเกต

2) การนำเสนอและการสรุปผล โดยทีมแกนนำได้นำเสนอสรุปผลการสังเกตต่อผู้ร่วมวิจัย และให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและสรุปผลการดำเนินการร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง โดยมีการจัดประชุมในวันที่ 21 มกราคม 2559 เวลา 19.00 น. ณ วัดสว่างแสงสี บ้านหนองแสงหมู่ที่ 1 โดยก่อนที่จะมีการอภิปรายผลการสรุปผลการดำเนินงานนั้น ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามความพึงพอใจในการดำเนินโครงการ โดยให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ตอบแบบสอบถามซึ่งจะใช้ในการสรุปผลในขั้นตอนที่ 9 และจะทำการเก็บแบบสอบถามคืนหลังสิ้นสุดการอภิปราย จากนั้นจึงเป็นการนำเสนอสรุปผลการสังเกตการดำเนินโครงการ ทั้ง 3 กิจกรรมตามแผนปฏิบัติการใหม่ โดยมีการนำเสนอผ่านเครื่องฉายโปรเจกเตอร์ และให้ผู้ร่วมวิจัยได้ช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลสรุปร่วมกัน ผลจากการดำเนินกิจกรรมสามารถสรุปผลการดำเนินโครงการแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ 1) ระหว่างการดำเนินโครงการ โดยทุกโครงการมีการกำหนดให้ประเมินระหว่างการทำโครงการในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2559 ซึ่งมีการดำเนินโครงการมาเป็นระยะเวลาหนึ่งเดือน และ 2) หลังสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินโครงการ โดยทุกโครงการมีการกำหนดให้มีการสังเกตและบันทึกผลเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินโครงการในวันที่ 28 ธันวาคม 2559 ซึ่งมีการดำเนินโครงการมาเป็นระยะเวลา 2 เดือน สามารถสรุปผลการดำเนินกิจกรรมได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.53 ผลการสังเกตการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการใหม่

กิจกรรม	ระหว่างดำเนินโครงการ	สิ้นสุดการดำเนินโครงการ
การก่อสร้างลานเอนกประสงค์	ผลการสังเกตพบว่าการดำเนินกิจกรรมโดยผู้รับจ้างได้ลงสำรวจพื้นที่ ทำสัญญาจ้างและขนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ เข้ามายังพื้นที่ดำเนินการ แต่ยังไม่มีการลงมือทำงาน	พบว่าการดำเนินกิจกรรมการก่อสร้าง ซึ่งมีการเทลานคอนกรีตขนาดกว้าง 20 เมตร x 20 เมตร แล้ว แต่ยังไม่ให้คอนกรีตบ่มตัวและทำการปรับพื้นที่รอบๆ
การจัดซื้อเตียงนอนพร้อมฟูก	ผลการสังเกตพบว่าการประชุมเพื่อกำหนดสเปกของเตียงนอน มีการสอบถามร้านค้าต่างๆ เพื่อขอราคา และทำการเปรียบเทียบราคา ได้ร้านสมทรัพย์ซึ่งมีราคาต่ำสุดราคา 7,800 บาท โดยตกลงทำสัญญาซื้อขายและส่งมอบพัสดุในวันที่ 23 ธันวาคม 2559	พบว่าการจัดซื้อเตียงนอนพร้อมฟูกเรียบร้อย โดยทีมวิจัยได้ทำการตรวจสอบพัสดุและตรวจรับพัสดุเรียบร้อยแล้ว
การฝึกทักษะการแนะนำตนเองและนำทำกิจกรรมหน้าเสาธง	ผลการสังเกตพบว่ามีทีมได้มีการแบ่งลำดับกันออกไปเป็นผู้นำพานักเรียนทำกิจกรรมและฝึกนักเรียนซึ่งในสัปดาห์แรกๆ การแนะนำตนเองของนักเรียนนั้น นักเรียนยังงงๆ และไม่เข้าใจ ต้องให้คอยบอกอยู่บ่อยๆ แต่สำหรับการนำทำกิจกรรมการออกกำลังกายนักเรียนจะชอบมากเพราะได้ร้องเพลงและเต้นไปพร้อมๆ กัน	พบว่านักเรียนสามารถที่จะแนะนำตนเองได้ในระดับหนึ่ง คือสามารถบอกชื่อ สกุล ชื่อเล่น ชื่อสถานที่เรียน ห้องเรียน ครูประจำชั้นได้ แต่บางคนยังต้องคอยกำกับอยู่ ปัญหาพบว่านักเรียนไม่ตั้งใจฟังเพื่อนพูด นักเรียนบางคนพูดค่อยมาก ทำให้ได้ยินไม่ทั่วทุกคน และห้องเตรียมอนุบาล 2 ต้องคอยกำกับค่อนข้างมาก เพราะยังอายุน้อยยังไม่ค่อยใส่ใจ

เมื่อมีการนำเสนอผลการดำเนินโครงการทั้ง 4 โครงการเสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 2 (แบบสัมภาษณ์กลุ่ม) สัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัยโดยสัมภาษณ์เป็นกลุ่มตามทีมโครงการ และปล่อยให้ที่ประชุมได้วิเคราะห์ผลการดำเนินโครงการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกันเพื่อสรุปผลการสังเกต โดยผู้วิจัยได้ทำการสรุปแบบสัมภาษณ์ จากนั้นเป็นการนำเสนอผลการสัมภาษณ์เข้าสู่วงสนทนาอีกครั้ง แล้วให้ผู้ร่วมวิจัยได้ช่วยกันสรุปผลการสังเกต ผลการสัมภาษณ์ และให้ความเห็นชอบซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดของแต่ละโครงการได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.54 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 1 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
1. ผลการดำเนินโครงการ	บรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 5 กิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย การศึกษาฐานศูนย์พัฒนาเด็กต้นแบบ การเยี่ยมบ้านนักเรียน การจัดทำป้ายความรู้ การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. วิธีการและกิจกรรม	โครงการตามที่ได้วางแผนไว้ในแผนปฏิบัติการได้ ดำเนินการต่างๆ ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกกิจกรรม
3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	พบว่า มีการดำเนินกิจกรรมสำเร็จทุกกิจกรรม ครูผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครองนักเรียน มีความสนใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น ผู้บริหารท้องถิ่นและคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ความสนใจและผลักดัน โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่ทีมผู้ร่วมวิจัยดำเนินการเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น
4. การเรียนรู้ที่ได้จากการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	การศึกษาฐานไม่ควรเลือกสถานที่ที่อยู่ไกลมากๆ เพราะทำให้เสียเวลาเดินทางมาก มีเวลาเก็บเกี่ยวข้อมูลและประสบการณ์ต่างๆ ได้น้อย การประชุมทำกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกคนทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดเพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียมากที่สุด และควรกำหนดให้มีการศึกษาฐานอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ประสบการณ์ที่หลากหลาย เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการศึกษาของหน่วยงานตนเองและยังเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างหน่วยงาน บุคคลได้อีกด้วย และในการบริหารจัดการหรือทำกิจกรรมหากขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ผู้สูงอายุ ปราชญ์ชุมชน หรือคณะกรรมการบริหารศูนย์และยังมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันด้วยแล้ว จะทำให้ขอความร่วมมือได้ง่ายและไม่เปลืองงบประมาณในการจ้างวิทยากรมาสอนนักเรียน

ตารางที่ 4.54 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 1 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
5. ความรู้ใหม่ที่ได้จากการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดความรู้ใหม่เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนางานบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ดังนี้ <pre> graph TD A((การพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง)) --> B((การศึกษาดูงาน)) A --> C((การเยี่ยมบ้าน)) A --> D((การจัดทำป้ายความรู้)) A --> E((การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา)) A --> F((การจัดทำคู่มือสถานศึกษา)) B --- B1[- มีคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก - มีงบประมาณเพียงพอ - บุคลากรมีทักษะ/ความรู้] C --- C1[- มีข้อมูลนักเรียนและครอบครัว - จัดทำสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้เรียน] D --- D1[- ส่งเสริมสุขภาพผู้เรียน - เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในการดูแลผู้เรียน] E --- E1[- ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน - ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน - มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ] F --- F1[- บทบาทหน้าที่ของครูและผู้บริหาร - บทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ - บทบาทหน้าที่ผู้ปกครองและชุมชน - ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา] </pre> การศึกษาดูงาน - มีคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก - มีงบประมาณเพียงพอ - บุคลากรมีทักษะ/ความรู้ การเยี่ยมบ้าน - มีข้อมูลนักเรียนและครอบครัว - จัดทำสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้เรียน การจัดทำป้ายความรู้ - ส่งเสริมสุขภาพผู้เรียน - เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในการดูแลผู้เรียน การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา - ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน - ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน - มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ การจัดทำคู่มือสถานศึกษา - บทบาทหน้าที่ของครูและผู้บริหาร - บทบาทหน้าที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ - บทบาทหน้าที่ผู้ปกครองและชุมชน - ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ตารางที่ 4.54 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 1 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
6. การใช้ทรัพยากรทางการบริหาร	ในการนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติพบว่าทุกคนให้ความร่วมมือ คอยช่วยเหลือ มีการแบ่งงานกันทำ โดยให้ทีมแกนนำของทีมสังเกตการดำเนินโครงการ ประสานงานกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการกำหนดวันลงดำเนินกิจกรรม งบประมาณตั้งไว้ทั้งสิ้น 19,000 บาท ใช้ไปทั้งสิ้น 18,740 บาท
7. ปัญหา หรืออุปสรรค	ผู้ร่วมวิจัยมีอาชีพทำนา ทำไร่ การนัดวันทำกิจกรรมค่อนข้างยาก จนบางกิจกรรมต้องทิ้งระยะเวลานาน และผู้ร่วมวิจัยบางคนมีหลายบทบาทหน้าที่ในชุมชน การนัดหมายบางครั้งเป็นวันเดียวกัน ทำให้มีคนขาดทำกิจกรรมบางกิจกรรม อีกทั้งการดึงครูมาร่วมทำกิจกรรมในระยะนี้ค่อนข้างลำบาก เพราะเป็นช่วงเปิดเทอมใหม่ เด็กยังไม่พร้อมและครูต้องคอยเอาใจใส่เด็ก การทำกิจกรรมที่มีครูร่วมด้วย จึงต้องดำเนินการในวันหยุด ในระยะแรกจึงยังไม่ค่อยมีความคล่องตัวเพราะต่างคนต่างยังไม่เข้าใจกันเท่าไร
8. จุดเด่นโครงการ	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีข้อมูลและสารสนเทศจากการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่องานบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
9. จุดด้อยโครงการ	การดำเนินกิจกรรมอยู่ในช่วงฤดูกาลการทำเกษตรทำให้ผู้ร่วมวิจัยติดภารกิจและเดินทางมาร่วมทำกิจกรรมลำบากเพราะฝนตก
10. ข้อเสนอแนะโครงการ	การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ควรสนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้เสียกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้ามามีส่วนร่วมด้วย จะทำให้ได้ข้อมูลหรือชิ้นงานที่เกิดจากความต้องการของหลายๆฝ่ายและสามารถนำไปบริหารจัดการในขั้นต่อไปได้ทันที

ตารางที่ 4.55 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 2 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
1. ผลการดำเนินงาน	บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ทั้ง 4 กิจกรรม ประกอบด้วย ศึกษาฐานข้อมูลพัฒนาเด็ก ปราชญ์ช่วยสอน การผลิตสื่อพื้นบ้าน และการอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้กระดานอัจฉริยะ
2. วิธีการและกิจกรรม	โครงการตามที่ได้วางแผนไว้ในแผนปฏิบัติการได้ ดำเนินการต่าง ๆ ครบถ้วนสมบูรณ์ ทุกกิจกรรม
3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	มีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้มากโดยเฉพาะปราชญ์ชาวบ้านเนื่องจากมีการพาทำกิจกรรมที่หลากหลาย และได้พบปะพูดคุยกับบุคคลภายนอก และทำให้ครูกระตือรือร้นในการซักซ้อมและเตรียมนักเรียน มีการพูดเกริ่นๆหน้าเสาธงทุกวันเพื่อให้นักเรียนรู้ว่าในอาทิตย์นั้นๆจะพบเจอกับใคร จะทำอะไร สร้างความอยากรู้อยากทำให้แก่นักเรียน กิจกรรมปราชญ์ชาวบ้านเป็นกิจกรรมที่นักเรียนชอบมากเพราะได้ลงมือทำและพบเจอปราชญ์หลายๆคน ผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต่างให้การสนับสนุนและมีการเสนอโครงการเข้าสู่แผนพัฒนาการศึกษาและแผนพัฒนาท้องถิ่น
4. การเรียนรู้ที่ได้จากการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	การผลิตสื่อ ในขั้นตอนที่อันตรายควรมีการเชิญผู้ที่มีความเชี่ยวชาญมาช่วยทำ ไม่ควรปล่อยให้ผู้ปกครองทำกันเองจะทำให้เกิดอันตรายได้ เช่นการขุดกะลาให้เกลี้ยงเกลตา(โดยใช้เครื่องเจีย) และการเจาะรู หากครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนสามารถที่จะขอความร่วมมือบุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนาสื่อหรืองานต่างๆ ได้ง่าย

ตารางที่ 4.55 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 2 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
5. ความรู้ใหม่ที่ได้จากการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดความรู้ใหม่เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนางานบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ดังนี้ <pre> graph TD A((การพัฒนาทางด้านบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง)) --> B((การศึกษาดูงาน)) A --> C((การผลิตสื่อช่วยสอน)) A --> D((ปราชญ์ช่วยสอน)) A --> E((อบรมการใช้กระดานอัจฉริยะ)) B --- B1[-บุคลากรมีจำนวนเพียงพอ
-บุคลากรควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
-บุคลากรมีทักษะ/ความรู้ในการปฏิบัติงาน] C --- C1[-บุคลากรมีทักษะการผลิตสื่อการเรียนรู้
-มีสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน] D --- D1[-มีบุคลากรช่วยสอน
-ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา] E --- E1[-บุคลากรมีทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้] </pre> การศึกษาดูงาน -บุคลากรมีจำนวนเพียงพอ -บุคลากรควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง -บุคลากรมีทักษะ/ความรู้ในการปฏิบัติงาน การผลิตสื่อช่วยสอน -บุคลากรมีทักษะการผลิตสื่อการเรียนรู้ -มีสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ปราชญ์ช่วยสอน -มีบุคลากรช่วยสอน -ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อบรมการใช้กระดานอัจฉริยะ -บุคลากรมีทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 4.55 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 2 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
6. การใช้ทรัพยากรทางการบริหาร	ในทีมมีการแบ่งงานกันทำ โดยให้ทีมแกนนำของทีมสังเกตการดำเนินโครงการ ประสานงานกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการกำหนดวันลงดำเนินกิจกรรม ซึ่งตั้งงบประมาณไว้ทั้งสิ้น 3,000 บาท ใช้ไปทั้งสิ้น 3,000 บาท
7. ปัญหา หรืออุปสรรค	ผู้ร่วมวิจัยมีอาชีพทำนา ทำไร่ การนัดวันทำกิจกรรมค่อนข้างยาก จนบางกิจกรรมต้องทิ้งระยะเวลานาน และผู้ร่วมวิจัยส่วนมากแล้วมีหลายบทบาทหน้าที่ในชุมชน การนัดหมายบางครั้งเป็นวันเดียวกัน ทำให้มีคนขาดทำกิจกรรมบางกิจกรรม
8. จุดเด่นโครงการ	ครูผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการทำกิจกรรมซึ่งเป็นประโยชน์ต่องานบุคลากร
9. จุดด้อยโครงการ	กิจกรรมบางกิจกรรมจำเป็นต้องจัดในวันราชการ ทำให้ต้องมีการหยุดทำการเรียนการสอน เนื่องจากครูผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ร่วมวิจัย
10. ข้อเสนอแนะโครงการ	การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ควรสนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้เสียกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษาที่ตรงตามความต้องการของชุมชน และควรหลีกเลี่ยงการจัดกิจกรรมที่ต้องมีการหยุดทำการเรียนการสอนให้มากที่สุด

ตารางที่ 4.56 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 3 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
1. ผลการดำเนินงาน	มีการดำเนินกิจกรรมครบทั้ง 5 กิจกรรม แต่สำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จำนวน 4 กิจกรรม ประกอบด้วย การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ การปรับปรุงภูมิทัศน์ และการอบรมเชิงปฏิบัติการการป้องกันอัคคีภัย และการจัดซื้อครุภัณฑ์ ยังดำเนินการไม่สำเร็จ 1 กิจกรรม คือ การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ ซึ่งอยู่ระหว่างผู้รับจ้างลงมือทำงาน
2. วิธีการและกิจกรรม	โครงการตามที่ได้วางแผนไว้ในแผนปฏิบัติการได้ ดำเนินการครบทุกกิจกรรม แต่ยังไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์คือกิจกรรมการก่อสร้างลานอเนกประสงค์ ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้าง
3.การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	ครูมีความเอาใจใส่การทำกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้น เช่นการทำความสะอาดห้องเรียน ปรับเปลี่ยนมุมการเรียนรู้ การดูแลรักษาสິงของ ต้นไม้ มากขึ้นเนื่องจากมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมมากขึ้นเพราะได้ลงมือจัดทำด้วยตนเอง คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง ให้ความร่วมมือในการสนับสนุนการทำกิจกรรมมากขึ้น ผู้บริหารให้การสนับสนุนและเสนอโครงการเข้าสู่แผนพัฒนาการศึกษาและแผนพัฒนาท้องถิ่น ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้มากขึ้น เพราะมีสื่อ อุปกรณ์เครื่องเล่นเพียงพอ ไม่ต้องแย่งกัน มีมุมเรียนรู้ที่หลากหลายให้เลือกตามความสนใจและความถนัด
4. การเรียนรู้ที่ได้จากการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	ในการจัดซื้อครุภัณฑ์หรือวัสดุต่างๆ ควรมีการสืบราคาจากร้านค้า/ห้างร้าน/บริษัท โดยให้มีการเสนอราคาแข่งขันกันอย่างน้อย 2 ร้าน เพื่อเปรียบเทียบราคาและจะได้มีการเปรียบเทียบงบประมาณ และอาจได้ราคาที่ถูกลง ไม่ควรเลือกร้านแล้วตกลงซื้อขายกันทันทีเพราะจะทำให้เสียโอกาส

ตารางที่ 4.56 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 3 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
5. ความรู้ใหม่ที่ได้จากการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดความรู้ใหม่เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนางานงานอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ดังนี้ <pre> graph TD Center((การพัฒนางานอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย)) Top((การก่อสร้างรั้วไฟฟ้า)) Right((การปรับปรุงภูมิทัศน์)) BottomRight((การอบรมป้องกันอัคคีภัย)) BottomLeft((การจัดซื้อครุภัณฑ์)) Left((การก่อสร้างลานอเนกประสงค์)) Center --> Top Center --> Right Center --> BottomRight Center --> BottomLeft Center --> Left Top --- TopBox[-ป้องกันอันตรายให้แก่ผู้เรียน -ขนาดสูง 1.5 เมตร เด็กปีนออกไม่ได้ -งบประมาณไม่สิ้นเปลือง] Right --- RightBox[-มุมการเรียนรู้ภายในห้องเรียน -มุมการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน -ความสะอาด เรียบร้อย] BottomRight --- BottomRightBox[-นักเรียนมีทักษะการดูแลตนเองเบื้องต้น -ครูมีความชำนาญในการดูแลนักเรียน] BottomLeft --- BottomLeftBox[-จำนวนเพียงพอในการจัดการเรียนรู้ -มีคุณภาพและเหมาะสมกับการใช้งาน] Left --- LeftBox[-มีลานกิจกรรมเหมาะกับการเรียนรู้ -ใช้จัดกิจกรรมได้หลากหลาย] </pre> การก่อสร้างรั้วไฟฟ้า -ป้องกันอันตรายให้แก่ผู้เรียน -ขนาดสูง 1.5 เมตร เด็กปีนออกไม่ได้ -งบประมาณไม่สิ้นเปลือง การปรับปรุงภูมิทัศน์ -มุมการเรียนรู้ภายในห้องเรียน -มุมการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน -ความสะอาด เรียบร้อย การอบรมป้องกันอัคคีภัย -นักเรียนมีทักษะการดูแลตนเองเบื้องต้น -ครูมีความชำนาญในการดูแลนักเรียน การจัดซื้อครุภัณฑ์ -จำนวนเพียงพอในการจัดการเรียนรู้ -มีคุณภาพและเหมาะสมกับการใช้งาน การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ -มีลานกิจกรรมเหมาะกับการเรียนรู้ -ใช้จัดกิจกรรมได้หลากหลาย

ตารางที่ 4.56 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 3 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
6. การใช้ทรัพยากรทางการบริหาร	การแบ่งงานกันทำในทีมและขอความร่วมมือจากทีมอื่นๆ รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและชุมชนใกล้เคียงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาร่วมกิจกรรม ซึ่งตั้งงบประมาณไว้ทั้งสิ้น 592,500 บาท ใช้ไปทั้งสิ้น 581,500 บาท
7. ปัญหา หรืออุปสรรค	การจัดกิจกรรมในฤดูฝนทำให้เป็นอุปสรรค เนื่องจากการจัดอบรมต้องใช้พื้นที่กลางแจ้ง เมื่อฝนตกจึงมีการเลื่อนกิจกรรมหลายครั้งและเด็กอายุยังน้อยการอพยพค่อนข้างลำบากเนื่องจากเด็กบางคนร้องไห้ไม่ฟังที่ครูแนะนำ ในขณะที่บางคนเห็นเป็นเรื่องสนุกสนาน
8. จุดเด่นโครงการ	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอาคาร ส่งผลต่อพัฒนาการและความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน
9. จุดด้อยโครงการ	กิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณและดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงไม่สามารถควบคุมการดำเนินการได้ต้องปล่อยให้ไปตามกระบวนการของทางราชการ
10. ข้อเสนอแนะโครงการ	โครงการที่จำเป็นต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่นและมีวงเงินงบประมาณจำนวนมาก ควรมีการวางแผนดำเนินการขั้นตอนต่างๆ ให้เร็วที่สุด เนื่องจากบางครั้งติดขัดหลายฝ่ายหลายงานเพราะระเบียบราชการค่อนข้างยุ่งยากและหลายขั้นตอน

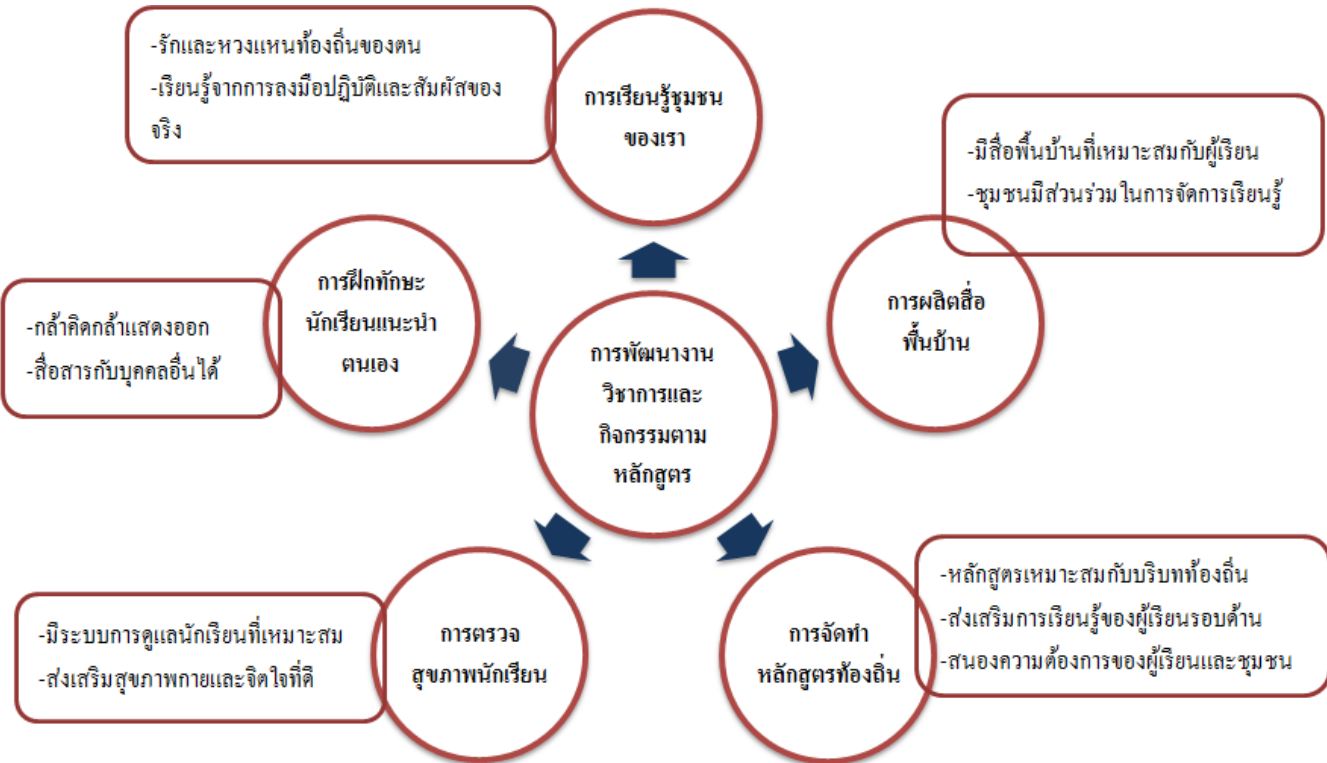
ตารางที่ 4.57 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 4 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
1. ผลการดำเนินงาน	บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ครบทั้ง 5 กิจกรรม ประกอบด้วย การเรียนรู้ชุมชนของเรา การตรวจสอบสุขภาพผู้เรียน การผลิตสื่อพื้นบ้าน และการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และไม่บรรลุวัตถุประสงค์จำนวน 1 กิจกรรม คือ การฝึกทักษะนักเรียนแนะนำตนเอง เนื่องจากผู้รับผิดชอบดำเนินกิจกรรมติดภารกิจด่วนไม่ได้ดำเนินการ
2. วิธีการและกิจกรรม	โครงการตามที่ได้วางแผนไว้ในแผนปฏิบัติการได้ ดำเนินการ 4 กิจกรรม ซึ่งเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด แต่มีกิจกรรมการฝึกทักษะนักเรียนแนะนำตนเองที่ไม่มีการดำเนินการเนื่องจากผู้รับผิดชอบติดภารกิจที่ต่างจังหวัด ส่วนผู้ร่วมทีมคนอื่นก็ติดภารกิจอาชีพทางการเกษตรที่ต้องเร่งดำเนินการเนื่องจากอยู่ในช่วงฤดูการเพาะปลูก
3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	หลังนำโครงการสู่การปฏิบัติ พบว่า เด็กได้ลงมือทำกิจกรรม ก่อให้เกิดความอยากเรียนรู้มากยิ่งขึ้น กล้าซักถามและแสดงความคิดเห็น รวมทั้งแสดงความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมมากขึ้น กิจกรรมการตรวจสอบสุขภาพผู้เรียน พบปัญหาเกี่ยวกับเหงือกและฟัน ซึ่งได้ประสานผู้ปกครองเพื่อนำเด็กไปรักษา ทำให้ผู้ปกครองมีความใส่ใจในการดูแลสุขภาพหลานด้านสุขภาพ มีการสอบถามครูเกี่ยวกับพฤติกรรมของลูกหลานตนเอง ซึ่งส่งผลให้ครูเกิดความกระตือรือร้นในการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนเพื่อแจ้งผู้ปกครอง เกิดความเอาใจใส่นักเรียนและมีปฏิสัมพันธ์และมีการสื่อสารข้อมูลระหว่างครูและผู้ปกครองมากยิ่งขึ้น ด้านกิจกรรมการผลิตสื่อพื้นบ้าน เกิดความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ครูและปราชญ์ชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อนิทานเล่มใหญ่จำนวน 3 เล่ม คือสิงโตกับลา หมาป่ากับแพะ และกระต่ายกับเต่า นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการต่อยอดจากเดิมเพียงจัดทำหนังสือนิทาน แต่เมื่อทำเสร็จยังมีการนำไปเล่าให้นักเรียนฟังด้วย ทำให้นักเรียนมีความสนใจและสามารถจดจำเรื่องที่ฟังได้ มีความกล้าแสดงออกมากขึ้นในการสื่อสารระหว่างผู้เล่ากับนักเรียน ส่วนกิจกรรมการประชุมเชิง

ตารางที่ 4.57 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 4 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น(ต่อ)	ปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหลักสูตรท้องถิ่น สารบัญญเดือนสาม(ประเพณีบุญข้าวจี) ซึ่งส่งผลให้ครูมีการนำเสนอต่อกิจกรรมปราชญ์ช่วยสอน(โครงการที่ 2) โดยการทำข้าวจี นอกจากนี้ยังส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้บริหารที่ชมเชยการทำงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและผู้ปกครองที่ได้มาเล่าให้ครูฟังว่าลูกหลานกลับไปเล่าให้ฟังว่าเขาได้เรียนรู้และได้ทำอะไร มีความรู้สึกได้อย่างไร
4. การเรียนรู้ที่ได้จากการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	-การฝึกอบรมและซักซ้อมการป้องกันอัคคีภัย ควรมีการทำความเข้าใจกับนักเรียนในเบื้องต้นก่อนเกี่ยวกับการอพยพ รวมทั้งควรมีการซักซ้อมแผนการอพยพและป้องกันอัคคีภัยอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อให้ครูเกิดความชำนาญและนักเรียนมีทักษะที่จำเป็น -ในการจัดทำหนังสือนิทานในครั้งต่อไปการใช้สีเทียนจะทำให้เสร็จเร็วและง่ายในการระบายสี ผู้สูงวัยหรือเด็กสามารถทำได้ดี ส่วนสีน้ำหรือสีโปสเตอร์ ต้องมีการผสมแม่สีเพื่อให้เกิดสีต่างๆ หากไม่ชำนาญจะทำให้การผสมสีแต่ละครั้งจะได้สีที่ไม่เป็นสีเดียวกันและอีกอย่างหากไม่ถนัดการใช้พู่กันจะทำให้เลอะ สีไม่สม่ำเสมอ และใช้เวลานานในการรอให้สีแห้ง กว่าจะดำเนินการเสร็จก็ใช้เวลาทั้งวันและทำให้ได้จำนวนน้อยเล่ม หากเปลี่ยนเป็นสีไม้ หรือสีเทียนจะทำให้ทำได้เร็วขึ้น

ตารางที่ 4.57 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ 4 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
5. ความรู้ใหม่ที่ได้จากการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเกิดความรู้ใหม่เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนางานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคำบลหนองแขวง ดังนี้ <pre> graph TD Center((การพัฒนางานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร)) Top((การเรียนรู้ชุมชนของเรา)) TopRight((การผลิตสื่อพื้นบ้าน)) BottomRight((การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น)) BottomLeft((การตรวจสุขภาพนักเรียน)) TopLeft((การฝึกทักษะนักเรียนแนะนําตนเอง)) Center --> Top Center --> TopRight Center --> BottomRight Center --> BottomLeft Center --> TopLeft </pre> การเรียนรู้ชุมชนของเรา - รักและห่วงหาอาทรผู้อื่นของคน - เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและสัมผัสของจริง การผลิตสื่อพื้นบ้าน - มีสื่อพื้นบ้านที่เหมาะสมกับผู้เรียน - ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น - หลักสูตรเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น - ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนรอบด้าน - สนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน การตรวจสุขภาพนักเรียน - มีระบบการดูแลนักเรียนที่เหมาะสม - ส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจที่ดี การฝึกทักษะนักเรียนแนะนําตนเอง - กล้าคิดกล้าแสดงออก - สื่อสารกับบุคคลอื่นได้

ตารางที่ 4.57 สรุปผลการดำเนินงาน โครงการที่ 4 โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร(ต่อ)

ข้อสรุป	ผลการดำเนินโครงการ
6. การใช้ทรัพยากรทางการบริหาร	ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างดี ในการอำนวยความสะดวกในการทำงานต่างๆ ส่วนในทีมมีการแบ่งงานกันทำแต่ละกิจกรรมและบางกิจกรรมมาทำร่วมกัน งบประมาณตั้งไว้ทั้งสิ้น 14,000 บาท ใช้ไปทั้งสิ้น 13,500 บาท
7. ปัญหา หรืออุปสรรค	-การวางตัวผู้นำในการดำเนินกิจกรรม ควรมีแผนสำรองกรณีผู้นำดำเนินการไม่สามารถทำได้ -สถานที่ดำเนินกิจกรรมคับแคบทั้งในและนอกห้องเรียน การทำกิจกรรมบางอย่างจึงทำได้ไม่ค่อยเต็มที่
8. จุดเด่นโครงการ	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหลักสูตรท้องถิ่นที่เกิดจากความคิดเห็นของหลายๆฝ่ายและเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น และนักเรียนได้สัมผัสกับการปฏิบัติจริง
9. จุดด้อยโครงการ	ขาดการประสานงานที่ดีในการดำเนินกิจกรรมทำให้มีกิจกรรมที่ไม่บรรลุวัตถุประสงค์
10. ข้อเสนอแนะโครงการ	ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและมีการใช้หลักสูตรแล้ว ควรมีการประเมินหลักสูตรด้วยเพื่อให้มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มากที่สุด

3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน หลังจากมีการสรุปผลการดำเนินโครงการทั้ง 4 โครงการ
ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินงานของขั้นตอนที่ 4 ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.58 ผลการสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนการสังเกต

กิจกรรม	สภาพที่คาดหวัง	ผลการดำเนินงาน			ข้อเสนอแนะ
		การเปลี่ยนแปลง	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่	
การสังเกตและบันทึก	มีผลการบันทึกการสังเกตการดำเนินกิจกรรมของโครงการทั้ง 4 โครงการ	บรรลุความคาดหวัง เพราะมีผลการบันทึกการสังเกตการดำเนินกิจกรรมของโครงการทั้ง 4 โครงการ	-ทีมแต่ละทีมรู้จักที่จะประชุมวางแผนกันเอง โดยไม่ต้องพึ่งผู้วิจัย เพราะเริ่มจับทางได้ แต่การบันทึกการประชุมเน้นไปที่ภาษาถิ่นมากกว่าภาษากลาง	ควรให้มีการบันทึกการสังเกตตามภาษาถิ่น จะทำให้ได้แนวคิดและผลการสังเกตที่ตรงตามความเป็นจริง หากกำหนดให้บันทึกเชิงวิชาการจะทำให้เกิดความไม่แน่ใจในการใช้ภาษาทำให้ไม่อยากบันทึก	-การกำหนดการสังเกตอาจแบ่งเป็นหลายๆช่วงได้ จะทำให้ได้ข้อมูลที่ต้องการมากขึ้น
การนำเสนอและการสรุปผล	มีสรุปผลการสังเกตการดำเนินกิจกรรมที่ผู้ร่วมวิจัยได้ให้ความเห็นชอบ	บรรลุความคาดหวัง เพราะ มีสรุปผลการสังเกตการดำเนินกิจกรรมที่ผู้ร่วมวิจัยได้ให้ความเห็นชอบ	-ทีมดำเนินงานกล้าแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมและพูดคุยเป็นกันเองสามารถจดจำการทำงานของตนได้และเพิ่มเติมข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น	ผู้ร่วมวิจัยได้วิเคราะห์ผลการดำเนินโครงการของตนเองและมองเห็นถึงสาเหตุของความสำเร็จและความไม่สำเร็จของกิจกรรม	-ผู้วิจัยควรชื่นชมผู้ร่วมวิจัยที่ร่วมลงมือปฏิบัติกิจกรรมจนสำเร็จ
การสะท้อนผลการดำเนินงาน	มีการร่วมกันทำกิจกรรมถอดบทเรียนจากการดำเนินงานขั้นตอนการสังเกต	บรรลุความคาดหวัง เพราะมีการร่วมกันทำกิจกรรมถอดบทเรียนจากการดำเนินงานขั้นตอนการสังเกต	ทีมมีการพูดคุยกันและสามารถเรียบเรียงคำพูดและอธิบายได้ตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น	การทำกิจกรรมใดๆ ควรมีแผนสำรองหรือแนวทางดำเนินการอื่นไว้เพื่อกรณีฉุกเฉิน	ควรมีเอกสารสรุปการดำเนินงานที่ผ่านมาให้แต่ละคนและให้เวลาในการตกผลึกความคิดสักระยะหนึ่งแล้วค่อยนัดประชุม

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผล (Re-reflecting) เพื่อสรุปผลใหม่

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยยังเน้นบทบาทการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้มีการสะท้อนผล มีจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการตามที่กล่าวในขั้นตอนที่ 5 ในขั้นตอนการสะท้อนผลใหม่แบ่งออกเป็น 4 กิจกรรม คือ 1) การสะท้อนผลการปฏิบัติงานหลังการนำแผนปฏิบัติการใหม่ลงสู่การปฏิบัติ เพื่อสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข 2) การสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการใหม่ เพื่อสรุปผลความคิดเห็นการดำเนินโครงการหลังเสร็จสิ้นการนำแผนปฏิบัติการใหม่ลงสู่การปฏิบัติ 3) การสะท้อนผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง เพื่อสรุปผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง และ 4) การสะท้อนผลการดำเนินการในขั้นตอนที่ 9 เพื่อร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินการขั้นตอนการสะท้อนผล โดยดำเนินการในวันที่ 19 มกราคม 2559 เวลา 9.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การสะท้อนผลการปฏิบัติงานหลังการนำแผนปฏิบัติการใหม่ลงสู่การปฏิบัติ โดยผู้ร่วมวิจัยแต่ละทีมได้ร่วมกันวิเคราะห์และสรุปผลการปฏิบัติงานหลังการนำแผนปฏิบัติการใหม่ลงสู่การปฏิบัติ(ขั้นตอนที่ 7) ซึ่งสรุปผลได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.59 สรุปผลการสะท้อนผลการนำแผนปฏิบัติการใหม่ลงสู่การปฏิบัติ

กิจกรรม	สิ่งที่คาดหวัง	ผลการปฏิบัติ		สาเหตุ(เพราะ)	ข้อเสนอแนะหากมีการดำเนินการแบบนี้อีก
		บรรลุความ คาดหวัง	ไม่บรรลุความ คาดหวัง		
-การก่อสร้างลาน อเนกประสงค์	มีลานอเนกประสงค์ สำหรับให้ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กใช้ในการทำ กิจกรรมต่างๆ	✓		มีการติดต่อประสานกับผู้บริหาร ในการเร่งรัดดำเนินโครงการ แต่ ยังอยู่ในระหว่างการดำเนินการ ก่อสร้าง ซึ่งยังไม่แล้วเสร็จ	ควรมีการประสานงานกับฝ่ายที่รับผิดชอบ แต่เนิ่นๆ หรือประสานยังผู้บริหารโดยตรง เพื่อช่วยเร่งรัดการดำเนินงาน
-การจัดซื้อครุภัณฑ์	มีเตียงเด็ก ขนาด 60 cmx120 cmx60 cm. ใช้เป็นที่พักเด็กป่วยใน ห้องพยาบาล	✓		มีการประสานการทำงานร่วมกัน และกำหนดรายการจัดซื้อตามแบบ และสามารถจัดซื้อได้	ควรมีการสืบราคาและขนาดสินค้าตัวอย่าง ก่อนสรุปรายการที่ต้องการเพื่อให้ตรงตาม ต้องการและงบประมาณเพียงพอ
-การฝึกทักษะ แนะนำตนเองและ นำออกกำลังกาย	นักเรียนมีความกล้า แสดงออกและเป็นผู้นำ	✓		มีการวางแผนและลงมือดำเนินการ ทันที	ควรมีการวางตัวแทนดำเนินการไว้เพื่อเหตุที่ ผู้รับผิดชอบไม่สามารถดำเนินการได้ด้วย ตนเอง

จากการร่วมวิเคราะห์สรุปผลการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติกิจกรรมและผลการดำเนินงานว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่เมื่อเทียบกับความคาดหวัง ซึ่งทั้ง 3 กิจกรรมบรรลุความคาดหวัง ได้แก่ 1) การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ 2) การจัดซื้อครุภัณฑ์ และ 3) การฝึกทักษะนักเรียนแนะนำตนเองและนำทำกิจกรรมหน้าเสาธง

กิจกรรมที่ 2 การสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการ(โครงการทั้ง 4 โครงการ) ผู้วิจัยได้แจกแบบแสดงความคิดเห็นการดำเนินโครงการ(เครื่องมือฉบับที่ 6) โดยให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ตอบแบบแสดงความคิดเห็นตามโครงการที่ตนเองได้รับผิดชอบดำเนินการและเก็บนำกลับไปวิเคราะห์ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการทั้ง 4 โครงการ โดยแยกตามแต่ละกิจกรรม ได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.60 สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการทั้ง 4 โครงการ

โครงการ	กิจกรรม	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ขกระดับการ ดำเนินงานด้าน การบริหาร จัดการ	การศึกษาดูงาน	4.67	0.41	ดีมาก
	การเยี่ยมบ้านนักเรียน	4.19	0.50	ดีมาก
	การจัดทำป้ายความรู้	4.49	0.52	ดีมาก
	การจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4.71	0.47	ดีมาก
	การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา	4.77	0.39	ดีมาก
สรุปทั้งโครงการ		4.57	0.46	ดีมาก
ขกระดับการ ดำเนินงานด้าน บุคลากร	การศึกษาดูงาน	4.37	0.48	ดีมาก
	ปราชญ์ช่วยสอน	4.62	0.49	ดีมาก
	ผลิตสื่อการสอน	4.40	0.51	ดีมาก
	อบรมการใช้กระดานอัจฉริยะ	4.37	0.51	ดีมาก
สรุปทั้งโครงการ		4.44	0.50	ดีมาก
ขกระดับการ ดำเนินงานด้าน อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและ ความปลอดภัย	การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่	4.51	0.41	ดีมาก
	การจัดซื้อครุภัณฑ์	4.79	0.43	ดีมาก
	การปรับปรุงภูมิทัศน์ ศพด.	4.57	0.52	ดีมาก
	การอบรมป้องกันภัย	4.56	0.47	ดีมาก
	ก่อสร้างลานอเนกประสงค์	4.01	0.52	ดีมาก
สรุปทั้งโครงการ		4.49	0.48	ดีมาก
ขกระดับการ ดำเนินงานด้าน วิชาการและ กิจกรรมตาม หลักสูตร	การเรียนรู้ชุมชนของเรา	4.62	0.49	ดีมาก
	การผลิตสื่อพื้นบ้าน	4.52	0.53	ดีมาก
	การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	4.63	0.49	ดีมาก
	การฝึกทักษะและน่านาคตนเองและนำทำ กิจกรรมหน้าเสาธง	4.68	0.50	ดีมาก
	การตรวจสอบสุขภาพนักเรียน	4.67	0.49	ดีมาก
สรุปทั้งโครงการ		4.62	0.50	ดีมาก

หมายเหตุ เกณฑ์ความคาดหวังที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยกำหนดไว้ คือ ระดับดีหรือ 3.00 คะแนนขึ้นไป

จากตารางที่ 4.60 พบว่าโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ มีการดำเนินงานทุกกิจกรรม มีระดับผลการดำเนินงานทุกกิจกรรมอยู่ในระดับดีมาก ประกอบด้วย 5 กิจกรรม เรียงลำดับจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้ การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ($\bar{X}=4.77$) การจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\bar{X}=4.71$) การศึกษาดูงาน ($\bar{X}=4.67$) การจัดทำป้ายความรู้ ($\bar{X}=4.49$) และการเยี่ยมบ้านนักเรียน ($\bar{X}=4.19$) โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร มีการดำเนินงานทุกกิจกรรม มีระดับผลการดำเนินงานทุกกิจกรรมอยู่ในระดับดีมาก ประกอบด้วย 4 กิจกรรม เรียงลำดับจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้ ปรากฏช่วยสอน ($\bar{X}=4.62$) การผลิตสื่อช่วยสอน ($\bar{X}=4.40$) อบรมการใช้กระดานอัจฉริยะ ($\bar{X}=4.37$) และการศึกษาดูงาน ($\bar{X}=4.37$) โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีการดำเนินงานทุกกิจกรรม มีระดับผลการดำเนินงานทุกกิจกรรมอยู่ในระดับดีมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ การจัดซื้อครุภัณฑ์ ($\bar{X}=4.79$) การปรับปรุงภูมิทัศน์ ($\bar{X}=4.57$) การอบรมการป้องกันอัคคีภัย ($\bar{X}=4.56$) การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ ($\bar{X}=4.51$) และการก่อสร้างลานอเนกประสงค์ ($\bar{X}=4.01$) และโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีการดำเนินงานทุกกิจกรรม มีระดับผลการดำเนินงานภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ การฝึกทักษะแนะนำตนเองและนำทำกิจกรรมหน้าเสาธง ($\bar{X}=4.68$) การตรวจสอบสภาพนักเรียน ($\bar{X}=4.67$) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ($\bar{X}=4.63$) การเรียนรู้ชุมชนของเรา ($\bar{X}=4.62$) และการผลิตสื่อพื้นบ้าน ($\bar{X}=4.52$)

ตารางที่ 4.61 สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการในภาพรวม

ที่	โครงการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ	4.57	0.46	ดีมาก
2	ยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร	4.44	0.50	ดีมาก
3	ยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	4.49	0.48	ดีมาก
4	ยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร	4.62	0.50	ดีมาก
สรุปรวมทุกโครงการ		4.53	0.49	ดีมาก

หมายเหตุ เกณฑ์ความคาดหวังที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยกำหนดไว้ คือ ระดับดีหรือ 3.00 คะแนนขึ้นไป

จากตารางที่ 4.61 พบว่าในภาพรวมทุกโครงการอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}=4.53$) โดยประกอบด้วย 4 โครงการ มีระดับการดำเนินโครงการเรียงลำดับจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้ โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}=4.62$) โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}=4.57$) โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}=4.49$) และโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากรอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}=4.44$) ซึ่งผ่านเกณฑ์ความคาดหวังที่กำหนดไว้ทุกด้าน

นอกจากนี้ยังมีการสรุปผลการวิเคราะห์ด้านงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการทั้ง 4 โครงการ ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.62 สรุปผลการวิเคราะห์ด้านงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ

โครงการ	แหล่งที่มาของงบประมาณ					รวม	ใช้จริง
	อบต.	ศพด.	สพสข.	ชุมชน บริจาค	ส่วนตัว ผู้วิจัย		
ยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ		5,000			14,000	19,000	18,740
ยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร		1,000		1,000	1,000	3,000	3,000
ยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	420,000	142,500		5,000	25,000	592,500	581,500
ยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร		3,000	11,000			14,000	13,500
รวม	420,000	151,500	11,000	6,000	40,000	628,500	616,740

จากตารางพบว่า งบประมาณที่ตั้งไว้จำนวน 628,500 บาท ใช้จริงจำนวน 616,740 บาท ซึ่งงบประมาณที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ค่อนข้างมาก โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง (อบต.) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง (ศพด.) กองทุนระบบหลักประกันสุขภาพตำบลหนองแวง (สปสข.) ชุมชนบริจาค และทุนส่วนตัวผู้วิจัย ซึ่งจากการวิเคราะห์ร่วมกันพบว่า

1. ปัจจัยความสำเร็จในการได้มาของงบประมาณเหล่านี้คือ ผู้ร่วมวิจัย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เล็งเห็นความสำคัญของผลการดำเนินโครงการที่จะเกิดขึ้นกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและนักเรียนเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ รวมไปถึงยังส่งผลดีต่อหน่วยงานต้นสังกัดนั้นคือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงด้วย ทำให้มีการสนับสนุนงบประมาณให้แก่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเพื่อนำงบประมาณไปใช้ในการดำเนินโครงการ นอกจากนี้การที่ผู้ร่วมวิจัย ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นโครงการ บุคคลเหล่านี้จึงมีความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงานที่เกิดขึ้น มีความรู้สึกภูมิใจ ดีใจและมีความสุขกับการได้ดำเนินโครงการจนประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงผ่านเกณฑ์การประเมินต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลต่อองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงที่มีการบริหารจัดการด้านการศึกษาที่มีประสิทธิภาพยังทำให้ชุมชนมีสถานศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน มีความน่าไว้วางใจที่จะส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน

2. คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงและชุมชน มีส่วนสำคัญต่อการจัดหางบประมาณเพราะทุกคนตระหนักและมองเห็นความสำคัญของผลการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงที่มีคุณภาพ อีกทั้งบุคคลที่มีตำแหน่งเหล่านี้เป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากชุมชนให้มามีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อชุมชน การขอความร่วมมือต่างๆ โดยอาศัยอริยาธยาศัยและความสามารถของบุคคลเหล่านี้จึงเป็นแนวทางที่ดีและง่ายในการเข้าไปขอความร่วมมือกับคนชุมชนด้วย

กิจกรรมที่ 3 การสะท้อนผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง เพื่อนำเสนอผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง หลังนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติจนแล้วเสร็จในวงจรที่ 2 ซึ่งทางผู้วิจัยและทีมแกนนำได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ประเมินโดยใช้เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 3 แบบประเมินสภาพการดำเนินงาน การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ซึ่งกำหนดไว้ 4 ด้าน ดังนี้คือ 1) การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) บุคลากร 3) อาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และ 4) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ได้นำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ความคาดหวังที่

กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้กำหนดความคาดหวังจากการแก้ปัญหาไว้ว่า “ผ่านเกณฑ์การประเมินที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยกำหนดขึ้น ในระดับดีหรือ 3.00 คะแนนขึ้นไป” โดยมีผลการประเมินดังตาราง

ตารางที่ 4.63 ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขว ด้านการบริหารจัดการ

ที่	รายการประเมิน	ก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ			หลังนำแผนลงสู่การปฏิบัติ		
		$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1.	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคณะกรรมการในการบริหารจัดการศึกษา	2.36	0.49	พอใช้	3.56	0.51	ดี
2.	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	2.40	0.50	พอใช้	4.36	0.49	ดีมาก
3.	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระบบการเชื่อมบ้านเด็กแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกับผู้ปกครอง	2.24	0.44	พอใช้	3.72	0.46	ดี
4.	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชนและหน่วยงานอื่น	2.20	0.41	พอใช้	3.60	0.50	ดี
	สรุป	2.30	0.46	พอใช้	3.81	0.49	ดี

หมายเหตุ เกณฑ์ความคาดหวังที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยกำหนดไว้ คือ ระดับดีหรือ 3.00 คะแนนขึ้นไป

จากตารางที่ 4.62 พบว่า สภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวด้านการบริหารจัดการในภาพรวม ก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ มีระดับคะแนน 2.30 อยู่ในระดับพอใช้ หลังนำแผนลงสู่การปฏิบัติ มีระดับคะแนน 3.81 อยู่ในระดับดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลังนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติแล้วสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการบริหารจัดการ มีระดับคะแนนมากกว่า 3.00 คะแนน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ความคาดหวังที่กำหนดไว้

ตารางที่ 4.64 ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ด้านบุคลากร

ที่	รายการประเมิน	ก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ			หลังนำแผนลงสู่การปฏิบัติ		
		$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1.	ครู/ผู้ดูแลเด็ก และบุคลากรสนับสนุน มีจำนวนเพียงพอ	2.56	0.51	พอใช้	3.12	0.60	ดี
2.	ครู/ผู้ดูแลเด็กและบุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	2.72	0.46	พอใช้	3.44	0.51	ดี
3.	ครู/ผู้ดูแลเด็กสามารถผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยีในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	2.20	0.41	พอใช้	3.72	0.46	ดี
	คะแนนเฉลี่ย	2.49	0.46	พอใช้	3.43	0.52	ดี

หมายเหตุ เกณฑ์ความคาดหวังที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยกำหนดไว้ คือ ระดับดีหรือ 3.00 คะแนนขึ้นไป

จากตารางที่ 4.63 พบว่า สภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงด้านบุคลากรในภาพรวม ก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ มีระดับคะแนน 2.45 อยู่ในระดับพอใช้ หลังนำแผนลงสู่การปฏิบัติ มีระดับคะแนน 3.43 อยู่ในระดับดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลังนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติแล้วสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านบุคลากร มีระดับคะแนนมากกว่า 3.00 คะแนน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ความคาดหวังที่กำหนดไว้

ตารางที่ 4.65 ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

ที่	รายการประเมิน	ก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ			หลังนำแผนลงสู่การปฏิบัติ		
		$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1.	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดมุมหรือห้องพักสำหรับเด็กป่วยแยกเป็นสัดส่วน	1.36	0.49	ควรปรับปรุง	4.68	0.48	ดีมาก
2.	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีลานกิจกรรม สนามเด็กเล่น ครุภัณฑ์ ที่เหมาะสมและเพียงพอ	2.48	0.51	พอใช้	4.72	0.46	ดีมาก
3.	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อมภายในและนอกอาคาร ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปลอดภัย	2.68	0.48	พอใช้	4.56	0.51	ดีมาก
4.	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระบบการรักษาความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บให้กับผู้เรียน	2.24	0.44	พอใช้	3.32	0.48	ดี
	คะแนนเฉลี่ย	2.19	0.48	พอใช้	4.32	0.48	ดีมาก

หมายเหตุ เกณฑ์ความคาดหวังที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยกำหนดไว้ คือ ระดับดีหรือ 3.00 คะแนนขึ้นไป

จากตารางที่ 4.64 พบว่า สภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ในภาพรวมก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ มีระดับคะแนน 2.19 อยู่ในระดับพอใช้ หลังนำแผนลงสู่การปฏิบัติ มีระดับคะแนน 4.32 อยู่ในระดับดีมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลังนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติแล้วสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีระดับคะแนนมากกว่า 3.00 คะแนน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ความคาดหวังที่กำหนดไว้

ตารางที่ 4.66 ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

ที่	รายการประเมิน	ก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ			หลังนำแผนลงสู่การปฏิบัติ		
		$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1.	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น	2.32	0.48	พอใช้	3.84	0.62	ดี
2.	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการส่งเสริมพัฒนาการจัดทำสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	2.64	0.49	พอใช้	3.20	0.41	ดี
3.	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัยและกล้าแสดงออก	2.72	0.46	พอใช้	4.16	0.69	ดีมาก
4.	ครู/ผู้ดูแลเด็กมีการนำเอาผลการประเมินพัฒนาการเด็กไปวางแผนพัฒนาเด็กและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กตามความต้องการ ความสนใจและวัยของเด็ก	2.32	0.48	พอใช้	3.68	0.63	ดี
	คะแนนเฉลี่ย	2.50	0.48	พอใช้	3.72	0.59	ดี

หมายเหตุ เกณฑ์ความคาดหวังที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยกำหนดไว้ คือ ระดับดีหรือ 3.00 คะแนนขึ้นไป

จากตารางที่ 4.65 พบว่า สภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ในภาพรวม ก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ มีระดับคะแนน 2.50 อยู่ในระดับพอใช้ หลังนำแผนลงสู่การปฏิบัติ มีระดับคะแนน 4.72 อยู่ในระดับดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลังนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติแล้วสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีระดับคะแนนมากกว่า 3.00 คะแนน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ความคาดหวังที่กำหนดไว้

ตารางที่ 4.67 ผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง
ในภาพรวม

ที่	ด้าน	ก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ			หลังนำแผนลงสู่การปฏิบัติ		
		$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1	ด้านการบริหารจัดการ	2.30	0.46	พอใช้	3.81	0.49	ดี
2	ด้านบุคลากร	2.49	0.46	พอใช้	3.43	0.52	ดี
3	ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความ ปลอดภัย	2.19	0.48	พอใช้	4.32	0.48	ดีมาก
4	ด้านวิชาการและกิจกรรม ตามหลักสูตร	2.50	0.48	พอใช้	3.72	0.59	ดี
	ผลสรุป	2.37	0.47	พอใช้	3.82	0.52	ดี

หมายเหตุ เกณฑ์ความคาดหวังที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยกำหนดไว้ คือ ระดับดีหรือ 3.00 คะแนนขึ้นไป

จากตารางที่ 4.66 พบว่า สภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ในภาพรวม ก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ อยู่ในระดับพอใช้ หลังนำแผนลงสู่การปฏิบัติอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ อยู่ในระดับพอใช้ทุกด้าน แต่หลังนำแผนลงสู่การปฏิบัติ พบว่าด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย อยู่ในระดับดีมาก ด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร และด้านบุคลากร อยู่ในระดับดี เรียงตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ หากคะแนนเฉลี่ยแล้วจะสูงกว่าเกณฑ์ความคาดหวังที่กำหนดไว้ในทุกๆ ด้าน

กิจกรรมที่ 4 การสะท้อนผลการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 9 เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้สรุปผลการดำเนินงานของขั้นตอนที่ 9 ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.68 ผลการสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนการสะท้อนผล

กิจกรรม	ผลการดำเนินงาน			ข้อเสนอแนะ
	การเปลี่ยนแปลง	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่	
การสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการใหม่	บรรลุความคาดหวัง เพราะมีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการใหม่ต่อที่ประชุม	ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยยืนยันว่าโครงการมีผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร จึงควรให้มีการดำเนินการในทุกๆกิจกรรม	การดำเนินโครงการหรือกิจกรรม หากมีการประเมินผลเมื่อการดำเนินการเสร็จสิ้น จะทำให้มีผลการดำเนินงานที่สามารถนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป	ควรให้ผู้รับผิดชอบแต่ละโครงการหรือกิจกรรมทำการตอบแบบแสดงความคิดเห็นทุกคน
การสะท้อนผลการปฏิบัติงานหลังการนำแผนปฏิบัติการใหม่ลงสู่การปฏิบัติ	บรรลุความคาดหวัง เพราะ ที่ประชุมมีการสะท้อนผลการปฏิบัติงานหลังการนำแผนปฏิบัติการใหม่ลงสู่การปฏิบัติ	ข้อมูลการสะท้อนผลการดำเนินโครงการมีความสำคัญต่อการดำเนินงานในวงจรต่อไป จึงควรดำเนินการด้วยความละเอียดรอบคอบและใส่ใจทุกรายละเอียด และให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด	การดำเนินโครงการหรือกิจกรรม หากมีการประเมินผลเมื่อการดำเนินการเสร็จสิ้น จะทำให้มีผลการดำเนินงานที่สามารถนำไปปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป	เนื่องจากสิ้นสุดวงจรที่ 2 ควรมีสรุปรายละเอียดการดำเนินงานขั้นตอนต่างๆของวงจรที่ 1 และ 2 ให้ผู้ร่วมวิจัยได้อ่านด้วย

ตารางที่ 4.68 ผลการสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนการสะท้อนผล(ต่อ)

กิจกรรม	ผลการดำเนินงาน			ข้อเสนอแนะ
	การเปลี่ยนแปลง	การเรียนรู้	ความรู้ใหม่	
การสะท้อนผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง	บรรลุความคาดหวัง เพราะมีการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานก่อนและหลังการดำเนินงาน	การเปรียบเทียบการดำเนินงานก่อนและหลังการดำเนินงานจะช่วยให้มองเห็นภาพของงานว่ามี การพัฒนามากน้อยเพียงใด เป็นที่พึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องหรือไม่ จึงควรให้มีการดำเนินกิจกรรมนี้ในงานอื่นด้วย	การพัฒนามาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องมีการร่วมมือกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการในงานด้านต่างๆ	ควรให้ผู้มีส่วนได้เสียในโครงการทุกคนได้แสดงความคิดเห็น
การสะท้อนผลการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 9	บรรลุความคาดหวัง เพราะมีการร่วมกันทำกิจกรรมถอดบทเรียนจากการดำเนินงานขั้นตอนการสะท้อนผล	ข้อมูลการสะท้อนผลการดำเนินโครงการมีความสำคัญต่อการดำเนินงานในวงจรต่อไป จึงควรดำเนินการด้วยความละเอียดรอบคอบและใส่ใจทุกรายละเอียดและให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด	ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมองเห็นภาพในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอนาคตว่าจะพัฒนาด้านใดและสิ่งใดบ้างเพื่อให้การจัดการศึกษาได้มาตรฐาน	หลังจากสะท้อนผลการดำเนินงานเสร็จควรมีการชมเชยสำหรับการดำเนินการที่ผ่านมาและควรมีการให้กำลังใจสำหรับกิจกรรมหรือการดำเนินงานที่ยังไม่บรรลุความคาดหวังและกระตุ้นให้เกิดแรงฮึดในการกระทำต่อไปด้วย

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (Conclusion)

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมการถอดบทเรียน(Lesson Distilled) โดยมีการนัดหมายประชุมกันในวันที่ 29 มกราคม 2560 ณ วัดสว่างแสงสี บ้านหนองแขง เวลา 9.00 น. มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันทบทวนและสรุปประสบการณ์การดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 1-9 และผลการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้และความรู้ใหม่จากการปฏิบัติ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

10.1 ผลการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 1-10

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้สรุปร่วมกันเกี่ยวกับผลการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 1-10 สามารถสรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.69 สรุปผลการดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมขั้นตอนที่ 1-10

ขั้นตอนที่	กิจกรรม	ผลการดำเนินงาน
1. การเตรียมการ (preparation)	(1) การกำหนดผู้ร่วมวิจัย	ผู้วิจัยได้เข้าร่วมประชุมนำเสนอโครงการวิจัย และรับสมัครผู้ร่วมวิจัย ได้จำนวน 25 คน
	(2) การสร้างความเข้าใจ	ผู้วิจัยได้จัดประชุมนำเสนอโครงการวิจัยและให้ผู้ที่ยื่นความประสงค์ได้ตัดสินใจอีกครั้ง ทำให้ได้ผู้ร่วมวิจัยจำนวน 25 คนเท่าเดิม
	(3) การลงพื้นที่สร้างความ เป็นกันเอง	ผู้วิจัยได้ออกเยี่ยมบ้านผู้ร่วมวิจัย ซึ่งได้รับการต้อนรับและมีความสัมพันธ์ที่ดีแก่กันและกัน
	(4) การเสริมพลังความรู้ ให้กับผู้ร่วมวิจัย	จัดอบรมเพิ่มความรู้เรื่องกระบวนการวิจัยและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ทักษะในการทำการวิจัยเพิ่มขึ้น
	(5) การจัดทำแผน ดำเนินงาน และการสะท้อน ผลการดำเนินงาน	ได้แผนดำเนินงาน จำนวน 1 ชุด และมีสรุปผลการดำเนินงานของขั้นตอนที่ 1

ตารางที่ 4.69 สรุปผลการดำเนินงานขั้นตอนที่ 1-9 (ต่อ)

ขั้นตอนที่	กิจกรรม	ผลการดำเนินงาน
2. การวางแผน (planning)	(1) การร่วมคิดและวางแผน	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา สภาพปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง
	(2) การถ่ายทอดแนวคิดใน บทที่ 2 ให้ผู้ร่วมวิจัย	ผู้ร่วมวิจัยสามารถกำหนดแนวทางการ แก้ปัญหาและเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหา ได้
	(3) การจัดทำแผนปฏิบัติการ (action plan) และการกำหนด เทคนิคและเครื่องมือการวิจัย	ได้แผนปฏิบัติการเพื่อการแก้ปัญหา จำนวน 4 โครงการและเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน 5 ชุด
	(4) การสะท้อนผลการดำเนิน กิจกรรม	สรุปผลการดำเนินงานของขั้นตอนที่ 2
3. การปฏิบัติการ (acting)	(1) การกำหนดแนวทาง ปฏิบัติร่วม	กำหนดทีมแกนนำและทีมประเมินโครงการ
	(2) การประเมินสภาพการ ดำเนิน งานของศูนย์พัฒนา เด็กเล็กตำบลหนองแขวง ก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ	ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ประเมินสภาพการ ดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนการนำ แผนลงสู่การปฏิบัติ ซึ่งสรุปผลในแต่ละด้าน อยู่ในระดับ พอใช้ ทุกด้าน
	(3) การนำแผนลงสู่การ ปฏิบัติ	ทีมการวิจัยได้นำโครงการของแต่ละทีมสู่การ ปฏิบัติ
4. การสังเกตผล (observing)	(1) การสังเกตและบันทึกผล	ทีมประเมินโครงการมีการสังเกต บันทึกผล การนำแผนลงสู่การปฏิบัติของแต่ละทีม โครงการ
	(2) การนำเสนอและการ สรุปผล	ทีมประเมินโครงการนำเสนอผลการประเมิน และสรุปผลร่วมกัน โดยบรรลุวัตถุประสงค์ 15 กิจกรรม ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ 3 กิจกรรม
	(3) การสะท้อนผลการ ดำเนินงาน	สรุปผลการดำเนินงานของขั้นตอนที่ 4

ตารางที่ 4.69 สรุปผลการดำเนินงานขั้นตอนที่ 1-9 (ต่อ)

ขั้นตอนที่	กิจกรรม	ผลการดำเนินงาน
5. การสะท้อนผล (reflecting)	1) การสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการ(โครงการของขั้นตอนที่ 3)	โครงการสำเร็จจำนวน 2 โครงการ ไม่สำเร็จ 2 โครงการ หากพิจารณากิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ 15 กิจกรรม ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ 3 กิจกรรม
	2) การสะท้อนผลการดำเนินงาน	สรุปผลการดำเนินงานของขั้นตอนที่ 5
6. การวางแผนใหม่ (planning)	1) การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา สภาพปัญหาที่ยังดำเนินการไม่บรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 3 กิจกรรม
	2) การจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่	ได้แผนปฏิบัติการเพื่อการแก้ปัญหา จำนวน 3 กิจกรรม
	3) การสะท้อนผลการดำเนิน	สรุปผลการดำเนินงานของขั้นตอนที่ 6
7. การปฏิบัติใหม่ (acting)	1) การสร้างขวัญและกำลังใจ	ร่วมรับประทานอาหารและพูดคุยสร้างแรงใจในการทำกิจกรรมต่อไป
	2) การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม	ได้ทีมประเมินโครงการ 4 ทีม
	3) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ	นำกิจกรรมที่ได้จากการวางแผนใหม่ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมการก่อสร้างลานอเนกประสงค์ กิจกรรมการจัดซื้อครุภัณฑ์และกิจกรรมการฝึกแนะนำตนเองและนำทำกิจกรรมหน้าเสาธง
8. การสังเกตผลใหม่ (observing)	1) การสังเกตและสรุปผลการสังเกต	ทีมประเมินโครงการมีการสังเกต บันทึกผลการนำแผนลงสู่การปฏิบัติของแต่ละทีม
	2) การนำเสนอและการสรุปผล	ทีมประเมินโครงการนำเสนอผลการประเมินและสรุปผลร่วมกัน โดยบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 3 กิจกรรม
	3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน	สรุปผลการดำเนินงานของขั้นตอนที่ 8

ตารางที่ 4.69 สรุปผลการดำเนินงานขั้นตอนที่ 1-9 (ต่อ)

ขั้นตอนที่	กิจกรรม	ผลการดำเนินงาน
9. การสะท้อนผลใหม่ (reflecting)	1) การสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการใหม่	1) กิจกรรมการก่อสร้างลานอเนกประสงค์ อยู่ในระดับดีมาก 2) การจัดซื้อครุภัณฑ์ อยู่ในระดับดีมาก 3) การฝึกทักษะการแนะนำตนเองและนำทำกิจกรรมหน้าเสาธง อยู่ในระดับดีมาก
	2) การสะท้อนผลการปฏิบัติงานหลังการนำแผนปฏิบัติการใหม่ลงสู่การปฏิบัติ	1) กิจกรรมการก่อสร้างลานอเนกประสงค์ บรรลุวัตถุประสงค์ 2) การจัดซื้อครุภัณฑ์ บรรลุวัตถุประสงค์ 3) การฝึกทักษะการแนะนำตนเองและนำทำกิจกรรมหน้าเสาธง บรรลุวัตถุประสงค์
	3) การสะท้อนผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง	เปรียบเทียบมาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ก่อนและหลังนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ ก่อนดำเนินการ อยู่ในระดับพอใช้ หลังดำเนินการ อยู่ในระดับดี
	4) การสะท้อนผลการดำเนินการในขั้นตอนที่ 9	สรุปผลการดำเนินงานของขั้นตอนที่ 9
10.สรุปผล (conclusion)	ประชุมสรุปผล	สรุปผลการดำเนินงาน ผลการเปลี่ยนแปลง ผลการเรียนรู้ และความรู้ใหม่

10.2 ผลการเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติ (change)

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันสรุปผลการเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติ พร้อมให้ความเห็นชอบผลการเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติ จากการวิจัยที่ดำเนินแล้วเสร็จทั้ง 9 ขั้นตอน โดยกำหนดความคาดหวังจากการเปลี่ยนแปลงเป็น 2 ระดับคือ 1) ความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงการที่บรรจุในแผนปฏิบัติการ (action plan) และ 2) ความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงในระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง รายละเอียดดังต่อไปนี้

10.2.1) ความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงการที่บรรจุในแผนปฏิบัติการ

(Action Plan)

จากขั้นตอนการวางแผนทำให้ได้แผนปฏิบัติการเพื่อการแก้ปัญหาจำนวน 4 โครงการ โดยมีการนำแผนลงสู่การปฏิบัติแล้ว ซึ่งสามารถสรุปผลการดำเนินโครงการได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.70 สรุปผลการดำเนินโครงการเพื่อการแก้ปัญหของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง

โครงการ	กิจกรรม	ผลการปฏิบัติ
1. ยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ	1) การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น	สำเร็จ เพราะ ผู้ร่วมวิจัยเกิดการเรียนรู้ และสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินโครงการของตนเองได้
	2) การเยี่ยมบ้านนักเรียน	สำเร็จ เพราะมีการออกพื้นที่เยี่ยมบ้านนักเรียนและสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการได้
	3) การจัดทำป้ายความรู้	สำเร็จ เพราะมีการจัดทำแผ่นพับ/แผ่นไว้นิลประชาสัมพันธ์ความรู้ต่างๆ
	4) การจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	สำเร็จ เพราะมีร่างคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมอบให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำไปปรับใช้ต่อไป
	5) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	สำเร็จ เพราะมีร่างแผนพัฒนาการศึกษาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถนำไปปรับใช้ได้
2. ยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร	1) การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น	สำเร็จ เพราะ ผู้ร่วมวิจัยเกิดการเรียนรู้ และสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินโครงการของตนเองได้
	2) ปรารชญ์ช่วยสอน	สำเร็จ เพราะมีปราชญ์มาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนและยังมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องทุกภาคเรียน

ตารางที่ 4.70 สรุปผลการดำเนินโครงการเพื่อการแก้ปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง (ต่อ)

โครงการ	กิจกรรม	ผลการปฏิบัติ
2. ยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร(ต่อ)	3) การผลิตสื่อพื้นบ้าน	สำเร็จ เพราะครู ผู้ปกครองมีการร่วมกันจัดทำสื่อที่เดินกะลา สำหรับให้นักเรียนใช้ในกรเรียนรู้ และครูมีทักษะการผลิตสื่อเพื่อพัฒนางานสอนต่อไปได้
	4) การอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้กระดานอัจฉริยะ	สำเร็จ เพราะครูผู้ดูแลเด็กมีการใช้กระดานอัจฉริยะและสื่อเทคโนโลยีอื่นๆ ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
3. ยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย	1) การก่อสร้างลานอเนกประสงค์	สำเร็จ เพราะมีการก่อสร้างลานอเนกประสงค์สำหรับให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
	2) การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่	สำเร็จ เพราะมีรั้วที่แข็งแรงและค่อนข้างมั่นคงในการป้องกันอันตรายให้แก่ผู้เรียน
	3) การจัดซื้อครุภัณฑ์	สำเร็จ เพราะจัดซื้อเครื่องเล่นใหม่ ประกอบด้วย บ้านจำลอง หี้นหรรษา สไลเดอร์ โกลฟุตบอล และบ้านเรือคุณหนู
	4) การปรับปรุงภูมิทัศน์	สำเร็จ เพราะมีการทำความสะอาดห้องเรียน จัดมุมการเรียนรู้ใหม่ และมีการจัดมุมธรรมชาติในอาคารและนอกอาคาร
	5) การอบรมเชิงปฏิบัติการการป้องกันอัคคีภัย	สำเร็จ เพราะครูผู้ดูแลเด็กและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้รับการอบรมและฝึกทักษะการใช้ถังดับเพลิงและอพยพนักเรียนกรณีเกิดเพลิงไหม้

ตารางที่ 4.70 สรุปผลการดำเนินโครงการเพื่อการแก้ปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง (ต่อ)

โครงการ	กิจกรรม	ผลการปฏิบัติ
4. ยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านวิชาการและหลักสูตร	1) การเรียนรู้วิถีชุมชน	สำเร็จ เพราะมีการนำนักเรียนออกไปเรียนรู้ชุมชนในเรื่องพืชสมุนไพร สวนศรี นวลสมุนไพร บ้านโนนคูน
	2) การผลิตสื่อ	สำเร็จ เพราะมีการผลิตสื่อเป็นหนังสือ นิทาน จำนวน 3 เล่ม มีปราชญ์ไปใช้สื่อในการเล่านิทานให้นักเรียนฟังและมีการฝึกนักเรียนเล่านิทานด้วย
	3) การฝึกทักษะแนะนำตนเอง และนำทำกิจกรรมหน้าเสาธง	สำเร็จ เพราะมีการฝึกนักเรียนและนักเรียนสามารถปฏิบัติได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งทางครูผู้ดูแลเด็กสามารถที่จะพัฒนาเด็กต่อไปได้
	4) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	สำเร็จ เพราะมีร่างหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องการทำข้าวจี และมีการทดสอบใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถประเมินหลักสูตรและพัฒนาต่อไปให้เหมาะสมกับบริบทมากยิ่งขึ้น
	5) การตรวจสอบสภาพผู้เรียน	สำเร็จ เพราะมีการประสานเจ้าหน้าที่ทันตสาธารณสุข มาบริการตรวจสอบสภาพนักเรียน ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีข้อมูลด้านสุขภาพผู้เรียนนำมาซึ่งการส่งต่อไปรักษาในรายที่พบปัญหารุนแรง

10.2.2) ความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงของการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์

พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง

เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการของขั้นตอนที่ 1-9 สามารถสรุปผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง ได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.71 สรุปผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง

การดำเนินงาน	ตัวบ่งชี้	ผลการปฏิบัติงานเปรียบเทียบ คะแนนก่อน-หลังและเกณฑ์ที่ คาดหวังไว้ระดับ 3.00		
		คะแนน ก่อน	คะแนน หลัง	บรรลุความ คาดหวัง
1. ด้านการ บริหาร จัดการ	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคณะกรรมการในการบริหารจัดการ การศึกษา	2.36	3.56	✓
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษา	2.40	4.36	✓
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระบบการเยี่ยมบ้านเด็ก แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกับผู้ปกครอง	2.24	3.72	✓
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับ ชุมชนและหน่วยงานอื่น	2.20	3.60	✓
	คะแนนเฉลี่ยทั้งด้าน	2.30	3.81	✓
2. ด้าน บุคลากร	ครู/ผู้ดูแลเด็กและบุคลากรสนับสนุนมีจำนวนเพียงพอ	2.56	3.12	✓
	ครู/ผู้ดูแลเด็กและบุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างเป็น ระบบและต่อเนื่อง	2.72	3.44	✓
	ครู/ผู้ดูแลเด็กสามารถผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยีใน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้	2.20	3.72	✓
	คะแนนเฉลี่ยทั้งด้าน	2.49	3.43	✓
3. ด้าน อาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความ ปลอดภัย	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดมุมหรือห้องพักสำหรับเด็ก ป่วยแยกเป็นสัดส่วน	1.36	4.68	✓
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีลานกิจกรรม สนามเด็กเล่น ครุภัณฑ์ ที่เหมาะสมและเพียงพอ	2.48	4.72	✓
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อมภายในและนอก อาคาร ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปลอดภัย	2.68	4.56	✓
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระบบการรักษาความปลอดภัย และป้องกันการบาดเจ็บให้กับผู้เรียน	2.24	3.32	✓
	คะแนนเฉลี่ยทั้งด้าน	2.19	4.32	✓

ตารางที่ 4.71 สรุปผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง (ต่อ)

การดำเนินงาน	ตัวบ่งชี้	ผลการปฏิบัติงานเปรียบเทียบ คะแนนก่อน-หลังและเกณฑ์ที่ คาดหวังไว้ระดับ 3.00		
		คะแนน ก่อน	คะแนน หลัง	บรรลุความ คาดหวัง
4. ด้านวิชาการ และหลักสูตร	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหลักสูตรท้องถิ่นที่ เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น	2.32	3.84	✓
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการส่งเสริมพัฒนาการ จัดทำสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	2.64	3.20	✓
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ แสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัยและกล้า แสดงออก	2.72	4.16	✓
	ครู/ผู้ดูแลเด็กมีการนำเอาผลการประเมิน พัฒนาการเด็กไปวางแผนพัฒนาเด็กและจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กตามความ ต้องการ ความสนใจและวัยของเด็ก	2.32	3.68	✓
	คะแนนเฉลี่ยทั้งด้าน	2.50	3.72	✓
สรุปทั้ง 4 ด้าน		2.37	3.82	✓

10.2.3) ความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงในระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง

(1) การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง

จากการดำเนินงานตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1-10 สามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังในระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ได้ดังตาราง

ตารางที่ 4.72 การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง

ระดับ	ก่อนดำเนินการวิจัย	หลังดำเนินการวิจัย
1) ภาพรวม ระดับศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลหนอง แวง	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดำเนินงานในด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยและด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีผลการประเมินการดำเนินงานอยู่ในระดับต่ำ ไม่เป็นที่พอใจของชุมชนและหน่วยงานต้นสังกัด	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ เป็นระบบมากขึ้นด้วยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ ทั้งผู้บริหารท้องถิ่น ครูผู้ดูแลเด็ก กรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครองนักเรียน ด้านบุคลากร ได้รับการพัฒนาให้มีทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีและการปฏิบัติงานในหน้าที่ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ได้รับการปรับปรุงและพัฒนาทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอาคารให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของครูและเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน มีการวางระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน และด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร สื่อการเรียนรู้ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะต่างๆมากขึ้นกล้าแสดงออกและสื่อสารได้เหมาะสมตามวัย
2) ระดับบุคคล -ระดับตัว บุคคล(self)	ผู้วิจัยเป็นหัวหน้างาน จึงมักสั่งการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำตาม ไม่ค่อยมีการขอความคิดเห็นส่วน บุคคลภายนอกมักให้ความเกรงใจและไม่กล้าพูดคุยด้วย	ผู้วิจัย มีการพูดคุยเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลอื่นมากขึ้น เมื่อพบผู้อื่นจะเดินเข้าหาและไหว้มทักทาย ผู้อื่นก่อนเสมอ ฟังคนอื่นมากขึ้นและออกคำสั่งน้อยลง

ตารางที่ 4.72 การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง(ต่อ)

ระดับ	ก่อนดำเนินการวิจัย	หลังดำเนินการวิจัย
-ระดับกลุ่ม บุคคล (group/team)	ผู้ปกครอง ครูผู้ดูแลเด็ก รวมทั้ง คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนา เด็กเล็กไม่ค่อยให้ความสนใจ เชิญ ประชุมก็มาบ้างไม่มาบ้าง หรือมา แต่ครั้งก็ไม่มีมาแสดงความคิดเห็น มักจะโยนให้ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว	ผู้ปกครอง ครูผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการ บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความเข้าใจใน บทบาทของตนเอง เริ่มเข้ามามีส่วนร่วมใน การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ มากขึ้น ให้ความร่วมมือในการร่วม ประชุมแสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำ ในการพัฒนางานด้านต่างๆ รวมทั้งคอย สอดส่องดูแลพฤติกรรมบุตรหลานตนเอง มากขึ้นและสื่อสารกับครูมากขึ้นด้วย
-ระดับ นักเรียน (student)	นักเรียนส่วนมากไม่ค่อยสนใจการ ทำกิจกรรม ไม่ค่อยกระตือรือร้นที่ จะเรียนรู้มักเล่นตามใจตนเอง มากกว่าการทำงานกลุ่มกับเพื่อน อีกทั้ง ไม่กล้าสื่อสารหรือ แสดงออกในการทำกิจกรรมต่างๆ	นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ให้ความสนใจกับการทำกิจกรรมต่างๆ และมักจะสอบถามถึงบุคคลภายนอกที่จะ มาพาทำกิจกรรม อยากออกไปเรียนรู้นอก ห้องเรียนมาก กล้าคิด กล้าถาม พุดคุยและ กล้าเป็นผู้ถามมากขึ้น
3) เทคโนโลยี	การบริหารจัดการของศูนย์พัฒนา เด็กเล็กเดิมมีการสนับสนุนเครื่อง คอมพิวเตอร์และเครื่องปริ้น จำนวน 1 ชุดจากองค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองแขว ซึ่งครูใช้ในการ การทำงานพัสดุและการเงิน ส่วน เครื่องที่ได้รับการสนับสนุนจาก องค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่มี การใช้งานเนื่องจากไม่มีทักษะ และความรู้	มีการนำเครื่องที่ได้รับการสนับสนุนจาก องค์การบริหารส่วนจังหวัดมาใช้ในการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้และใช้ทำงานใน การสืบค้นหาสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ครูมี ทักษะในการใช้งานอุปกรณ์ซึ่ง ประกอบด้วย กระดานอัจฉริยะ เครื่อง คอมพิวเตอร์ เครื่องปริ้นเตอร์ เครื่องเสียง พร้อมไมค์ ทำให้การจัดประสบการณ์การ เรียนรู้สนุกสนานและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ครูก็มีทักษะในการใช้งานอุปกรณ์ต่างๆ และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้การ ใช้งานมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 4.72 การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง(ต่อ)

ระดับ	ก่อนดำเนินการวิจัย	หลังดำเนินการวิจัย
4) กระบวนการและระบบการทำงาน	ครูผู้ดูแลเด็กจะรับคำสั่งจากกองการศึกษาในการบริหารงาน และส่วนมากแล้วกองการศึกษาจะดำเนินการให้เกือบทั้งหมด ทำให้บางกิจกรรมหรือโครงการไม่เป็นไปตามความต้องการของครูหรือผู้เรียน	ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น อีกทั้งกล้าและมีโอกาสแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ทำให้ระบบการทำงานเป็นทีมมากยิ่งขึ้น การบริหารงานกิจกรรมหรือโครงการจึงเป็นไปตามความต้องการของครูและผู้เรียนมากขึ้น ทำให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้นด้วย

(2) การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง

จากการดำเนินงานตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1-9 สามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังในระดับต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติได้ ดังตาราง

ตารางที่ 4.73 การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง

ระดับ	ก่อนดำเนินการวิจัย	หลังดำเนินการวิจัย
1) ภาพรวมระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านต่างๆ ไม่ค่อยมีใครให้ความสนใจในการพัฒนางาน เนื่องจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่ค่อยให้งบประมาณในการพัฒนางานเท่าใดนักเพราะมีงบประมาณจำกัดที่ต้องใช้พัฒนาทั้งตำบลและส่วนมากจะเน้นการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าการจัดการศึกษา	การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านต่างๆ ได้รับการพัฒนาจากทีมงานวิจัยเกิดประโยชน์ต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นในการมาเรียน ทำให้ผู้ปกครองและคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเริ่มให้ความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษามากขึ้น รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดได้เห็นผลการพัฒนาจึงทำให้มีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุน

ตารางที่ 4.73 การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง(ต่อ)

ระดับ	ก่อนดำเนินการวิจัย	หลังดำเนินการวิจัย
1) ภาพรวม ระดับศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก (ต่อ)		โครงการพัฒนาการศึกษาของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น การทำงานมีการ แสดงความคิดเห็นจากฝ่ายต่างๆมากขึ้น และการทำงานเป็นไปแบบเป็นกันเอง และมีส่วนร่วมในการลงมือทำงานด้วย ความเต็มใจ รู้และเข้าใจบทบาทตนเอง มากขึ้น
2)บุคคล -ระดับตัว บุคคล(self)	ผู้วิจัยจะเป็นคนที่ชอบออกคำสั่ง ให้คนอื่นทำ งานทุกอย่างต้องสำเร็จ และรวดเร็วทันใจ เป็นคนอารมณ์ ร้อน หงุดหงิดง่ายเมื่องานไม่เป็นไป ตามที่คาดหวังจะอารมณ์เสียและดู ค่าผู้ใต้บังคับบัญชาและแสดงความ ไม่พอใจกับผู้ร่วมงาน	ผู้วิจัยมีอารมณ์เย็นลง มีความพยายามใน การปรับตัวทำงานร่วมกับบุคคลอื่น รวมทั้งยอมรับผลงานที่เกิดขึ้นทั้งที่บรรลุ เป้าหมายและไม่บรรลุเป้าหมาย พยายาม ให้คนอื่นแสดงความคิดเห็นและยอมรับ ความคิดเห็นคนอื่นมากขึ้น การทำงาน เป็นเชิงขอความร่วมมือให้ทำตามความ คิดเห็นที่ตกลงกันมากกว่าการออก คำสั่งและเก็บอารมณ์ได้ดีขึ้น
-ระดับกลุ่ม บุคคล (group/team)	-กลุ่มครูผู้ดูแลเด็ก ส่วนมากจะไม่ ค่อยคุยกันต่างคนต่างสอน ไม่ค่อย เข้าหาผู้บังคับบัญชาไม่แสดงความ คิดเห็น ใดๆเวลาประชุมเตรียม กิจกรรมต่างๆ มีความรู้สึกเกรงกลัว หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก -คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก บางคนเป็นเพียงในนาม มา ประชุมบ้างไม่มาบ้าง ส่วนมากจะยก การบริหารหรือการดำเนินงานให้	-ผู้ดูแลเด็กแต่ละคนมีความ กระตือรือร้นในการทำงาน ในการ ประชุมมีการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น และเข้าหาพูดคุยกับหัวหน้าศูนย์พัฒนา เด็กเล็กมากขึ้น ไม่ค่อยเกรงกลัวและคอย หลบหน้าเหมือนแต่ก่อน -คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็ก เล็ก ให้ความสำคัญกับการดำเนินงาน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น มีการ แสดงความคิดเห็นในงานต่างๆ รวมทั้ง

ตารางที่ 4.73 การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง(ต่อ)

ระดับ	ก่อนดำเนินการวิจัย	หลังดำเนินการวิจัย
-ระดับกลุ่มบุคคล(ต่อ)	เป็นหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มาประชุมแต่ละครั้งไม่มีการแสดงความคิดเห็นมาฟังและยกมือเห็นชอบเพียงอย่างเดียว -ผู้ปกครอง ไม่เคยสนใจการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มารับ-ส่งบุตรหลานเพียงอย่างเดียว การบริหารงานดีหรือไม่ดีก็ไม่มีการเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นใดๆ	ให้คำแนะนำการบริหารงาน โดยที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังไม่มีการสอบถามก่อน นอกจากนี้แต่ละคนยังให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นปราชญ์ช่วยสอน -ผู้ปกครองเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เมื่อเห็นการเปลี่ยนแปลงของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก็เริ่มมีคำถามถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและให้คำแนะนำในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านต่างๆ ทำให้ผู้ปกครองและครูมีปฏิสัมพันธ์กันในทางที่ดีมากขึ้น
-ระดับนักเรียน	นักเรียนเรียนตามแผนการจัดประสบการณ์ที่กำหนด ไม่ค่อยมีคำถามส่วนมากเล่นตามมุมที่ตนเองสนใจ	-นักเรียนมีความสนใจในการทำกิจกรรมต่างๆ และมีคำถามมากขึ้นเมื่อเจอคนแปลกหน้ามีความอยากรู้อยากเห็น มีการทำงานร่วมกับคนอื่นๆ มากขึ้น โดยเฉพาะงานกลุ่ม มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น
3) เทคโนโลยี	การบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเดิมมีการสนับสนุนเครื่องคอมพิวเตอร์และเครื่องปริ้นจำนวน 1 ชุดจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว ซึ่งครูใช้ในการทำงานพัสดุและการเงิน	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขวได้ตั้งงบประมาณสำหรับจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสำหรับให้ครูใช้ในการทำงานเพื่อไม่ต้องแย่งกันใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และเครื่องปริ้น รวมทั้งมีการกำหนดให้มีการติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วย

ตารางที่ 4.73 การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง(ต่อ)

ระดับ	ก่อนดำเนินการวิจัย	หลังดำเนินการวิจัย
4) กระบวนการและระบบการทำงาน	เดิมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเกรงทั้งครูผู้ดูแลเด็กจะรับคำสั่งจากกองการศึกษาในการบริหารงาน หากกองการศึกษาไม่สั่งให้ทำหรือไม่กำหนดกิจกรรม โครงการใดๆให้ก็ไม่มีการนำเสนอขึ้นไปให้ต้นสังกัด กองการศึกษาจะดำเนินการให้ทุกอย่างทั้งงานธุรการ การเงิน งานพัสดุ	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดำเนินการบริหารจัดการด้วยตนเองมากขึ้น มีการทำงานอย่างเป็นระบบโดยการแต่งตั้งให้ครูทำหน้าที่ต่างๆ อาทิ เจ้าหน้าที่พัสดุ เจ้าหน้าที่การเงิน เจ้าหน้าที่ธุรการ การทำงานเป็นการปรึกษาหารือมากกว่าการสั่งการ การควบคุมกำกับจากกองการศึกษาน้อยลง

10.3 ผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติ(Learning)

จากการดำเนินงานตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1-9 สามารถสรุปผลการเรียนรู้(Learning)ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติได้ดังนี้

ระดับบุคคล โดยผู้วิจัย ได้เกิดการเรียนรู้ว่า

- 1) การนำเสนอโครงการที่มีผู้อื่นร่วมดำเนินการด้วยควรเน้นคนที่ทำงานช่วยเหลือชุมชนประจำและงานที่ใช้ระยะเวลานานๆ คนส่วนมากไม่อยากเข้าร่วมเพราะทุกคนมีภารกิจและอาชีพประจำ จึงควรกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานให้เหมาะสมและไม่นานเกินไป
- 2) การทำงานจะประสบผลสำเร็จจะต้องให้สมาชิกมีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการร่วมมือและการสร้างความรู้จักสนิทสนมกัน จึงควรจัดกิจกรรมเพื่อให้แต่ละคนได้แสดงความรู้สึกและทำความรู้จักกันและกัน
- 3) การจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคคลอื่น ควรปรับเนื้อหาให้เข้ากับระดับการศึกษา ไม่ยากจนเกินไปที่จะเข้าใจซึ่งจะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและไม่สนใจฟัง รวมทั้งควรมีเอกสารประกอบให้ได้อ่านหรือฝึกทดลองทำด้วยจะทำให้เกิดการเรียนรู้จดจำได้เร็วเมื่อลงมือปฏิบัติจะทำให้เข้าใจและสามารถทำงานออกมาได้ดี
- 4) ในการแบ่งกลุ่มการทำงาน ควรให้มีผู้ที่มีประสบการณ์หรือความรู้ในเรื่องนั้นๆ มีอยู่ในทุกกลุ่ม เพื่อให้สามารถวางแผนการทำงานหรือนำเสนอสมาชิกในกลุ่มได้ จะทำให้การออกแบบการทำงานได้เร็วขึ้น

5) คนเราต่างมีทริกในตนเอง ไม่ควรแสดงอารมณ์ไม่พอใจหรือจู้จี้จุกจิกต่อหน้าคนอื่นจะทำให้เกิดความรู้สึกไม่ดี การทำงานควรฝึกการควบคุมอารมณ์ให้เย็นและรู้จักเก็บความไม่พอใจไว้ในใจ

6) การศึกษาดูงานครั้งต่อไปไม่ควรเลือกสถานที่ที่อยู่ไกลมากๆ เพราะทำให้เสียเวลาเดินทางมากมีเวลาเก็บเกี่ยวข้อมูลและประสบการณ์ต่างๆ ได้น้อย

7) บุคลากรควรมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งควรปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานเพื่อส่งเสริมให้การบริหารจัดการการศึกษามีประสิทธิภาพ

ระดับกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มครู กลุ่มคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และกลุ่มผู้ปกครอง เกิดการเรียนรู้ว่า

1) ความรู้ ความสามารถในการทำงานของแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน อันเนื่องจากวุฒิการศึกษา ตำแหน่งงานและประสบการณ์การทำงาน ดังนั้นในการทำงานกิจกรรมใดๆ จึงควรแบ่งงานกันรับผิดชอบตามความรู้ ความสามารถหรือประสบการณ์

2) กลุ่มคนที่ไม่ได้ทำงานเกี่ยวกับงานใดโดยตรงจะมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ ค่อนข้างน้อย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการพัฒนางานจึงควรมีการศึกษาเรียนรู้จากต้นแบบเพื่อไม่ต้องมีการลองผิดลองถูกให้เสียเวลา โดยอาจศึกษาจากอินเทอร์เน็ต สอบถามผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้นๆ หรือจากการศึกษาดูงานสถานที่ที่ได้รับการรับรองผลการดำเนินงาน

3) ในการทำงานแต่ละอย่างอาจมีการกระทบหรือเกิดความไม่พอใจกันบ้างจึงควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อลดความขัดแย้งหรือให้มีคนกลางคอยไกล่เกลี่ยและควรมีการสังเกตพฤติกรรมเพื่อนร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ ควรให้กำลังใจและช่วยเหลือกันและกันในการทำงาน 4)

การเยี่ยมบ้านนักเรียน ในครั้งต่อไปครูควรมีผลการเรียนของนักเรียนไปพูดคุยกับผู้ปกครองด้วยเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างที่บ้านและที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และควรมีการทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองล่วงหน้าเพื่อจะได้ไม่คลาดกัน

5) การจัดทำป้ายความรู้ ควรเป็นเรื่องราวหรือเนื้อหาที่เกี่ยวกับการดูแลนักเรียน หากเป็นแผ่นป้ายไว้นิต ตัวหนังสือควรใหญ่เพื่อให้สะดวกตาและเนื้อหาจะทึดอ่านเข้าใจง่าย หากเป็นแผ่นพับควรมีหลายๆ เรื่องในแผ่นเดียว เนื้อหาสั้น กระชับ อ่านเข้าใจง่ายเพื่อจะได้ไม่ดูเนื้อหา มากจนผู้ปกครองไม่อยากอ่าน

6) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรจัดให้มีผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายเข้าร่วมให้เหมาะสมหรือมากที่สุด เพื่อให้ได้ข้อมูลมากและเป็นไปตามความต้องการของชุมชน

7) การจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรจัดให้มีผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายเข้าร่วมให้เหมาะสมหรือมากที่สุด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและควรมีการเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องมานำเสนอด้วยเพื่อเป็นทางเลือกในการจัดทำข้อมูล

8) กิจกรรมการเพาะถั่วงอก ครั้งต่อไปไม่ควรใส่เมล็ดถั่วมากเกินไปจะทำให้เกิดการทับกันจนการงอกไม่สม่ำเสมอ และถ้าอยากให้งอกเร็วควรแช่น้ำอย่างน้อย 1 ชั่วโมงและควรให้เด็กมีขวดถั่วงอกเป็นของตนเองโดยมีการเขียนชื่อกำกับไว้กันหลง เพราะหากไม่ครบทุกคนจะทำให้เด็กเกิดการน้อยใจได้

9) กิจกรรมการนำพระเข้ามาช่วยสอน ในครั้งต่อไปควรมีการนำเด็กไปเรียนรู้ที่วัดด้วยเพื่อให้พบเจอกับสถานที่จริงและส่งเสริมการจดจำได้ดีและควรไปวัดที่นิมนต์พระมาช่วยสอนเพื่อต่อ ยอดการเรียนรู้ว่าพระสงฆ์รูปนี้เคยไปสอนและท่านอยู่ที่วัดใด

10) กิจกรรมการทำข้าวจี๋ ครั้งต่อไปการล้อมวงจี๋ข้าวเตาหนึ่งๆ ควรมีเด็กประมาณ 6-8 คนต่อปราชญ์หรือครู 1 คนเพื่อให้แออัดจนเกินไปในการจี๋ข้าวและสามารถดูแลได้ทั่วถึง

11) การทำที่เดินกะลา ในขั้นตอนการขัดกะลาให้เกลี้ยงกลา(โดยใช้เครื่องเจีย) และการเจาะรู ควรมีการเชิญผู้ที่มีความเชี่ยวชาญมาช่วยทำ ไม่ควรปล่อยให้ผู้ปกครองทำกันเองจะทำให้เกิดอันตรายได้

12) การอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยี ควรให้ผู้เข้ารับการอบรมมีการลงมือปฏิบัติในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จดจำ มีทักษะในการใช้งานจริงทั้งคอมพิวเตอร์ กระดานอัจฉริยะ เครื่องปริ้นเตอร์ เป็นต้น

13) การทำรั้วไม้ไผ่ ควรมีการจับระดับเพื่อให้แนวรั้วและความสูงของรั้วด้านบนเสมอกันและหากใช้ไม้ไผ่สดควรคำนึงถึงเวลาไผ่แห้งด้วยเพราะจะหดตัวลงทำให้มีระยะห่างกันมากขึ้น

14) การซื้อครุภัณฑ์ ในการจัดซื้อครุภัณฑ์หรือวัสดุต่างๆ ควรมีการสืบราคาจากร้านค้า/ห้างร้าน/บริษัท โดยให้มีการเสนอราคาแข่งขันกันอย่างน้อย 2 ร้าน เพื่อเปรียบเทียบราคาและจะได้มีการเปรียบเทียบงบประมาณ และอาจได้ราคาที่ถูกลง ไม่ควรเลือกร้านแล้วตกลงซื้อขายกันทันทีเพราะจะทำให้เสียโอกาส

15) การปรับภูมิทัศน์ ในครั้งต่อไปควรเลือกต้นไม้หรือไม้ประดับให้เหมาะสมว่าชนิดใดเหมาะสมจะอยู่ในร่ม ชนิดใดต้องการแสงแดดรำไร หรือแสงแดดมากๆ เพื่อให้ต้นไม้หรือไม้ประดับมีอายุยืนมากที่สุด

16) อบรมป้องกันอัคคีภัยครั้งต่อไปควรมีการทำความเข้าใจกับนักเรียนในเบื้องต้นก่อนเกี่ยวกับการอพยพ รวมทั้งควรมีการซักซ้อมแผนการอพยพและป้องกันอัคคีภัยอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อให้ครูเกิดความชำนาญและนักเรียนมีทักษะที่จำเป็น

17) เรียนรู้ชุมชนของเรา ควรเลือกแหล่งเรียนรู้ใกล้ๆ กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะได้ไม่เสียเวลาเดินทางและป้องกันอุบัติเหตุจากการเดินทาง และควรมีวิทยากรที่เป็นคนในชุมชนคอยแนะนำและให้ความรู้ ให้เด็กได้สัมผัส หยิบ จับ ลองชิม ดม ด้วย ไม่ควรให้เด็กเดินดูเพียงอย่างเดียว

18) ผลผลิตหนังสือนิทานครั้งต่อไปการใช้สีเทียนจะทำให้เสร็จเร็วและง่ายในการระบายสี ผู้สูงวัยหรือเด็กสามารถทำได้ดี ส่วนสีน้ำหรือสีโปสเตอร์ ต้องมีการผสมแม่สีเพื่อให้เกิดสีต่างๆ หากไม่ชำนาญจะทำให้การผสมสีแต่ละครั้งจะได้สีที่ไม่เป็นสีเดียวกันและถ้าไม่ถนัดการใช้พู่กันจะทำให้เลอะ สีไม่สม่ำเสมอ และใช้เวลานานในการรอให้สีแห้ง กว่าจะดำเนินการเสร็จก็ใช้เวลาทั้งวันและทำให้ได้จำนวนน้อยเล่ม หากเปลี่ยนเป็นสีไม้ หรือสีเทียนจะทำให้ทำได้เร็วขึ้น

19) การฝึกทักษะแนะนำตนเองและนำทำกิจกรรมหน้าเสาธง ควรเลือกเด็กที่กล้าแสดงออกทดลองออกมาเป็นผู้นำก่อนเพื่อกระตุ้นให้เด็กคนอื่นๆ กล้าแสดงออก และควรให้สลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันทุกวันทุกคน ไม่นั่นเฉพาะเด็กที่เก่งๆ เพียงอย่างเดียว

20) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ควรให้ปราชญ์ชุมชนเข้าร่วมให้มาก และควรกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นไว้หลายๆ เนื้อหา ให้ครูผู้ดูแลเด็กสามารถเลือกนำไปจัดประสบการณ์เรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

21) การตรวจสอบสุขภาพนักเรียน ในครั้งต่อไปควรมีการทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองให้ทราบด้วยว่าจะมีการตรวจสอบสุขภาพนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมากที่สุดและควรมีการทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองทุกคนทราบเกี่ยวกับผลการตรวจ ไม่แจ้งเฉพาะเด็กที่จำเป็นต้องรับการรักษา และควรมีคำแนะนำในการดูแลสุขภาพนักเรียนแนบไปด้วย

22) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีการเตรียมความพร้อมให้มากและควรมียาสามัญประจำบ้านไว้ตลอดเวลาเพื่อดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยของเด็กที่อาจเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ได้ทันทั่วทั้งที่และควรใช้ความระมัดระวัง ครูควรมีการดูแลอย่างใกล้ชิด

23) การบริหารจัดการโครงการหลายๆ โครงการสามารถที่จะดำเนินไปพร้อมๆ กันได้หากมีการวางแผน การแบ่งงาน และการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้ทุกคนในทีมมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ซึ่งประกอบด้วย ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหาร คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เกิดการเรียนรู้ว่า

1) ในการทำกิจกรรมหรืองานใดๆ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ดังนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องรู้จักเข้าหาชุมชน โดยการออกติดตามหรือเยี่ยมบ้านนักเรียน การดึงให้ผู้ปกครองหรือผู้เฒ่าผู้แก่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครู เช่น ปรารักษ์ช่วยสอน หรือจัดกิจกรรมอื่นๆ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมาพบปะพูดคุยสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและกัน

2) การลงมือกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จดจำได้ดีกว่าสามารถเรียบเรียงเรื่องราวได้ตามลำดับเรื่องราวและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับครอบครัวและชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ จะส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีมีความกระตือรือร้น และสามารถถ่ายทอดออกมาได้ดี

3) ควรสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้การบริหารจัดการและการดำเนินงานต่างๆ เกิดจากการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจ

4) การบริหารจัดการศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้ที่มีตำแหน่งสำคัญๆ ในชุมชนเข้ามาร่วมในการบริหารจัดการเพื่อให้เป็นตัวแทนที่สามารถประสานความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานในชุมชนได้ง่ายและรวดเร็ว เพราะโดยปกติแล้วบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่คนในชุมชนเคารพ เชื่อถือและไว้วางใจ

10.4 องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น (new knowledge)

จากที่ผู้วิจัยได้ทบทวนหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และจากการดำเนินการวิจัยร่วมกับผู้ร่วมวิจัยที่มีความรู้เชิงประสบการณ์ในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงาน เมื่อร่วมกันวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วทำให้เกิด “ความรู้” ที่นำมาแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ให้ดีขึ้น ก่อให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ในการพัฒนาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งสรุปได้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรประกอบด้วย 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรประกอบด้วย 1) คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษา 2) แผนพัฒนาการศึกษาที่เกิดจากความต้องการของชุมชนและผู้ปกครอง 3) คู่มือดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษา 4) งบประมาณรองรับการดำเนินการอย่างเพียงพอต่อการบริหารจัดการ 5) พัฒนาให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้ปกครองและชุมชน 6) จัด

ให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียเพื่อสร้างความสัมพันธ์และแนวร่วมการพัฒนา

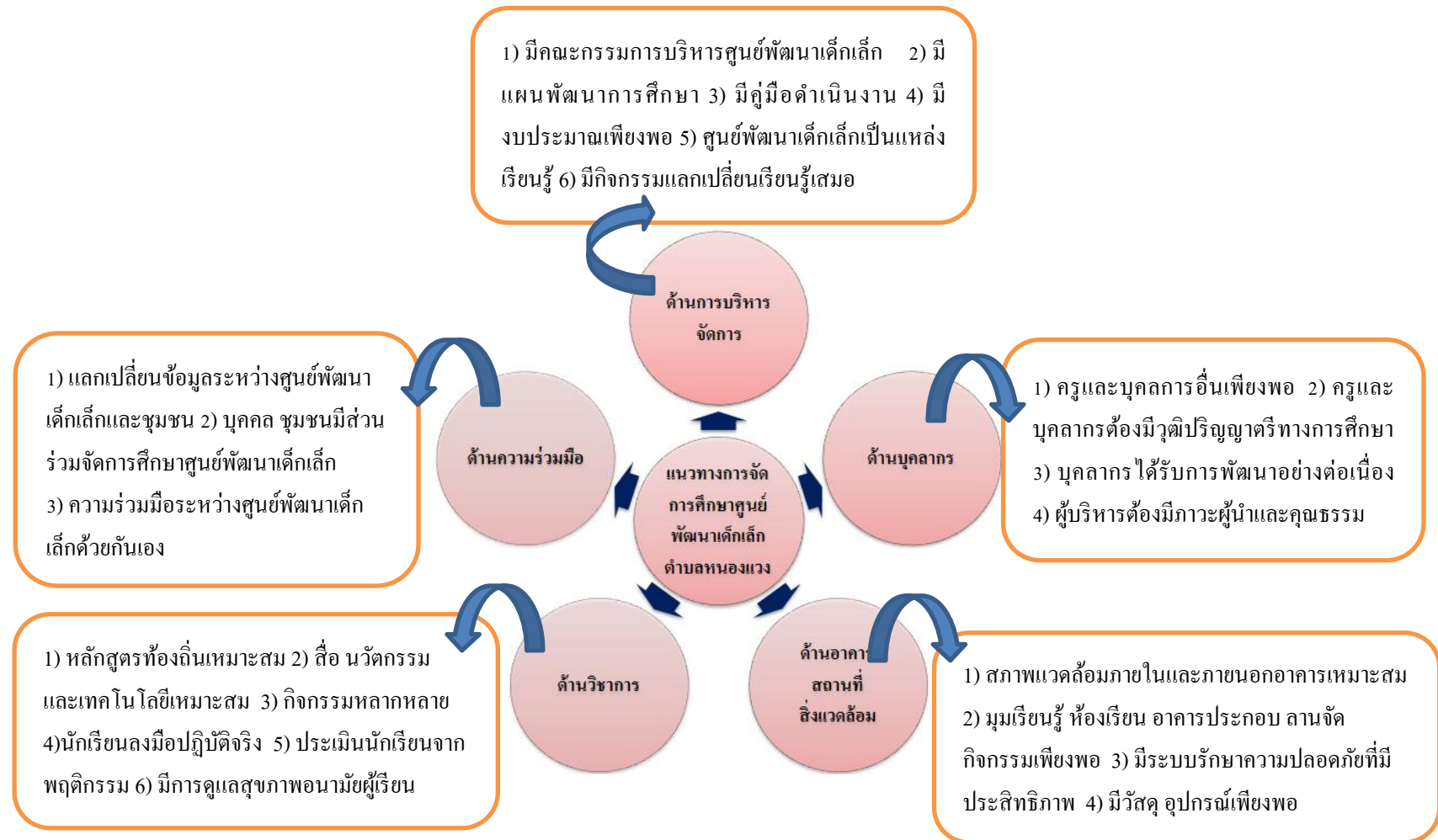
2) ด้านบุคลากร ควรประกอบด้วย 1) จำนวนครูและบุคลากรสนับสนุนเพียงพอ 2) ครูและบุคลากรต้องมีวุฒิปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไป 3) บุคลากรต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งทักษะทางเทคโนโลยีและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำและคุณธรรมจริยธรรม

3) ด้านอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม ควรประกอบด้วย 1) มีสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอาคารเหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ 2) จัดมุมการเรียนรู้ ห้องเรียน อาคารประกอบ ลานจัดกิจกรรมที่หลากหลายและเพียงพอ 3) มีระบบรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพและมีความพร้อมตลอดเวลา 4) มีวัสดุ อุปกรณ์เพียงพอต่อความต้องการจัดการเรียนรู้

4) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ควรประกอบด้วย 1) หลักสูตรสถานศึกษามีความเหมาะสมกับท้องถิ่นและผู้เรียน 2) สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีประกอบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพียงพอและเหมาะสม 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง 5) มีการประเมินผู้เรียนจากพฤติกรรมการปฏิบัติจริงไม่เน้นวิชาการ 6) มีการดูแลสุขภาพอนามัยผู้เรียนสม่ำเสมอ

5) ด้านความร่วมมือ ควรประกอบด้วย 1) มีความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับบุคคลและชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน 2) ส่งเสริมให้บุคคล ชุมชนองค์กรต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) มีการสร้างความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยกันเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังภาพ

ภาพที่ 4.41 แนวทางการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขวง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยเรื่อง “การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอนาดูน จังหวัดขอนแก่น” เป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงจร 10 ขั้นตอน ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการเสร็จสิ้นทุกขั้นตอนแล้ว จึงได้ทำการสรุปเรียงผลตามลำดับเพื่อนำเสนอ ดังนี้

1. พื้นที่และเป้าหมายในการวิจัย
2. คำถามการวิจัย
3. วัตถุประสงค์การวิจัย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. ขั้นตอนการวิจัย
6. สรุปผลการวิจัย
7. อภิปรายผลการวิจัย
8. ข้อเสนอแนะ

5.1 พื้นที่และเป้าหมายในการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เรื่องการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอนาดูน จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยในระดับโรงเรียน (School-wide) ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงตามคุณลักษณะ คุณลักษณะ 2 ประการคือ 1) เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพจาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในการประเมินภายนอกรอบที่ 3 (พ.ศ.2554-2558) 2) เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผู้วิจัยทำงาน จึงมีความสะดวกและความเป็นไปได้ต่อการที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลในการสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึกภาพหรือเสียงในกิจกรรมที่ดำเนินการสามารถเข้าไปปฏิบัติงานภาคสนามได้ตลอดระยะเวลาที่จะทำการวิจัย ซึ่งผลจากการเลือกสถานที่ที่จะดำเนินการวิจัย คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอนาดูน จังหวัดขอนแก่น สำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดผู้ร่วมวิจัย (Research Participants) เป็นครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 25 คน

(รายชื่อในภาคผนวก) โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีสถานะเท่าเทียมกันร่วมลงมือในการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผลของการวิจัยทั้ง 2 วงจร 10 ขั้นตอน

5.2 คำถามการวิจัย

ผลการดำเนินการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ใน ขั้นตอนการเตรียมการ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล ใน 2 วงจรของการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นอย่างไรและการดำเนินโครงการ/กิจกรรมนั้น ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่อะไรบ้าง

5.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานในขั้นตอนการเตรียมการ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การ สังเกต การสะท้อนผล ผลการเปลี่ยนแปลง ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และความรู้ใหม่ที่ เกิดขึ้นจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นจากการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง

5.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามกรอบแนวคิดของ Mills(2007) ซึ่งจำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) แบบสังเกต (Observation Form) มี 1 ฉบับคือ เครื่องมือ การวิจัยฉบับที่ 4 แบบรายงานความก้าวหน้าของโครงการ 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 3) แบบตรวจสอบหรือบันทึก (Examining/records) เช่น บันทึกอนุทิน (Journal) เครื่อง บันทึกละเสียงและบันทึกภาพ (Audiotapes and Videotapes) หลักฐานสิ่งของ (Artifacts) บันทึก ภาศสนาม (Field Notes) มี 4 ฉบับคือ เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 1 แบบบันทึกการประชุม เครื่องมือการ วิจัย ฉบับที่ 3 แบบประเมินสภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง และเครื่องมือ การวิจัย ฉบับที่ 5 แบบประเมินโครงการ

5.5 ขั้นตอนการวิจัย

ระยะเวลาในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงจร 10 ขั้นตอน ของกิจกรรมการ เตรียมการ การวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล ดำเนินการระหว่างปี การศึกษา 2559 - 2560 ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2559 ถึง วันที่ 31 มกราคม 2560 ซึ่งการศึกษา ได้ดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Preparation) ประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ 1) การกำหนดผู้ร่วมวิจัย โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมประชุมในการประชุมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง เพื่อนำเสนอเค้าโครงการงานวิจัยและรับสมัครผู้ที่สนใจเข้าร่วมการวิจัย 2) การสร้างความเข้าใจ เพื่อเสริมสร้างความกล้าแสดงความคิดเห็น สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ร่วมวิจัยทุกคน 3) การลงพื้นที่สร้างความเป็นกันเอง เพื่อสร้างความคุ้นเคยเป็นกันเองแบบเพื่อนร่วมงาน และส่งเสริมความเป็นผู้ร่วมวิจัย 4) การเสริมพลังความรู้ให้กับผู้ร่วมวิจัย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดเชิงเทคนิคสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินงาน 5) การจัดทำแผนดำเนินงาน และการสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยทั้ง 10 ขั้นตอน และถอดบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 24 กุมภาพันธ์ – 18 มิถุนายน 2559

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การตั้งศักยภาพของผู้ร่วมวิจัยออกมาให้เต็มที่ มี 1 กิจกรรม คือการร่วมคิดและวางแผน เพื่อวิเคราะห์และกำหนดประเด็นสภาพของงาน ได้แก่ “สภาพของปัญหาที่เคยเป็นมา” “สภาพปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” “การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา” “ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหามานagement การจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” “การประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหามานagement การจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวคิดเชิงวิชาการให้แก่ผู้ร่วมวิจัย มี 1 กิจกรรม คือ การนำเสนอแนวคิดในบทที่ 2 ถ่ายทอดให้ผู้ร่วมวิจัย เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับรู้และเข้าใจถึงแนวทางการแก้ปัญหาในเชิงทฤษฎี และช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยตัดสินใจและมองภาพได้ชัดเจนขึ้น ระยะที่ 3 การสรุปร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย มี 2 กิจกรรม คือ 1) การจัดทำแผนปฏิบัติการ (action plan) และการกำหนดเทคนิคและเครื่องมือการวิจัย เพื่อแบ่งกลุ่มการทำงานและจัดทำแผนปฏิบัติการที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางาน และจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2) การสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อถอดบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 21-30 มิถุนายน 2559

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการ (Acting) เป็นขั้นตอนการนำแผนปฏิบัติการ/โครงการ/กิจกรรมที่จัดทำขึ้นไปปฏิบัติ โดยการดำเนินการในขั้นตอนนี้มี 3 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกันเพื่อร่วมกันวางแผนปฏิบัติเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย 2) การประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงก่อนนำแผนลงสู่การปฏิบัติ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการนำแผนลงสู่การปฏิบัติสำหรับไว้เปรียบเทียบเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย และ 3) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงให้ดีขึ้น โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 2 กรกฎาคม-30 กันยายน 2559

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (Observing) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ 1) การสังเกตและบันทึกผล เพื่อสังเกตการดำเนินกิจกรรมต่างๆ 2) การนำเสนอและการสรุปผล เพื่อร่วมกันสรุปผลการดำเนินโครงการ และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินการ ขั้นตอนการสังเกต โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 2 กรกฎาคม – 10 ตุลาคม 2559

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflecting) ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ 1) การสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการ (โครงการของขั้นตอนที่ 3) เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินโครงการและกิจกรรมของแต่ละทีม 2) สะท้อนผลการดำเนินโครงการหลังการปฏิบัติแล้วเสร็จและสะท้อนผลการดำเนินงานขั้นตอนที่ 5 เพื่อสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข และเพื่อร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินการขั้นตอนการสะท้อนผล โดยดำเนินการในวันที่ 15 ตุลาคม 2559

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (Re-planning) ประกอบด้วย 2 กิจกรรมคือ 1) การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อเพื่อระบุปัญหา สาเหตุของปัญหา ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา ประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อการปฏิบัติกันใหม่ 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญห และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงานของขั้นตอนที่ 6 เพื่อร่วมกันถอดบทเรียนที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม โดยดำเนินการในวันที่ 16 ตุลาคม 2559

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (Re-acting) ประกอบด้วย 3 กิจกรรมคือ คือ 1) การสร้างขวัญและกำลังใจ เพื่อเป็นการสร้างแรงกระตุ้นให้มีความตั้งใจและสร้างความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมให้แก่ผู้ร่วมวิจัยทุกคน 2) การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วม เพื่อร่วมกันวางแผนปฏิบัติให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และ 3) การนำเสนอแผนลงสู่การปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขงให้ดีขึ้น โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 22 ตุลาคม- 31 ธันวาคม 2559

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่ (Re-observing) ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ 1) การสังเกตและสรุปผลการสังเกต เพื่อสังเกตการดำเนินโครงการตามที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งมีการบันทึกผลการสังเกต จัดทำสรุปผลร่วมกัน 2) การนำเสนอและการสรุปผล เพื่อให้ทีมแกนนำได้นำเสนอผลการสังเกตต่อที่ประชุม และให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้ร่วมกันสรุปผลการดำเนินโครงการตามแผนปฏิบัติการ และ 3) การสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินการ ขั้นตอนการสังเกต โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2559 – 15 มกราคม 2560

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (Re-reflecting) ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ 1) การสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการใหม่ เพื่อสรุปผลความคิดเห็นการดำเนินโครงการหลังเสร็จสิ้นการนำแผนปฏิบัติการใหม่ลงสู่การปฏิบัติ 2) การสะท้อนผลการ

ปฏิบัติงานหลังการนำแผนปฏิบัติการใหม่ลงสู่การปฏิบัติ เพื่อสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข 3) การสะท้อนผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง เพื่อสรุปผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง และ 4) การสะท้อนผลการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 9 เพื่อร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินการขั้นตอนการสะท้อนผล โดยดำเนินการในวันที่ 19 มกราคม 2560

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (Conclusion) ประกอบด้วย 1 กิจกรรมคือ การถอดบทเรียน (lesson distilled) เพื่อร่วมกันทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่างๆ โดยการศึกษาทบทวนผลการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1 ถึง 9 รวมทั้งเพื่อหาข้อสรุปในประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และความรู้ใหม่จากการปฏิบัติจริง โดยดำเนินการในวันที่ 29 มกราคม 2560

5.6 สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรียงตามลำดับ ซึ่งประกอบด้วย ผลการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง ดังนี้

5.6.1. ผลการดำเนินงาน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรื่อง การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น มีผลการดำเนินงานแบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ 1) ผลการดำเนินงานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 10 ขั้นตอน 2) ผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ (Action Plan) และ 3) ผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังต่อไปนี้

5.6.1.1 ผลการดำเนินงานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 10 ขั้นตอน

จากการดำเนินงานตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 10 ขั้นตอน สามารถสรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Preparation) ผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ ทำให้มีผู้ร่วมวิจัยจำนวน 25 คน ซึ่งประกอบด้วย ครูผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครองนักเรียน ผู้วิจัยมีการลงพื้นที่สร้างความเป็นกันเองโดยการออกเยี่ยมบ้านและจัดอบรมเสริมพลังความรู้เกี่ยวกับเรื่องกระบวนการวิจัยและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้แก่ผู้ร่วมวิจัย ซึ่งทำให้ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ทักษะในการทำการวิจัยเพิ่มขึ้นและสามารถจัดทำแผนดำเนินงานของขั้นตอนการวิจัยทั้ง 10 ขั้นตอน จำนวน 1 ชุดที่สามารถเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์การทำงานจริงได้

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) ผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ ทำให้สามารถกำหนดสภาพของปัญหาที่เคยเป็นมา สภาพปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่คาดหวังจากการแก้ปัญหา ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและการประเมินและเลือกทางเลือกเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย 4 โครงการ คือ โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและหลักสูตร และมีการกำหนดเครื่องมือการวิจัย จำนวน 5 ฉบับ ประกอบด้วย แบบบันทึกการประชุม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง แบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าโครงการและแบบประเมินโครงการ

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการ (Acting) ผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ ทำให้ได้ทีมแกนนำ ทีมงานและทีมประเมินโครงการ รวมทั้งมีผลการประเมินสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนการนำแผนลงสู่การปฏิบัติ อยู่ในระดับพอใช้ ทั้ง 4 ด้านและทีมงานมีการนำโครงการทั้ง 4 โครงการไปดำเนินการปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (Observing) ผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ ทำให้ได้ผลการปฏิบัติโครงการทั้ง 4 โครงการ บรรลุวัตถุประสงค์ 2 โครงการ ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ 2 โครงการ เมื่อแยกตามกิจกรรม พบว่าบรรลุวัตถุประสงค์ 15 กิจกรรม ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ 3 กิจกรรม

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflecting) ผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ ทำให้ได้ผลการนำแผนปฏิบัติการไปปฏิบัติ ทั้ง 4 โครงการ คือโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ มีการดำเนินงานทุกกิจกรรม มีระดับความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมทั้งโครงการอยู่ในระดับดีมาก โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร มีการดำเนินงานทุกกิจกรรม มีระดับการดำเนินกิจกรรมทั้งโครงการอยู่ในระดับดีมาก โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีการดำเนินงานจำนวน 4 กิจกรรม ไม่มีการดำเนินการ 1 กิจกรรม และมีการดำเนินงานแต่ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ 1 กิจกรรม มีระดับความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมทั้งโครงการอยู่ในระดับดีมาก และโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีการดำเนินงาน จำนวน 4 กิจกรรม ไม่มีการดำเนินการ 1 กิจกรรม มีระดับความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมทั้งโครงการอยู่ในระดับดีมาก

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (Re-planning) ผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่ยังดำเนินการไม่บรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 3 กิจกรรมจากการสรุปของขั้นตอนที่ 5 และสามารถกำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อการแก้ปัญหา จำนวน 3 กิจกรรมซึ่งประกอบด้วย การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ การจัดซื้อครุภัณฑ์ และการฝึกทักษะแนะนำตนเอง และนำทำกิจกรรมหน้าเสาธง

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (Re-acting) ผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ ทำให้ได้ทีมแกนนำ ทีมงานและทีมประเมินโครงการ และทีมงานมีการนำกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมจากแผนปฏิบัติการใหม่ไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่ (Re-observing) ผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ ทำให้ได้ผลการปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรม บรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 3 กิจกรรมแต่เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดำเนินกิจกรรมกิจกรรมการก่อสร้างลานอเนกประสงค์ยังอยู่ระหว่างการก่อสร้าง

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (Re-reflecting) ผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ ทำให้ได้ผลการนำแผนปฏิบัติการใหม่ไปปฏิบัติ ทั้ง 3 กิจกรรม คือ การก่อสร้างลานอเนกประสงค์ การจัดซื้อครุภัณฑ์ และการฝึกทักษะแนะนำตนเองและนำทำกิจกรรมหน้าเสาธง บรรลุวัตถุประสงค์ทุกกิจกรรม ด้านผลการประเมินการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง หลังนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติจนแล้วเสร็จทั้ง 2 วงจร พบว่าสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ด้านการบริหารจัดการ มีคะแนนอยู่ในระดับดี ($\bar{x}=3.81$) ด้านบุคลากรมีคะแนนอยู่ในระดับดี ($\bar{x}=3.43$) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีคะแนนอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}=4.32$) และด้านวิชาการและหลักสูตร มีคะแนนอยู่ในระดับดี ($\bar{x}=3.72$)

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (Conclusion) ผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ ทำให้ได้บทสรุปผลการดำเนินงานทั้ง 10 ขั้นตอน ผลการเปลี่ยนแปลง (Change) ผลการเรียนรู้ (Learning) และความรู้ใหม่ (New Knowledge) จากการดำเนินงาน

จากผลการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สรุปได้ว่าผลการดำเนินงานตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมบรรลุวัตถุประสงค์ทุกขั้นตอนและบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระดับดี หรือ 3.00 ขึ้นไป โดยผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของการวิจัย ผู้วิจัยเป็นเพียงฝ่ายอำนวยความสะดวกและคอยกระตุ้นให้เกิดการคิดและลงมือปฏิบัติ

5.6.1.2 ผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ (Action Plan)

จากการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ซึ่งมีการนำโครงการจำนวน 4 โครงการไปปฏิบัติ สามารถสรุปได้ดังนี้

ผลการดำเนินโครงการตามแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.53$) โดยประกอบด้วย 4 โครงการ มีระดับการดำเนินโครงการเรียงลำดับจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ($\bar{X}=4.62$) โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}=4.57$) โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ($\bar{X}=4.49$) และโครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร ($\bar{X}=4.44$)

โครงการยกระดับด้านการบริหารจัดการ มีการจัดกิจกรรมจำนวน 5 กิจกรรม ประกอบด้วย การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าและเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น การเยี่ยมบ้านนักเรียน การจัดทำป้ายความรู้ การจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเมื่อโครงการเสร็จสิ้นลง มีระดับผลการดำเนินโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.57$) เรียงลำดับจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ($\bar{X}=4.77$) การจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\bar{X}=4.71$) การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าและเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น ($\bar{X}=4.67$) การจัดทำป้ายความรู้ ($\bar{X}=4.49$) และการเยี่ยมบ้านนักเรียน ($\bar{X}=4.19$)

โครงการยกระดับด้านบุคลากร มีการจัดกิจกรรมจำนวน 4 กิจกรรม ประกอบด้วย การศึกษาดูงานการศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าและเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น ปรากฏช่วยสอน การผลิตสื่อการสอน และการอบรมการใช้กระดานอัจฉริยะ ซึ่งเมื่อโครงการเสร็จสิ้นลง มีระดับผลการดำเนินโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.44$) เรียงลำดับจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ ปรากฏช่วยสอน ($\bar{X}=4.62$) การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองเสาเล้าและเทศบาลตำบลโนนหัน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น ($\bar{X}=4.37$) อบรมการใช้กระดานอัจฉริยะ ($\bar{X}=4.37$) และ ผลิตสื่อการสอน ($\bar{X}=4.40$)

โครงการยกระดับด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีการจัดกิจกรรมประกอบด้วย การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ การจัดซื้อครุภัณฑ์ การปรับภูมิทัศน์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การอบรมป้องกันภัย และการก่อสร้างลานเอนกประสงค์ ซึ่งเมื่อโครงการเสร็จสิ้นลง มีระดับผลการดำเนินโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.49$) เรียงลำดับจากมากไปน้อยตามลำดับ

ดังนี้ การจัดซื้อครุภัณฑ์ ($\bar{x}=4.79$) การปรับภูมิทัศน์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\bar{x}=4.57$) การอบรมป้องกันภัย ($\bar{x}=4.56$) การก่อสร้างรั้วไม้ไผ่ ($\bar{x}=4.51$) และก่อสร้างลานอเนกประสงค์ ($\bar{x}=4.01$)

โครงการยกระดับด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร มีการจัดกิจกรรมประกอบด้วย การเรียนรู้ชุมชนของเรา การผลิตสื่อพื้นบ้าน การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การฝึกทักษะแนะนำตนเองและนำทำกิจกรรมหน้าเสาธง และการตรวจสุขภาพนักเรียน ซึ่งเมื่อทำโครงการเสร็จสิ้นลง มีระดับผลการดำเนินงานโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}=4.62$) เรียงลำดับจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ การฝึกทักษะแนะนำตนเองและนำทำกิจกรรมหน้าเสาธง ($\bar{x}=4.68$) การตรวจสุขภาพนักเรียน ($\bar{x}=4.67$) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ($\bar{x}=4.63$) การเรียนรู้ชุมชนของเรา ($\bar{x}=4.62$) และการผลิตสื่อพื้นบ้าน ($\bar{x}=4.52$)

5.6.1.3 ผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง

เมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถสรุปผลการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง คือ ด้านการบริหารจัดการ มีคะแนนอยู่ในระดับดี ($\bar{x}=3.81$) ด้านบุคลากรมีคะแนนอยู่ในระดับดี ($\bar{x}=3.43$) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีคะแนนอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}=4.32$) และด้านวิชาการและหลักสูตร มีคะแนนอยู่ในระดับดี ($\bar{x}=3.72$) บรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์ที่กำหนดในระดับ 3.00 ขึ้นไป

จากผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ซึ่งมีการนำโครงการจำนวน 4 โครงการไปปฏิบัติ สามารถสรุปได้ว่าการดำเนินงานประสบผลสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 4 โครงการ ตามแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่กำหนดไว้

5.6.2 การเปลี่ยนแปลง

1) การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง

จากการวิจัยที่ดำเนินแล้วเสร็จทั้ง 10 ขั้นตอน ได้กำหนดความคาดหวังจากการเปลี่ยนแปลงเป็น 2 ระดับ คือ 1) ความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงการที่บรรจุในแผนปฏิบัติการ (Action Plan) และ 2) ความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงในระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ดังนี้

(1) ความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงการที่บรรจุในแผนปฏิบัติการ (action plan) โดยมีการดำเนินโครงการ จำนวน 4 โครงการ คือ โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร โครงการยกระดับการดำเนินงาน ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และโครงการยกระดับการ

ดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร เมื่อแยกตามกิจกรรม พบว่าบรรลุวัตถุประสงค์ ทั้ง 18 กิจกรรม

(2) ความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงในระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขง แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ 1) ภาพรวมระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ เป็นระบบมากขึ้นด้วยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ ทั้งผู้บริหารท้องถิ่น ครูผู้ดูแลเด็ก กรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครองนักเรียน ด้านบุคลากร ได้รับการพัฒนาให้มีทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีและการปฏิบัติงานในหน้าที่ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ได้รับการปรับปรุงและพัฒนาทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอาคารให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของครูและเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน มีการวางระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน และด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร สื่อการเรียนรู้ ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายผู้เรียน ได้รับการพัฒนาทักษะต่างๆ มากขึ้นกล้าแสดงออกและสื่อสารได้เหมาะสมตามวัย 2) ระดับบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ระดับตัวบุคคล (self) คือผู้วิจัย มีการพูดคุยเป็นกันเองกับผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลอื่นมากขึ้น เมื่อพบผู้อื่นจะเดินเข้าหาและไหว้ ยิ้มทักทายผู้อื่นก่อนเสมอ ฟังคนอื่นมากขึ้นและออกคำสั่งน้อยลง ระดับกลุ่มบุคคล (group/team) คือ ผู้ปกครอง ครูผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความเข้าใจในบทบาทของตนเอง เริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ มากขึ้น ให้ความร่วมมือในการร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำในการพัฒนางานด้านต่างๆ รวมทั้งคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมบุตรหลานตนเองมากขึ้น และสื่อสารกับครูมากขึ้นด้วย ระดับนักเรียน (Student) มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ให้ความสนใจกับการทำกิจกรรมต่างๆ และมักจะสอบถามถึงบุคคลภายนอกที่จะมาพาทำกิจกรรม อยากออกไปเรียนรู้นอกห้องเรียนมาก กล้าคิด กล้าถาม พูดคุยและกล้าเป็นผู้นำมากขึ้น 3) เทคโนโลยี มีการนำเครื่องที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และใช้ทำงานในการสืบค้นหาสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ครูมีทักษะในการใช้งานอุปกรณ์ซึ่งประกอบด้วย กระดานอัจฉริยะ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องปรี้นเตอร์ เครื่องเสียงพร้อมไมโครโฟน ทำให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สนุกสนานและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ครูก็มีทักษะในการใช้งานอุปกรณ์ต่างๆ และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้การใช้งานมากยิ่งขึ้น และ 4) กระบวนการและระบบการทำงาน ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น อีกทั้งกล้าและมีโอกาสแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ทำให้ระบบการทำงานเป็นทีมมากยิ่งขึ้น การบริหารงานกิจกรรมหรือโครงการจึงเป็นไปตามความต้องการของครูและผู้เรียนมากขึ้น ทำให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้นด้วย

2) การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง

จากการวิจัยที่ดำเนินแล้วเสร็จทั้ง 10 ขั้นตอน การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังในระดับต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ แบ่งเป็น 4 ระดับได้แก่ 1) ภาพรวมระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านต่างๆ ได้รับการพัฒนาจากทีมงานวิจัยเกิดประโยชน์ต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นในการมาเรียน ทำให้ผู้ปกครองและคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเริ่มให้ความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษามากขึ้น รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดได้เห็นผลการพัฒนาจึงทำให้มีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนโครงการพัฒนาการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น การทำงานมีการแสดงความคิดเห็นจากฝ่ายต่างๆ มากขึ้นและการทำงานเป็นไปแบบเป็นกันเองและมีส่วนร่วมในการลงมือทำงานด้วยความเต็มใจ รู้และเข้าใจบทบาทตนเองมากขึ้น 2) ระดับบุคคล โดยแยกเป็นระดับตัวบุคคล (self) คือผู้วิจัย ซึ่งมีความมุ่งมั่นตั้งใจ มีความพยายามในการปรับตัวทำงานร่วมกับบุคคลอื่น รวมทั้งยอมรับผลงานที่เกิดขึ้นทั้งที่บรรลุเป้าหมายและไม่บรรลุเป้าหมาย พยายามให้คนอื่นแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นคนอื่นมากขึ้น การทำงานเป็นเชิงขอความร่วมมือให้ทำตามความคิดเห็นที่ตกลงกันมากกว่าการออกคำสั่งและเก็บอารมณ์ได้ดีขึ้น ระดับกลุ่มบุคคล (group/team) คือผู้ดูแลเด็กแต่ละคนมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ในการประชุมมีการแสดงความคิดเห็นมากขึ้นและเข้าหาพูดคุยกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น ไม่ค่อยเกรงกลัวและคอยหลบหน้าเหมือนแต่ก่อน คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น มีการแสดงความคิดเห็นในงานต่างๆ รวมทั้งให้คำแนะนำการบริหารงาน โดยที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังไม่มีกรอบการสอบถามก่อน นอกจากนี้แต่ละคนยังให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นปราชญ์ช่วยสอน ผู้ปกครองเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ให้คำแนะนำในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านต่างๆ ทำให้ผู้ปกครองและครูมีปฏิสัมพันธ์กันในทางที่ดีมากขึ้น ระดับนักเรียน มีความสนใจในการทำกิจกรรมต่างๆ และมีความกล้ามากขึ้นเมื่อเจอคนแปลกหน้ามีความอยากรู้อยากเห็น มีการทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะงานกลุ่มมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น 3) เทคโนโลยี โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงได้ตั้งงบประมาณสำหรับจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสำหรับให้ครูใช้ในการทำงานเพื่อไม่ต้องแย่งกันใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และเครื่องปริ้นเตอร์ รวมทั้งมีการกำหนดให้มีการติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วย 4) กระบวนการและระบบการทำงาน โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดำเนินการบริหารจัดการด้วยตนเองมากขึ้น โดยมีคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคอยกำกับ ติดตาม ตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะในการทำงาน มีการทำงานเป็นระบบมากขึ้น การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมมีการประชุมปรึกษาหารือก่อนการ

ดำเนินการ การทำงานเป็นการปรึกษาหารือมากกว่าการสั่งการ และการควบคุมกำกับจากกอง การศึกษาน้อยลง

5.6.3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติ

จากการดำเนินงานตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1-10 สามารถสรุปผลการเรียนรู้ (Learning) ที่ เกิดขึ้นจากการปฏิบัติได้ดังนี้

ระดับบุคคล โดยผู้วิจัยได้เกิดการเรียนรู้ว่า 1) การนำเสนอโครงการที่มีผู้อื่นร่วม ดำเนินการด้วยควรเน้นคนที่ทำงานช่วยเหลือชุมชนประจำและงานที่ใช้ระยะเวลานานๆ คน ส่วนมากไม่อยากเข้าร่วมเพราะทุกคนมีภารกิจและอาชีพประจำ จึงควรกำหนดระยะเวลาการ ดำเนินงานให้เหมาะสมและไม่ยาวนานเกินไป 2) การทำงานจะประสบผลสำเร็จจะต้องให้สมาชิกมี ความตระหนักและให้ความสำคัญกับการร่วมมือและการสร้างความรู้จักสนิทสนมกัน จึงควรจัด กิจกรรมเพื่อให้แต่ละคนได้แสดงความรู้สึกร่วมและทำความรู้จักกันและกัน 3) การจัดอบรมให้ความรู้ แก่บุคคลอื่น ควรปรับเนื้อหาให้เข้ากับระดับการศึกษาไม่ยากจนเกินไปที่จะเข้าใจซึ่งจะทำให้เกิดความ เบื่อหน่ายและไม่สนใจฟัง รวมทั้งควรมีเอกสารประกอบให้ได้อ่านหรือฝึกทดลองทำด้วยจะทำให้ เกิดการเรียนรู้จดจำได้เร็วเมื่อลงมือปฏิบัติจะทำให้เข้าใจและสามารถทำงานออกมาได้ดี 4) ในการ แบ่งกลุ่มการทำงาน ควรให้มีผู้ที่มีประสบการณ์หรือความรู้ในเรื่องนั้นๆ มีอยู่ในทุกๆกลุ่ม เพื่อให้ สามารถวางแผนการทำงานหรือนำสมาชิกในกลุ่มได้ จะทำให้การออกแบบการทำงานได้เร็ว ขึ้น 5) คนเราต่างมีทิฐิในตนเอง ไม่ควรแสดงอารมณ์ไม่พอใจหรืออุญเฉียวต่อหน้าคนอื่นจะทำให้ เกิดความรู้สึกไม่ดี การทำงานควรฝึกการควบคุมอารมณ์ให้เย็นและรู้จักเก็บความไม่พอใจไว้ในใจ 6) การศึกษาดูงานครั้งต่อไปไม่ควรเลือกสถานที่ที่อยู่ไกลมากๆ เพราะทำให้เสียเวลาเดินทางมากมี เวลาเก็บเกี่ยวข้อมูลและประสบการณ์ต่างๆ ได้น้อย และ 7) บุคลากรควรมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งควรปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ร่วมงานเพื่อส่งเสริมให้การบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ

ระดับกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มครู กลุ่มคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้ปกครอง เกิดการเรียนรู้ว่า 1) ความรู้ ความสามารถในการทำงานของแต่ละ กลุ่มไม่เท่ากัน อันเนื่องมาจากวุฒิการศึกษา ตำแหน่งงานและประสบการณ์การทำงาน ดังนั้นในการ ทำงานกิจกรรมใดๆ จึงควรแบ่งงานกันรับผิดชอบตามความรู้ ความสามารถหรือประสบการณ์ 2) กลุ่มคนที่ไม่ได้ทำงานเกี่ยวกับงานใดโดยตรงจะมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ ค่อนข้างน้อย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการพัฒนางานจึงควรมีการศึกษาเรียนรู้จากต้นแบบเพื่อไม่ต้องมีการลอง ผิดลองถูกให้เสียเวลา โดยอาจศึกษาจากอินเทอร์เน็ต สอบถามผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้นๆ หรือจาก

การศึกษาฐานสถานที่ที่ได้รับการรับรองผลการดำเนินงาน 3) ในการทำงานแต่ละอย่างอาจมีการกระทบหรือเกิดความไม่พอใจกันบ้างจึงควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อลดความขัดแย้งหรือให้มีคนกลางคอยไกล่เกลี่ยและควรมีการสังเกตพฤติกรรมเพื่อนร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ ควรให้กำลังใจและช่วยเหลือกันและกันในการทำงาน 4) การเยี่ยมบ้านนักเรียนในครั้งต่อไปครูควรมีผลการเรียนของนักเรียนไปพูดคุยกับผู้ปกครองด้วยเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างที่บ้านและที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และควรมีการทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองล่วงหน้าเพื่อจะได้ไม่คลาดกัน 5) การจัดทำป้ายความรู้ ควรเป็นเรื่องราวหรือเนื้อหาที่เกี่ยวกับการดูแลนักเรียน หากเป็นแผ่นป้ายไว้นิล ตัวหนังสือควรใหญ่เพื่อให้สะดวกตาและเนื้อหาควรคัดอ่านเข้าใจง่าย หากเป็นแผ่นพับควรมีหลายๆเรื่องในแผ่นเดียว เนื้อหาสั้น กระชับ อ่านเข้าใจง่ายเพื่อจะได้ไม่ดูเนื้อหาหนักจนผู้ปกครองไม่อยากอ่าน 6) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรจัดให้มีผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายเข้าร่วมให้เหมาะสมหรือมากที่สุด เพื่อให้ได้ข้อมูลมากๆ และเป็นไปตามความต้องการของชุมชน 7) การจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรจัดให้มีผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายเข้าร่วมให้เหมาะสมหรือมากที่สุด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และควรมีการเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องมานำเสนอด้วยเพื่อเป็นทางเลือกในการจัดทำข้อมูล 8) กิจกรรมการเพาะถั่วงอก ครั้งต่อไปไม่ควรใส่เมล็ดถั่วมากเกินไปจะทำให้เกิดการทับกันจนการงอกไม่สม่ำเสมอ และถ้าอยากให้งอกเร็วควรแช่น้ำอย่างน้อย 1 ชั่วโมงและควรให้เด็กมีขวดถั่วงอกเป็นของตนเองโดยมีการเขียนชื่อกำกับไว้กันหลง เพราะหากไม่ครบทุกคนจะทำให้เด็กเกิดการน้อยใจได้ 9) กิจกรรมการนำพระเข้ามาช่วยสอน ในครั้งต่อไปควรมีการนำเด็กไปเรียนรู้ที่วัดด้วยเพื่อให้พบเจอกับสถานที่จริงและส่งเสริมการจดจำได้ดีและควรไปวัดที่นิมนต์พระมาช่วยสอนเพื่อต่อยอดการเรียนรู้ว่าพระสงฆ์รูปนี้เคยไปสอนและทำนุอยู่ที่วัดใด 10) กิจกรรมการทำข้าวจี๋ ครั้งต่อไปการล้อมวงจี๋ข้าวเตาหนึ่งๆ ควรมีเด็กประมาณ 6-8 คนต่อปราชญ์หรือครู 1 คนเพื่อไม่ให้แออัดจนเกินไปในการจี๋ข้าวและสามารถดูแลได้ทั่วถึง 11) การทำที่เดินกะลา ในขั้นตอนการจัดกะลาให้เกลี้ยงเกลา (โดยใช้เครื่องเจีย) และการเจาะรู ควรมีการเชิญผู้ที่มีความเชี่ยวชาญมาช่วยทำ ไม่ควรปล่อยให้ผู้ปกครองทำกันเองจะทำให้เกิดอันตรายได้ 12) การอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยี ควรให้ผู้เข้ารับอบรมมีการลงมือปฏิบัติในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จดจำ มีทักษะในการใช้งานจริงทั้งคอมพิวเตอร์ กระดานอัจฉริยะ เครื่องปริ้นเตอร์ เป็นต้น 13) การทำรั้วไม้ไผ่ ควรมีการจับระดับเพื่อให้แนวรั้วและความสูงของรั้วด้านบนเสมอกันและหากใช้ไม้ไผ่สดควรคำนึงถึงเวลาไผ่แห้งด้วยเพราะจะหดตัวลงทำให้มีระยะห่างกันมากขึ้น 14) การซื้อครุภัณฑ์ ในการจัดซื้อครุภัณฑ์หรือวัสดุต่างๆ ควรมีการสืบราคาจากร้านค้า/ห้างร้าน/บริษัท โดยให้มีการเสนอราคาแข่งขันกันอย่างน้อย 2 ร้าน เพื่อเปรียบเทียบราคาและจะได้มีการเปรียบเทียบงบประมาณและอาจได้ราคาที่ถูกลง ไม่ควรเลือกร้านแล้วตกลงซื้อขายกันทันทีเพราะจะทำให้เสียโอกาส 15)

การปรับภูมิทัศน์ ในครั้งต่อไปควรเลือกต้นไม้หรือไม้ประดับให้เหมาะสมว่าชนิดใดเหมาะสมจะอยู่ในร่ม ชนิดใดต้องการแสงแดดรำไร หรือแสงแดดมาก เพื่อให้ต้นไม้หรือไม้ประดับมีอายุยืนมากที่สุด 16) อบรมป้องกันอัคคีภัยครั้งต่อไปควรมีการทำความเข้าใจกับนักเรียนในเบื้องต้นก่อนเกี่ยวกับการอพยพ รวมทั้งควรมีการซักซ้อมแผนการอพยพและป้องกันอัคคีภัยอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อให้ครูเกิดความชำนาญและนักเรียนมีทักษะที่จำเป็น 17) เรียนรู้ชุมชนของเรา ควรเลือกแหล่งเรียนรู้ใกล้ๆ กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะได้ไม่เสียเวลาเดินทางและป้องกันอุบัติเหตุจากการเดินทาง และควรมีวิทยากรที่เป็นคนในชุมชนคอยแนะนำและให้ความรู้ ให้เด็กได้สัมผัส หยิบจับ ลองชิม ดม ด้วย ไม่ควร让孩子เดินดูเพียงอย่างเดียว 18) ผลิตสื่อหนังสือนิทานครั้งต่อไปการใช้สีเทียนจะทำให้เสร็จเร็วและง่ายในการระบายสี ผู้สูงวัยหรือเด็กสามารถทำได้ดี ส่วนสีน้ำหรือสีโปสเตอร์ ต้องมีการผสมแม่สีเพื่อให้เกิดสีต่างๆ หากไม่ชำนาญจะทำให้การผสมสีแต่ละครั้งจะได้สีที่ไม่เป็นสีเดียวกันและอีกอย่างหากไม่ถนัดการใช้พู่กันจะทำให้เลอะ สีไม่สม่ำเสมอ และใช้เวลานานในการรอให้สีแห้ง กว่าจะดำเนินการเสร็จก็ใช้เวลาทั้งวันและทำให้ได้จำนวนน้อยเล่ม หากเปลี่ยนเป็นสีไม้ หรือสีเทียนจะทำให้ทำได้เร็วขึ้น 19) การฝึกทักษะแนะนำตนเองและนำทำกิจกรรมหน้าเสาธง ควรเลือกเด็กที่กล้าแสดงออกทดลองออกมาเป็นผู้นำก่อนเพื่อกระตุ้นให้เด็กคนอื่นๆ กล้าแสดงออก และควรให้สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันทุกวันทุกคน ไม่นั่นเฉพาะเด็กที่เก่งๆ เพียงอย่างเดียว 20) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ควรให้ปราชญ์ชุมชนเข้ามาร่วมให้มาก และควรกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นไว้หลายๆ เนื้อหา ให้ครูผู้ดูแลเด็กสามารถเลือกนำไปจัดประสบการณ์เรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม 21) การตรวจสอบสภาพนักเรียน ในครั้งต่อไปควรมีการทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองให้ทราบด้วยว่าจะมีการตรวจสอบสภาพนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมากที่สุดและควรมีการทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองทุกคนทราบเกี่ยวกับผลการตรวจ ไม่แจ้งเฉพาะเด็กที่จำเป็นต้องรับการรักษา และควรมีคำแนะนำในการดูแลสภาพนักเรียนแนบไปด้วย 22) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีการเตรียมความพร้อมให้มากและควรมียาสามัญประจำบ้านไว้ตลอดเวลาเพื่อดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยของเด็กที่อาจเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ได้ทันทีและควรใช้ความระมัดระวัง ครูควรมีการดูแลอย่างใกล้ชิด และ 23) การบริหารจัดการโครงการหลายๆ โครงการ สามารถที่จะดำเนินไปพร้อมๆ กันได้หากมีการวางแผน การแบ่งงาน และการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้ทุกคนในทีมมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ซึ่งประกอบด้วย ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหาร คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เกิดการเรียนรู้ว่า 1) ในการทำกิจกรรมหรืองานใดๆ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ดังนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องรู้จักเข้าหาชุมชน โดยการออกติดตามหรือเยี่ยมบ้านนักเรียน การดึงให้ผู้ปกครองหรือผู้เฒ่าผู้แก่เข้ามามีส่วนร่วมใน

การจัดการเรียนรู้ร่วมกับครู เช่น ปรากฏช่วยสอน หรือจัดกิจกรรมอื่นๆ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมาพบปะพูดคุยสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและกัน 2) การลงมือกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จดจำได้ดีกว่า สามารถเรียบเรียงเรื่องราวได้ตามลำดับเรื่องราวและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับครอบครัวและชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ จะส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดี มีความกระตือรือร้นและสามารถถ่ายทอดออกมาได้ดี 3) ควรสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้การบริหารจัดการและการดำเนินงานต่างๆ เกิดจากการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจ 4) การบริหารจัดการศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้ที่มีตำแหน่งสำคัญๆ ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เพื่อให้เป็นตัวแทนที่สามารถประสานความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานในชุมชนได้ง่ายและรวดเร็ว เพราะโดยปกติแล้วบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่คนในชุมชนเคารพเชื่อถือและไว้วางใจ

5.6.4 ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ

จากที่ผู้วิจัยได้ทบทวนหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการดำเนินการวิจัยร่วมกับผู้ร่วมวิจัยที่มีความรู้เชิงประสบการณ์ในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงานเมื่อร่วมกันวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วทำให้เกิด “ความรู้” ที่นำมาแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ให้ดีขึ้น ก่อให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ในการพัฒนาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งสรุปได้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรประกอบด้วย 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรประกอบด้วย 1) คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษา 2) แผนพัฒนาการศึกษาที่เกิดจากความต้องการของชุมชนและผู้ปกครอง 3) คู่มือดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษา 4) งบประมาณรองรับการดำเนินการอย่างเพียงพอต่อการบริหารจัดการ 5) พัฒนาให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้ปกครองและชุมชน 6) จัดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียเพื่อสร้างความสัมพันธ์และแนวร่วมการพัฒนา

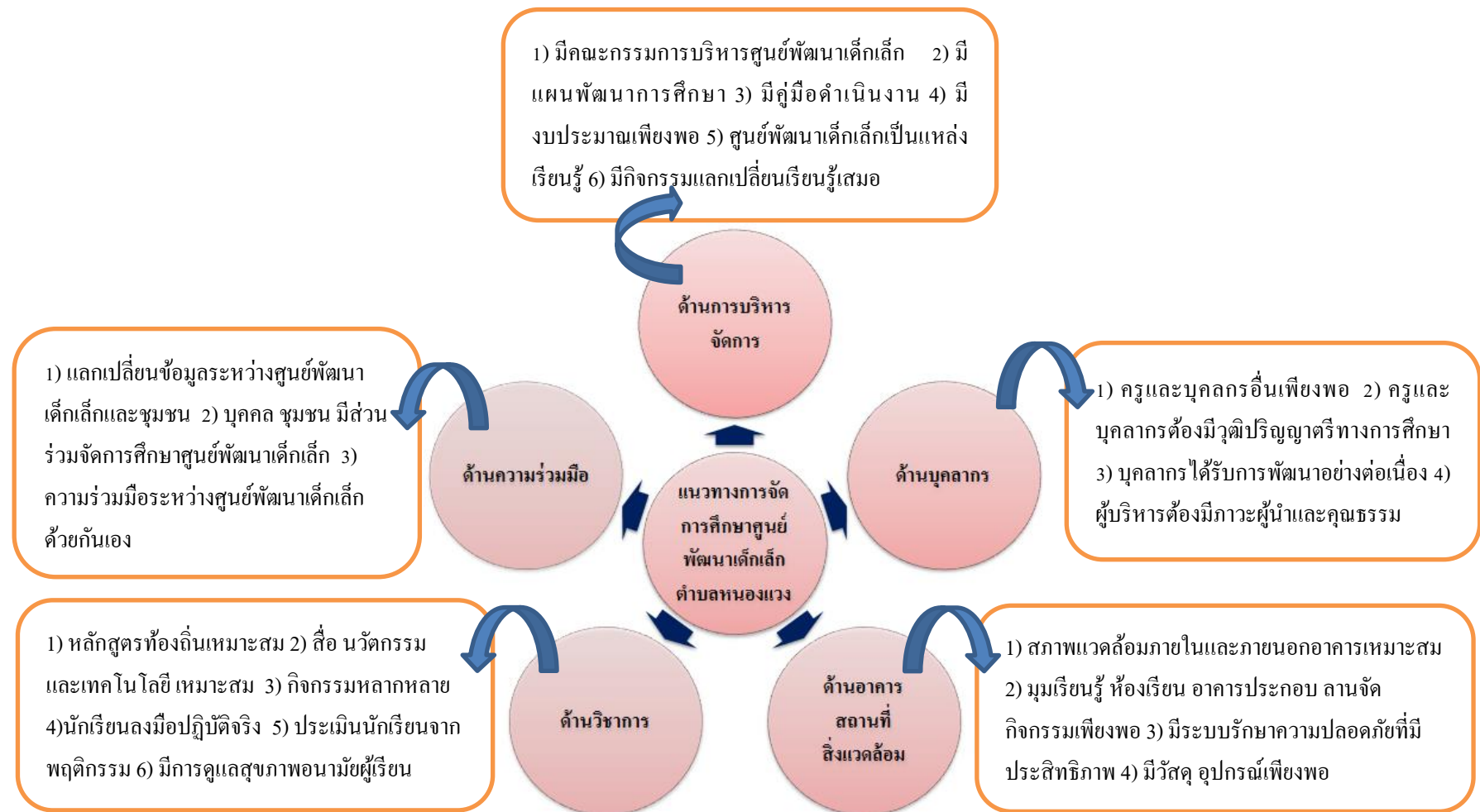
2) ด้านบุคลากร ควรประกอบด้วย 1) จำนวนครูและบุคลากรสนับสนุนเพียงพอ 2) ครูและบุคลากรต้องมีวุฒิปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไป 3) บุคลากรต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งทักษะทางเทคโนโลยีและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำและคุณธรรมจริยธรรม

3) ด้านอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม ควรประกอบด้วย 1) มีสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอาคารเหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ 2) จัดมุมการเรียนรู้ ห้องเรียน อาคารประกอบ ลานจัดกิจกรรมที่หลากหลายและเพียงพอ 3) มีระบบรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพและมีความพร้อมตลอดเวลา 4) มีวัสดุ อุปกรณ์เพียงพอต่อความต้องการจัดการเรียนรู้

4) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ควรประกอบด้วย 1) หลักสูตรสถานศึกษามีความเหมาะสมกับท้องถิ่นและผู้เรียน 2) สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีประกอบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพียงพอและเหมาะสม 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย 4) นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง 5) มีการประเมินนักเรียนจากพฤติกรรม การปฏิบัติจริงไม่เน้นวิชาการ 6) มีการดูแลสุขภาพอนามัยผู้เรียนสม่ำเสมอ

5) ด้านความร่วมมือ ควรประกอบด้วย 1) มีความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับบุคคลและชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน 2) ส่งเสริมให้บุคคล ชุมชน องค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) มีการสร้างความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยกันเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังภาพที่.....

ภาพที่ 5.1 แนวทางการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง

5.7 อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ อภิปรายในประเด็นจากวัตถุประสงค์การวิจัยรวม 4 ประเด็น ประกอบด้วย ผลการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลง (Change) การเรียนรู้ (Learning) และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ (New Knowledge) ตามลำดับดังนี้

5.7.1 ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีการดำเนินงานผลการดำเนินงานตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมบรรลุวัตถุประสงค์ทุกขั้นตอนและบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของการวิจัย ผู้วิจัยเป็นเพียงฝ่ายอำนวยความสะดวกและคอยกระตุ้นให้เกิดการคิดและลงมือปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับวิโรจน์ สารัตนะ (2558) ที่กล่าวไว้ว่าผู้วิจัยควรแสดงบทบาทเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ซึ่งหากจะพูดให้ถูกต้องก็คือผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ลงมือกระทำด้วยตนเองทั้งหมดทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน เป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในผลสำเร็จจึงมีความกระตือรือร้นในการหาแนวทางดำเนินงานให้กิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ ตามความเชื่อ “แนวคิดใหม่ในการพัฒนานั้น เชื่อว่าในวัฒนธรรมชุมชนนั้น ไม่ว่างเปล่า ในนั้นบรรจุด้วยพลังความสามารถ พลังภูมิปัญญา และพลังสร้างสรรค์ที่จะแก้ปัญหาชุมชน” และ “...ให้โอกาสแก่ชุมชนที่จะเสนอแนวทางการแก้ปัญหานั้นด้วยตนเองอย่างเต็มที่ จากนั้นนักพัฒนาที่เสนอเทคโนโลยีอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์ ความรับรู้ของชุมชนเข้าสู่สนทนาด้วย ในระยะแรกๆ ให้เสนอแบบง่ายๆ แต่จะไม่สรุปว่าแบบนั้นแบบนี้เท่านั้นที่จะช่วยแก้ปัญหาให้ชุมชนจะปล่อยให้ชุมชนคิดเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ ด้วยตนเอง และยังไม่กล่าวพาดพิงถึงเทคโนโลยีอื่นๆ ให้มากกว่านั้น จนกว่าจะมีการถามไถ่เพิ่มเติม ซึ่งนักพัฒนาจะต้องคอยให้ข้อมูลอยู่เป็นระยะๆ เมื่อเสนอข้อมูลเปรียบเทียบให้อย่างเต็มที่แล้ว ก็ปล่อยให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเทคโนโลยีที่เห็นว่าเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด...”

การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ(Action Plan) ซึ่งมีการนำโครงการจำนวน 4 โครงการไปปฏิบัติ พบว่าโครงการยกระดับด้านการบริหารจัดการ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจาก คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมให้คำปรึกษาในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและให้คำแนะนำในการพัฒนากิจกรรมด้านต่างๆ อาทิ การจัดกิจกรรมออกเยี่ยมบ้านนักเรียน การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ รวมทั้งในการจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่งผลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้และมีข้อมูลข่าวสารผ่านพับ แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ข้อมูลสาระต่างๆ สำหรับบริการผู้ปกครองและชุมชน ซึ่ง

สอดคล้องกับสำนักประธานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น (2556) ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการจัดการศึกษา (ขั้นพัฒนา) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรฐานที่ 11 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความร่วมมือระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันการศึกษา องค์กรภาครัฐ และเอกชนเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนได้ และยังสอดคล้องกับอัญชลี ไสยวรรณ (2552) ที่กล่าวว่า ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย) ควรได้รับความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการอบรมดูแล จัดประสบการณ์และจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ โดยสามารถเข้าถึงความรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ นิตยสาร โปสเตอร์ แผ่นพับ รายการวิทยุโทรทัศน์ Website สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการให้การศึกษาแก่พ่อแม่ และผู้ปกครองในรูปแบบ การประชุมกลุ่มใหญ่ กลุ่มเล็ก กิจกรรมสัมพันธ์บ้านกับโรงเรียน แผ่นพับและจัดกิจกรรมแนะแนวความรู้ทางการศึกษาปฐมวัยแก่ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ส่งเสริมให้ผู้ปกครองร่วมประเมินผลพัฒนาการเด็ก ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้การสอนและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานพัฒนาเด็กและโรงเรียนระดับปฐมวัยมีชมรมหรือสมาคมผู้ปกครองร่วมมือกับ โรงเรียนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก นอกจากนี้สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการปกป้องคุ้มครองสิทธิ เฝ้าระวังและร่วมพัฒนาเด็กโดยวิพากษ์แพร่ความรู้และทักษะในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก กระตุ้นให้สังคมเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็ก

โครงการยกระดับด้านบุคลากร มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก เนื่องมาจากครูได้รับการพัฒนาทักษะและความรู้การจัดทำสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ มีทักษะในการใช้กระดานอัจฉริยะ และในกิจกรรมปราชญ์ช่วยสอนทำให้ครู ปราชญ์และนักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ผู้เรียนมีความเข้าใจและกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ครูได้รับการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านต่างๆ อีกทั้งมีการดึงบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ทดแทนการขาดแคลนบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับอัญชลี ไสยวรรณ (2552) ที่กล่าวว่า เด็กอายุ 3 – 5 ปีที่ได้รับการพัฒนาจากสถานศึกษา/ศูนย์พัฒนาเด็กกำหนดให้ผู้ทำหน้าที่ดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กต้องมีความเป็นมืออาชีพและมีความรู้ทางการศึกษาปฐมวัย มีความรู้ทางการศึกษาปฐมวัยหรือสำเร็จการศึกษาทางการศึกษาปฐมวัย และได้รับการอบรม/สัมมนาปีละไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง ผู้ทำงานในสถานศึกษาต้องมีใบประกอบวิชาชีพครู ครูปรับเปลี่ยนบทบาทของตนได้ทันที โดยรวดเร็วจากครูแบบเดิมกับแนวทางใหม่ผู้สอนต้องเข้าใจว่าแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัยเกิดจากการบูรณาการทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน ครูมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สามารถสร้างพลังการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน

โครงการยกระดับด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจาก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาให้มีรั้ว มุมการเรียนรู้ ลานกิจกรรม สนามเด็กเล่น เครื่องเล่น ครุภัณฑ์จำเป็นต่างๆ รวมทั้งมีการจัดสภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกอาคารอย่างเหมาะสมเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของครูและเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับสำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น (2553) ที่กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดให้หลากหลายทั้งภายในและภายนอกอาคาร มีพื้นที่สีเขียวเพียงพอรวมทั้งไม้ประดับต่างๆ ซึ่งช่วยให้เด็กมีทักษะการเรียนรู้ที่หลากหลาย เลือกพื้นที่ในการเรียนรู้ได้ตามความสนใจเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ในด้าน ความปลอดภัยยังมีการดูแลตรวจสอบถึงดับเพลิง ชักซ้อมการใช้ถังดับเพลิงและการอพยพนักเรียน กรณีเกิดเหตุเพลิงไหม้ ซึ่งทำให้มีความมั่นใจถึงประสิทธิภาพการรักษาความปลอดภัยได้อีกด้วย ซึ่ง สอดคล้องกับสำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น (2553) ที่กำหนดให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมีกระบวนการในการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กในการรักษาความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน รวมทั้งมี วัสดุ อุปกรณ์ในการป้องกันและรักษาความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ในการ ดูแลและป้องกันตนเองจากภัยต่างๆ

โครงการยกระดับด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจาก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทตำบลหนอง แวง มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น ผู้เรียนได้เรียนรู้ในห้องเรียนและกับ บุคคลภายนอกมากขึ้น ทำให้เกิดประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการ เรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับอัญชลี ไสยวรรณ (2552) แนวทางใหม่เน้นให้เด็กที่ได้รับ ประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ พัฒนากระบวนการคิดและทักษะการคิด การใช้ ภาษา การแสดงออกทางสร้างสรรค์ การปรับตัวได้ดี มีความเชื่อมั่นและมีความรู้สึกที่ดีต่อตัวเองสูง พัฒนาทักษะทางสังคมและเด็กอายุ 4 ปีขึ้นไปได้รับการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือ แนวคิด ใหม่ปรับเปลี่ยนมโนคติ ทักษะคิดและแนวปฏิบัติในเรื่องการจัดการกระบวนการเรียนการสอน ได้นำ แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ มาสนับสนุนและชี้แนะแนวการสอนที่จะส่งผลดีต่อการพัฒนาเด็กตามที่เร าต้องการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีลักษณะเฉพาะตัวและจำเป็นต้องเรียนรู้ผ่านการเล่นและ กิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย การส่งเสริมศักยภาพของเด็กโดยเน้นการสร้างองค์ความรู้ และการรับ ความรู้ให้ผลต่างกัน ผลจากการให้เด็กเรียนรู้จากการสร้างองค์ความรู้เป็นการสร้างพลังการเรียนรู้ที่ แท้จริงอันจะนำไปสู่การศึกษาที่ช่วยให้เด็กเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข พัฒนากิจการศึกษารู้นบน พื้นฐานการวิจัย จัดการศึกษาให้เด็กได้รับการพัฒนารอบด้านอย่างสมดุล เต็มตามศักยภาพ สนับสนุนการบูรณาการทฤษฎีต่างๆ ตลอดจนการนำผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องไปใช้จริงการที่เราพูด

กันเสมอมาว่า ครูควรใช้แนวคิดในการจัดการ เรียนรู้โดยเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางการ จัดหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้คำนึงถึงความสนใจของเด็กและตอบสนองความต้องการของเด็ก ความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กรายบุคคล และรายกลุ่ม (Developmentally Appropriate Curriculum) ใช้วิธีประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และใช้ระบบ สะท้อนข้อมูลการสอนจากการสังเกตบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กเพื่อการวางแผนการสอน ในครั้งต่อไป นำนวัตกรรมใหม่ๆหรือสร้างนวัตกรรมใหม่ด้านการจัดการเรียนรู้มาพัฒนาเด็กอย่าง เหมาะสมจัดการเรียนรู้หรือจัดตั้งกระตุ้นให้มากพอที่สมองจะทำงานเป็นกระบวนการ กิจกรรมที่ เด็กปฐมวัยได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองคือ กิจกรรมที่จะต้องใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก โดยการให้เด็กได้ ฝึกฝนการใช้มือ หยิบ จับ สัมผัส ซึ่งปลายนิ้วมือจะรับรู้การสัมผัสส่งผลให้สมองสร้างเครือข่ายเส้น ใยสมองและจุดเชื่อมต่อและสร้างไขมันล้อมรอบเส้นใยสมอง เด็กคนใดมีทักษะในการใช้สายตา ประสานกับการทำงานของมือให้เกิดความคล่องแคล่ว แสดงว่าเซลล์สมองทำหน้าที่ควบคุมการ ทำงานของกล้ามเนื้อมัดเล็กได้มาก สมองของเด็กจึงจะพัฒนาจัดให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ กิจกรรมศิลปะ ประกอบด้วย การปั้นดินน้ำมัน/ดินเหนียว/แป้งโดว์ การวาดภาพระบายสี อาจเป็นสี น้ำหรือสีเทียนสลับกันไป การตัด นึก ปะงานประดิษฐ์ต่างๆ เป็นต้น การเล่นเครื่องเล่นสัมผัสต่างๆ ประกอบด้วย พลาสติกต่อลักษณะต่างๆ การร้อยลูกปัด การร้อยดอกไม้ การผูกเชือก การติดกระดุม การแป้นหมุด การต่อภาพ เป็นต้น กิจกรรมการทดลอง ประกอบด้วย การทดลองการจมการลอย การเล่นน้ำ การเล่นทราย การปรุงอาหารง่ายๆ การต่อสร้างด้วยบล็อกขนาดต่างๆ เป็นต้น กิจกรรม การไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จัดหาและคัดแปลงสื่อโดยใช้วัสดุในท้องถิ่นและสอดคล้อง กับสำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น(2556) ที่กำหนดให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการ จัดกิจกรรมหรือมุมการเรียนรู้ต่างๆ สำหรับผู้เรียนอย่างหลากหลายโดยให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัส ทั้ง 5 ในการเรียนรู้แต่ละกิจกรรมตามความสนใจและความถนัดของแต่ละคน

5.7.2 การเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติ

1) การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง

ผลการวิจัยพบว่าความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงการที่บรรจุใน แผนปฏิบัติการ (Action Plan) โดยมีการดำเนินโครงการ จำนวน 4 โครงการ คือ โครงการยกระดับ การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ โครงการยกระดับการดำเนินงานด้านบุคลากร โครงการ ยกระดับการดำเนินงาน ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และโครงการยกระดับ การดำเนินงานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร บรรลุวัตถุประสงค์ทุกโครงการ ทุกกิจกรรม ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง

เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเริ่มให้ความสนใจในการจัดการศึกษาและมองเห็นถึงความสำคัญของเด็กอายุ 3-5 ปีมากยิ่งขึ้น ร่วมเป็นคณะกรรมการในการดำเนินโครงการต่างๆ และมีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับนักเรียน ด้านผู้ปกครอง หน่วยงานภายนอกให้ความร่วมมือมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้การจัดการศึกษาดีขึ้นในทุกๆ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2556) ได้กล่าวไว้ว่าการจะทำให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพนั้นต้องให้เด็กได้รับการศึกษาตั้งแต่ปฐมวัยอย่างเท่าเทียมโดยที่ทุกๆ ฝ่ายซึ่งประกอบด้วย ครอบครัว (พ่อแม่หรือผู้ปกครอง) ครู หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ต้องมาร่วมมือกันในการหาแนวทางและวิธีการในการให้เด็กได้รับการศึกษาที่เหมาะสม จึงจะทำให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน และยังสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2556) ที่มีนโยบายมุ่งพัฒนาเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 0-5 ปี ทุกคนให้มีคุณภาพเต็มศักยภาพ มีครอบครัวเป็นแกนหลัก และผู้มีหน้าที่ดูแลเด็กและทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการและสิ่งแวดล้อมที่ดี เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและการพัฒนาเด็กตามวัย

ความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงในระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่

1) ภาพรวมระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ เป็นระบบมากขึ้นด้วยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ ทั้งผู้บริหารท้องถิ่น ครูผู้ดูแลเด็ก กรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครองนักเรียน ด้านบุคลากร ได้รับการพัฒนาให้มีทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีและการปฏิบัติงานในหน้าที่ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ได้รับการปรับปรุงและพัฒนาทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอาคารให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของครูและเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน มีการวางระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน และด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร สื่อการเรียนรู้ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะต่างๆ มากขึ้น กล่าวแสดงออกและสื่อสารได้เหมาะสมตามวัย เนื่องจากมีการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไป รวมไปถึงหน่วยงานต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆ ทั้งกำลังแรงใจ แรงกาย กำลังทรัพย์ รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นในการหาแนวทางการพัฒนาช่วยกัน จนส่งผลให้เกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2551) ที่กล่าวว่า รัฐบาลควรเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่างๆ ที่มีศักยภาพเพียงพอเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาปฐมวัย โดยรัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ องค์ความรู้และการประเมินคุณภาพเป็นหลัก แต่รูปแบบการจัดการ

เรียนการสอนให้เป็นไปตามความต้องการของคนในพื้นที่ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษาปฐมวัย ประสบผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพในทุกด้านและเพียงพอ

2) ระดับบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ระดับตัวบุคคล (Self) คือผู้วิจัย มีการพูดคุยเป็นกันเองกับผู้ได้บังคับบัญชาและบุคคลอื่นมากขึ้น เมื่อพบผู้อื่นจะเดินเข้าหาและไหว้ ยิ้มทักทายผู้อื่นก่อนเสมอ ฟังคนอื่นมากขึ้นและออกคำสั่งน้อยลง เนื่องมาจากการที่ได้ทำงานร่วมกับผู้มากด้วยประสบการณ์ในพื้นที่ การร่วมทำงานกับบุคคลอื่น จึงทำให้รู้จักที่จะระมัดระวังพฤติกรรม การแสดงออกและการรู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดีขึ้น มีความเป็นผู้นำมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับสำนักประธานและพัฒนการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2556) ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการจัดการศึกษา (ขั้นพัฒนา) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่กำหนดให้ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องสามารถทำงานร่วมกับบุคคลและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะความเป็นผู้นำ มีคุณธรรม และใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ระดับกลุ่มบุคคล (group/team) ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครูผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความเข้าใจในบทบาทของตนเอง เริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ มากขึ้น ให้ความร่วมมือในการร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำในการพัฒนางานด้านต่างๆ รวมทั้งคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมบุตรหลานตนเองมากขึ้นและสื่อสารกับครูมากขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองเริ่มให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยและมองเห็นพัฒนาการผู้เรียนที่เกิดจากการทำกิจกรรมที่หลากหลาย มีการเรียนรู้จดจำการทำกิจกรรมต่างๆ ได้มากขึ้น จึงสื่อสารหรือเล่าให้ผู้ปกครองได้ฟังทำให้ผู้ปกครองมองเห็นประโยชน์ของการเข้ามามีบทบาทต่างๆ ในการจัดการศึกษาและผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจดำเนินโครงการหรือกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับชไมมณ ศรีสุรภัย (2552) กล่าวว่าเพื่อให้การจัดการศึกษาปฐมวัยบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องทำงานสอดคล้องกันไปในทางเดียวกัน ทั้งผู้บริหาร ผู้สอน ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่นในการบริหารและร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษาปฐมวัย มีการคืนอำนาจให้ประชาชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ในระดับนักเรียน (Student) มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ให้ความสนใจกับการทำกิจกรรมต่างๆ และมักจะสอบถามถึงบุคคลภายนอกที่จะมาพาทำกิจกรรม อยากออกไปเรียนรู้ในห้องเรียนมาก กล้าคิด กล้าถาม พูดคุยและกล้าเป็นผู้นำมากขึ้น เนื่องมาจากการที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงกับเพื่อนๆ กับบุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการได้ออกไปเรียนรู้สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับสภาพแวดล้อมของครอบครัวเด็กจึงทำให้เด็กเรียนรู้จดจำ และเกิดการพัฒนาในทุกด้าน จึงกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและสื่อสารกับบุคคลรอบตัวได้ดีขึ้น

ยังสอดคล้องกับนฤมล เนียมหอม (2558) ที่กล่าวว่าเด็กวัยอนุบาล 3-5 ปี เป็นวัยที่เรียนรู้ผ่านการเล่น เป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อชีวิตของเด็ก การที่ครูจัดกิจกรรมประจำวันให้เด็กได้เล่นอย่างมีจุดมุ่งหมาย จะทำให้เด็กได้สังเกต ได้ทดลอง ได้คิดแก้ปัญหา ได้ค้นพบ ได้เล่นและทำงานร่วมกัน จึงเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กและทำให้เด็กมีความสุขกับการเรียนรู้ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งวัยนี้เป็นวัยที่เด็กมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ การที่เด็กได้เสนอความคิด ได้ทำตามที่ตนเองจินตนาการหรือวาดมโนภาพไว้ เด็กจะมีพื้นฐานที่ดีในการเป็นผู้สร้าง เป็นนักคิดในอนาคต และยังสอดคล้องกับกับบุบผา เรืองรอง (2555) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่ช่วยเน้นความสามารถในการเรียนรู้และการพัฒนาเด็กแต่ละคนให้เต็มศักยภาพ ควรให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม ได้ปฏิบัติด้วยตนเองและมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยครูลดบทบาทลงจากผู้สอน หรือผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้เด็กเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ เพื่อแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองและยังสอดคล้องกับภรณ์ คุรุรัตน์และวรนาท รักสกุลไทย (2557) ที่เห็นว่าการจะพัฒนาเด็กปฐมวัยควรเน้นที่ตัวเด็กเป็นสำคัญโดยครูปรับเปลี่ยนบทบาทในฐานะผู้สอนมาเป็นผู้สังเกต(Observer) ผู้เรียนรู้ (Learner) และผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) และให้ความสำคัญกับบทบาทของพ่อแม่และสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กให้มากขึ้น

3) เทคโนโลยี มีการนำเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ประกอบต่างๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นมาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และใช้ทำงานในการสืบค้นหาสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ครูมีทักษะในการใช้งานอุปกรณ์ซึ่งประกอบด้วย กระดานอัจฉริยะ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องปริ้นเตอร์ เครื่องเสียงพร้อมไมโครโฟน ทำให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สนุกสนานและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ครูก็มีทักษะในการใช้งานอุปกรณ์ต่างๆ มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้การใช้งานมากยิ่งขึ้นและ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความสนใจในการที่จะเรียนรู้สื่อเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับนิติธร ปิลวาสน์ (2557) ที่แนะนำให้พ่อแม่ผู้ปกครองต้องพร้อมรับต่อการะในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในยุคข้อมูลข่าวสารนี้ เพื่อให้เด็กปฐมวัยสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง ไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังนั้นวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ จึงควรสอนลูกให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้ และเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักเอาใจใส่และอยู่ใกล้ชิด แนะนำ ช่วยเหลือเด็ก จะเป็นวิธีการที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการเด็กให้เป็นไปตามที่พึงประสงค์ได้ และสอดคล้องกับสำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2556) ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการจัดการศึกษา (ขั้นพัฒนา) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ครูมีการนำเอาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาประกอบการจัดการเรียนรู้เพื่อ

ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสื่อเทคโนโลยีของผู้เรียนและให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมด้วย

4) กระบวนการและระบบการทำงาน ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น อีกทั้งกล้าและมีโอกาสแสดงความคิดเห็นทำให้ระบบการทำงานเป็นทีมมากยิ่งขึ้น การบริหารงานกิจกรรมหรือโครงการจึงเป็นไปตามความต้องการของครูและผู้เรียนทำให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับสำนักประธานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น (2556) ที่กล่าวไว้ว่า การทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะส่งผลให้เกิดการพัฒนากระบวนการในการบริหารจัดการศึกษา และการทำงานที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้เสียให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการของชุมชนมากที่สุด

2) การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวัง

จากการวิจัยที่ดำเนินแล้วเสร็จทั้ง 10 ขั้นตอน การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหวังในระดับต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ แบ่งเป็น 4 ระดับ ประกอบด้วย 1) ภาพรวมระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านต่างๆ ได้รับการพัฒนาจากทีมงานวิจัยเกิดประโยชน์ต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นในการมาเรียน ทำให้ผู้ปกครองและคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเริ่มให้ความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษามากขึ้น รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดได้เห็นผลการพัฒนาจึงทำให้มีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนโครงการพัฒนาการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น การทำงานมีการแสดงความคิดเห็นจากฝ่ายต่างๆ และการทำงานเป็นไปแบบเป็นกันเองและมีส่วนร่วมในการลงมือทำงานด้วยความเต็มใจ รู้และเข้าใจบทบาทตนเองมากขึ้น สอดคล้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง (2559) ในแผนพัฒนาการศึกษา 3 ปี (พ.ศ.2560-2562) ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ที่ผู้ปกครองนักเรียน คณะครูผู้ดูแลเด็ก และชุมชน ได้ร่วมกันเสนอโครงการบรรจุในแผนพัฒนาและคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ให้ความเห็นชอบ และสอดคล้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง (2559) ที่มีแนวนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนากิจการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้มาตรฐาน และจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนงาน กิจกรรมและ โครงการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง และยังสอดคล้องกับสำนักประธานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น (2556) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณในการบริหาร

จัดการ ในการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย และการพัฒนา งานวิชาการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เพียงพอ 2)ระดับบุคคล โดยแยกเป็นระดับตัวบุคคล (Self) คือผู้วิจัย ซึ่งมีอารมณ์เย็นลง มีความพยายามในการปรับตัวทำงานร่วมกับบุคคลอื่น รวมทั้ง ยอมรับผลงานที่เกิดขึ้นทั้งที่บรรลุเป้าหมายและไม่บรรลุเป้าหมาย พยายามให้คนอื่นแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นคนอื่นมากขึ้น การทำงานเป็นเชิงขอความร่วมมือให้ทำตามความคิดเห็นที่ตกลงกันมากกว่าการออกคำสั่งและเก็บอารมณ์ได้ดีขึ้น สอดคล้องกับสำนักประธานและ พัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2556) ที่กล่าวว่าผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องเป็นผู้ซึ่งมีความ เป็นผู้นำ สามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระดับกลุ่มบุคคล (group/team) คือผู้ดูแลเด็กแต่ละคนมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ในการ ประชุมมีการแสดงความคิดเห็นมากขึ้นและเข้าหาพูดคุยกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น ไม่ ค่อยเกรงกลัวและคอยหลบหน้าเหมือนแต่ก่อน คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ ความสำคัญกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น มีการแสดงความคิดเห็นในงานต่างๆ รวมทั้งให้คำแนะนำการบริหารงาน โดยที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังไม่มีการสอบถามก่อน นอกจากนี้ แต่ละคนยังให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นปราชญ์ช่วย สอน ผู้ปกครองเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ให้คำแนะนำในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้าน ต่างๆ ทำให้ผู้ปกครองและครูมีปฏิสัมพันธ์กันในทางที่ดีมากขึ้น ระดับนักเรียน มีความสนใจในการ ทำกิจกรรมต่างๆ และมีคำถามมากขึ้นเมื่อเจอคนแปลกหน้ามีความอยากรู้อยากเห็น มีการทำงาน ร่วมกับคนอื่นๆ มากขึ้น โดยเฉพาะงานกลุ่ม มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับสำนัก ประธานและ พัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2556) ที่มีแนวนโยบายส่งเสริมให้บุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในด้านต่างๆ ทั้งการบริหารจัดการ การ พัฒนาครู การพัฒนาอาคาร สถานที่ การดูแลรักษาความปลอดภัย และการมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพได้มาตรฐานที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดไว้ 3) เทคโนโลยี โดยองค์การ บริหารส่วนตำบลหนองแวงได้ตั้งงบประมาณสำหรับจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กสำหรับให้ครูใช้ในการทำงานเพื่อไม่ต้องแย่งกันใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และเครื่องปริ้นเตอร์ รวมทั้งมีการกำหนดให้มีการติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วย สอดคล้องกับ แผนพัฒนาการศึกษา 4 ปี (พ.ศ.2561-2564) ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ที่ผู้ปกครอง นักเรียน คณะครูผู้ดูแลเด็ก และชุมชน ได้ร่วมกันเสนอโครงการบรรจุในแผนพัฒนาและ คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ให้ความเห็นชอบ บรรจุโครงการจัดซื้อครุภัณฑ์ คอมพิวเตอร์และเครื่องปริ้นเตอร์ และโครงการติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาศูนย์พัฒนา

เด็กเล็ก และยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา 4 ปี (พ.ศ.2561-2564) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ที่คณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่นให้ความเห็นชอบในโครงการจัดซื้อครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ และโครงการติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ต สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง และ 4) กระบวนการและระบบการทำงาน โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดำเนินการบริหารจัดการด้วยตนเองมากขึ้น โดยมีคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคอยกำกับ ติดตาม ตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะในการทำงาน มีการทำงานเป็นระบบมากขึ้น การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมมีการประชุมปรึกษาหารือก่อนการดำเนินการ การทำงานเป็นการปรึกษาหารือมากกว่าการสั่งการ และการควบคุมกำกับจากกองการศึกษาน้อยลงสอดคล้องกับสำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น (2556) ที่มีนโยบายและพยายามผลักดันให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมการบริหารการศึกษา ให้คำปรึกษา แนะนำ คอยกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการบริหารงานเพื่อให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครองและชุมชนต่อการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.7.3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติ

ระดับบุคคล โดยผู้วิจัยได้เกิดการเรียนรู้ว่า 1) การนำเสนอโครงการที่มีผู้อื่นร่วมดำเนินการด้วยควรเน้นคนที่ทำงานช่วยเหลือชุมชนประจำและงานที่ใช้ระยะเวลานานๆ คนส่วนมากไม่ยอมเข้าร่วมเพราะทุกคนมีภารกิจและอาชีพประจำ จึงควรกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานให้เหมาะสมและไม่นานเกินไป 2) การทำงานจะประสบผลสำเร็จจะต้องให้สมาชิกมีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการร่วมมือและการสร้างความรู้จักสนิทสนมกัน จึงควรจัดกิจกรรมเพื่อให้แต่ละคนได้แสดงความรู้สึกร่วมกันและทำความรู้จักกันและกัน 3) การจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคคลอื่น ควรปรับเนื้อหาให้เข้ากับระดับการศึกษาไม่ยากจนเกินไปที่จะเข้าใจซึ่งจะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและไม่สนใจฟัง รวมทั้งควรมีเอกสารประกอบให้ได้อ่านหรือฝึกทดลองทำด้วยจะทำให้เกิดการเรียนรู้จดจำได้เร็วเมื่อลงมือปฏิบัติจะทำให้เข้าใจและสามารถทำงานออกมาได้ดี 4) ในการแบ่งกลุ่มการทำงาน ควรให้มีผู้ที่มีประสบการณ์หรือความรู้ในเรื่องนั้นๆ มีอยู่ในทุกๆกลุ่ม เพื่อให้สามารถวางแผนการทำงานหรือนำสมาชิกในกลุ่มได้ จะทำให้การออกแบบการทำงานได้เร็วขึ้น 5) คนเราต่างมีทิฐิในตนเอง ไม่ควรแสดงอารมณ์ไม่พอใจหรืออุญเฉียวต่อหน้าคนอื่นจะทำให้เกิดความรู้สึกไม่ดี การทำงานควรฝึกการควบคุมอารมณ์ให้เย็นและรู้จักเก็บความไม่พอใจไว้ในใจ 6) การศึกษาดูงานครั้งต่อไปไม่ควรเลือกสถานที่ที่อยู่ไกลมากๆ เพราะทำให้เสียเวลาเดินทางมากมีเวลาเก็บเกี่ยวข้อมูลและประสบการณ์ต่างๆ ได้น้อย และ 7) บุคลากรควรมีการพัฒนาตนเองให้มี

ความรู้ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งควรปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานเพื่อส่งเสริมให้การบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักประธานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2556) ผู้ที่จะทำหน้าที่ผู้นำจะต้องรู้จักที่จะหาวิธีการเพื่อสื่อสารและดึงให้บุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน โดยจะต้องมีการให้ความรู้ที่จำเป็นบางประเด็นแก่ผู้ร่วมดำเนินการ โดยการชี้แจง จัดอบรมหรือสัมมนา รวมทั้งการศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาแนวคิดองค์ความรู้ ประสบการณ์ในการทำงานให้มากขึ้น ทั้งนี้จะต้องกำหนดประเด็นหรือเรื่องที่จะให้บุคคลอื่นมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับความสามารถและศักยภาพของแต่ละบุคคลด้วย

ระดับกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มครู กลุ่มคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และกลุ่มผู้ปกครอง เกิดการเรียนรู้ว่า 1) ความรู้ ความสามารถในการทำงานของแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน อันเนื่องมาจากวุฒิการศึกษา ตำแหน่งงานและประสบการณ์การทำงาน ดังนั้นในการทำงานกิจกรรมใดๆ จึงควรแบ่งงานกันรับผิดชอบตามความรู้ ความสามารถหรือประสบการณ์ 2) กลุ่มคนที่ไม่ได้ทำงานเกี่ยวกับงานใดโดยตรงจะมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ ค่อนข้างน้อย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการพัฒนางานจึงควรมีการศึกษาเรียนรู้จากต้นแบบเพื่อไม่ต้องการลองผิดลองถูกให้เสียเวลา โดยอาจศึกษาจากอินเทอร์เน็ต สอบถามผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้นๆ หรือจากการศึกษาดูงานสถานที่ที่ได้รับการรับรองผลการดำเนินงาน 3) ในการทำงานแต่ละอย่างอาจมีการกระทบหรือเกิดความไม่พอใจกันบ้างจึงควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อลดความขัดแย้งหรือให้มีคนกลางคอยไกล่เกลี่ยและควรมีการสังเกตพฤติกรรมเพื่อนร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ ควรให้กำลังใจและช่วยเหลือกันและกันในการทำงาน 4) การเยี่ยมบ้านนักเรียนในครั้งต่อไปครูควรมีผลการเรียนของนักเรียนไปพูดคุยกับผู้ปกครองด้วยเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างที่บ้านและที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และควรมีการทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองล่วงหน้าเพื่อจะได้ไม่คลาดกัน 5) การจัดทำป้ายความรู้ ควรเป็นเรื่องราวหรือเนื้อหาที่เกี่ยวกับการดูแลนักเรียน หากเป็นแผ่นป้ายไว้นิล ตัวหนังสือควรใหญ่เพื่อให้สะดวกตาและเนื้อหาจะทัดรัดอ่านเข้าใจง่าย หากเป็นแผ่นพับควรมีหลายๆ เรื่องในแผ่นเดียว เนื้อหาสั้นกะทัดรัด อ่านเข้าใจง่ายเพื่อจะได้ไม่ดูเนื้อหาหนักจนผู้ปกครองไม่ยอมอ่าน 6) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรจัดให้มีผู้มีส่วนได้เสียทุกๆ ฝ่ายเข้าร่วมให้เหมาะสมหรือมากที่สุด เพื่อให้ได้ข้อมูลหลายๆ และเป็นไปตามความต้องการของชุมชน 7) การจัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรจัดให้มีผู้มีส่วนได้เสียทุกๆ ฝ่ายเข้าร่วมให้เหมาะสมหรือมากที่สุด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและควรมีการเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องมานำเสนอด้วยเพื่อเป็นทางเลือกในการจัดทำข้อมูล 8) กิจกรรมการเพาะถั่วงอก ครั้งต่อไปไม่ควรใส่เมล็ดถั่วมากเกินไปจะทำให้เกิดการทับกันจนการงอกไม่สม่ำเสมอ และถ้าอยากให้งอกเร็วควรแช่น้ำอย่างน้อย 1 ชั่วโมงและควรให้เด็กมีขวดถั่วงอกเป็นของตนเองโดยมีการเขียนชื่อกำกับไว้กันหลง เพราะหากไม่ครบทุกคนจะทำให้เด็กเกิดการน้อยใจได้ 9)

กิจกรรมการนำพระเข้ามาช่วยสอน ในครั้งต่อไปควรมีการนำเด็กไปเรียนรู้ที่วัดด้วยเพื่อให้พบเจอกับสถานที่จริงและส่งเสริมการจดจำได้ดีและควรไปวัดที่นิมนต์พระมาช่วยสอนเพื่อต่อยอดการเรียนรู้ว่าพระสงฆ์รูปนี้เคยไปสอนและท่านอยู่ที่วัดใด 10) กิจกรรมการทำข้าวจี๋ ครั้งต่อไปการล้อมวงจี๋ข้าวเตาหนึ่งๆ ควรมีเด็กประมาณ 6-8 คนต่อปราชญ์หรือครู 1 คนเพื่อไม่ให้แออัดจนเกินไปในการจี๋ข้าวและสามารถดูแลได้ทั่วถึง 11) การทำที่เดินกะลา ในขั้นตอนการขัดกะลาให้เกลี้ยงเกลา (โดยใช้เครื่องเจีย) และการเจาะรู ควรมีการเชิญผู้ที่มีความเชี่ยวชาญมาช่วยทำ ไม่ควรปล่อยให้ผู้ปกครองทำกันเองจะทำให้เกิดอันตรายได้ 12) การอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยี ควรให้ผู้เข้ารับการอบรมมีการลงมือปฏิบัติในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จดจำ มีทักษะในการใช้งานจริงทั้งคอมพิวเตอร์ กระดานอัจฉริยะ เครื่องปริ้นเตอร์ เป็นต้น 13) การทำรั้วไม้ไผ่ ควรมีการจับระดับเพื่อให้แนวรั้วและความสูงของรั้วด้านบนเสมอกันและหากใช้ไม้ไผ่สดควรคำนึงถึงเวลาไผ่แห้งด้วยเพราะจะหดตัวลงทำให้มีระยะห่างกันมากขึ้น 14) การซื้อครุภัณฑ์ ในการจัดซื้อครุภัณฑ์หรือวัสดุต่างๆ ควรมีการสืบราคาจากร้านค้า/ห้างร้าน/บริษัท โดยให้มีการเสนอราคาแข่งขันกันอย่างน้อย 2 ร้าน เพื่อเปรียบเทียบราคาและจะได้มีการเปรียบเทียบงบประมาณ และอาจได้ราคาที่ถูกลง ไม่ควรเลือกร้านแล้วตกลงซื้อขายกันทันทีเพราะจะทำให้เสียโอกาส 15) การปรับภูมิทัศน์ ในครั้งต่อไปควรเลือกต้นไม้หรือไม้ประดับให้เหมาะสมว่าชนิดใดเหมาะสมจะอยู่ในรั้วชนิดใดต้องการแสงแดดหรือไม่ หรือแสงแดดมากๆ เพื่อให้ต้นไม้หรือไม้ประดับมีอายุยืนมากที่สุด 16) อบรมป้องกันอัคคีภัยครั้งต่อไปควรมีการทำความเข้าใจกับนักเรียนในเรื่องต้นก่อก่อนเกี่ยวกับการอพยพ รวมทั้งควรมีการซักซ้อมแผนการอพยพและป้องกันอัคคีภัยอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อให้ครูเกิดความชำนาญและนักเรียนมีทักษะที่จำเป็น 17) เรียนรู้ชุมชนของเรา ควรเลือกแหล่งเรียนรู้ใกล้ๆ กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะได้ไม่เสียเวลาเดินทางและป้องกันอุบัติเหตุจากการเดินทาง และควรมีวิทยากรที่เป็นคนในชุมชนคอยแนะนำและให้ความรู้ ให้เด็กได้สัมผัส หยิบ จับ ลองชิม ดม ด้วย ไม่ควรให้เด็กเดินดูเพียงอย่างเดียว 18) ผลิตภัณฑ์หนังสือนิทานครั้งต่อไปการใช้สีเทียนจะทำให้เสร็จเร็วและง่ายในการระบายสี ผู้สูงวัยหรือเด็กสามารถทำได้ดี ส่วนสีน้ำหรือสีโปสเตอร์ ต้องมีการผสมแม่สีเพื่อให้เกิดสีต่างๆ หากไม่ชำนาญจะทำให้การผสมสีแต่ละครั้งจะได้สีที่ไม่เป็นสีเดียวกันและอีกอย่างหากไม่ถนัดการใช้พู่กันจะทำให้เลอะ สีไม่สม่ำเสมอ และใช้เวลานานในการรอให้สีแห้ง กว่าจะดำเนินการเสร็จก็ใช้เวลาทั้งวันและทำให้ได้จำนวนน้อยเล่ม หากเปลี่ยนเป็นสีไม้หรือสีเทียนจะทำให้ทำได้เร็วขึ้น 19) การฝึกทักษะแนะนำตนเองและนำทำกิจกรรมหน้าเสาธง ควรเลือกเด็กที่กล้าแสดงออกทดลองออกมาเป็นผู้นำก่อนเพื่อกระตุ้นให้เด็กคนอื่นๆ กล้าแสดงออก และควรให้สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันทุกวันทุกคน ไม่นั่นเฉพาะเด็กที่เก่งๆ เพียงอย่างเดียว 20) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ควรให้ปราชญ์ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มาก และควรกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นไว้

หลายๆ เนื้อหา ให้ครูผู้ดูแลเด็กสามารถเลือกนำไปจัดประสบการณ์เรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

21) การตรวจสอบสภาพนักเรียน ในครั้งต่อไปควรมีการทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองให้ทราบด้วยว่าจะมีการตรวจสอบสภาพนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมามากที่สุดและควรมีการทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองทุกคนทราบเกี่ยวกับผลการตรวจ ไม่แจ้งเฉพาะเด็กที่จำเป็นต้องรับการรักษา และควรมีคำแนะนำในการดูแลสุขภาพนักเรียนแนบไปด้วย

22) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีการเตรียมความพร้อมให้มากและควรมียาสามัญประจำบ้านไว้ตลอดเวลาเพื่อดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยของเด็กที่อาจเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ได้ทันทั่วทั้งที่และควรใช้ความระมัดระวัง ครูควรมีการดูแลอย่างใกล้ชิด และ

23) การบริหารจัดการโครงการหลายๆ โครงการ สามารถที่จะดำเนินไปพร้อมๆ กันได้ หากมีการวางแผน การแบ่งงาน และการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้ทุกคนในทีมมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ซึ่งผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่กล่าวมานั้นสอดคล้องกับสำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2553) ที่มีการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินงานและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ จัดสรรงบประมาณให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้มีการนำไปดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งให้มีการส่งเสริมให้บุคคล องค์กรในท้องถิ่น มาร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และยังสอดคล้องกับสำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2556) ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยประกอบด้วย ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ตัวแทนผู้ปกครอง หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตัวแทนกองการศึกษา และยังกำหนดให้เป็นมาตรฐานหนึ่งสำหรับการประเมินคุณภาพภายใน ทั้งนี้ยังรวมไปถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การส่งเสริมให้มีความร่วมมือในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การดูแลรักษาความปลอดภัย การจัดหาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีรวมทั้งการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับภรณ์ คุรุรัตน์ และวนาพร รักสกุลไทย (2557) การพัฒนาเด็กปฐมวัยควรเน้นการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นตัวเด็กเป็นสำคัญและสร้างกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะกับวัยซึ่งการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก (Developmentally Appropriate Curriculum) โดยบูรณาการเนื้อหา กิจกรรมและทักษะการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงพื้นฐานประสบการณ์ของเด็ก และขยายความคิดอย่างต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไป มีความหมายและมีความสัมพันธ์กัน (Integration) ให้โอกาสเด็กสัมผัสปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง (Manipulation) มีโอกาสเลือก คิด ตัดสินใจในการทำกิจกรรม โดยมีผู้ใหญ่ให้กำลังใจ สนับสนุน (Adult Support) และให้มีการติดตามสังเกตเด็ก สะท้อนข้อมูลจากการสังเกตและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพ

จริง (Authentic Assessment) เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมหรือปรับปรุงพฤติกรรมเด็กให้เหมาะสมต่อไป

ระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขว ซึ่งประกอบด้วย ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหาร คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เกิดการเรียนรู้ว่า 1) ในการทำกิจกรรมหรืองานใดๆ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ดังนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องรู้จักเข้าหาชุมชน โดยการออกติดตามหรือเยี่ยมบ้านนักเรียน การดึงให้ผู้ปกครองหรือผู้เฒ่าผู้แก่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครู เช่น ปรากฏช่วยสอน หรือจัดกิจกรรมอื่นๆ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมาพบปะพูดคุยสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและกัน 2) การลงมือกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จดจำได้ดีกว่า สามารถเรียบเรียงเรื่องราวได้ตามลำดับเรื่องราวและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับครอบครัวและชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ จะส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดี มีความกระตือรือร้นและสามารถถ่ายทอดออกมาได้ดี 3) ควรสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วม และความรู้สึกเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้การบริหารจัดการและการดำเนินงานต่างๆ เกิดจากการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจ 4) การบริหารจัดการศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้ที่มีตำแหน่งสำคัญๆ ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เพื่อให้เป็นตัวแทนที่สามารถประสานความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานในชุมชนได้ง่ายและรวดเร็ว เพราะโดยปกติแล้วบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่คนในชุมชนเคารพเชื่อถือและไว้วางใจ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2556) ที่ส่งเสริมและกำหนดให้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดกิจกรรมพบปะและทำงานร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครองนักเรียน ได้พบปะแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกห่างเหิน และเป็นการส่งเสริมให้ครูรู้จักการพัฒนาตนเอง อ่อนน้อมถ่อมตนและรู้จักเข้าหาชุมชน ยังมีการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ (2555) ที่กำหนดมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งชาติเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศมีการจัดการศึกษาศูนย์เด็กเล็กที่เกิดประโยชน์ต่อเด็กไทยโดยทั่วถึงเท่าเทียมกันทั่วทุกภูมิภาค โดยไม่จำกัดว่าอยู่ภายใต้สังกัดใด ประกอบด้วย มาตรฐาน 3 ด้าน คือ (1) การบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็ก ในการบริหารจัดการและดำเนินการ กิจกรรมต่างๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนดให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอันได้แก่ผู้บริหารท้องถิ่นศึกษานิเทศก์ ครูผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนมั่นใจได้ว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดำเนินงานที่มีคุณภาพ (2) การจัด

กระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก กำหนดให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยของผู้เรียน โดยให้สอดคล้องกับบริบทของศูนย์เด็กเล็ก ครอบครัว และชุมชนเพื่อพัฒนาความสามารถตามวัยของเด็ก โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และ (3) คุณภาพเด็ก กำหนดให้ท้องถิ่นและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมทั้ง 4 ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เหมาะสมกับวัย ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

5.7.4 ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่าก่อให้เกิดความรู้ใหม่เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาที่เกิดจากความต้องการของชุมชนและผู้ปกครอง คู่มือดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษา งบประมาณรองรับการดำเนินการอย่างเพียงพอต่อการบริหารจัดการ พัฒนาให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้ปกครองและชุมชน และจัดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียเพื่อสร้างความสัมพันธ์และแนวร่วมการพัฒนา 2) ด้านบุคลากร ประกอบด้วย จำนวนครูและบุคลากรสนับสนุนเพียงพอ ครูและบุคลากรต้องมีวุฒิปริญญาตรีทางการศึกษาขึ้นไป บุคลากรต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งทักษะทางเทคโนโลยีและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำและคุณธรรมจริยธรรม 3) ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย มีสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอาคารเหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดมุมการเรียนรู้ ห้องเรียน อาคารประกอบลานจัดกิจกรรมที่หลากหลายและเพียงพอ มีระบบรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพและมีความพร้อมตลอดเวลา และมีวัสดุ อุปกรณ์เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ประกอบด้วย หลักสูตรสถานศึกษามีความเหมาะสมกับท้องถิ่นและ ผู้เรียน มีสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีประกอบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพียงพอและเหมาะสม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการประเมินนักเรียนจากพฤติกรรม การปฏิบัติจริง ไม่นับวิชาการ และดูแลสุขภาพอนามัยผู้เรียนสม่ำเสมอ และ 5) ด้านความร่วมมือ ประกอบด้วย มีความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับบุคคลและชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมให้บุคคล ชุมชน องค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีการสร้างความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยกัน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น

(2553) ได้นำเสนอแนวทางในการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ 6 ประเด็น ได้แก่ 1) การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็กโดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกายอารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัย 2) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งควรอยู่ในสภาพที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติ ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ต้องสะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับวัยให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคมรอบตัว 3) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งครูผู้ดูแลเด็กต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ออกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกโดยที่ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบ เพื่อจะได้วางแผนสร้างสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆ ได้เหมาะสมกับเด็ก 4) การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการ บูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิด เด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ไปพร้อมๆ กันได้ 5) การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ครูผู้ดูแลเด็กควรสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ เด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ซึ่งจะช่วยในการวางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่ให้เห็นพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล และ 6) ความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้ดูแลเด็กและครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเติบโตขึ้นมา ครูผู้ดูแลเด็ก พ่อแม่ และผู้ปกครองเด็ก ต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการพัฒนาตามหลักการจัดหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันที่กำหนดให้ศูนย์พัฒนาเด็กมีการจัดการศึกษา ยังสอดคล้องกับวิระยา วงษาพรหม (2550) ที่กล่าวว่าจัดการศึกษาปฐมวัยนั้นต้องมีการจัดสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตัวเด็ก โดยสภาพแวดล้อมต้องเป็นธรรมชาติและใกล้เคียงกับตัวเด็ก รวมทั้งสื่อ อุปกรณ์ ของเล่นด้วย จะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพร่างกายและความสามารถของเด็กและเน้นความปลอดภัย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรัตติยา พนาจันทร์ (2557) ที่นำเสนอไว้ว่าในการพัฒนาการดำเนินการด้านเด็กปฐมวัยควรประกอบด้วย ด้านผู้นำและบุคลากรควรมียุทธศาสตร์การพัฒนาผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบุคลากรผู้ดูแลเด็กในด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดการหลักสูตรฝึกอบรม เป็นต้น รวมถึงกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนความร่วมมือของพ่อแม่ผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกภาคส่วน เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ ควรให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกันประเมิน

และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนแก่เด็กปฐมวัยให้ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำของมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติอย่างน้อยหนึ่งแห่งต่อหนึ่งตำบลทั่วประเทศ เพื่อเป็นต้นแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสม ด้านงบประมาณ ควรให้ผู้นำและผู้บริหารท้องถิ่นจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยให้ความสำคัญเป็นลำดับต้น

5.8 ข้อเสนอแนะ

การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.8.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) ในการนำรูปแบบการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น ไปใช้โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(PAR) ปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์อันแรกคือทัศนคติและวิสัยทัศน์ของผู้วิจัยเอง คือการใช้หลักการทำงานร่วมกัน การระดมความคิด การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้ร่วมวิจัย ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้วิจัย ถ้าผู้วิจัยไม่เปลี่ยนแปลงตัวเองหรือไม่ปรับทัศนคติที่ดีรวมทั้งทักษะการทำงาน การดำเนินการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง คงไม่ประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน

2) ในการนำรูปแบบการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น ไปใช้โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในการดำเนินโครงการและกิจกรรมบางกิจกรรมอาจก่อให้เกิดอันตรายหรือการบาดเจ็บทั้งผู้ร่วมวิจัยและผู้เรียน ดังนั้นในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมควรมีการเตรียมการวางแผนและป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นไว้ด้วยและควรเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่เหมาะสมกับนักเรียนและบริบทของตนเอง

3) ในการนำรูปแบบการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น ไปใช้โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผลการดำเนินงานจะมีทั้งความสำเร็จและไม่สำเร็จ บรรลุและไม่บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นผู้วิจัยไม่ควรดีใจมากจนกลายเป็นหลงระเริงกับผลสำเร็จและผลบรรลุเป้าหมายแต่ควรมีการหาวิธีที่จะทำให้การดำเนินงานนั้นๆ ในครั้งต่อไปหรือนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานอื่นๆ ให้ดีขึ้นและไม่ควรท้อแท้ สิ้นหวังต่อผลการดำเนินงานที่ไม่สำเร็จและไม่บรรลุเป้าหมาย แต่ควรให้กำลังใจ

ซึ่งกันและกันและร่วมกันค้นหาถึงจุดบกพร่องหรือประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อช่วยกันแก้ไขให้ขึ้นหรือนำไปปรับวางแผนให้การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการอื่นๆ มีความเสี่ยงต่อการไม่สำเร็จหรือไม่บรรลุเป้าหมายมันลดน้อยลง

4) การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มีการทำงานร่วมกับผู้ร่วมวิจัยที่หลากหลายกลุ่ม ทั้งครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครองหรือบุคคลผู้มีส่วนช่วยในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ ผู้วิจัยควรมีความจริงใจ อ่อนน้อมถ่อมตน เต็มใจและกระตือรือร้นในการอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมดำเนินงานเกิดความประทับใจและเกิดแรงจูงใจมีความกระตือรือร้นในการที่จะดำเนินงานช่วยกันต่อไป

5) การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในการดำเนินกิจกรรมการศึกษาฐานสถานที่ต้นแบบ ควรเลือกให้เหมาะสมกับบริบทที่ต้องการศึกษา หากมีเวลาจำกัดควรเลือกสถานที่ฐานที่ไม่ไกลเกินไป เนื่องจากทำให้เสียเวลาเดินทางและมีเวลาเก็บเกี่ยวข้อมูล ประสพการณ์สำคัญๆ บางอย่างได้น้อย ในการจัดเก็บข้อมูลควรมีการบันทึกและจัดเก็บหลากหลายรูปแบบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และควรเลือกศึกษาในประเด็นที่สำคัญที่ต้องการศึกษาก่อน หากมีเวลาเหลือค่อยศึกษาประเด็นอื่นๆตามความสนใจ

5.8.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ควรมีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยการบรรจุโครงการและกิจกรรมไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยอาจมีการปรับปรุงขั้นตอนหรือกระบวนการดำเนินการให้เหมาะสมและรัดกุมมากยิ่งขึ้น

2) ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ควรมีการกำหนดแนวทางส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบ้าน ผู้ปกครอง หน่วยงานอื่นๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเกิดประโยชน์ต่อนักเรียน ชุมชนและสังคม โดยให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ขอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการพัฒนาตามหลักการจัดหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดแนวทางและแผนงานในการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ

การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคคล องค์กรทั้งในและนอกตำบลเพื่อจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพ

4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการกำหนดแนวทางและวิธีการจัดสรรงบประมาณให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างเหมาะสม และต่อเนื่องสำหรับการดำเนินกิจกรรม/โครงการต่างๆ โดยให้มีการติดตามผลการดำเนินโครงการทั้งระหว่างการดำเนินโครงการและหลังสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินโครงการ

5.8.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ควรส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กมีการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้การจัดการประสบการณ์เรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ควรส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กมีการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยให้มีการส่งเสริมความร่วมมือจากกลุ่ม องค์กรอื่นๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืนและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง อาทิ สหกรณ์ชุมชน กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

3) องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองแวงควรส่งเสริมให้บุคลากรมีทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาหน่วยงานอื่นในสังกัด อาทิ กองการศึกษา หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งอื่น

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพมหานคร: อรุณลาดพร้าว.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2557). *แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (พ.ศ. 2558-2561)*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://www.dla.go.th/work/dlaPlan2558-61.pdf>
- _____. (2551). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพประชาชนในการศึกษาก้าวไกลท้องถิ่นก้าวหน้า*. หน้า 32-36. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็ดดูมิเดีย คอร์ปอเรชั่น (ประเทศไทย) จำกัด.
- _____. (2550). *คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ.
- _____. (2550). *มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2553). *มาตรฐานการศึกษาท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงมหาดไทย. (2557). *แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2558-2561*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก www.moe.go.th
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <https://www.mwit.ac.th/~person/01-Statutes/NationalEducation.pdf>
- _____. (2557). *นโยบายรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=38495&Key=news20>
- กาญจนา เกื้อแสง และสุนันทา คำแก้ว. (2555). *การศึกษาระดับปฐมวัยสำคัญอย่างไร*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <https://blog.eduzones.com/chomkwan/98422>
- กาญจนา แก้วเทพ. (2532). *การทำงานพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน: คืออะไรและอย่างไร*. วารสาร สังคมพัฒนา, หน้า (1-2), 14-35.

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดของประเทศไทยได้.(2552). สืบค้นเมื่อ 8

กรกฎาคม 2558 เข้าถึงได้จาก

<http://www.siamedunews.com/articles/42233503/index.php>)(

[http://oneclick.law.go.kr/CSM/OvCnpRetrieveP.laf?csmSeq=598&ccfNo=3&cciNo=2
&cnpClsNo=3](http://oneclick.law.go.kr/CSM/OvCnpRetrieveP.laf?csmSeq=598&ccfNo=3&cciNo=2&cnpClsNo=3))

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542). การศึกษาปฐมวัย. วารสารการศึกษาปฐมวัย. ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 เมษายน 2542 หน้า 17-24.

_____. (2551). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. : บริษัทกรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค จำกัด.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). สร้างเครือข่ายร่วมมือพัฒนาเด็กปฐมวัย. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://www.thaihealth.or.th/>

_____. (2555). แนวการเรียนแบบใด ตรงใจลูกรัก. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก www.kriengsak.com

เกียรติคุณ ไกรพิบูลและพวงทอง ไกรพิบูลย์. (2557) .เด็ก หรือ นิยามคำว่าเด็ก (Child). ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://haamor.com/>

จันทร์นภาเพ็ญ ทินราช. (2558). รายงานการเดินทางไปราชการอบรมหลักสูตรนักบริหาร การศึกษา. ขอนแก่น :ส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง.

จิราภรณ์ แผลงประพันธ์. (2557) .ร่วมพัฒนาเด็กปฐมวัย: ก่อนจะสายเกินไป. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://tdri.or.th/tdri-insight/kt22/>

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2556). การเป็นผู้นำทางการศึกษาปฐมวัย. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://www.pecerathailand.com/pdf/31.pdf>

ชไมมณ ศรีสุรัักษ์. (2552). แนวคิดในการบริหาร จุดมุ่งหมาย นโยบาย และกรณีศึกษาการ เปรียบเทียบการจัดการศึกษาปฐมวัยของนานาชาติ. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/267516>

ชยานนท์ มนเพียรจันทร์.(2554). การจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วยหลัก องค์รวม:กรณีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดงพอง องค์การบริหารส่วนตำบลศิลา จังหวัด ขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุฎิปบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ชลธิป สมหาโต.(2557.) เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดการศึกษาแบบบูรณาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ (STEM) สำหรับเด็กปฐมวัย. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://www.edtechbooks.com/>
- ขวณิ ทองโรจน์. (2550). การศึกษาปฐมวัย:อัตลักษณ์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.วารสารสวนดุสิต. ปีที่4 ฉบับที่ 15 หน้า 65-75.
- ัชชาวล ทัดสิวัช. (2555). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(Participatory Action Research-PAR): มิติใหม่ของรูปแบบวิธีวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่น. ค้นเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2555 เข้าถึงได้จาก <http://www.mgts.lpru.ac.th/mgts/km/picture/131856486292.pdf>
- ชูชาติ พ่วงสมจิตรและคณะ. (2557). ประมวลสาระชุดวิชา การวิจัยการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 6-10. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- เชญตะวัน สุวรรณพานิช. (2555). ญี่ปุ่น : สอนเด็กให้มีคุณภาพต้องเริ่มตั้งแต่ “อนุบาล”. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2558 เข้าถึงได้จาก http://mcpswis.mcp.ac.th/html_edu/cgi-bin/mcp/main_php/print_informed.php?id_count_inform=16654
- ณัฐพร ไชยเดช. (2550). การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/143454>
- ดรรารัตน์ อุทัยพยัคฆ์. (2554). เริ่มอย่างถูกต้องตั้งแต่ปฐมวัย. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/485629>
- ทนงศักดิ์ ปักโคพานังและจิรวัดน์ เจริญสุข. (2557). การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม. วารสารการเมืองการปกครองกิจการสาธารณะ(public Affairs) ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 มีนาคม-สิงหาคม 2557.
- ทาหารู เทชิกะ. (2558). โรงเรียนอนุบาลที่เจ๋งที่สุดใน 3 โลก. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=J5jwEyDaR-0>
- _____. (2558). โรงเรียนอนุบาลที่เจ๋งที่สุดใน 3 โลก. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/morethan8lines/posts/1666884510206207:0>

นฤมล เนียมหอม. (2558). จัดการศึกษาเด็กปฐมวัยให้ถูกต้อง...ต้องไม่สอนตามใจผู้ปกครอง. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก

<http://www.siamedunews.com/articles/42222775/%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%81%E0%B8%9B%E0%B8%90%E0%B8%A1%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%A2%E0%B9%83%E0%B8%AB%E0%B9%89%E0%B8%96%E0%B8%B9%E0%B8%81%E0%B8%95%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%87.html>

นฤมล วรรณโส.(2553). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก http://earlychildhood2552.blogspot.com/2010/11/blog-post_16.html

นันทิชา ป้องเขตต์. (2556). เรียน เล่น สำเร็จแบบญี่ปุ่น ทางเลือกการศึกษา “เด็กปฐมวัย”. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://campus.sanook.com/1369273/>

นัฟวุฒิ ชื่นบาลและคณะ. (2551). การประยุกต์การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยคุกคามสุขภาพจากการทำงานในเกษตรกร.กลุ่มโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 กรุงเทพมหานคร กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.

นิติธร ปิลวาสน์. (2557). เด็กปฐมวัยท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก www.ถามครู.com

นิพนธ์ โลหะรัตนกร. (2556). ถ้อยแถลงการณ์ต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขวง.
ขอนแก่น : องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขวง

บงอร เทพเทียน และปิยนัทร ตระกูลวงษ์. (2550). การดูแลเด็กปฐมวัยของประเทศไทย. วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา 2550. ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 หน้า 118-126.

บันลือ พุกกะวัน. (2549). จุดประกายสมองของเด็กปฐมวัย คู่มือครูและผู้ปกครอง.
กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา

บ้านจอมยุทธ. (2543). จิตวิทยาพัฒนาการวัยเด็กตอนต้น(Early Childhood). ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก http://www.baanjommyut.com/library_2/extension-1/concepts_of_developmental_psychology/01_11.html

บุบผา เรืองรอง. (2555). การเน้นเด็กเป็นสำคัญ(Child Center). ค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2559 เข้าถึงได้จาก <http://taamkru.com/th>

- ประเสริฐ บุญมี. (2554). ปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 23 ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ระหว่างวันที่ 23-24 ธันวาคม 2554.
- ปรีศญากรณ์ วัดพวงแก้วและชยุด วิจิตรสุนทร. (2558). แนวทางพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตและนานาชาติ(Proceedings)เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15. การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ปวันรัตน์ สุขเนตรและสาธิต ทรัพย์รวงทอง. (2558). แนวทางการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ปองสิน วิเศษศิริ. (2550). การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสู่ศูนย์การเรียนรู้ครอบครัวและชุมชน ในการศึกษาก้าวไกล ท้องถิ่นก้าวหน้า. หน้า 32-36. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็ดดูมิเดีย คอร์ปอเรชั่น(ประเทศไทย) จำกัด.
- ปากกาปฐมวีย์. (2555). เตรียมเด็กปฐมวัย ก้าวไปสู่พลเมืองอาเซียน. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.net/blog/kru-penpen/2012/07/10/entry-1>
ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 ตุลาคม 2551-มกราคม 2552
- ผู้จัดการออนไลน์. (2557). “5 ระบบหลัก” จุดเปลี่ยนการพัฒนา...คุณภาพเด็กปฐมวัย มอบเป็นของขวัญวันเด็ก. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก
<http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9570000003720>
- พรทิพย์ ศิริภักตราชัย. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. วารสารนักบริหาร (Executive Journal). ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 หน้า 49-51.
- พรวรรก อินทามระ. (2557). จัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาเด็ก. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก
http://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEWjFgKLZ8IXOAhXDq48KHdYiDHYQFggaMAA&url=http%3A%2F%2Fst.dusit.ac.th%2Fpre_edu%2Ffile%2Farticle2.doc&usg=AFQjCNHljz17nIHbg26haFO1yBlvO7t0yg&bvm=bv.127521224,d.c2I
- พัชรา เอี่ยมกิจการ. (2557). พัฒนาการเด็กปฐมวัยรากแก้วแห่งชีวิต. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

- ภรณ์ คุรุรัตน์และวราภ รักสกุลไทย. (2552). *กระบวนการค้นคว้าใหม่ในการจัดการศึกษาปฐมวัย*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://admin.e-library.onecapps.org/Book/398.pdf>
- ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (2549). *คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราชโองการและพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ
- มนทกานต์ รอดคล้าย. (2557). *การพัฒนาเด็กและครอบครัวในศตวรรษที่ 21*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://taamkru.com.th>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. (2557). *ความหมายการศึกษาปฐมวัย*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://elearning.yru.ac.th/elearning/mod/page/view.php?id=1437>
- มณฑนา หริกจันทร์, จูติพร พิษณุกุล และอรสา โกศลนันทกุล. (2552). *ปัญหาการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารตำบล จังหวัดปทุมธานี*. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
- มานี ไชยธีรานุวัตรศิริ. (2551). *คู่มือ อบต. สำหรับพัฒนาเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.
- ยูนิเซฟ ไทยแลนด์. (2558). *ยูนิเซฟจุดประกายสังคม เปิดตัวโครงการ "Best Start" ดึง 6 ศิลปินชื่อดังชวนคนไทยเปลี่ยนอนาคตเด็ก หนูนักร้อง แก้ปัญหาพัฒนาเด็กเล็ก*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก http://www.unicef.org/thailand/tha/media_23538.html
- เยวพา เฉชะคุปต์. (2542). *การพัฒนาปัญญาหลายด้าน เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. วารสารการศึกษาปฐมวัย . ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 หน้า 31-37.
- รัฐสภา พงษ์ภิญโญ. (2556). *การพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในวิทยาลัยเทคโนโลยีพงษ์ภิญโญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- รัตติยา พนาจันทร์. (2557). *แนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย*. ค้นเมื่อ 5 กันยายน 2558 เข้าถึงได้จาก http://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/special/download/article/article_20140528151819.pdf
- ลำดวน คัมภีร์. (มปป.). *ความหมายและความสำคัญของเด็กปฐมวัย*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก http://www.e-child-edu.com/youthcenter/forum/post_detail/269
- วราภ รักสกุลไทย. (2548). *หน่วยที่ 6 การจัดประสบการณ์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย*. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยหน่วยที่ 1-6*. นนทบุรี: สุโขทัยธรรมาราช.

- วรินทร์ บุญยั้ง. (2556). การวิเคราะห์จุดเน้นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสาธารณรัฐเกาหลี.
วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2556.
- วาที จันทสุริยวงษ์. (2528). ข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม.
วารสารสังคมพัฒนา, หน้า 49-57.
- วิมลทิพย์ มุสิกพันธ์. (2555). “สอนเด็กไทยอย่างไรให้มีคุณภาพ” พร้อมแนะเทคนิคเรียน-เล่น ช่วย
สร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัย. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2558 เข้าถึงได้จาก
http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1370418659
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). การวิจัยทางการบริหารการศึกษา: แนวคิดและกรณีศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: หจก.ทิพย์วิสุทธิ.
- _____. (2558). การวิจัยทางการบริหารการศึกษา: แนวคิด แนวปฏิบัติและกรณีศึกษา(พิมพ์ครั้งที่
4). กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- วีระ ทศชาติ. (มปป). จุดเริ่มต้นของการศึกษาปฐมวัยในระดับท้องถิ่น ใน ก้าวอย่างแห่ง
ความก้าวหน้า (หน้า 6-9). กรุงเทพมหานคร: มปป.
- วีระยา วงษาพรหม. (2550). ของเล่นและการเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม
2558 เข้าถึงได้จาก
http://www.academic.hcu.ac.th/forum/board_posts.asp?FID=297&UID=
- ศิริกุล นามศิริ. (2552). การพัฒนางานวิชาการด้วยหลักการบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก: การวิจัย
เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ศิริจรรยา เชื้อปิง และสมชาย บุญศิริเกตุ. (2558). การจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด
เทศบาลตำบลเมืองยาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง. (2558). รายงานการประเมินตนเอง(Self Assesments Report)
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง : ขอนแก่น.
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองขาว. (2556). ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองขาว.
สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2558 เข้าถึงได้จาก
<http://children.nongkhaolocal.go.th/index.php>
- สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส. (2556). รายการดูให้รู้ ตอน การศึกษา ด้นกล้าของสังคม(อนุบาล).
สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2558 เข้าถึงได้จาก
<https://www.youtube.com/watch?v=CeMZ4bXsIkW>

- สมร ทองดี และสุกัญญา กาญจนกิจ. (2548). *หลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สรนันท์ นามมูลตรี, ลำไฉ่ ยุธชัย และวิโรจน์ มุทุกันต์. *การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น*. หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- สรวงพร กุศลส่ง. (2554). *การพัฒนาองค์กรความรู้ระดับปฐมวัยสู่ท้องถิ่น*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. เข้าถึงได้จาก http://research.pcru.ac.th/rdb/pro_data/files/5403028.pdf
- สรวงพร กุศลส่งและคณะ. (2554). *การจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. ค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม 2558 เข้าถึงได้จาก http://research.pcru.ac.th/rdb/pro_data/files/5403031.pdf
- สรวงมณต์ สิทธิสมาน. (2558). *พัฒนาเด็กในศตวรรษที่ 21 ด้วย BBL และทฤษฎีจิตใต้สำนึก*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/Qol/ViewNews.aspx?NewsID=9580000060059>
- ส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. (2558). *แผนวัฒนธรรมตำบลหนองแวง*. ขอนแก่น: องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง.
- สันติภัทร โคจิจุล. (2554). *ปฐมวัยศึกษา จุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในจังหวัดชายแดนใต้*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก http://www.myfirstbrain.com/teacher_view.aspx?ID=88691
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *คู่มือพ่อแม่ ผู้ปกครอง สำหรับอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย 0-5 ปี เลี้ยงอย่างไรให้มีคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิกส์.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2558). *รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). *นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิกส์.

- _____. (2553). แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552 - 2559). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทติ้งกราฟฟิกส์.
- _____. (2556) แนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัยตามนโยบายรัฐ พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- _____. (2556). การดูแลและการศึกษาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทติ้งกราฟฟิกส์.
- _____. (2556). ข้อริเริ่มระดับโลกว่าด้วยการศึกษามาก่อน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทติ้งกราฟฟิกส์.
- _____. (2556). ประเมินผลการศึกษาด้านเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทติ้งกราฟฟิกส์.
- _____. (2556). แนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัยตามนโยบายรัฐบาล พ.ศ. 2556. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด: กรุงเทพฯ
- _____. (2556). แนวทางการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทติ้งกราฟฟิกส์.
- _____. (2556). บทบาทของพ่อแม่ ครูพี่เลี้ยงและผู้ดูแลเด็กในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัย. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก
http://www.onec.go.th/onec_backoffice/uploads/Book/1232-file.pdf
- _____. (2556). แผนยุทธศาสตร์ชาติ ด้านเด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ตามนโยบายรัฐบาลด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2555 – 2559. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทติ้งกราฟฟิกส์.
- _____. (2556). รายงานการติดตามการศึกษาเพื่อปวงชนระดับโลก: ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทติ้งกราฟฟิกส์.
- _____. (2557). กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติหรือยูนิเซฟ(United Nations Children's Fund-UNICEF). วารสารมองการศึกษาโลก.ปีที่1 ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2557 หน้า 2-7.
- _____. (2558). สถิติการศึกษาของประเทศไทยปีการศึกษา 2556-2557. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทติ้งกราฟฟิกส์.
- _____. (2558). การประชุมระดับโลกว่าด้วยการศึกษา ณ เมืองอินซอน สาธารณรัฐเกาหลี . ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก
http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=41669&Key=news_boontee
- สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ. (2555). มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ: คู่มือการดำเนินงานมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน(สสค.). (2558). *เปิดสถานการณ์เด็กปฐมวัยมุ่งตัวตั้งแต่วัยอนุบาล*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก

<http://www.thaihealth.or.th/>

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2554). *มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก

<http://bet.obec.go.th/bet/wp-content/uploads/2014/01/a-9.pdf>

สำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น. (2550). *มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

_____. (2553). *คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อสาธิตวิทยาดินแดน.

_____. (2553). *มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

_____. (2556). *มาตรฐานการศึกษา(ขั้นพัฒนา)ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

_____. (2557). *แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2558-2560)*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

_____. (2547). *คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา,กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546(สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี) (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร: อรุณสภาลาดพร้าว.

_____. (2551). *การจัดการศึกษาปฐมวัยตามหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักส่งเสริมสุขภาพ. (2552). *คู่มือพ่อแม่ สำหรับการอบรมเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด -5 ปี*. กรุงเทพมหานคร: องค์การส่งเสริมสุขภาพอนามัย.

สุภารัตน์ สอดเสน สงวน ทรงวิวัฒน์และประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2557). *ปัญหาในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์*. หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.(Graduate Research Conference 2013I, Khon kaen University)

- อภิญญา ตันทวีวงศ์. (2557). *สรุปสาระสำคัญ การประชุมวิชาการ อภิวัฒน์การเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย*. เอกสารประกอบการประชุมเชิงวิชาการ 6-8 พฤษภาคม 2558.
กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- อภิญญา ตันทวีวงศ์และพัชรา เอี่ยมกิจการ. (2557). *พัฒนาการเด็กปฐมวัยรากแก้วแห่งชีวิต*.
กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- อภิรดี นุ่มมีศรี. (2556). *แนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- อมรวิทย์ นาคทรัพย์ และ ดวงแก้ว จันทร์สระแก้ว. (2541). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: ข้อคิด แนวทาง และประสบการณ์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อลิศรา ชูชาติ*. เอกสารอัดสำเนาเย็บเล่ม.
- อริศรา เล็กสรรเสริฐ. (2554). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย*. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรุณศรี จันทร์ทรง. (2556). *ละออรุณกับวิถีทางการพัฒนาการศึกษาปฐมวัย*. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://www.la-orutis.dusit.ac.th/research8.php>
- อังคณา จันทร์หนองหว้าและเกริกไกร แก้วล้วน. (2557). *สภาพและปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลจังหวัดอุบลราชธานี*. วารสารบริหารการศึกษามหาบัณฑิต ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2557 (สำนักงานบัณฑิตศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี).
- อัญชลี ไสยวรรณ. (2552). *เอกสารประกอบการบรรยาย 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร “การศึกษาปฐมวัยในอนาคต”*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://www.e-child-edu.com/youthcenter/downloads/content/future-child-education.pdf>
- อัญชลี ไสยวรรณ. (2550). *การพัฒนาการจัดการปฐมวัยศึกษาอย่างก้าวกระโดด: เรียนรู้จากแชมป์*. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 16 มิถุนายน 2550. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://www.e-child-edu.com/youthcenter/downloads/content/step-up-developing-management-of-child-education.pdf>

อัปสรศิริ เอี่ยมประชา. (2557). จิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2558 เข้าถึงได้จาก http://www.educ-bkkthon.com/blog/apsornsiri/?page_id=242

2. ภาษาต่างประเทศ

Arhar, J.M., Holly, M.L., & Kasten, W.C. (2001). *Action research for teachers*. New Jersey: Merrill Prentice Hall.

Coghlan, D. & Brannick, T. (2007). *Doing action research in your own organization*. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage.

Creswell, J.W. (2008). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. 3rd ed. New Jersey: Merrill Prentice Hall.

David, T.(n.d.) . *what is early childhood for?*. Retrieved from <http://www.mheducation.co.uk/openup/chapters/9780335222261.pdf>

James, E.A., Milenkiewicz, M.T., & Bucknam, A. (2008). *Participatory action research for educational leadership: Using data-driven decision making to improve schools*. Thousand Oaks, CA: Sage.

James, E.A., Milenkiewicz, M.T., & Bucknam, A. (2008). *Participatory action research for educational leadership: Using data-driven decision making to improve schools*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1992). *The action research planner*. 3rd ed. Victoria: Deakin University.

Lewis, B. (2015). *Early Childhood Education* .Retrieved from <http://k6educators.about.com/od/educationglossary/g/earlychildhoode.htm>

McMillan, J.H., & Wergin, J.F. (2002). *Understanding and evaluating educational research*. 2nd ed. New Jersey: Prentice Hall.

McTaggart, R. (2010). *Participatory action research or change and development*. Townsville, Australia: James Cook University.

_____. (1991). Principles for participatory action research. *Adult Education Quarterly*. 41(3), 168–187

- Mills, G. E. (2007). *Action research: A Guide for the teacher researcher*. 3rd ed. New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Quixley, S. (2008). *Participatory action research: A brief outline of the concept*. Taskforce: Canberra.
- Seymour-Rolls & Hughes (2000). Participatory action research: Getting job done. Retrieved January 20, 2009 from <http://www2.fhs.usyd.edu.au/arow/o/m01/>
- Takaharu Tezuka. (2015). *Takaharu Tezuka: The best kindergarten you've ever seen*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=J5jwEyDaR-0>
- Thomas, M. (2009) .*การพัฒนาเด็กปฐมวัย*. Retrieved from http://www.unicef.org/thailand/tha/education_6555.html
- Zuber-Skerritt, O. (1992). *Action research in higher education: Examples and reflections*. London: Kogan Page Limited.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 1

แบบบันทึกการประชุม

ครั้งที่/.....

วันที่.....

ณ.....

ผู้ร่วมประชุม

ที่	ชื่อ-สกุล	ลายมือชื่อ	หมายเหตุ

ผู้ไม่มา

ที่	ชื่อ-สกุล	ลายมือชื่อ	หมายเหตุ

เริ่มประชุม.....

ระเบียบวาระที่ 1 ประธานแจ้งให้ทราบ

.....

ระเบียบวาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว

.....

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องสืบเนื่อง

.....

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อทราบ

.....

ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

.....

ระเบียบวาระที่ 6 เรื่องอื่นๆ.....

(ลงชื่อ)..... ผู้บันทึกการประชุม

(.....)

เครื่องมือการวิจัยที่ 2

แบบสัมภาษณ์กลุ่ม

การวิจัยเรื่อง การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแขง

อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

.....

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ ใช้สำหรับสัมภาษณ์ทีมแกนนำแต่ละทีมหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการ ขั้นตอนการเตรียมการ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตและขั้นตอนการสะท้อนผล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปรากฏการณ์ของการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการกระทำ และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

ขั้นนำ

1. ผู้สัมภาษณ์แนะนำตนเอง

2. แจ้งวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ ขออนุญาตเริ่มการสัมภาษณ์และบันทึกเสียง โดยขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็น และข้อเท็จจริงอย่างอิสระเพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินงาน

ขั้นสัมภาษณ์

ผู้สัมภาษณ์เลือกใช้คำถาม จากคำถามการวิจัยเป็นหลักและจะปรับให้เหมาะสมกับผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นกลุ่มแกนนำ

คำถามการสัมภาษณ์

1. ท่านคิดว่า การดำเนินการในขั้นตอน.....มีปรากฏการณ์การปฏิบัติอะไรเกิดขึ้นและอย่างไร
2. ท่านคิดว่า ผลการดำเนินการที่เกิดขึ้น เป็นไปตามสภาพที่คาดหวังหรือไม่ อย่างไร
3. ท่านคิดว่า จากการดำเนินการส่งผลให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ ในระดับต่างๆ เป็นอย่างไร 1) ระดับบุคคล 2) ระดับกลุ่มบุคคล 3) ระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. ท่านคิดว่าการดำเนินการในขั้นตอนนี้เกิดองค์ความรู้อะไรบ้าง

ขั้นสรุปผลการสัมภาษณ์

ผู้สัมภาษณ์สรุปผลการสัมภาษณ์ และสอบถามผู้ถูกสัมภาษณ์ว่าถูกต้องตามที่ให้สัมภาษณ์หรือไม่ หรือมีอะไรเพิ่มเติมหรือไม่ จากนั้นผู้สัมภาษณ์กล่าวขอบคุณผู้ถูกสัมภาษณ์/ปิดการสัมภาษณ์

เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 3

แบบประเมิน

สภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง
การวิจัยเรื่องการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง
อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

.....

คำชี้แจง

แบบประเมินฉบับนี้ ใช้สำหรับการประเมินสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ทั้งก่อนและหลังการนำแผนปฏิบัติการ(action plan) ลงสู่การปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการประเมินทั้งก่อนและหลังการนำแผนลงสู่การปฏิบัติมาเปรียบเทียบกันเพื่อให้เห็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของการดำเนินงานการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ตามเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมาตรฐานการศึกษา(ขั้นพัฒนา)ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการศึกษาสภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง ทั้ง 6 ด้าน พบว่ามีปัญหาการดำเนินงานจำนวน 4 ด้าน จึงมีการจัดทำข้อคำถามใน 4 ด้านที่มีสภาพปัญหาการดำเนินงาน คือ

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านที่ 2 บุคลากร

ด้านที่ 3 อาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

ด้านที่ 4 ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

ทั้งนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดเกณฑ์การพิจารณาใน 5 ระดับ คือ

ระดับ 5 มีสภาพการดำเนินงานในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 มีสภาพการดำเนินงานในระดับมาก

ระดับ 3 มีสภาพการดำเนินงานในระดับปานกลาง

ระดับ 2 มีสภาพการดำเนินงานในระดับน้อย

ระดับ 1 มีสภาพการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด

โดยเกณฑ์การพิจารณาทั้ง 5 ระดับ จะแตกต่างกันไปตามสภาพตัวชี้วัดในแต่ละรายการ ดังมีรายละเอียดของตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินในตอนท้ายของแบบประเมินฉบับนี้
ก่อนการประเมิน ผู้ประเมินบันทึกข้อมูลดังนี้

แบบประเมินนี้ใช้เมื่อ () ก่อนนำแผนไปปฏิบัติ () หลังนำแผนไปปฏิบัติ

วันเดือนปีที่ประเมิน วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น.

ชื่อผู้ประเมิน.....

-2-

มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการ

ที่	รายการ	ระดับการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
1	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคณะกรรมการในการบริหารจัดการศึกษา					
2	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา					
3	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระบบการเยี่ยมบ้านเด็กแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกับผู้ปกครองเกี่ยวกับความก้าวหน้าและแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก					
4	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชนและหน่วยงานอื่น					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

มาตรฐานที่ 2 บุคลากร

ที่	รายการ	ระดับการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
1	ครู/ผู้ดูแลเด็ก และบุคลากรสนับสนุน มีจำนวนเพียงพอ					
2	ครู/ผู้ดูแลเด็กและบุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง					
3	ครู/ผู้ดูแลเด็กสามารถผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยีในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

-3-

มาตรฐานที่ 3 อาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

ที่	รายการ	ระดับการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
1	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดมุมหรือห้องพักสำหรับเด็กป่วยแยกเป็นสัดส่วน					
2	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีลานกิจกรรม สนามเด็กเล่น ครุภัณฑ์ ที่เหมาะสมและเพียงพอ					
3	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพแวดล้อมภายในและนอกอาคาร ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปลอดภัย					
4	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระบบการรักษาความปลอดภัย และป้องกันการบาดเจ็บให้กับผู้เรียน					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

มาตรฐานที่ 4 ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

ที่	รายการ	ระดับการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
1	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น					
2	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการส่งเสริมพัฒนาการจัดทำสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้					
3	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัยและกล้าแสดงออก					
4	ครู/ผู้ดูแลเด็กมีการนำเอาผลการประเมินพัฒนาการเด็กไปวางแผนพัฒนาเด็กและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กตามความต้องการ ความสนใจและวัยของเด็ก					

ข้อเสนอแนะ

.....

เครื่องมือการวิจัยฉบับที่ 4

แบบบันทึกการสังเกตความก้าวหน้าโครงการ
การวิจัยเรื่อง การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง
อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง

แบบประเมินโครงการฉบับนี้ ใช้สำหรับทีมแกนนำเพื่อบันทึกผลการประเมินสภาพดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินโครงการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสรุปและประเมินผลการดำเนินงานโครงการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยให้มีการบันทึกและประเมินตามสภาพจริงที่พบเห็นจากการตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เช่น บันทึกการดำเนินงาน ภาพประกอบ และเอกสารอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการดำเนินงาน รวมทั้งใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อให้ประเมินมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ก่อนการประเมิน ผู้ประเมินบันทึกข้อมูล ดังนี้

วันเดือนปี ที่บันทึก วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา.....น.

ชื่อผู้ประเมิน.....

บันทึกผลการดำเนินงาน**ส่วนที่ 1 : ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการ**

ชื่อโครงการ.....กิจกรรมที่.....

ระยะเวลาดำเนินการ.....ผู้รับผิดชอบ.....

ส่วนที่ 2 : บันทึกความก้าวหน้าของโครงการ

1) วิธีการจัดกิจกรรมของโครงการเป็นไปตามแบบที่ได้วางไว้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2) ความก้าวหน้าของโครงการเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

-2-

3) กิจกรรมเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

4) มีผลการดำเนินการเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

5) สรุปผลการดำเนินการโครงการระหว่างดำเนินการ

5.1 งบประมาณ ทั้งสิ้น..... บาท

1) ใช้จ่ายแล้ว..... บาท

2) คงเหลือ บาท

5.2 จำนวนกิจกรรมที่ดำเนินการแล้ว คิดเป็นร้อยละ

1) เตรียมการแล้ว คิดเป็นร้อยละ.....

2) ลงมือปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ.....

6) ปัญหาและอุปสรรคในระหว่างดำเนินการโครงการ

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะโครงการ

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินโครงการ
การวิจัยเรื่อง การยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวง
อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง

แบบประเมินโครงการฉบับนี้ ใช้สำหรับทีมแกนนำเพื่อบันทึกผลการประเมินสภาพดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินโครงการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสรุปและประเมินผลการดำเนินงานโครงการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยให้มีการบันทึกและประเมินตามสภาพจริงที่พบเห็นจากการตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เช่น บันทึกการดำเนินงาน ภาพประกอบ และเอกสารอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการดำเนินงาน รวมทั้งใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อให้ประเมินมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ก่อนการประเมิน ผู้ประเมินบันทึกข้อมูล ดังนี้

วันเดือนปี ที่บันทึก วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา.....น.

ชื่อผู้ประเมิน.....

บันทึกผลการดำเนินงาน

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการ

ชื่อโครงการ.....

ระยะเวลาดำเนินการ.....ผู้รับผิดชอบ.....

ส่วนที่ 2 : บันทึกผลการดำเนินโครงการ

1) โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

.....

2) วิธีการและกิจกรรมของโครงการตามที่ได้วางแผนไว้ได้ดำเนินการครบถ้วนหรือไม่
 อย่างไร

.....

-2-

3) ผลที่เกิดขึ้นจากการนำโครงการไปปฏิบัติเป็นอย่างไร

.....

.....

4) ปัญหา หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นมีหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

5) การใช้ทรัพยากรทางการบริหาร(คน เงิน วัสดุอุปกรณ์และการจัดการ) ในการ
นำแผนปฏิบัติการสู่การปฏิบัติ ได้ผลเป็นอย่างไร มีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือไม่

.....

.....

6) การปฏิบัติงานภายใต้บริบทของการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการดำเนินการ
อย่างไร

.....

.....

สรุปผลการประเมิน

จุดเด่น โครงการ

.....

.....

จุดด้อยโครงการ

.....

.....

ข้อเสนอแนะโครงการ

.....

.....

สรุป

.....

.....

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	ดร.อาทิตย์ ชำรงชัยชนะ	ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองโพธิ์ประชานุกุล ตำบลหนองแขว อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น
2	ดร.พิสิษฐวัฒน์ กลิ่นไธสงค์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองพลวง ตำบลทุ่งหมพ อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น
3	ดร.โกสุม สายใจ	ที่อยู่ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
4	นางเจริญสุข แคนสว่าง	ผู้อำนวยการกองการศึกษา เทศบาลพระนุ อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น
5	นางสาวทองมี นามนิตย์	ผู้อำนวยการกองการศึกษา เทศบาลป่ามะนาว อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้ร่วมวิจัย

รายชื่อผู้ร่วมวิจัย

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1	นางบรรจง ไชยวิชา	25 ม.7 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
2	นายคำพันธ์ โฟฟุม	170 ม.7 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
3	นางทองวัน เหมงามูล	116 ม.7 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
4	นางประยงค์ กระแสเทพ	75 ม.7 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
5	นางนงเยาว์ คุณแก้ว	148/1 ม.1 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
6	นายหนูจิตร ละครชัย	191 ม.7 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
7	นายมีชัย สุนทอง	121 ม.7 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
8	นางบุญยัง สิงห์สีดา	219 ม.7 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
9	นางจันทา ราชดี	183 ม.7 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
10	นางจันทร์เพ็ญ รอยสี	182 ม.7 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
11	นางลำอาง พบวงษา	26 ม.4 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
12	นางพัก สุวรรณอำไพ	87 ม.4 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
13	นายเสถียร อุดม	80 ม.7 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
14	นางสายฝน พันธุ์อำมาตย์	154 ม.7 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
15	นางนิตยา หารันดา	22 ม.4 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
16	นางสาวพิมพ์รดา มูลไชสงค์	132 ม.5 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
17	นางสำรวย บัลดาสา	16 ม.7 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
18	นางทองฮู้ คนบุญ	83 ม.7 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
19	นางวาสนา ละลี	206 ม.1 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
20	นายธนะช โคตะนันท์	31 ม.1 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
21	นางยุริ วุฒพันธ์	89 ม.5 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
22	นางสาวพวงเพชร พันธุ์ชมพู	103 ม.1 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
23	นางลัดดาวรรณ โฟฟุม	17/1 ม.1 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
24	นางสนิท เหมงามูล	138 ม.1 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น
25	นายศักดิ์ พันธุ์ชมพู	96 ม.7 ต.หนองแขวง อ.พระยืน จ.ขอนแก่น

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางจันทร์นภาเพ็ญ ทินราช
วัน เดือน ปี เกิด	23 มีนาคม 2524
ที่อยู่ปัจจุบัน	243 หมู่ 7 ตำบลหนองแขว อำเภอยะนิง จังหวัด ขอนแก่น
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	1 กุมภาพันธ์ 2548 ตำแหน่งนักวิชาการศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว 10 ตุลาคม 2558 ตำแหน่ง หัวหน้าส่วนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว 1 มกราคม 2559 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองการศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2547 ครุศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษา สถาบัน ราชภัฏนครราชสีมา พ.ศ. 2554 ศีษศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต